

Nr 211.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till byggnadsstadga; given Stockholms slott den 28 mars 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden, inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till byggnadsstadga.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

F ö r s l a g till Byggnadsstadga.

Häriigenom förordnas som följer.

FÖRSTA AVDELNINGEN.

Bestämmelser för stad.

1 KAP.

Om byggnadsordning.

1 §.

För stad skall finnas byggnadsordning, upptagande de bestämmelser som utöver vad i allmän lag eller denna stadga eller eljest i vederbörlig ordning föreskrivits erfordras för ordnande av stadens byggnadsväsen.

I byggnadsordning må för överträdelse av dess stadganden föreskrivas böter från och med tio till och med trehundra kronor eller dagsböter.

2 §.

1 mom. Byggnadsordning skall uppgöras med ledning av normalförslag, som upprättas av byggnadsstyrelsen, samt antages av stadsfullmäktige efter byggnadsnämndens hörande.

Byggnadsordning skall för att bli gällande fastställas av länsstyrelsen som, där byggnadsordningen innefattar avvikelser från normalförslaget, har att före prövningen höra byggnadsstyrelsen; avstyrker byggnadsstyrelsen fastställelse av byggnadsordning, mot vilken länsstyrelsen icke har något att erinra, skall dock frågan om fastställelse hänskjutas till Konungen. Vägras fastställelse, skall skäl därtill givas.

Vad i första och andra styckena stadgats skall äga tillämpning jämväl i fråga om ändring av byggnadsordning.

2 mom. Saknar stad byggnadsordning och har sådan ej blivit av stadsfullmäktige antagen inom två år efter det denna stadgas bestämmelser för stad blivit gällande för staden, ankommer det på länsstyrelsen att anmäla förhållandet hos Konungen.

3 §.

Då byggnadsordning eller ändring därav fastställts, skall länsstyrelsen på stadens bekostnad ofördröjligen införa den i länskungörelserna samt insända fem exemplar därav till kommunikationsdepartementet och tre exemplar till byggnadsstyrelsen.

Det åligger magistraten att skyndsamt besörja, att kungörelse om fastställelsen införes i den eller de tidningar, i vilka kommunala meddelanden för staden intagas, och att exemplar av byggnadsordningen finnas att tillgå inom staden för köpare.

2 KAP.

Om byggnadsnämnd.

4 §.

Byggnadsnämnden skall övervaka efterlevnaden av byggnadslagen, denna stadga, stadens byggnadsordning och övriga i staden gällande författningar angående stadens byggnadsväsen samt fullgöra vad enligt berörda författningar ankommer på nämnden ävensom i övrigt handhava de uppgifter som i laga ordning överlämnas åt nämnden.

5 §.

Byggnadsnämnden åligger bland annat:

1) att med uppmärksamhet följa byggnadsverksamheten och den allmänna utvecklingen i staden och dess omgivning samt låta verkställa erforderliga utredningar rörande de förhållanden som äro av betydelse för en ändamålsenlig planläggning av stadens område;

2) att ombesörja upprättande eller ändring av generalplan;

3) att, då anledning därtill förekommer, till prövning upptaga fråga om fastställelse av generalplan;

4) att, då tätbebyggelse uppkommit eller är att förvänta inom visst område, tillse att stadsplan, i mån av behov, upprättas eller, om i särskilt fall byggnadsplan anses böra fastställas för området, anmäla förhållandet hos länsstyrelsen;

5) att, då ändring av generalplan, stadsplan eller byggnadsplan i anledning av fastställelse av regionplan eller eljest finnes erforderlig, vidtaga åtgärder för att sådan ändring må komma till stånd;

6) att, då anledning därtill föreligger, upptaga fråga om antagande eller ändring av utomplansbestämmelser;

7) att uppgöra byggnadsordning samt, då anledning förekommer, upptaga fråga om ändring därav;

8) att, om beträffande visst område förordnande enligt 86 § byggnadslagen eller meddelande av särskild föreskrift enligt 87 § samma lag finnes erforderlig, anmäla förhållandet hos länsstyrelsen;

9) att, om plan, utomplansbestämmelser eller andra föreskrifter för reglering av bebyggelsen finnas icke vidare böra gälla beträffande visst område, vidtaga åtgärder för planens eller föreskrifternas upphävande;

10) att i allmänhet söka främja en för staden gagnelig utveckling av dess bebyggande och för detta ändamål hos vederbörande myndigheter väcka de förslag och göra de framställningar som finnas nödiga;

11) att handlägga frågor om tomtindelning eller ändring därav;

12) att underkasta av markägare gjorda framställningar i frågor, som omförmälas i denna paragraf, en omsorgsfull och förutsättningslös prövning;

13) att tillse att ovan omförmälda planer och bestämmelser, vid fastighetsindelning och byggnadsverksamhetens ordnande i staden ävensom eljest, vederbörligen iakttagas;

14) att vaka över att väg icke så bygges, att en ändamålsenlig planläggning av marken därigenom försvåras;

15) att tillse, att byggnadsarbete eller annan åtgärd icke företages utan nämndens tillstånd, där sådant erfordras;

16) att öva noggrann tillsyn över byggandet;

17) att övervaka efterlevnaden av gällande nybyggnadsförbud;

18) att i fall av förseelse göra anmälan till åtal hos vederbörande åklagare;

19) att vid utövande av den tillsyn över mättningsväsendet i staden, som åligger byggnadsnämnden, i synnerhet övervaka, att tomtmätningar behörigen ske; samt

20) att i fråga om förvaring av kartor och handlingar rörande generalplan, stadsplan, byggnadsplan, utomplansbestämmelser, tomtmätning, avstyckning och arealavmätning så ock kartor och handlingar rörande andra mättningsförrättningar, som angå ägo gränser, ställa sig till efterrättelse vad därom är särskilt stadgat och att väl vårda de kartor, ritningar och handlingar som skola genom nämndens försorg upprättas eller av nämnden förvaras.

6 §.

Därest stadsfullmäktige enligt 26 § byggnadslagen givit nämnden sådant uppdrag, har byggnadsnämnden, i den omfattning fullmäktige bestämt, att antaga ändring av stadsplan.

7 §.

Det åligger byggnadsnämnden att låta upprätta karta över staden, upptagande de särskilda tomterna och stadsägorna med därå befintliga byggnader. Å kartan skall varje nybyggnad, som ej är att anse såsom tillfällig, till sina gränser utmärkas så snart ske kan efter byggnadens uppförande. Med särskild färg eller på annat lämpligt sätt skall angivas det material som huvudsakligen blivit använt för byggnadens uppförande. När byggnad rivits eller nedbrunnit, skall kartan ändras i enlighet därmed.

8 §.

Byggnadsnämnden eller annan myndighet, som stadsfullmäktige bestämma, har att upprätta förteckning över envar fastighetsägare åliggande förpliktelse att till staden utgiva bidrag till kostnad för gata. Anteckning om sådan förpliktelse skall göras oberoende av om betalningsskyldighet ännu inträtt eller icke. Av förteckningen skall framgå, huruvida förpliktelsen avser ersättning för gatumark eller bidrag till gatubyggnadskostnad samt i vad mån förpliktelsen fullgjorts.

Där så finnes lämpligt må i förteckningen jämväl upptagas övriga för fastighet i fråga om dess utnyttjande gällande villkor ävensom annat, som för fastighetens bebyggande kan vara av särskild betydelse.

Skriftlig upplysning i de hänseenden som skola framgå av förteckningen skall på begäran tillhandahållas markägare och andra, vilkas rätt kan beröras därav.

9 §.

Innan stadsfullmäktige avgöra ärende som berör byggnadsnämndens verksamhetsområde, skall, såvida ej nämnden själv anhängiggjort ärendet, dess yttrande inhämtas.

Är stadsfullmäktiges beslut av beskaffenhet att böra underställas myndighets prövning, skall nämndens yttrande åtfölja handlingarna.

10 §.

1 mom. Byggnadsnämnden skall bestå av fem ledamöter, där ej i byggnadsordningen bestämmes att antalet skall vara tre.

Av ledamöterna utser magistraten en och stadsfullmäktige de övriga.

Till ledamöter böra utses personer, som kunna antagas vilja främja ett sunt byggnadsväsen och god byggnadskultur i övrigt. I nämnden bör ock prak-

tisk erfarenhet i byggnadsfrågor vara företrädd. Den ledamot magistraten äger utse bör väljas bland magistratens ledamöter och såvitt möjligt vara lagfaren.

2 mom. Uppdraget att vara ledamot av byggnadsnämnden gäller för fyra år. Avgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, utses ny ledamot; och skall den sålunda utsedde tjänstgöra under den tid som återstår för den avgångne.

3 mom. För varje ledamot skall, med iakttagande av vad i 1 och 2 mom. stadgas, utses en ersättare.

11 §.

1 mom. Ledamot eller ersättare i byggnadsnämnd kan ej vara

- a) den som icke uppnått tjugutre års ålder;
- b) den som är omyndig eller i konkurstillstånd.

2 mom. Ledamot eller ersättare i byggnadsnämnden må kunna avsäga sig uppdraget,

- a) om han icke bor i staden;
- b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;
- c) om han efter fyra års tjänstgöring såsom ledamot i nämnden är i tur att avgå därifrån;
- d) om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av den väljande myndigheten godkännes.

Vad nu sagts gäller ej om ledamot eller ersättare som magistraten utser inom sig.

12 §.

1 mom. Byggnadsnämnden utser inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att bevista sammanträde, utses ordförande för tillfället.

2 mom. Byggnadsnämnden sammanträder minst en gång i månaden, där ej annat finnes bestämt i byggnadsordningen, samt däremellan så ofta omständigheterna föranleda. Sammanträde skall ock äga rum, då länsstyrelsen eller magistraten påkallar det.

Består byggnadsnämnden av fem ledamöter, må ärende ej av nämnden företagas till avgörande, där ej minst tre ledamöter eller ersättare äro tillstädes samt, för det fall att de närvarande äro allenast tre, dessa tillika äro ense om beslutet. Består nämnden av tre ledamöter, må ärende icke företagas till avgörande, med mindre nämnden är fulltalig. Vid val inom nämnden så ock vid tillsättande av tjänstebefattning sker omröstning med slutna sedlar, där så begäres, och skilje lotten mellan dem som erhållit lika antal röster. I övrigt verkställs omröstning öppet, och blive den mening gällande, varom de flesta röstande förena sig. Äro vid öppen omröstning rösterna på vardera sidan lika många, gälle den mening som biträdes av ordföranden.

Vid nämndens sammanträde skall föras protokoll, vars riktighet granskas senast vid nästa ordinarie sammanträde. Nämnden äger att, där sådant av behovet påkallas, uppdraga åt en eller flera av sina ledamöter att verkställa denna granskning.

3 mom. Nämnden skall på lämpligt sätt göra kunnigt, varest och på vilka tider till nämnden ställda ansökningar eller andra handlingar mottagas.

13 §.

1 mom. Byggnadsnämnden skall till sitt biträde hava stadsarkitekt.

Konungen äger, när skäl äro därtill, medgiva befrielse från den i första stycket stadgade skyldigheten.

Stadsfullmäktige besluta, vilka tjänstebefattningar i övrigt som skola finnas hos nämnden.

2 mom. Behörighet till befattning såsom stadsarkitekt tillkommer den som inom riket avlagt fullständig examen vid teknisk högskolas avdelning för arkitektur samt därjämte utövat väl vitsordad verksamhet inom stadsbyggnadsväsendet. När skäl äro därtill, må Konungen medgiva, att såsom stadsarkitekt anställas person, vilken ej avlagt examen som nyss sagts.

3 mom. Byggnadsnämnden antager och entledigar befattningshavare hos nämnden. Närmare bestämmelser härom skola, där så erfordras, meddelas i byggnadsordningen.

14 §.

Länsstyrelsen äger på framställning av byggnadsnämnden förordna, att stadsarkitekt eller annan hos nämnden anställd tjänsteman, som länsstyrelsen godkänner, må i nämndens ställe besluta bifall till ansökningar i ärenden av uteslutande teknisk art eller av ringa vikt. Förordnandet må återkallas, när länsstyrelsen finner anledning därtill.

Beslut, som meddelas med stöd av förordnande enligt första stycket, skola protokollföras och snarast möjligt anmälas för nämnden.

15 §.

Stadsarkitekt skall vara tillstädes vid nämndens sammanträden med rättighet att deltaga i överläggningarna men ej i besluten och att, där han det begär, få sin mening antecknad till protokollet. Vad nu sagts gälle ock i stadens tjänst anställd stadsingenjör, mättingsman, förrättningsman för tomtmätning eller avstyckning eller annan tjänsteman, vilken det åligger att till föredragning hos nämnden bereda inkommande ärende, såvitt angår ärende som berör hans verksamhet.

Länsarkitekten, förste provinsialläkaren, provinsial- eller stadsläkaren, civilförsvarschefen och brandchefen äga likaledes närvara vid byggnadsnämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt, om de begära det, få sin mening antecknad till protokollet. De skola, i den mån omständigheterna föranleda därtill, kallas till byggnadsnämndens sammanträden.

16 §.

Frågor, huruvida ledamot av byggnadsnämnden må åtnjuta arvode, samt om arvodets storlek så ock rörande befattningshavares avlönande och nämndens övriga utgifter avgöras av stadsfullmäktige.

3 KAP.

Om generalplan.

17 §.

Generalplan i stad skall, under beaktande av grannområdenas planläggning, uppgöras med hänsyn dels till det behov av utrymme för viktigare trafikleder, parker och andra allmänna ändamål som kan förutses för staden, dels ock till behovet av områden för enskilt bebyggande och specialområden. Vidare skall iakttagas, att det militära försvarets, civilförsvarets och den civila luftfartens behov vederbörligen tillgodoses. Vid bedömande, för vilka ändamål olika områden skola användas, skall bland annat beaktas vilka möjligheter som föreligga att anordna erforderlig vattenförsörjning samt på lämpligt sätt

utföra avlopp och andra anordningar för bortförande eller oskadliggörande av spillvatten och annan orenlighet.

I generalplan bör, då omständigheterna föranleda därtill, angivas, vilka områden som från sundhetssynpunkt, med hänsyn till samfärdseln, vattenförsörjning eller avlopp eller eljest från allmän synpunkt ej äro lämpade för tätbebyggelse och fördenskuil skola vara undantagna därifrån, ävensom områden som allenast tills vidare böra undantagas från sådan bebyggelse, så ock områden som skola undantagas från annan bebyggelse.

18 §.

Genom generalplanebestämmelser skola meddelas de närmare föreskrifter som anses erforderliga angående användningen av de i generalplanen ingående områdena.

19 §.

1 mom. Generalplan må icke uppgöras av annan än den som inom riket avlagt fullständig examen vid teknisk högskolas avdelning för arkitektur eller väg- och vattenbyggnad eller lantmåteriexamen samt därjämte utövat väl vitsordad verksamhet inom stadsbyggnadsväsendet.

Konungen kan, när skäl äro därtill, meddela den, som ej uppfyller i första stycket angivna fordringar, behörighet som där avses.

2 mom. Förslag till generalplan skall utmärkas å karta i skala ej understigande 1 : 4 000, där ej omständigheterna föranleda mindre skala. Kartan skall, i den mån så erfordras, upptaga ägogränser, vägar, byggnader, vatten och höjdförhållanden samt övriga befintliga förhållanden av betydelse för bedömande av förslagets lämplighet. På kartan angivas gränserna för planen samt för de markområden som skola användas för olika ändamål.

Till planen hörande generalplanebestämmelser skola avfattas i särskild handling samt tillika utmärkas å kartan genom särskilda beteckningar.

3 mom. Vid generalplan bör fogas beskrivning jämte erforderlig motivering ävensom sådan utredning angående utvecklingen inom staden samt angående grundförhållanden, vattenförsörjning, avlopp och motverkande av vattenförorening som kan erfordras för bedömande av planens lämplighet.

20 §.

1 mom. Vid utarbetande av förslag till generalplan skall samråd ske med länsarkitekten ävensom med de övriga myndigheter, organ och sammanslutningar som hava ett väsentligt intresse av förslaget.

Förslag till generalplan skall hållas tillgängligt för granskning under viss tid, minst en månad, efter det kungörelse därom skett i församlingens kyrka samt i den eller de tidningar i vilka kommunala meddelanden för orten intagas.

2 mom. Sedan granskningstiden gått till ända, skall förslaget jämte inkomna yttranden och anmärkningar insändas till byggnadsstyrelsen som har att avgiva yttrande i ärendet.

3 mom. Sist inom tre månader efter det generalplan antagits skall planen med därtill hörande utredning i bestyrkt kopia och avskrift insändas till byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen och länsarkitekten.

21 §.

Finner länsstyrelsen påkallat, att generalplan upprättas för visst område, men underlåta stadsfullmäktige att vidtaga härför erforderliga åtgärder, skall länsstyrelsen göra anmälan därom till Konungen.

22 §.

Vad i 17—21 §§ är stadgat gälle i tillämpliga delar jämväl om ändring av generalplan.

23 §.

1 mom. När fråga väckts om att generalplan skall helt eller delvis fastställas, bör utredas, vilka markägare som beröras härav, samt, i den mån så provas lämpligt, tillfälle beredas markägarna, drätselkammaren och vägförvaltningen i länet att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet. Skall fastställelsen avse område, som gränsar till annan kommun eller samhälle, bör tillfälle att yttra sig beredas jämväl nämnda kommun eller samhälle.

Sedan förslag i ämnet uppgjorts, skall det genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning viss tid, minst fjorton dagar, under vilken anmärkningar mot förslaget må göras hos nämnden. Kungörelse härom skall före början av denna tid införas i den eller de tidningar i vilka kommunala meddelanden för staden intagas.

Byggnadsnämnden skall därjämte låta genom kallelsebrev, vilka bevisligen före början av den för granskningen bestämda tiden skola avsändas med posten eller tillställas vederbörande på annat sätt, underrätta kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, samt drätselkammaren ävensom, därest fastställelsen avser område som gränsar till annan kommun eller samhälle, nämnda kommun eller samhälle. Vad nu sagts skall dock icke gälla sakägare, som skriftligen godkänt förslaget. Är mark, som beröres av förslaget, samfällid för flera än tio fastigheter med skilda ägare och finnes för samfälligheten känd styrelse eller annan som är satt att förvalta den, erfordras ej kallelse till de särskilda delägarna i samfälligheten, utan må kallelsen översändas till ledamot av styrelsen eller till förvaltaren; och vare denne, där han ej äger att själv föra talan för samfälligheten, delägarna ansvarig för att kallelsen tillställs någon som äger behörighet härtill eller, om sådan ej finnes, kommer till delägarnas kännedom. Finnes ej känd styrelse eller förvaltare och är marken samfällid för flera än tio fastigheter med skilda ägare, må kallelsen sändas till en av delägarna att vara för dem alla tillgänglig, och skall för sådant fall tillika uppgift om vilken delägare kallelsen tillställts kungöras på sätt i andra stycket sägs.

Berör förslaget allmän väg eller för biltrafiken viktig gata eller mark, som är avsedd att utläggas till sådan väg eller gata, eller befästning eller annan anläggning, som avses i 81 § byggnadslagen eller omfattas av förordnande enligt 82 § samma lag, eller finnes inom området mark, som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag och som i förslaget intagits såsom trafikområde, skola kopia och avskrift av förslaget i erforderliga delar tillställas den som har att företräda vägförvaltningen eller anläggningens eller trafikområdets ägare, med skyldighet för denne att inom viss av byggnadsnämnden angiven tid, för vägförvaltningen minst fjorton dagar och eljest minst en månad efter handlingarnas delfående, till nämnden inkomma med yttrande över förslaget. Vad sålunda stadgats skall dock icke gälla sakägare, som skriftligen godkänt förslaget.

Vidtages ändring i förslaget sedan det blivit utställt för granskning, skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, ävensom drätselkammaren omedelbart på sätt i tredje stycket sägs underrättas om att ändring skett samt vid sammanträde inför byggnadsnämnden eller eljest erhålla tillfälle att taga del därav.

2 mom. Sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, skall byggnadsnämnden överlämna ärendet jämte inkomna anmärkningar och

yttranden samt eget utlåtande till stadsfullmäktige. Överlämnandet till stadsfullmäktige skall ske snarast möjligt och, där ej särskilda skäl föranleda till annat, sist en månad efter utgången av den tid, inom vilken anmärkningar eller yttranden i anledning av förslaget senast skolat vara inkomna till nämnden.

Ej må stadsfullmäktige vidtaga ändring i byggnadsnämndens förslag, med mindre kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, beretts tillfälle att taga del därav på sätt stadgas i 1 mom. femte stycket.

24 §.

Sedan stadsfullmäktige beslutat göra framställning om fastställelse av generalplan, skola till länsstyrelsen utan dröjsmål insändas karta, varå förslaget utmärkts, jämte tillhörande generalplanebestämmelser, utdrag av byggnadsnämndens och stadsfullmäktiges protokoll i ärendet, förteckning över de fastigheter, samfälligheter och andra områden, som beröras av förslaget, samt dessas ägare ävensom inkomna anmärkningar och yttranden samt övriga till ärendet hörande handlingar. Länsstyrelsen skall, så fort ske kan, med eget utlåtande överlämna handlingarna till Konungen.

Kungörelse om stadsfullmäktiges beslut så ock om generalplanens fastställande skall genom byggnadsnämndens försorg, så fort ske kan, införas i den eller de tidningar i vilka kommunala meddelanden för staden intagas.

Sist inom tre månader efter det generalplanen fastställts skall kopia av den i ärendet upprättade kartan och avskrift av dithörande generalplanebestämmelser insändas till byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen och länsarkitekten.

25 §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat om fastställelse av generalplan gälle i tillämpliga delar jämväl i fråga om ändring av fastställd generalplan; dock vare beträffande ändring, som ej innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut gällt, icke erforderligt att iakttaga i 23 § 1 mom. andra stycket angivet kungörelseförfarande.

Länsstyrelsen skall så fort ske kan till avgörande upptaga förslag rörande ändring av fastställd generalplan, varom länsstyrelsen äger besluta, såframt ej länsstyrelsen finner särskilda skäl föreligga att underställa förslaget Konungens prövning.

Må till följd av stadgandet i 150 § tredje stycket byggnadslagen klagan ej föras över länsstyrelsens beslut, har länsstyrelsen att å den i ärendet upprättade kartan teckna bevis, att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

4 KAP.

Om stadsplan.

Om stadsplans upprättande och antagande.

26 §.

Vid uppgörande av stadsplan skall tillses, att bebyggelsen inom planområdet erhåller en med hänsyn jämväl till stadens framtida utveckling ur det allmännas synpunkt tillfredsställande utformning. Tillbörlig hänsyn skall härvid tagas såväl till stadens behov av utrymmen för olika ändamål och dess förmåga att bära de med planens genomförande förenade kostnaderna som ock till markägarnas berättigade intressen. Med beaktande härav bör särskilt tillses

1) att olika delar av staden avses för sådana ändamål, vartill de med hänsyn till läge, terräng och andra omständigheter äro bäst lämpade;

2) att hänsyn toges till bestående ägo gränser och servitut samt befintliga vägar och andra förhållanden som kunna bidraga till underlättande av stadsplanens genomförande, i den mån sådant kan ske utan att vad i denna paragraf stadgas väsentligen åsidosättes;

3) att hänsyn toges till markens höjd- och grundförhållanden ävensom till förefintliga möjligheter för vattenförsörjning samt för utförande av avlopp och andra anordningar för bortförande eller oskadliggörande av spillvatten och annan orenlighet;

4) att bostadsbyggandet lämpligen fördelas på olika områden, åtskilda från varandra och från större områden för industri och dylikt medelst parkbälten eller annan mark som skall lämnas i huvudsak obebyggd;

5) att största möjliga trygghet vinnes mot fara för elds utbredning över större område;

6) att det militära försvarets, civilförsvarets och den civila luftfartens behov vederbörligen tillgodoses;

7) att bekväma trafikleder förbinda såväl olika delar av staden sinsemellan som även staden med angränsande samhällen, så ock att i övrigt god anslutning ernås mellan det för planläggning avsedda området och annat redan planlagt område i grannskapet, skolande därvid hänsyn tagas till de ytterligare planläggningsåtgärder som kunna ifrågakomma framdeles;

8) att gator givas sådan riktning, lutning, bredd och anordning i övrigt att trafiksäkerheten främjas samt trafikens fordringar i övrigt och kravet på ett tilltalande utseende tillgodoses ävensom att möjlighet beredes till goda dager- och nivåförhållanden inom kvarteren och skydd mot förhärskande vindar samt till anordnande av erforderligt avlopp;

9) att gatas anslutning till viktigare trafikled sker där det är lämpligt från trafiksynpunkt samt att bebyggelse icke så anordnas, att för gatutrafiken erforderlig fri sikt därigenom hindras;

10) att avståndet mellan byggnadslinjerna å ömse sidor om gata i allmänhet icke göres mindre än 12 meter;

11) att allmänna platser för parkering och andra för samfärdseln erforderliga områden utläggas i tillräckligt antal inom olika delar av staden med ändamålsenliga lägen samt lämplig storlek och form samt att möjlighet finnes att anordna enskilda parkerings- och garageutrymmen i erforderlig omfattning;

12) att torg samt parker och andra planteringar, lekplatser för barn i olika åldrar ävensom idrottsplatser anordnas i tillräckligt omfång och antal inom stadsplaneområdets olika delar;

13) att byggnadskvarteren givas med hänsyn till avsedd fastighetsindelning och bebyggelse lämplig storlek och form;

14) att möjlighet beredes till god planlösning av de enskilda byggnaderna med sol och ljus särskilt i bostadsutrymmen;

15) att platser för allmänna byggnader, som äro eller antagas bliva erforderliga, i stadsplanen anordnas i tillräcklig omfattning och på sådant sätt, att byggnaderna bliva lämpligt belägna och väl inordnade i stadsbilden;

16) att även eljest skönhetssinnets fordringar beaktas och skäliga anspråk på utrymme, reda, sundhet, omväxling och trevnad bliva tillfredsställda;

17) att historiskt, kulturhistoriskt eller estetiskt värdefulla byggnader och stadsbilder samt sådana platser, som på grund av belägenhet, växtlighet eller säregna naturförhållanden äro särskilt tilltalande, så långt möjligt skyddas och bevaras samt ej utan tvingande skäl förstöras eller skadas;

18) att skyldigheten att bevara fasta fornlämningar iakttages; samt

19) att i övrigt ett lämpligt utnyttjande av planområdet främjas.

Stadsplan må ej avse större område än som är eller kan väntas bliva bebyggt eller eljest taget i anspråk inom överskådlig tid.

Ej må för tätbyggelse avses mark, som från sundhetssynpunkt, med hänsyn till samfärdseln, vattenförsörjning eller avlopp eller eljest från allmän synpunkt ej är lämpad för sådan bebyggelse.

27 §.

Av stadsplan skall tydligt framgå, huruvida ett område är avsett till byggnadskvarter, gata, torg, park eller annan allmän plats eller till specialområde.

28 §.

1 mom. I stadsplanebestämmelser skola, i den mån så finnes erforderligt, intagas stadganden angående reglering av byggnadskvarterers bebyggande och användning i övrigt, såsom

om kvarterers användning för bostads- eller industriändamål eller eljest för ändamål av visst slag;

om förbud mot bebyggande av viss del av kvarter;

om byggnadslinjer och byggnadsgränser;

om gårdsutrymme, antal byggnader som få uppföras å tomt samt byggnads läge å tomt;

om byggnads höjd och våningsantal;

om antalet lägenheter som få inredas i byggnad i dess helhet eller vid varje trappplan;

om byggnadsmaterial och byggnadskonturer;

om förbud mot anordnande av utfart eller annan utgång mot gata;

om skyldighet att anordna plantering eller att bibehålla befintlig värtlighet å tomtmark som ej bebygges;

om förbud mot anordnande av plats för sopor eller upplag å tomtmark som nyss nämnts;

om ordnande i övrigt av dylik mark; samt

om stängsels beskaffenhet eller förbud mot anordnande av stängsel.

Byggnadsverksamheten bör icke genom detaljerade stadsplanebestämmelser kringgårdas i vidare mån än som är nödvändigt för vinnande av det med planen avsedda syftet.

2 mom. Vid uppgörande av stadsplanebestämmelser för byggnadskvarter bör, utöver vad i allmänhet gäller för uppgörande av stadsplan, bland annat iakttagas,

att bebyggandet av högt belägna eller eljest på större avstånd synliga platser regleras med hänsyn till god konturverkan;

att för varje kvarter föreskrives, huruvida byggnaderna skola uppföras fristående eller två och två sammankopplade i tomtgräns eller på annat sätt sammanbyggda;

att byggnader icke må uppföras till större höjd eller till större omfång i förhållande till tomten än som betingas av stadens allmänna utveckling och verkliga behov, under nödigt beaktande av ortens traditioner, byggnadsområdets belägenhet inom staden, markens beskaffenhet, avloppsförhållandena och avståndet mellan byggnadslinjerna å ömse sidor om gata och gård, i vilket hänseende bör särskilt tillses, att byggnad i allmänhet icke uppföres till större höjd än som svarar mot nämnda avstånd;

att byggnad av trä, som avses skola inrymma bonings- eller arbetsrum, icke må uppföras med flera än två våningar, dock att, när särskilda skäl föreligga, vinden därjämte må inredas i den utsträckning som prövas lämplig, med iakttagande att i boningshus, inrymmande mera än en lägenhet, i regel ej större del av vindens yta må inredas än en tredjedel;

att goda dagerförhållanden inom kvarteren säkerställas och möjlighet i största utsträckning beredes till inredande i byggnaderna av lägenheter med genomgående luftväxling och direkt solbelysning;

att bebyggandet så anordnas, att svårighet icke uppstår vid släckande av eldsvåda; samt

att, där viss kvartersmark finnes vara från sundhetssynpunkt eller eljest mindre tjänlig till bebyggande, erforderliga bestämmelser meddelas om de åtgärder som skola vidtagas innan marken må bebyggas.

3 mom. Avse stadsplanebestämmelser förut bebyggd stadsdel, skall vid tillämpning av vad i 1 och 2 mom. sägs nödig hänsyn tagas till förefintlig bebyggelse. Särskilt bör tillses,

att, där inom området finnas byggnader vilka kunna antagas bli för avsevärd framtid bestående, bebyggandet såvitt möjligt så ordnas, att enstaka byggnader eller byggnadsgrupper icke komma att störa bryta mot omgivningen i fråga om byggnadshöjd, bebyggandets täthet eller byggnadernas art i övrigt; samt

att sådana anordningar vidtagas som äro ägnade att förbättra byggnadsförhållandena inom kvarteren.

29 §.

Genom stadsplanebestämmelser skola jämväl meddelas erforderliga föreskrifter om användningen av andra områden än byggnadskvarter, såsom

om rätt att inom gata, torg, park eller annan allmän plats utnyttja utrymmet under eller över markens plan till inredande av lokaler eller för annat ändamål;

om gators korsning med varandra i olika plan eller om korsning mellan gata och särskilt trafikområde;

om gatas förläggande i tunnel under markens plan;

om anordnande av bro;

om byggande inom specialområden, därvid bestämmelserna såvitt möjligt böra lämpas efter de för kvarterens bebyggande gällande grunderna;

om vidmakthållande eller anordnande av vattenområde;

om bevarande av naturförhållanden som äga betydelse för stadsbilden; samt om anordnande av plantering.

30 §.

1 mom. Stadsplan må icke uppgöras av annan än den som äger i 19 § 1 mom. första stycket angiven behörighet; dock kan Konungen, då skäl äro därtill, förklara jämväl annan person behörig att uppgöra stadsplan.

2 mom. Till grund för stadsplan skall ligga en grundkarta i skala ej understigande 1 : 2 000. Kartan skall upptaga ägogränser, vägar, byggnader, fasta fornlämningar, vatten samt viktigare trädbestånd och andra naturförhållanden som kunna vara av betydelse vid planens uppgörande, ävensom höjdförhållanden, vilka i regel skola angivas genom nivåkurvor för minst varje höjdmeter, och övriga för stadsplanen betydelsefulla förhållanden.

Vid grundkartan skall vara fogad förteckning över de fastigheter, samfälligheter och andra områden som omfattas av kartan samt dessas ägare ävensom, i den mån kännedom därom kunnat erhållas, sådana fastigheterna ävilande servitut som kunna hava betydelse för stadsplanen.

Grundkartan och förteckningen skola vara upprättade av person, vilken äger behörighet att innehava befattning såsom mättningsman i stad; dock må förteckningen upprättas av registerföraren i staden även om denne ej äger sådan behörighet.

Närmare föreskrifter till ledning för utarbetande av grundkarta meddelas av lantmäteristyrelsen efter samråd med byggnadsstyrelsen.

3 mom. Förslag till stadsplan skall utmärkas på grundkartan eller på kopia eller utdrag därav i erforderliga delar.

På stadsplanekartan skola tydligt angivas gränserna för planen samt för de markområden som skola användas för olika ändamål.

Gators och torgs höjdlägen skola angivas med siffror i gatukors och i punkter, där lutningen avsevärt ändras. Där så finnes nödigt, skall tillika gatuprofilen utmärkas å särskild ritning.

Till planen hörande stadsplanebestämmelser skola avfattas i särskild handling samt tillika utmärkas å kartan genom särskilda beteckningar.

4 mom. Stadsplanekartan skall åtföljas av

a) grundkartan eller kopia därav jämte därtill hörande fastighetsförteckning;

b) beskrivning över stadsplaneförslaget, vilken beskrivning jämväl skall innehålla erforderlig motivering för förslaget ävensom, där stadsplan avser förut bebyggt område, erforderlig utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för planens genomförande och såvitt möjligt den tid, inom vilken genomförandet kan ske, skolande detaljer, som icke kunna till fullo tydliggöras å stadsplanekartan, särskilt upptagas i beskrivningen; samt

c) sådan utredning angående grundförhållanden ävensom vattenförsörjning och avlopp samt motverkande av vattenförorening som kan erfordras för förslagets prövning.

31 §.

Angående handläggning av fråga om uppgörande av förslag till stadsplan och ärendets fortsatta behandling skola föreskrifterna i 23 och 24 §§ äga motsvarande tillämpning.

Har enligt bestämmelserna i 45 § byggnadslagen stadsplan fastställts under villkor att inlösen kommer till stånd av viss i planen ingående mark, skall, sedan sådan inlösen skett, meddelande därom genom byggnadsnämndens försorg så snart ske kan tillställas byggnadsstyrelsen och länsstyrelsen.

32 §.

Finner länsstyrelsen påkallat att stadsplan upprättas för visst område men underlåta stadsfullmäktige att vidtaga härför erforderliga åtgärder, skall länsstyrelsen göra anmälan därom till Konungen.

33 §.

1 mom. Vad ovan i detta kapitel är stadgat gälle i tillämpliga delar jämväl om ändring av stadsplan; dock att grundkarta, varom förmäles i 30 § 2 mom., icke erfordras, därest de förhållanden, som skola angivas å sådan karta, tillförlitligt framgå av stadsplanekartan i den mån de äro av betydelse för ändringen. Då ändringen icke avser planens grunddrag eller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut gällt, vare ej heller erforderligt att iakttaga i 23 § 1 mom. andra stycket angivet kungörelseförfarande.

2 mom. Skall ändring av stadsplan antagas av byggnadsnämnden, åligger det nämnden att, sedan förslaget undergått granskning, företaga ärendet till avgörande. Med avseende å det vidare förfarandet skola bestämmelserna i 24 § äga motsvarande tillämpning.

3 mom. Vid bedömande av fråga, huruvida viss ändring av stadsplan är av beskaffenhet att jämlikt 26 § andra stycket byggnadslagen kunna fastställas av länsstyrelse, skall särskilt beaktas:

om ändringen äger samband med stadens allmänna utveckling eller eljest måste ses i större sammanhang,

om ändringen medför att huvudändamålet för markens användning förändras, såsom att industriområde ändras till bostadsområde eller att gatumark eller allmän plats i nämnvärd omfattning överföres till område för bebyggande,

om ändringen medför att omfattningen av den medgivna bebyggelsen väsentligt ändras,

om ändringen eljest medför avsevärt större eller mindre utnyttjande av marken inom helt kvarter eller del därav,

om ändringen berör gata som avser att betjäna infarts- eller genomfartstrafiken, där fråga ej är allenast om mindre ändring i höjd- eller sidled,

om ändringen berör historiskt, kulturhistoriskt eller estetiskt värdefull byggnad eller stadsbild,

om ändringen är förbunden med utvidgning av stadsplan,

om ändringen påverkar områdets eller omgivningens karaktär, samt

om ändringen kan antagas medföra mera avsevärda kostnader för staden eller mera betydande ingrepp i markägarens rätt att utnyttja marken.

4 mom. Länsstyrelsen skall så fort ske kan till avgörande upptaga förslag till ändring av stadsplan som länsstyrelsen äger fastställa, såframt ej länsstyrelsen finner särskilda skäl föreligga att underställa förslaget Konungens prövning.

Må till följd av stadgandet i 150 § tredje stycket byggnadslagen klagan ej föras över beslut, varigenom länsstyrelsen fastställt ändring av stadsplan, har länsstyrelsen att å stadsplanekartan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

34 §.

Sedan stadsplan fastställts, skall plan för avledande av vatten eller flytande orenlighet från såväl gator och andra allmänna platser som byggnadsmark och andra områden samt erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening (avloppsplan) av stadsfullmäktige antagas till efterrättelse. Planen skall bringas i verkställighet, i den mån sådant genom bebyggande varder erforderligt.

35 §.

Väckes fråga om meddelande av beslut enligt 59 § byggnadslagen rörande särskild grund för fördelning av gatumarkersättning eller om ändring i sådant beslut eller om antagande av bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad eller ändring därav, och finna stadsfullmäktige, att frågan bör komma under närmare prövning, låte stadsfullmäktige verkställa utredning i ärendet och uppgöra det förslag, vartill utredningen må föranleda.

Sedan förslag upprättats, skall detsamma hållas för granskning tillgängligt under viss tid, minst en månad efter det kungörelse härom blivit införd i den eller de tidningar i vilka kommunala meddelanden för staden intagas. Beträffande förslag om särskild grund för fördelning av gatumarkersättning skall underrättelse om dess utställande för granskning tillika tillställas kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, genom särskilda kallelsebrev på sätt i 23 § 1 mom. tredje stycket sägs. Efter det den för granskning bestämda tiden tilländagått och förslaget underkastats den ytterligare bearbetning, vartill anledning må hava förekommit, äga stadsfullmäktige besluta i ärendet.

Skall ärendet underställas Konungens prövning, skola, sedan stadsfullmäktiges beslut meddelats, handlingarna insändas till länsstyrelsen som har att med eget utlåtande överlämna dem till Konungen.

36 §.

Väckes fråga om tillämpning av bestämmelserna i 70 § eller 165 § första stycket byggnadslagen, skall byggnadsnämnden uppgöra förslag i ämnet.

Sedan förslaget uppgjorts, skall tillfälle beredas vederbörande markägare att under viss tid, minst fjorton dagar, granska detsamma. Angående markägarnas underrättande om förslagets utställande till granskning skall vad i 23 § 1 mom. tredje stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Den mark som skall avstås skall till läge och gränser angivas på stadsplane-kartan eller särskild karta med samma noggrannhet.

Om byggnadsnämnds skyldighet att göra anmälan till inskrivningsdomaren, då fråga väckts om tillämpning av 70 § eller 165 § första stycket byggnadslagen, stadgas i förstnämnda paragraf.

Om tomtindelning.

37 §.

Vid byggnadskvarters indelning till tomter skall tillses, att tomterna erhålla sådan form och storlek, att de kunna ändamålsenligt utnyttjas i enlighet med gällande föreskrifter.

Till ledning för uppgörande av förslag till tomtindelning bör byggnadsnämnden i mån av behov i god tid låta utreda och å särskild karta (kvarterskarta) tydligt angiva, huru bebyggandet å de enskilda tomterna kommer att te sig såsom led i ett lämpligt bebyggande av kvarteret i dess helhet.

Visar sig vid upprättande av kvarterskarta att ett ändamålsenligt bebyggande av kvarteret skulle främjas genom ändring av stadsplanebestämmelser eller eljest av stadsplanen, bör byggnadsnämnden skyndsamt vidtaga på nämnden ankommande åtgärder för sådan ändrings genomförande.

38 §.

Vid tomtindelning skall tillses, att varje tomt såvitt möjligt får gräns mot gata, torg eller sådan del av annat för allmän samfärdsl avsett område som kan befaras med åkdon.

Tomts gränser skola, där så lämpligen kan ske, göras raka och bilda räta vinklar mot varandra. Fordrar stadsplanen, höjdförhållandena eller markens beskaffenhet i övrigt annan anordning härutinnan, förfares därefter. I varje fall skall behörig hänsyn tagas till bestående äganderättsförhållanden samt av markens ägare framställda önskemål.

39 §.

Förutsätter fastställd ändring av stadsplan, att ändring sker av tomtindelning, eller strider befintlig tomtindelning mot gällande stadganden angående tomts form och storlek, eller är tomtindelning eljest icke ändamålsenlig, har byggnadsnämnden att snarast möjligt vidtaga åtgärd till åstadkommande av rättelse, i den mån så kan ske.

40 §.

Förslag till tomtindelning skall utmärkas å karta, upprättad av person, vilken äger behörighet att innehava befattning såsom mättningsman i stad. Kartan skall upprättas i skala ej understigande 1 : 400, där ej särskilda förhållanden föranleda mindre skala. Kartan skall upptaga gränser för fastigheter och i fastighetsindelning ej ingående områden, såvitt de beröras av tomtindelningen, ävensom varje vid tomtindelningen nybildad tomt med dess gränser och belägenhet i förhållande till de tomter och andra områden som gränsa till

tomten. Kartan skall även upptaga å marken befintliga byggnader samt annat av beskaffenhet att kunna inverka å tomtindelningen. Till kartan skall höra beskrivning, utvisande för varje tomt storleken av vart och ett av de områden, av vilka tomten skall bildas, tomtens hela yttinnehåll och längden av dess särskilda sidor. För varje i tomtindelning ingående fastighet eller annat område skall dess beteckning i fastighetsregistret vara angiven å kartan och i beskrivningen.

Närmare anvisningar rörande upprättande av karta och beskrivning till tomtindelning meddelas av lantmäteristyrelsen efter samråd med byggnadsstyrelsen.

41 §.

1 mom. Då förslag till tomtindelning skall uppgöras, bör, i den mån så provas lämpligt, tillfälle beredas markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, ävensom drätselkammaren att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet.

Sedan förslaget uppgjorts, skall det genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning viss tid, minst fjorton dagar, under vilken anmärkningar mot förslaget må göras hos nämnden. Utställning vare dock ej erforderlig, såframt samtliga av förslaget berörda markägare ävensom drätselkammaren medgifva att dylikt förfarande icke behöver tillämpas.

Byggnadsnämnden skall låta genom kallelsebreve, vilka skola avsändas med posten under rekommendation, eller eljest bevisligen före början av den för granskningen bestämda tiden underrätta kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, samt drätselkammaren; dock att vad sålunda stadgats icke skall gälla sakägare som skriftligen godkänt förslaget. Är markägars vistelseort okänd eller är han ej boende inom riket och finnes ej någon som äger att för honom föra talan, utfärde byggnadsnämnden tillika kungörelse med tillkännagivande att förslaget under viss tid, minst fjorton dagar, efter det kungörelsen blivit införd i den eller de tidningar, i vilka kommunala meddelanden för staden intagas, hålles tillgängligt för ändamål som nyss sagts. Är mark, som beröres av förslaget, samfällad för flera fastigheter med skilda ägare, må beträffande kallelse av delägarna i samfälligheten tillämpas vad för motsvarande fall stadgats i 23 § 1 mom. tredje stycket.

Vidtages ändring i förslaget, sedan det blivit utställt för granskning, skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, omedelbart på sätt i tredje stycket sägs underrättas om att ändring skett samt vid sammanträde inför byggnadsnämnden eller eljest erhålla tillfälle att taga del därav.

2 mom. Sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, skall byggnadsnämnden företaga ärendet till avgörande. Nämndens beslut bör meddelas så fort ske kan och i brådskande fall sist fjorton dagar efter utgången av den tid inom vilken anmärkningar i anledning av förslaget senast skolat vara inkomna till nämnden.

När tomtindelning antagits, skola till länsstyrelsen utan dröjsmål insändas kartan jämte därtill hörande beskrivning, utdrag av byggnadsnämndens protokoll i ärendet och förteckning å samtliga markägare, vilkas rätt beröres av tomtindelningen, med angivande för var och en av honom tillhörigt område, ävensom inkomna anmärkningar och yttranden samt övriga till ärendet hörande handlingar.

42 §.

Sedan tomtindelning fastställts, skall beslutet av länsstyrelsen utan dröjsmål överlämnas till magistraten för att delgivas byggnadsnämnden och den som för fastighetsregistret.

Må till följd av stadgandet i 150 § tredje stycket byggnadslagen klagan mot beslutet ej föras, har länsstyrelsen att å tomtindelningsskarta teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat om tomtindelning gälle i tillämpliga delar jämväl i fråga om ändring av sådan indelning.

5 KAP.

Om tillämpning i vissa fall av byggnadsplan.

43 §.

Har Konungen förordnat, att vad i byggnadslagen med avseende å landet är stadgat om byggnadsplan skall tills vidare äga tillämpning inom visst område som hör till stad, skola jämväl de i denna stadga med avseende å landet meddelade föreskrifterna rörande byggnadsplan äga tillämpning inom området.

6 KAP.

Om utomplansbestämmelser.

44 §.

Utomplansbestämmelser skola innehålla de föreskrifter som i avseende å byggnadsverksamheten inom området erfordras utöver vad därom föreskrives i denna stadga och stadens byggnadsordning. Bestämmelserna böra, i den mån sådana finnas påkallade, särskilt avse

områdets utnyttjande för olika ändamål, såsom för bostäder eller industriella anläggningar;

storlek och beskaffenhet av tomtplats för bostadsbyggnad, byggnads läge å sådan tomtplats så ock sådan del av platsen som bör lämnas obebyggd;

sätt för bebyggandet, därvid bör tillses att bostadsbyggnader icke utan särskilda skäl uppföras med mera än två våningar och till större höjd än 7,5 meter;

minsta avstånd mellan byggnad och väg; samt
åtgärder till förekommande av eldfara.

45 §.

Förslag till utomplansbestämmelser skall åtföljas av karta över område som avses med förslaget. På kartan, vilken skall upptaga ägo gränser och övriga befintliga förhållanden i den mån så erfordras för bedömning av förslagets innebörd och lämplighet, skola angivas de med bestämmelserna avsedda förhållanden, vilka äro av beskaffenhet att böra tydliggöras medelst utmärkande å karta.

Till förslaget skall höra beskrivning med erforderlig motivering ävensom sådan utredning angående vattenförsörjning och avlopp samt motverkande av vattenförorening som kan erfordras för förslagets prövning.

46 §.

Angående handläggning av fråga om utomplansbestämmelser eller ändring därav skola föreskrifterna i 23—25 §§ äga motsvarande tillämpning; dock att bestämmelserna i 23 § 1 mom. första, tredje, fjärde och femte styckena ej skola gälla förslag till utomplansbestämmelser utom såvitt angår i tredje och fjärde

styckena föreskrivna underrättelser till drätselkammaren, vägförvaltningen i länet samt ägare av befästning eller annan anläggning som avses i 81 § byggnadslagen eller som omfattas av förordnande enligt 82 § samma lag.

7 KAP.

Om byggande.

Om byggnads yttre anordnande m. m.

47 §.

1 mom. Byggnad skall med avseende å höjd och antal våningar samt yt-innehåll och läge uppföras i enlighet med stadsplan, byggnadsplan och eljest gällande bestämmelser.

Med byggnads höjd förstås dess höjd till skärningen mellan å ena sidan fasadytan eller dennas förlängning och å andra sidan ett plan, som tänkes höja sig inåt byggnaden med en lutning av 45° och därvid berör men icke skär den del av yttertaket som är belägen innanför fasadytan eller dennas förlängning.

För byggnad vid gata räknas hushöjden från gatans medelnivå framför byggnaden. För gårdsbyggnad räknas hushöjden från gårdens medelnivå invid byggnaden; dock skall hushöjden, om lokal anordnas under gård och gårdsplanen läggas högre än gatan, räknas från gatan. För fritt liggande byggnad inne å tomt räknas hushöjden från markens medelnivå utefter den av byggnaden upptagna platsens konturlinjer. Byggnad må härvid ej utan byggnadsnämndens medgivande anses som fritt liggande inne å tomt, om någon del därav ligger närmare gata än 6 meter.

2 mom. Såsom våning anses källare, förlagd på sådan höjd, att golvet i närmast däröver varande våning blir beläget mer än 1,5 meter ovan angränsande markyta, där ej byggnadsnämnden med hänsyn till terrängförhållandena anordnande bestämmer.

Såsom våning skall ock, där ej annat är föreskrivet eller uppenbarligen förutsatt, anses vind, å vilken bonings- eller arbetsrum finnes inrett.

3 mom. Vad i detta kapitel stadgas om tomt skall gälla även annan för bebyggande avsedd fastighet.

48 §.

Byggnad skall, såvida ej annan byggnadslinje är bestämd, uppföras i gatu-linje eller, där förgård finnes, i inre förgårdslinjen. Där så med hänsyn till terrängförhållandena eller eljest prövas lämpligt, må byggnadsnämnden på ansökan av vederbörande tomtägare förordna, att byggnad skall förläggas innanför byggnadslinjen. Beträffande fristående byggnad med högst två våningar, frånsett inredd vind, må sådant förordnande meddelas, oaktat tomtägaren ej gjort framställning därom, därest tomten ändock kan utnyttjas för bebyggelse i den utsträckning som stadsplanen förutsätter.

49 §.

Grundmur, sockel, portomfattning och dylikt må, i den mån byggnadsordningen medger det, skjuta över gräns mot gata, annan allmän plats eller annat från bebyggande undantaget område.

50 §.

Burspråk, utbyggt fönster, balkong eller annan liknande byggnadsdel må efter byggnadsnämndens särskilda medgivande utskjuta framför fasadytan.

Medgivande härtill må lämnas i den mån sådant finnes vara för sundhet och trevnad tjänligt och icke ofördelaktigt inverka på byggnadens utseende. Närmare föreskrifter rörande anordnande av dylikt utsprång må meddelas i byggnadsordningen.

51 §.

Byggnads yttertak må icke, vare sig åt gata eller gård, skjuta över ett med utgångspunkt från att byggnaden uppföres till största tillåtna höjd tänkt plan, som från fasadytans överkant höjer sig inåt byggnaden med en lutning av 45° och till en höjd av högst 6 meter.

52 §.

Utan hinder av vad i 51 § stadgas må byggnadsnämnden medgiva, att tornpartier och andra anordningar, som finnas vara till fördel för byggnadens utseende eller äro påkallade av praktiska skäl och ej medföra olägenheter, må överskjuta takplanet.

53 §.

Ät byggnads yttre skall i övrigt givas den utformning och den färg som gatubilden och gårdsbilden fordra och som byggnadsnämnden finner lämplig såväl för byggnadens utseende i och för sig som för en god helhetsverkan.

54 §.

För byggnad som är avsedd att kvarstå endast viss kort tid må i byggnadsordningen stadgas den lindring i gällande bestämmelser som kan anses påkallad, där ej vanprydnad eller annan olägenhet föranledes därav.

55 §.

Förgård och annan från bebyggande undantagen mark inom byggnadskvarter skall vara ordnad på prydligt sätt och hållas i vårdat skick. Byggnadsnämnden äger förelägga tomtägare att anlägga och vidmakthålla lämplig plantering eller annan prydlig anordning å sådan mark. På byggnadsnämnden ankommer också att föreskriva, om marken skall lämnas öppen eller inhägnas på visst sätt.

Förgård skall beträffande såväl lutning och höjdläge som plantering och inhägnad anordnas med hänsyn till erforderlig ljustillförsel och gatubildens helhetsverkan, under iakttagande tillika att fara för trafiksäkerheten ej uppkommer.

Förgård bör i regel förläggas högre än eller i jämnhöjd med angränsande gata.

56 §.

Närmare föreskrifter om gård och dess anordnande samt om förbindelse mellan gård och gata skola meddelas i byggnadsordningen.

57 §.

Kvartersmark som icke tagits i anspråk för sitt ändamål skall hållas i vårdat skick och skall, där så av byggnadsnämnden prövas nödigt, på lämpligt sätt inhägnas.

58 §.

Tomt, varå hus nedbrunnit eller rivits, skall för undvikande av vanprydnad skyndsamt ordnas.

Om byggnads inre anordnande m. m.

59 §.

1 mom. Alla i en byggnad ingående bärande delar skola, där ej byggnadsstyrelsen för visst fall medgivit avvikelse, hava sådana mått att påkänningarna icke överskrida de värden, vilka angivas i anvisningar som utfärdas av byggnadsstyrelsen, samt jämväl i övrigt utformas i enlighet med byggnadsstyrelsens anvisningar.

2 mom. Boningsrums golv, väggar och tak, som gränsa mot det fria eller mot icke uppvärmt utrymme, skola hava minst den värmeisoleringsförmåga som angives i anvisningar av byggnadsstyrelsen.

Boningsrum skall, där tillbörlig uppvärmning eljest ej erhålles, förses med tjänlig eldstad eller annan tillfredsställande anordning för rummets uppvärmning.

Vad i första och andra styckena föreskrives om boningsrum skall gälla jämväl om arbetsrum; dock må byggnadsnämnden med hänsyn till arten av den verksamhet, för vilken rummet är avsett, medgiva eftergift i skälig mån.

3 mom. Byggnad, som inrymmer bonings- eller arbetsrum, skall i enlighet med anvisningar av byggnadsstyrelsen uppföras så, att tillfredsställande ljudisolering erhålles.

4 mom. För vinnande av tillfredsställande luftväxling inom byggnad skall iakttagas,

att i bonings- och arbetsrum samt bad- och duschrum finnes erforderlig anordning för införande av frisk luft och för avlägsnande av den förbrukade;

att imrör anordnas i kök eller annat utrymme för matlagning samt i tvättstuga;

att skafferi förses med friskluftsintag;

att klosettrum förses med utsugningskanal; samt

att till pannrum anordnas luftintag direkt utifrån, där ej undantag finnes kunna medgivas med hänsyn till anläggningens ringa storlek eller andra särskilda omständigheter.

Beträffande sättet för luftväxlingens ordnande skola, där ej byggnadsstyrelsen för visst fall medgivit avvikelse, iakttagas anvisningar som byggnadsstyrelsen utfärdar.

5 mom. I varje boningsrum skall finnas fönster, som skall vara tillräckligt stort och lämpligt anbragt samt så vetta omedelbart åt det fria att rummet erhåller god dager. Vad nu sagts gälle ock om arbetsrum; dock må byggnadsnämnden med hänsyn till arten av den verksamhet, för vilken rummet är avsett, medgiva eftergift i skälig mån.

6 mom. Till skydd mot fukt i bonings- och arbetsrum skola iakttagas anvisningar som byggnadsstyrelsen utfärdar.

60 §.

1 mom. I boningsrum skall golvet läggas å sådan höjd över angränsande markens yta att skäliga anspråk på sundhet och trevnad tillgodoses, dock minst 30 centimeter.

I boningsrum som lägges i gräns mot grannes fastighet, så ock i arbetsrum må golvet läggas lägre än angränsande markens yta, om rummet väl isoleras mot fukt och kyla.

Vad ovan sagts om boningsrum skall ock gälla kök som tillhör bostadslägenhet.

2 mom. Golv i tvättstuga och bad- eller duschrum skall utföras av för vatten ogenomträngligt ämne samt läggas i lutning mot avlopp. Bjälklag under

dylikt utrymme skall, där så lämpligen kan ske, utföras av betong. Utföres bjälklaget av trä, får fyllning ej förekomma.

61 §.

1 mom. Bostadslägenhet skall anordnas så, att den bereder möjlighet till trevnad och god hygien. Den skall sålunda erbjuda lämpliga och tillräckliga möbelplatser, vara försedd med tambur, nödiga garderobsutrymmen och behöfelig sanitär utrustning samt i övrigt tillgodose skäligen anspråk på utrymme och bekvämlighet. Lämplig förbindelse bör anordnas mellan rummen med undvikande såvitt möjligt av utrymmen med otillräcklig dager.

Vid planläggande av bostadslägenhet bör tillses, att den får så soligt läge som möjligt och, där så lämpligen kan ske, göres genomluftbar.

2 mom. Boningsrums golvyta får icke understiga 10 kvadratmeter; dock må, där lägenhet omfattar, utöver tre boningsrum och kök, ytterligare ett eller flera boningsrum, golvytan i sådant boningsrum inskränkas till 7 kvadratmeter.

I bostadslägenhet om ett eller flera rum och kök skall golvytan hos ett av rummen eller köket vara minst 18 kvadratmeter. I annan bostadslägenhet med endast ett rum må golvytan icke understiga, om till lägenheten hör kokvrå, 15 kvadratmeter och eljest 12 kvadratmeter.

Undantag från bestämmelserna i första och andra styckena må medgivas av byggnadsstyrelsen ävensom av byggnadsnämnden i enlighet med anvisningar som byggnadsstyrelsen utfärdar.

Kök skall hava en golvyta av minst 7 kvadratmeter samt hava fönster som kan öppnas mot det fria; dock må byggnadsnämnden medgiva undantag enligt anvisningar som meddelas av byggnadsstyrelsen.

Kokvrå, varmed skall förstås utrymme för matlagning med en golvyta av högst 4 kvadratmeter, får icke hava mindre golvyta än 2 kvadratmeter eller mindre bredd än 1,40 meter och bör vara försedd med fönster som kan öppnas mot det fria.

Beträffande minsta tillåtna golvytan hos bad-, dusch- och klosettrum skola iakttagas anvisningar som byggnadsstyrelsen utfärdar.

3 mom. Våningshöjden i bonings- och arbetsrum skall, räknat från golv till golv, vara minst 2,90 meter.

Utan hinder av vad nu sagts må våningshöjden vara minst 2,70 meter i byggnad, som ej inrymmer flera än två för familj avsedda lägenheter, och minst 2,60 meter å vinden till enfamiljshus.

Möter svårighet att för något enstaka rum i bostadslägenhet eller eljest i särskilt fall ernå föreskriven minimihöjd, må byggnadsnämnden tillåta mindre våningshöjd, dock ej under 2,40 meter.

Där tjockleken av bjälklag är större än 32 centimeter, skola ovan angivna våningshöjder ökas med minst det mått, varmed tjockleken av bjälklaget överstiger 32 centimeter.

Ej må i något fall boningsrums kubikinnehåll understiga 15 kubikmeter.

4 mom. Beträffande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av Konungen eller av byggnadsstyrelsen, eller beträffande annan allmän byggnad, som tillhör kronan, må mindre avvikelser från vad som föreskrives i 2 och 3 mom. medgivas av den myndighet som har att pröva ritningarna.

62 §.

1 mom. Grund skall läggas på marklager av tillräcklig bärförmåga eller, där sådan finnes endast å större djup, säkerställas genom pålning eller på annat sätt.

2 mom. Grundmur eller grundpelare, som icke lägges på berg, skall ned-

föras till frostfritt djup. Lägges grund på berg, skola, där så erfordras, pallar utsprängas för densamma, och skall för byggnad i gatulinje berget invid gatan nedsprängas minst 30 centimeter under gatuplanet.

3 mom. Uppföres byggnad av mer än en vånings höjd i gräns mot grannfastighet, skall grundmur eller grundpelare i gränsen nedföras till vanligt källardjup, ändock att källare i byggnaden ej ifrågakommer.

Vad sålunda stadgats skall ej gälla, där marken utgöres av berg och källare ej anordnas i byggnaden närmare gränsen än 3 meter. Undantag från stadgandet i första stycket må därjämte efter grannens hörande medgivas av byggnadsnämnden, där nämnden med hänsyn till höjdförhållanden eller markens beskaffenhet eller eljest så prövar skäligt.

4 mom. Där källare anordnas, skola grundmur och källargolv så utföras eller behandlas samt omgivande mark så dräneras, att erforderligt skydd erhålles mot fukt i källaren. Vad här sagts om källargolv gäller även annat golv som lägges direkt på marken.

Där källare ej anordnas, skall marken invid grundmurarna och under byggnaden på tillfredsställande sätt dräneras, varjämte matjord under byggnaden skall bortschaktas, bottenvåningens bjälklag väl isoleras mot kyla, fukt, dunster och annan olägenhet samt det fria utrymmet därunder väl ventileras.

5 mom. Murar och väggar skola medelst betryggande fuktisolering avskiljas från grunden.

63 §.

1 mom. Byggnad, som uppföres i gräns mot grannfastighet, skall, såvida ej framförvarande område till minst 12 meters bredd är undantaget från bebyggande, avskiljas från grannfastigheten medelst brandmur.

Där särskilda skäl det påkalla, må i byggnadsordningen meddelas bestämmelser om rätt att hava gemensam brandmur för byggnader, uppförda å varandra angränsande fastigheter, samt om rätt för byggnadsnämnden att i fall, som angivas i byggnadsordningen, medgiva befrielse från uppförande av brandmur. I byggnadsordningen må även stadgas att, där gemensam brandmur framdeles anordnas eller sådan brandmur anordnats på grund av åläggande i byggnadsordning, gemenskapen ej må av en delägare mot den andres bestridande hävas.

Då särskilda skäl föreligga och grannar därom överenskomma, må byggnadsnämnden kunna medgiva, att fönster eller dörr anbringas i brandmur, med villkor att betryggande anordningar vidtagas för öppningarnas brandsäkra avstängande i händelse av eldsvåda. Byggnadsnämnden må, då grannar enas därom, medgiva anstånd med sådana skyddsanordningars vidtagande, såvitt eldfaran icke därigenom avsevärt ökas.

2 mom. Byggnad av trä med större planyta än 300 kvadratmeter skall, där ej byggnadsnämnden efter brandchefens hörande på grund av särskilda skäl medgiver undantag, genom brandmur avdelas så, att ingen del överstiger nämnda mått.

3 mom. Brandmur skall uppföras antingen av massivt bränt tegel med en volymvikt av minst 1,1 kilogram per kubikdecimeter, varvid muren skall hava en tjocklek av minst 23 centimeter, eller ock i annan, av byggnadsstyrelsen godkänd konstruktion; dock gäller för brandmur, som utgör yttervägg till bonings- eller arbetsrum och ej är motbyggd, i tillämpliga delar vad i 59 § 2 mom. stadgas.

4 mom. Införes imrör eller annan luftkanal i brandmur, skola kanalens ytter- och innerväggar sammanlagda hålla minst den för muren föreskrivna godstjockleken. Införes slits i brandmur, skall vad nu sagts äga motsvarande

tillämpning. Vid luftkanal, vars bredd i murens längdriktning ej överstiger 15 centimeter, och vid vertikal slits av samma bredd må dock godstjockleken vara mindre men får ej understiga 11 centimeter mot murens yttersida.

Angående rökrör i brandmur samt angående luftkanal i brandmur, som ej är motbyggd, skall vad i 67 § 2, 6 och 7 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning.

Anbringas balk- eller bjälkändar i brandmur, skall murens tjocklek på yttersidan vara minst 11 centimeter.

Utföres brandmur i särskild, av byggnadsstyrelsen godkänd konstruktion, må medgivnas de undantag från bestämmelserna i detta moment som påkallas av omständigheterna.

5 mom. Brandmur skall uppföras från grunden till byggnadens tak. Är taket av samma höjd som grannhusets, skall brandmur vid eller inom byggnad för industriellt ändamål uppdragas 50 centimeter och annan brandmur 30 centimeter över taket; dock må byggnadsnämnden, där faran för elds uppkomst prövas ringa, efter brandchefens hörande medgiva att, i stället för brandmurens uppdragande över taket, dettas undersida förses med brandhärdig beklädnad till en bredd av minst 60 centimeter närmast brandmuren. Takpanel eller annat trävirke än yttre väggbeklädnad får icke framdragas över brandmur.

6 mom. Brandmur, som helt eller delvis icke är motbyggd, skall behandlas såsom fasad. Uppför granne byggnad mot sådan brandmur, är murens ägare skyldig att å delar som motbyggas borttaga utspringande isolering, listverk och dylikt.

64 §.

1 mom. Uppföres byggnad i tre eller flera våningar, skola vertikala bärverk, bjälklag över källare samt översta på brandsäkert bärverk vilande bjälklag eller innertakkonstruktion utföras brandsäkert. Uppföres byggnad i flera än fyra våningar, skola jämväl övriga bjälklag utföras brandsäkert.

Undergår byggnad, som avses i första stycket, till nybyggnad hänförlig ändring, skall brandbotten, där sådan saknas, anordnas å översta på brandsäkert bärverk vilande bjälklag.

Vid tillämpning av första och andra styckena skall vind räknas som våning, om den är inredd till mer än hälften.

2 mom. Vid uppförande av större stationsbyggnad till järnväg eller av därmed jämförlig större byggnad, avsedd att nyttjas för den allmänna samfärdseln, eller byggnad för industriellt ändamål, i vilken i regel minst femtio personer samtidigt äro sysselsatta, skola, om byggnaden uppföres i högst två våningar, samtliga bjälklag och tillhörande vertikala bärverk utföras brandsäkert.

Uppföres byggnad, som avses i första stycket, i tre eller flera våningar, skola vertikala bärverk samt på brandsäkert bärverk vilande bjälklag eller innertakkonstruktion utföras brandsäkert. Vad nu sagts skall ock gälla med avseende å byggnad, som inrymmer undervisningsanstalt och är avsedd att hysa minst hundra personer, ävensom byggnad, som inrymmer vårdanstalt, hotell eller pensionat och är avsedd att hysa minst femtio personer.

Undergår byggnad, som avses i första och andra styckena, till nybyggnad hänförlig ändring, skall vad i 1 mom. andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

3 mom. Angående anordnande av skyddsrum och källarmursgenombrott i byggnad är särskilt stadgat.

65 §.

1 mom. Efter brandchefens hörande må byggnadsnämnden föreskriva, i vad mån källare eller vind eller byggnad i sin helhet skall avdelas med brandsäkra, brandhårdiga eller flamskyddande väggar och huru takets undersida invid sådan vägg å vind skall skyddas mot brand. Öppning i dylik avskiljande vägg skall förseas med dörr av åtminstone brandhändig konstruktion.

2 mom. Å hanbjälkarna eller inom utrymme ovan inredd vind må i byggnad med två eller flera våningar, vindsvåningen inräknad, boningsrum ej anordnas. Är sådant utrymme avsett att användas till upplag för brännbara föremål, skall det vara avskilt från undervarande vindsvåning medelst ett med brandbotten försett eller i brandsäker konstruktion utfört bjälklag, vilande på brandsäker stomme.

I oinredd vind må icke uppsättas andra skiljeväggar än sådana, som erfordras för tillgodoseende av i huset boende personers behov av lokaler för tvätt, piskning eller dylikt eller som byggnadsnämnden finner nödigt föreskriva till skydd mot elds spridning. I övrigt må utrymmet endast uppdelas medelst skärmar av metalltrådsnät eller på annat sätt, som kan godkännas av byggnadsnämnden.

3 mom. I byggnad med högst två våningar, inredd vindsvåning inräknad, skola, om byggnaden inrymmer flera än fyra lägenheter för bostads- eller affärsändamål, inre takytor och lägenhetsskiljande väggar ovan källarbjälklaget åtminstone flamskyddande beklädas; dock skall vad nu sagts ej gälla därest byggnaden genom brandmur uppdelas i enheter om högst fyra lägenheter. I byggnad för bostads- eller affärsändamål med tre eller flera våningar skola ovan källarbjälklaget inre tak- och väggytor, vilka icke hänföra sig till skåp- eller garderobsinredningar, förseas med åtminstone brandhändig beklädnad.

Inom kontor, butiker och dylika lägenheter må dock, efter byggnadsnämndens medgivande, skiljeväggar av trä, glas eller annat material uppsättas utan att på eljest föreskrivet sätt skyddas mot eld.

I källarrum med eldstad skola väggar och tak förseas med åtminstone flamskyddande beklädnad, där ej byggnadsnämnden annat föreskriver beträffande viss byggnad.

Där i fabriker, verkstäder eller dylika anläggningar, som kunna medföra eldfara, väggar och tak av trä förekomma, skola dessa åtminstone flamskyddande beklädas, såvida ej byggnadsnämnden efter brandchefens hörande finner skäligt medgiva undantag eller föreskriva annan åtgärd.

66 §.

Byggnad skall, därest icke själva taklaget utgöres av brandsäker betongkonstruktion, täckas med taktegel, skiffer, plåt eller annat av byggnadsstyrelsen godkänt material, som erbjuder betryggande skydd mot antändning genom gnistor eller flygbränder samt äger tillräcklig hållfasthet. Vid bestämmande av taktäckningsmaterialet bör avseende fästas jämväl vid vad som kan vara lämpligt från utseendesynpunkt, särskilt med hänsyn till det material som använts å närliggande byggnader.

Tak och altaner skola hava tillräcklig lutning för vattnets avledande mot erforderliga takrännor och stuprör, vilka senare, om de icke förbindas med avloppsnät, skola neddragas till ett avstånd av högst 30 centimeter från marken, byggnadsnämnden likväl obetaget att föreskriva annat mått. Tak får ej anordnas så, att vatten därifrån faller å grannes tomt.

Yttertak, altan, terrass eller dylikt skall till skydd för underliggande byggnadsdelar förseas med en efter lutningsförhållandena avpassad vattenisolerande täckning.

67 §.

1 mom. Skorsten skall utföras av bränt tegel med en volymvikt av minst 1,4 kilogram per kubikdecimeter samt skall från grunden vila på brandsäker konstruktion. Skorsten skall uppdragas genom yttertak i eller så nära intill taknocken som möjligt och i allmänhet till en meter över denna eller till den högre höjd, som byggnadsnämnden med hänsyn till särskilda omständigheter kan finna skäl föreskriva, samt skall i skärningen med yttertak kringklädas med plåt eller försees med annan lämplig tätning. Skorsten skall väl fogstrykas, kalkrappas eller plåtbeklädas.

Skorsten må ock utföras på annat sätt än nu sagts, därest konstruktionen blivit godkänd av byggnadsstyrelsen.

2 mom. Rökrör bör skyddas mot avkylning, om så erfordras för undvikande av inre kondensering och inrökning.

Rökrör bör icke anbringas intill garderober, skafferier eller andra utrymmen som kunna besväras av värme. Kan detta ej undvikas, skall rökröret på lämpligt sätt isoleras mot sådant utrymme.

3 mom. Varje eldstad skall hava eget rökrör. Vid inrättande av ny eldstad i äldre hus må utan hinder av vad nu sagts byggnadsnämnd, om svårighet möter att för sådan eldstad anordna eget rökrör eller om eljest särskilda skäl äro därtill, medgiva, att gemensamt rökrör användes för högst två kakelugnar eller kaminer, därvid emellertid nödiga försiktighetsmått mot eldfara samt spridning av rök till annan lägenhet skola iakttagas.

4 mom. Rökrör får icke utföras i större lutning mot lodlinjen än 45° ; dock må byggnadsnämnden, där mekanisk ventilationsanordning finnes eller eljest särskilda skäl föreligga, medgiva undantag.

Avgasningsrör från gasspis skall, där sådant med hänsyn till spisens storlek erfordras, indragas i imröret.

5 mom. Där eldstad icke kan direkt anslutas till rökrör i skorsten, må förbindelserör av betryggande beskaffenhet användas. Sådant rör må göras av plåt, varvid dock skall tillses att röret anbringas på betryggande sätt och icke närmare oskyddat trävirke än 45 centimeter och ej heller närmare trävirke, som är försett med brandhändig beklädnad, än 23 centimeter.

6 mom. Imrör och andra luftkanaler skola utföras av varaktigt, icke brännbart material med tillräcklig hållfasthet samt på ett mot eldfara betryggande sätt.

Imrör bör icke utföras i större lutning mot lodlinjen än 45° .

7 mom. Beträffande utförande av skorsten, rökrör, imrör och andra luftkanaler skola, utöver vad i 1—6 mom. stadgas, iakttagas anvisningar som byggnadsstyrelsen utfärdar.

68 §.

1 mom. Byggnadsdelar av trä eller annat brännbart material få ej förekomma på mindre avstånd från rökrörs eller eldstads insida än 23 centimeter. Beträffande rökrör från värmepanna, som har en eldyta av 5 kvadratmeter eller däröver, samt eldstad i sådan värmepanna skall avståndet vara minst 35 centimeter. Mellanrum mellan trävirke samt rökrör eller eldstad skall, där ej fråga är om kakelugn, fristående kamin eller dylikt, fyllas med sten eller annat icke brännbart material.

Vad i första stycket sägs skall icke äga tillämpning å sådana till golv och tak hörande byggnadsdelar som golvbeläggning och takpanel, ej heller å listverk av trä; dock må sådana byggnadsdelar icke anbringas närmare rökrörs eller eldstads insida än 11 centimeter.

Träpropp får icke anbringas i rökrörs vägg närmare rörets insida än 23 centi-

meter. I vägg till rökrör från värmepanna må bilning ej verkställas närmare rörets insida än 23 centimeter, ej heller får i sådan vägg upplag anbringas för balkar eller bjälkar.

2 mom. Eldstads botten i kakelugn, murad spis eller kamin må icke läggas närmare byggnadsdelar av trä eller annat brännbart material än 23 centimeter. Beträffande köksspis må motsvarande avstånd icke vara mindre än 35 centimeter.

3 mom. Kakelugnar och murade spisar skola uppföras på mur, i mur fästade bärjárn eller brandsäkert bjälklag. Framför eldstad skall läggas plan av sten, betong eller dylikt till en bredd av minst 45 centimeter för spis och minst 30 centimeter för kakelugn och kamin. Sådan plan skall utsträckas åt sidorna för kakelugn till sockelns bredd samt för spis till 15 centimeter och för kamin till 10 centimeter på vardera sidan utöver spisens eller kaminens bredd.

4 mom. Från vad i 1 mom. första och andra styckena samt 2 mom. stadgas beträffande rökrör och eldstäder må avvikelse medgivas, i den mån särskilda anordningar, som erbjuda motsvarande skydd mot eldfara, vidtagas.

Bestämmelserna i 2 och 3 mom. gälla ej spisar, kaminer eller andra apparater, inrättade för eldning med gas, fotogen eller dylikt eller för elektrisk drift. Särskilda till byggnad hörande anordningar för uppställande av sådana apparater skola utföras så, att apparaterna isoleras på ett mot eldfara betryggande sätt.

69 §.

1 mom. Byggnad skall hava utgångar, förstugor och trappor till erforderligt antal och lämplig storlek samt så belägna och anordnade, att de vid eldfara bereda största möjliga trygghet för i byggnaden varande personer.

Trappa skall hava lämplig stigning.

2 mom. I byggnad med tre eller flera våningar, därvid vind räknas som våning om den är inredd till mer än hälften, skola trappor jämte tillhörande planer och omslutningsväggar göras brandsäkra. Trappa i sådan byggnad skall hava förbindelse med vind samt vara försedd med åtminstone brandhär-diga dörrar mot vind och källare, där ej byggnadsnämnden medgiver undantag.

3 mom. Vad i 2 mom. stadgats skall icke äga tillämpning med avseende å trappa för inre kommunikation mellan våningar, om erforderliga åtgärder vidtagas till undvikande av ökad eldfara.

4 mom. Trappa, förstuga och trappplan skola hava minst den bredd som anges i anvisningar av byggnadsstyrelsen.

5 mom. Trappa skall vara försedd med ledstång. Undantag härifrån må dock av byggnadsnämnd medgivas, om särskilda skäl äro därtill.

6 mom. Dörrar i utrymningsväg från lokal för industriell verksamhet eller från lokal, avsedd att samtidigt inrymma ett större antal personer, skola göras utåtgående.

70 §.

I fråga om uppförande och inredande av byggnader, som innehålla fabriks- eller verkstadslokaler, eldfarliga upplag, hissar eller andra särskilda inrättningar eller lokaler, avsedda att samtidigt inrymma ett större antal människor, skola, utöver bestämmelser som meddelats i denna stadga eller eljest, iakttagas anvisningar som byggnadsstyrelsen med hänsyn till sådan byggnads beskaffenhet och ändamål utfärdar till skydd mot eldfara.

71 §.

1 mom. Byggnad skall, i den mån det erfordras, vara försedd med takluckor eller andra öppningar för uppstigning på taket.

Uppstigningsöppning skall hava ett dagermått av minst 50×60 centimeter. Uppstigningsöppning i yttertak skall vara försedd med lucka av plåt. Fönster i sådan lucka skall utgöras av trådglas.

Mellan vindsgolv och uppstigningsöppning i tak skall finnas fast stege lik-som även mellan översta våningsplanet och vindsplanet, därest trappförbindelse saknas.

Överstiger skorstens höjd över takytan på den sida, från vilken tillträde till skorstenen lättast kan erhållas, 1,2 meter, skall järnstege finnas på skorstenen.

2 mom. Byggnad, vars höjd överstiger 8 meter, skall, där ej Konungen för viss stad annorlunda förordnar, tillika förseas med hållfasta och varaktiga anordningar till skydd mot olycksfall vid arbete å taket, därvid skall gälla följande.

1. Tak, som lutar 1:4 eller mera, skall förseas mednockräcke av stadigt järnrör i lämpliga fästianordningar. Räcket skall vara beläget omkring 15 centimeter från takytan samt vid ena sidan av och i jämnhöjd med taknocken. Är genom taknocken skorsten eller liknande anordning uppdragen, skall vid dennas nedre sida anordnas nockräcke eller runt densamma anbringas skorstensband med handgrepp.

2. Å tak, som lutar 1:4 eller mera, skall därjämte vid takfoten eller takbrott antingen anordnas ståndränna eller annan rännanordning som lämnar stadigt fotfäste eller ock utföras snöräcke, dock att snöräcke icke bör anordnas vid vinkelrännas utlopp eller eljest, om därigenom större snöanhopning kan uppstå.

3. Är å tak, som har en lutning av 1:4 eller mera, taknocken belägen mer än en meter från uppstigningsöppning, skall järnstege anbringas mellan denna och taknocken eller, om uppstigningsöppningen endast är avsedd för förbindelse med skorsten, mellan öppningen och skorstenen. Är å sådant tak avståndet i sidled mellan skorsten, som skall rensas av skorstensfejare, och närmaste uppstigningsöppning större än en meter, skall mellan denna och skorstenen takbrygga utföras med en bredd av minst 25 centimeter.

4. Takfönster med större dageröppning än 60×80 centimeter samt lanterniner skola, om de uppskjuta mindre än 35 centimeter över takytan, upp-till och vid sidorna omgärdas med skyddsräcke av minst 75 centimeters höjd. Överstiger takfönstrets eller lanterninens bredd 4 meter, skall räcket fram-dragas även vid nedre sidan.

Ljusbrunn skall omgivas med räcke eller annan skyddsanordning med en höjd av minst 75 centimeter.

3 mom. Avvikelse från bestämmelserna i 1 och 2 mom. må medgivas av byggnadsnämnden, då särskilda skäl äro därtill.

72 §.

Byggnad, stängsel och annan anordning å tomt skall underhållas så, att hälsofara, osnygghet eller vanprydnad icke uppkommer samt att brandsäkerheten och hållfastheten icke äventyras. Kan byggnad, stängsel eller annan anordning, som genom brand eller annorledes skadats eller eljest är av bristfällig beskaffenhet, ej iståndsättas för rimlig kostnad, må byggnadsnämnden föreskriva, att den skall helt eller delvis avlägsnas.

73 §.

1 mom. Finnes med hänsyn till ortsförhållandena eller andra särskilda om-ständigheter avvikelse från de enligt 59—63 och 65—69 §§ gällande bestämmelserna påkallad, må därom förordnas i byggnadsordning. För särskilt fall

må sådan avvikelse beslutas av länsstyrelsen eller, där fråga är om mindre avvikelse som ej innebär skärpning, av byggnadsnämnden, om nämnden till sitt biträde har stadsarkitekt och denne tillstyrkt åtgärden.

2 mom. Skulle tillämpning av de i 64 § 1 och 2 mom. meddelade bestämmelserna medföra oskäligen kostnad eller föreligga eljest särskilda skäl för undantag från sagda bestämmelser, må sådant undantag medgivnas av länsstyrelsen.

74 §.

Anvisningar, som av byggnadsstyrelsen utfärdas i de i 59, 61, 67, 69 och 70 §§ angivna hänseendena, skola, för att bli gällande, godkännas av Konungen.

Om rivning.

75 §.

Innan byggnad rives, skall tillses, att den är fri från ohyra.

Om byggnadslov.

76 §.

1 mom. Nybyggnad må ej företagas utan byggnadsnämndens lov. Angående vad som hänföres till nybyggnad stadgas i 169 §.

Byggnadslov erfordras jämväl för vidtagande av följande åtgärder, nämligen

- varje till-, på- eller ombyggnad;
- varje ändring som berör byggnads konstruktion eller lokalers storlek och anordning, såsom upptagande eller igensättande av fönster- eller dörröppning och sammanslagning eller uppdelning av lägenheter;
- varje ändring som berör eldstad eller rök- eller imrör;
- återställande av brandskadad byggnad;
- användning av byggnad eller del därav till väsentligt annat ändamål än det, vartill den förut varit använd eller som finnes angivet å fastställd ritning;
- fastighets inhägnande;
- rivning av byggnad;
- schaktning, sprängning, fyllning, trädfällning eller därmed jämförlig åtgärd inom byggnadskvarter; samt
- inrättande av virkes- eller annat varuupplag, materialgård eller ljusanordning.

2 mom. I byggnadsordningen må bestämmas, huruvida och i vad mån byggnadslov erfordras för anläggning eller ändring inom tomt eller byggnad av ledning för vatten, avlopp, gas, elektricitet och liknande ändamål, varvid lämpligt ordnad samverkan med andra kommunala myndigheter, vilka handlägga sådana ärenden, bör föreskrivas, så ock för underhållsarbeten eller andra reparationsåtgärder å byggnad eller för åtgärd, som påverkar byggnads utseende eller stadsbilden, såsom utbyte av takbeläggningsmaterial, omfärgning, skyltning och plantering.

77 §.

1 mom. Ansökan om lov till nybyggnad skall göras skriftligen och åtföljas av

- a) bevis, att sökanden förfogar över den mark, därå byggnad eller annat arbete skall utföras, eller eljest är berättigad till arbetets utförande;

b) karta, motsvarande de fordringar som gälla i avseende å tomtkarta, dock att byggnadsnämnden må godtaga karta av enklare beskaffenhet, därest byggnadssättet är öppet och fråga ej är om uppförande av helt ny byggnad eller om tillbyggnad till befintlig byggnad, skolande kartan i vart fall upptaga angränsande gators bredd och höjdlägen, avstånd till motliggande byggnadslinje samt för tomten gällande bestämmelser;

c) kopia av kartan, utvisande jämväl den tillämnade byggnadens läge;

d) ritningar i för arkivering ändamålsenligt format, fackmässigt upprättade med avseende å såväl utförande som innehåll i skala 1:100, där ej byggnadsnämnden på grund av särskilda skäl föreskriver annan skala, samt i övrigt utförda i överensstämmelse med föreskrifter som skola meddelas i byggnadsordningen;

e) erforderlig beskrivning till ritningarna;

f) uppgift, huruvida skyldighet att gälda bidrag till kostnad för gata åligger tomtägaren;

g) bevis, att tomtägaren fullgjort honom åliggande skyldighet att anordna utfartsväg och avlopp från tomten eller utgiva bidrag till kostnad för gata eller ock därför ställt nöjaktig säkerhet.

Erfordras för ärendets prövning uppgift om befintligt eller för utförande avsett avlopp, dess beskaffenhet, höjdläge och avstånd från tomtgränsen, åligger det byggnadsnämnden att införskaffa sådan uppgift, där den ej tillhandahållits av sökanden.

2 mom. Vad i 1 mom. är stadgat angående ansökan om lov till nybyggnad skall i tillämpliga delar gälla i fråga om annat byggnadslov.

78 §.

Då byggnadsnämnden prövar ansökan om lov till nybyggnad, skall nämnden förvissa sig om att företaget överensstämmer med fastställd generalplan, stadsplan, tomtindelning, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser ävensom med övriga bestämmelser som gälla för detsamma.

Vid prövningen skall bland annat tillses,

- 1) att byggnaden är lämplig för den plats, å vilken den skall uppföras;
- 2) att byggnaden ej skjuter över gällande tomtgräns;
- 3) att byggnaden ej förläggas så, att den onödigtvis förorsakar men för grannfastigheter eller försvårar deras bebyggande på lämpligt sätt;
- 4) att byggnaden kommer att erbjuda skälig trygghet mot eldfara;
- 5) att byggnaden får sunt läge och mot sundhetens fordringar svarande inredning;
- 6) att byggnaden blir konstruktivt tillfredsställande samt erforderligt isolerad mot fukt och kyla;
- 7) att byggnadens yttre fyller skäliga anspråk på smak och prydighet såväl i och för sig som med hänsyn till omgivningen; samt
- 8) att byggnaden erhåller god planlösning.

Vad sålunda stadgats om nybyggnad skall i tillämpliga delar gälla även annan åtgärd, vartill byggnadslov erfordras.

Vid förändring av byggnad skall tillses, att dess hållfasthet ej äventyras och att, där så erfordras, lämpliga åtgärder vidtagas för ernående av förbättringar i hygieniskt avseende och av ökad trygghet mot eldfara.

79 §.

Inom område, som icke ingår i stadsplan eller byggnadsplan, må lov ej medgivnas till nybyggnad, som skulle innefatta tätbebyggelse, i vidare mån än för tillgodoseende av jordbrukets, fiskets, skogsskötselns eller därmed jäm-

förligt behov. Utan hinder härav må länsstyrelsen, om särskilt förbud mot tätbebyggelse ej gäller, medgiva tillstånd till nybyggnad, därest ett ändamålsenligt bebyggande av marken icke därigenom försvåras. Gäller särskilt förbud mot tätbebyggelse, tillämpas vad därom stadgas i byggnadslagen.

80 §.

1 mom. Där så av förhållandena påkallas, må lov till nybyggnad göras beroende av att erforderlig torrläggning av marken vidtages, innan byggnad uppföres eller toges i bruk för avsett ändamål.

2 mom. Om skäl äro därtill, äger byggnadsnämnden påfordra, att på gård eller inom byggnad skall finnas utrymme för parkering av fordon, i den mån så erfordras för dem som där bo eller vistas.

81 §.

Byggnadsnämnden skall vid meddelande av byggnadslov lämna de närmare föreskrifter som vid arbetets utförande böra lända till efterrättelse.

Där så erfordras, må byggnadsnämnden föreskriva, att hållfasthetsberäkning med tillhörande ritningar ävensom andra specialritningar skola ingivas till byggnadsnämnden för granskning. Närmare föreskrifter härom meddelas i byggnadsordningen.

82 §.

Byggnadsnämnden skall vaka över att byggnad av historiskt, kulturhistoriskt eller estetiskt värde icke förvanskas och att byggnader, som uppföras i grannskapet av sådan byggnad, på lämpligt sätt ansluta sig till eller underordna sig densamma.

Finner byggnadsnämnden vid prövning av fråga om byggnadslov anledning till farhåga i det i första stycket avsedda hänseendet, har byggnadsnämnden att, innan ärendet avgöres, inhämta byggnadsstyrelsens yttrande.

Är fråga om nybyggnad eller annan åtgärd, som berör fast fornlämning, skall nämnden tillse, att gällande föreskrifter till skyddande av dylika minnesmärken iakttagas. Innan ärendet avgöres, skall nämnden inhämta riksantikvarens yttrande.

83 §.

De sundhetsföreskrifter i fråga om byggnads uppförande eller inredande, vilka äro meddelade i eller med stöd av hälsovårdsstadgan, skola iakttagas av byggnadsnämnden vid prövning av fråga om byggnadslov, liksom ock de föreskrifter angående brandskydd och andra säkerhetsanordningar av byggnadsteknisk art som äro meddelade i särskilda författningar.

Avser ansökan om byggnadslov industriell anläggning, skall yrkesinspektören eller bergmästaren underrättas därom.

84 §.

Har i allmän författning meddelats föreskrift, varigenom byggnads uppförande eller användande för visst ändamål är gjort beroende på prövning av annan myndighet än byggnadsnämnden, skall, utöver vad ovan är stadgat angående byggnadslov, sådan föreskrift lända till efterrättelse. Där så lämpligen kan ske, bör sagda prövning avbidas, innan frågan om byggnadslov avgöres.

85 §.

Byggnadslov vare förfallet, såvida icke inom två år det medgivna arbetet påbörjats eller, efter inträffat avbrott, återupptagits. I intet fall äge byggnadslov giltighet för längre tid än fem år.

Om arbete avstannat och ej inom tre månader återupptagits, skall anmälan göras hos byggnadsnämnden, innan arbetet må fortsättas.

86 §.

Byggnadslov erfordras icke för arbete, berörande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av Konungen eller byggnadsstyrelsen, eller annan allmän byggnad, såframt den tillhör kronan.

I byggnadsärende, som skall underställas Konungens eller byggnadsstyrelsens prövning, skall byggnadsnämnden beredas tillfälle att yttra sig före underställningen. Innan arbetet påbörjas, skall anmälan om detsamma ingivas till byggnadsnämnden. Anmälan skall vara åtföljd av karta med kopia, som i 77 § sägs, ävensom för arkivering lämpliga byggnadsritningar med tillhörande beskrivning.

Skall för kronans räkning verkställas nybyggnad, vartill ritningar icke prövas av Konungen eller byggnadsstyrelsen, skall anmälan om byggnadsföretaget, åtföljd av handlingar som nyss sagts, ingivas till byggnadsnämnden. Finner nämnden byggnaden ej motsvara skäligen anspråk på sundhet, säkerhet mot eldfara, hållfasthet, prydlighet eller hänsyn till stadsbilden och ortsförhållandena, eller är anledning till erinran i fråga om byggnadens ändamål, läge eller inverkan å grannes rätt, må nämnden inom en månad efter handlingarnas mottagande hos vederbörande förvaltning begära, att frågan underställes Konungens prövning, och må i ty fall byggnaden ej uppföras, innan Konungen givit lov därtill.

Om tillsyn över byggandet.

87 §.

Byggnadsnämnden skall med uppmärksamhet följa byggnadsföretag och annat arbete samt därvid bland annat tillse,

att fastställda ritningar och i övrigt meddelade föreskrifter noggrant följas;
att byggnad uppföres av ändamålsenligt material och på betryggande sätt;
att betryggande åtgärder vidtagas till förhindrande av att fukt intränger eller uppstår i byggnad; samt

att vad eljest kan förorsaka fara för byggnads bestånd eller medföra olägenhet för däri boende undvikas.

88 §.

Innan byggnad uppföres, skall därom göras anmälan hos byggnadsnämnden, som på sökandens bekostnad låter utstaka byggnaden till dess rätta läge på marken samt utmärka dess höjdläge. Är byggnad till sitt läge direkt beroende av gräns mot grannes tomt, skall grannen kallas till utstakningsförrättningen. Vid utstakningen skall noga tillses, att byggnaden ej skjuter över gällande tomtgräns.

Sedan byggnadsarbetet fortskridit så långt att bjälklag skall utläggas över markens nivå, skall anmälan därom ske hos byggnadsnämnden, som ofördröjligen genom särskild besiktning skall tillse att byggnaden blivit förlagd i rätt läge.

89 §.

1 mom. För tillsyn å byggnadsföretag och annat arbete skola erforderliga besiktningar verkställas genom byggnadsnämndens försorg. Vid uppförande av byggnad böra besiktningarna i främsta rummet avse att utröna beskaffenheten av grundbotten, stommen samt byggnaden i färdigt skick.

Innan byggnad till någon del tages i bruk, skall anmälan ske till byggnadsnämnden. Sedan byggnaden helt färdigställt, skall nämnden föranstalta om slutbesiktning. Härvid skall företes bevis av skorstensfejaren, att eldstäder samt sådana rök- och ventilationsrör, som skola sotas, blivit av honom undersökta och godkända. Där så påfordras av byggnadsnämnden, skall undersökningen omfatta jämväl provtryckning av skorsten.

Då arbete avser bonings- eller arbetsrum, bör vid besiktning lämpligt samarbete med hälsovårdsnämnden åvägbringas.

2 mom. Vid arbete, som utföres av staten eller under statlig ledning, är byggnadsnämnden icke skyldig att företaga besiktningar i vidare mån än nämnden själv finner nödigt.

Finner nämnden, att vid arbete, som avses i 86 §, fastställda ritningar ej följas eller eljest gällande föreskrifter åsidosättas, äger nämnden därom göra anmälan hos den myndighet som är ansvarig för arbetets utförande eller, där nämnden så finner nödigt, hos Konungen.

3 mom. Närmare föreskrifter om besiktning av byggnadsföretag och annat arbete skola meddelas i byggnadsordningen.

90 §.

Har tillåtet arbete påbörjats men ej fullbordats inom fem år efter det byggnadslov meddelats, äger byggnadsnämnden, där nämnden med hänsyn till byggnadens hållfasthet, brandsäkerhet eller utseende finner sådant nödigt, tillhålla ägaren att inom viss tid färdigställa arbetet helt eller delvis eller ock viddaga annan lämplig åtgärd.

Inställes påbörjad nedrivning av byggnad utan giltigt skäl, äger byggnadsnämnden, där så påkallas av omständigheterna, föreskriva viss tid, inom vilken rivningen jämte platsens planering skall fullbordas.

91 §.

För varje byggnadsarbete, däri inbegripet rivning av byggnad samt schaktning eller sprängning för byggnadsföretag, skall finnas person som fortlöpande utövar ledning och tillsyn av arbetet samt ansvarar för detsammes utförande. Arbetsledare är ansvarig för att anmälan, som i 88 § och 89 § 1 mom. sägs, vederbörligen sker. Han skall vara närvarande vid besiktning, som byggnadsnämnden verkställer.

92 §.

Befattning som arbetsledare må ej utövas av annan än den, som genom intyg från byggnadsyrkesskola eller på annat i byggnadsordningen stadgat sätt styrkt sig äga erforderlig teoretisk kunskap och därjämte besitter nödig praktisk erfarenhet, där ej byggnadsnämnden för visst särskilt fall prövar skäl föreligga att medgiva undantag.

För sådant arbete, vars ledning kräver speciell utbildning eller erfarenhet, må ytterligare kompetensvillkor för arbetets ledning stadgas i byggnadsordningen.

För trähus så ock för stenhus av en vånings höjd ävensom eljest för mindre betydande arbete må eftergift i fråga om de eljest föreskrivna kompetensvillkoren medgivas i byggnadsordningen.

93 §.

Byggherre skall utse särskild arbetsledare, där han ej själv vill utöva ledningen av arbetet eller är behörig därtill.

Före arbetets påbörjande skall byggherren till byggnadsnämnden avlämna skriftlig förklaring av arbetsledaren, att han under ansvarsförpliktelse åtager sig uppdraget.

Där byggherren vid arbetets utförande motsätter sig iakttagande av bestämmelserna i byggnadslagen, denna stadga eller byggnadsordningen eller vad i övrigt kan vara föreskrivet angående arbetets utförande, har arbetsledaren att hos byggnadsnämnden skriftligen anmäla förhållandet; och stånde därefter byggherren själf det ansvar, hans berörda förfarande kan medföra.

94 §.

Byggnadsnämnden äger att, då synnerliga skäl äro därtill, för visst fall eller viss tid frångåta arbetsledare rätt att i staden utöva ledning av arbete, varom i 91 § sägs.

95 §.

Vid byggnadsarbete böra noga iakttagas de försiktighetsmått som äro erforderliga till förekommande av skada å person eller egendom.

Särskilt bör tillses,

att grundläggning och för densamma erforderlig grävning och sprängning verkställas med största försiktighet, så att grannes byggnad eller iordningställd gata ej lider skada;

att byggnadsställningar erhålla nödig hållfasthet; samt

att maskinella anordningar, tillfälliga uppvärmningsanordningar och dylikt anordnas så, att eldfara och andra olägenheter såvitt möjligt undvikas.

Särskilda bestämmelser om byggande inom stadsplan.

96 §.

I fråga om byggande inom område, som ingår i stadsplan, skall, i den mån ej annat föreskrives genom stadsplanen, gälla ytterligare följande.

1. Byggnad, som ej sammanbygges eller kan förväntas komma att sammanbyggas med byggnad å grannfastighet, må icke läggas på mindre avstånd från fastighetens gräns än som motsvarar hälften av den för byggnaden tillåtna största höjden, ej heller i något fall närmare gränsen än 4,5 meter. Uppföres byggnad av trä med två våningar jämte vindsvåning, må avståndet till gräns mot grannfastighet ej understiga 6 meter.

2. Avståndet mellan skilda byggnader å samma tomt må icke vara mindre än som motsvarar den för byggnad vid gata eller förgård tillåtna största höjden. Mellan byggnader i högst en våning, avsedda för industri eller hantverk, må byggnadsnämnden likväl medgiva mindre avstånd, där så finnes kunna ske utan fara för sundhet och brandsäkerhet samt utan att ett lämpligt bebyggande av kvarteret i dess helhet försvåras, dock ej under 4,5 meter. Byggnadsnämnden må ock under enahanda förutsättningar för uthus eller annan gårdsbyggnad, oaktat den ej är avsedd för industri eller hantverk, medgiva ett minsta avstånd av 4,5 meter såväl till annan sådan byggnad som till huvudbyggnad.

3. Finnes för tillgodoseende av behovet av lämpliga lokaler för industri eller hantverk eller eljest av särskilda skäl påkallat, att byggnad med allenast en våning uppföres i gräns mot grannfastighet utan att sammanbyggas med byggnad å denna fastighet eller på mindre avstånd från fastighetsgränsen än 4,5 meter, må byggnadsnämnden efter grannens hörande medgiva detta, där det kan ske utan olägenhet.

4. Framför fönster till bonings- eller arbetsrum, som icke är beläget mot gata, skall ovan ett plan i jämnhöjd med fönstrets underkant finnas ett område av minst 9 meters bredd, som är fritt från byggnader, skymmande terräng-

formationer och andra skymmande föremål, frånsett träd och buskar; dock må undantag härifrån medgivas av byggnadsnämnden, därest rummets behov av dager är nöjaktigt tillgodosett genom annat fönster.

5. Boningshus av trä må icke uppföras med flera än två våningar. Om särskilda skäl föranleda därtill, må vinden därjämte inredas, dock icke till mera än en tredjedel av dess yta.

6. Uthus eller annan gårdsbyggnad må icke uppföras till större höjd än 3 meter eller innehålla mer än en våning; dock må byggnadsnämnden, om så finnes påkallat för att tillgodose behovet av lämpliga lokaler för industri eller hantverk eller eljest av särskilda skäl, medgiva större byggnadshöjd, där det kan ske utan olägenhet.

Särskilda bestämmelser om byggande utom stadsplan.

97 §.

I fråga om byggande inom område, som ej ingår i stadsplan, skall, i den mån ej annat föreskrives genom fastställd generalplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, gälla ytterligare följande.

1. Tomtplats, som avses för bebyggande med boningshus, må icke givas mindre areal än 1.000 kvadratmeter.

2. Av tomtplats må högst en femtedel bebyggas.

3. Byggnad må ej läggas närmare gräns mot väg än 4,5 meter och ej närmare vägs mittlinje än 9 meter. Byggnadsnämnden må dock vid mindre väg av ringa trafikbetydelse kunna medgiva mindre avstånd till vägs mittlinje, dock ej under 6 meter.

4. Byggnad skall, därest den ej sammanbygges med liknande byggnad å angränsande tomtplats eller fastighet, uppföras på minst 6 meters avstånd från tomtplatsens gräns.

Uthus eller annan gårdsbyggnad må i allmänhet icke förläggas närmare gräns mot annan tomtplats eller grannfastighet än 4,5 meter, dock må byggnadsnämnden medgiva mindre avstånd, där nämnden efter grannens hörande finner detta med hänsyn till byggnadens ringa storlek eller andra omständigheter kunna ske utan olägenhet.

5. Avståndet mellan skilda byggnader å samma tomtplats må ej vara mindre än 12 meter. Byggnadsnämnden äger likväl, om hinder ej möter ur brandfarsynpunkt, medgiva mindre avstånd, dock ej under 9 meter. Därest ett ändamålsenligt bebyggande därigenom främjas, äger byggnadsnämnden att för mindre gårdsbyggnad eller flygelbyggnad till endast en vånings höjd medgiva mindre avstånd till huvudbyggnad, dock ej under 3 meter.

6. Boningshus må icke uppföras med flera än två våningar och ej till större höjd än 7,5 meter. I boningshus må ej inredas mer än två bostadslägenheter.

Uthus eller annan gårdsbyggnad må icke uppföras till större höjd än 3 meter.

7. Vad ovan är stadgat skall ej tillämpas med avseende å ekonomibyggnader till jordbruksfastighet.

Angående uppförande av byggnad utmed allmän väg är för vissa fall stadgat i lagen om allmänna vägar.

98 §.

I byggnadsordningen må i fråga om byggande utom stadsplan stadgas undantag från föreskrifterna i detta kapitel, i den mån sådant betingas av ortsförhållandena eller eljest finnes påkallat. Sådant undantag må ock i särskilt fall medgivas av länsstyrelsen.

Särskilda bestämmelser av hänsyn till försvaret eller luftfarten.**99 §.**

Finner byggnadsnämnden vid prövning av ansökan om lov till nybyggnad eller inrättande av varuupplag, materialgård eller ljusanordning i närheten av befästning eller annan anläggning, som avses i 81 § byggnadslagen eller omfattas av förordnande enligt 82 § samma lag, tvekan råda, huruvida hinder varom förmäles i sagda paragrafer föreligger, skall byggnadsnämnden inhämta yttrande därom av luftfartsstyrelsen, såvida frågan rör civil flygplats, samt eljest av chefen för försvarsstaben eller annan myndighet som denne bestämmer.

Sådant yttrande skall jämväl inhämtas, innan tillstånd till nybyggnad eller inrättande av varuupplag, materialgård eller ljusanordning medges av länsstyrelsen enligt 81 eller 82 § byggnadslagen.

Meddelas byggnadslov eller tillstånd i strid mot innehållet i yttrande som ovan sägs, skall byggnadsnämnden eller länsstyrelsen ofördröjligen om beslutet underrätta den myndighet som avgivit yttrandet.

ANDRA AVDELNINGEN.**Bestämmelser för vissa stadsliknande samhällen.****8 KAP.****100 §.**

Vad i denna stadga är föreskrivet för stad skall äga motsvarande tillämpning för köping och annat samhälle som omförmäles i 88 § byggnadslagen.

Sist inom tre månader efter det att generalplan antagits för sådant samhälle som avses i första stycket skall planen med därtill hörande utredning i bestyrkt kopia och avskrift tillställas, förutom de myndigheter som omförmälas i 20 § 3 mom., lantmäteristyrelsen och vederbörande överlantmätare.

Angående lantmäteristyrelsens samt vederbörande överlantmätares och andra tjänstemäns underrättande om fastställelse av generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller ändring därav för samhälle som förut nämnts är särskilt stadgat.

Har enligt bestämmelserna i 45 § byggnadslagen stadsplan eller ändring därav fastställts inom dylikt samhälle under villkor att inlösen kommer till stånd av viss i planen ingående mark, skall, sedan sådan inlösen skett, meddelande därom genom byggnadsnämndens försorg tillställas, förutom de myndigheter som angivas i 31 § andra stycket, lantmäteristyrelsen och vederbörande överlantmätare.

101 §.

Vad i 100 § är stadgat gälle ock i fråga om ort, för vilken Konungen jämlikt 90 § byggnadslagen förordnat, att vad i nämnda lag är stadgat för stad skall äga motsvarande tillämpning.

Finner länsstyrelsen omständigheterna påkalla sådant förordnande, har länsstyrelsen att till Konungen inkomma med anmälan därom. Innan sådan anmälan göres, skola kommunalfullmäktige i orten samt ägare av jord inom det om-

råde, varom fråga är, ävensom befolkningen därstädes genom länsstyrelsens försorg erhålla tillfälle att yttra sig i ärendet.

Vid anmälan som i andra stycket sägs foge länsstyrelsen förslag till de huvudgrunder, vilka kunna erfordras för att bringa byggnadslagen och denna stadga till verkställighet inom det blivande samhället.

TREDJE AVDELNINGEN.

Bestämmelser för landet i övrigt.

9 KAP.

Om byggnadsordning.

102 §.

För område, för vilket stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, äger länsstyrelsen, där så finnes erforderligt, utfärda byggnadsordning. Då byggnadsordning eller ändring därav utfärdats, skall länsstyrelsen insända avskrift därav till byggnadsstyrelsen.

Fråga om byggnadsordning eller ändring därav kan väckas av jordägare eller byggnadsnämnd inom området eller av vederbörande kommun eller länsstyrelse. Innan frågan avgöres, skall länsstyrelsen lämna vederbörande markägare, byggnadsnämnd, kommun eller annan, vars rätt kan beröras av byggnadsordningen, tillfälle att yttra sig över förslaget.

I byggnadsordning må för överträdelse av dess stadganden föreskrivas böter från och med tio till och med trehundra kronor eller dagsböter.

10 KAP.

Om byggnadsnämnd.

103 §.

1 mom. Byggnadsnämnden skall inom sitt verksamhetsområde övervaka efterlevnaden av vad jämlikt byggnadslagen, denna stadga och de i enlighet därmed givna föreskrifter samt i övrigt gäller beträffande byggnadsverksamheten.

2 mom. Byggnadsnämnden åligger bland annat:

1) att verka för att generalplan i mån av behov upprättas för kommunen eller del därav samt att erforderlig ändring av sådan plan kommer till stånd;

2) att då tätbebyggelse uppkommit eller är att förvänta inom visst område göra anmälan därom till länsstyrelsen;

3) att, om inom nämndens verksamhetsområde finnes mark som från sundhetssynpunkt, med hänsyn till samfärdseln, vattenförsörjning eller avlopp eller eljest från allmän synpunkt ej är lämpad för tätbebyggelse eller som anses böra tills vidare undantagas från sådan bebyggelse, anmäla detta till länsstyrelsen;

4) att till länsstyrelsen jämväl anmäla, därest mark, som icke ingår i stadsplan eller byggnadsplan, finnes böra för framtiden särskilt skyddas på grund av naturskönhet, växtlighet eller andra särskilda naturförhållanden eller med

hänsyn till förefintlig, från historisk, kulturhistorisk eller estetisk synpunkt värdefull bebyggelse, fasta fornlämningar eller andra minnesmärken;

5) att eljest ägna uppmärksamhet och tillsyn åt allt, som kan inverka på byggnadsverksamhetens sunda utveckling, och hos kommunalfullmäktige, länsstyrelsen eller annan myndighet väcka de förslag och göra de framställningar som finnas nödiga.

3 mom. Inom område, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, skall byggnadsnämnden särskilt verka för

1) att tomtplatser erhålla sådan form, storlek och belägenhet att de kunna med iakttagande av gällande föreskrifter ändamålsenligt bebyggas;

2) att för samfärdseln erforderliga vägar utföras på tillfredsställande sätt å härför avsedd mark samt att väg icke så bygges att en ändamålsenlig planläggning av marken därigenom försvåras;

3) att vattenavloppet inom området ordnas enhetligt enligt härför uppgjord plan på sådant sätt, att dagvattnet lätt avrinner från vägar och allmänna platser och kan ledas från tomtplatserna ut till de allmänna avloppen samt spillvatten och annan flytande orenlighet avlägsnas från området utan att vålla olägenhet; samt

4) att, där erforderlig tillgång till vatten för hushållsändamål samt för eldsläckning icke kan på annat lämpligt sätt beredas, vattenledning anläggas.

Lämpligt samarbete bör i erforderlig mån åvägbringas med hälsovårdsnämnden.

104 §.

1 mom. Byggnadsnämnden skall bestå av tre ledamöter, där ej i byggnadsordning eller, om sådan ej finnes, genom särskilt beslut av länsstyrelsen bestämmes, att antalet skall vara fem.

Av ledamöterna utses en av länsstyrelsen och de övriga av kommunalfullmäktige.

Ledamöterna skola vara med ortens förhållanden väl förtrogna personer. I nämnden bör praktisk erfarenhet i byggnadsfrågor vara företrädd.

2 mom. Uppdraget att vara ledamot av byggnadsnämnden gäller för fyra år. Avgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, utses ny ledamot; och skall den sålunda utsedde tjänstgöra under den tid som återstått för den avgångne.

3 mom. För varje ledamot skall, med iakttagande av vad i 1 och 2 mom. stadgas, utses en ersättare.

105 §.

Byggnadsnämnden bör såvitt möjligt till sitt biträde hava en byggnadstekniskt utbildad, av länsstyrelsen godkänd person, byggnadskonsulent, som förordnas av nämnden.

Saknar byggnadsnämnden biträde av byggnadskonsulent, oaktat synnerligt behov därav måste anses föreligga med hänsyn till byggnadsverksamhetens omfattning och beskaffenhet eller av andra särskilda skäl, äger länsstyrelsen ålägga kommunalfullmäktige att tillse att byggnadskonsulent förordnas.

Inom ort, för vilken stadsplan fastställts, gälle vad i 13 § stadgas.

106 §.

Stadgandena i 11, 12, 15 och 16 §§ skola äga motsvarande tillämpning å byggnadsnämnd på landet.

Inom ort, för vilken stadsplan fastställts, skola jämväl bestämmelserna i 5—9 och 14 §§ gälla.

107 §.

Länsstyrelsen äger förordna, att två eller flera byggnadsnämnder skola utses för landskommun med uppgift att övervaka byggnadsverksamheten inom var sin del av kommunens område.

Finnas inom en kommun flera byggnadsnämnder må länsstyrelsen förordna, att de uppgifter, vilka åligga någon eller några av dessa nämnder, i stället skola fullgöras av den eller de övriga. Då sådant förordnande meddelats, skola ledamöter och ersättare i den eller de nämnder, som på detta sätt fått sitt behörighetsområde utvidgat, utses på nytt.

108 §.

1 mom. Där så med hänsyn till ortsförhållandena finnes lämpligt, må länsstyrelsen på framställning av kommunalfullmäktige besluta, att kommunalnämnden skall vara byggnadsnämnd. Sådant beslut må dock icke avse område, för vilket stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts.

2 mom. Länsstyrelsen äger ock, om det med hänsyn till ortsförhållandena finnes lämpligt och kommunalfullmäktige medgiva det, besluta att byggnadsnämnds åligganden inom visst område helt eller delvis skola fullgöras av en sakkunnig person, byggnadsinspektör, som förordnas av länsstyrelsen efter fullmäktiges hörande.

Beträffande byggnadsinspektör skall i tillämpliga delar gälla vad om byggnadsnämnd är stadgat.

11 KAP.

Om generalplan.

109 §.

Angående upprättande eller ändring av generalplan på landet samt rörande handläggning av fråga om sådan plan eller ändring därav skola föreskrifterna i 17—20 §§ och 100 § andra stycket äga motsvarande tillämpning, dock att vad i 19 § 1 mom. andra stycket sägs om Konungen i stället skall gälla länsstyrelsen samt vad i 20 § 2 mom. stadgas om byggnadsstyrelsen i stället skall gälla länsarkitekten.

110 §.

Innan framställning göres av kommun om fastställelse av generalplan eller om ändring av fastställd generalplan, skall byggnadsnämnden låta upprätta förslag i ämnet.

Finner länsstyrelsen utan framställning av kommunen att generalplan bör fastställas eller att fastställd generalplan bör ändras, åligger det länsstyrelsen att låta upprätta erforderligt förslag.

111 §.

Angående handläggning av fråga om fastställelse av generalplan eller ändring av fastställd generalplan skola föreskrifterna i 23—25 §§ i tillämpliga delar gälla, därvid skall iakttagas att vad nämnda föreskrifter innehålla beträffande byggnadsnämnd skall, då fastställelsen eller ändringen beslutas av länsstyrelsen utan framställning, hava avseende å länsstyrelsen.

Innan ärendet avgöres, skall länsstyrelsen inhämta yttrande från överlantmätaren.

Beträffande skyldighet för länsstyrelsen att, sedan generalplan fastställts eller fastställd generalplan ändrats och beslutet vunnit laga kraft, tillställa byggnadsnämnd, byggnadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, överlantmätaren och andra tjänstemän avskrift av beslutet jämte kopia av den i ärendet upprättade kartan samt avskrift av dithörande generalplanebestämmelser är särskilt stadgat.

12 KAP.

Om stadsplan.

112 §.

Vad i 26—42 §§ är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ort på landet, för vilken stadsplan fastställts.

Angående lantmäteristyrelsens, vederbörande överlantmätares och andra tjänstemäns underrättande om fastställelse av stadsplan inom sådan ort är särskilt stadgat.

Har enligt bestämmelserna i 45 § byggnadslagen stadsplan eller ändring därav fastställts inom dylik ort under villkor att inlösen kommer till stånd av viss i planen ingående mark, skall, sedan sådan inlösen skett, meddelande därom genom byggnadsnämndens försorg tillställas, förutom de myndigheter som angivas i 31 § andra stycket, lantmäteristyrelsen och vederbörande överlantmätare.

13 KAP.

Om byggnadsplan.

113 §.

Det åligger länsstyrelsen att upptaga fråga om upprättande av byggnadsplan, när sådan plan erfordras.

Vill markägare, kommun eller annan att byggnadsplan skall upprättas, göra hos länsstyrelsen framställning i ärendet. Vid framställningen skall fogas den förberedande utredning med förslag till planläggning som sökanden kan vilja åberopa.

114 §.

Har fråga väckts om upprättande av byggnadsplan, och finner länsstyrelsen skäl att i planen upptaga markområde, tillhörigt annan än markägare som gjort ansökan om byggnadsplan, skall tillfälle beredas ägare av jord inom området att å sammanträde yttra sig i ärendet. Sammanträdet skall minst fjorton dagar förut kungöras i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar i vilka kommunala meddelanden för orten intagas. Underrättelse om sammanträdet skall därjämte i god tid med posten översändas till den kommun, inom vilken området är beläget, och byggnadsnämnden ävensom vägförvaltningen i länet så ock, där området gränsar till annan kommun eller samhälle, sistnämnda kommun eller samhälle. Finnes inom området mark som tillhör kronan, skall i nyss angivna ordning underrättelse jämväl tillställas den som har att i avseende å marken företräda kronan.

Sammanträdet skall ledas av länsstyrelsen eller den som länsstyrelsen därtill förordnar. Länsarkitekten eller, vid hinder för denne, annan i hithörande frågor sakkunnig person, som länsstyrelsen för ändamålet förordnar, ävensom vederbörande överlantmätare eller distriktslantmätare böra närvara vid sammanträdet.

115 §.

Efter det den ytterligare utredning ägt rum som länsstyrelsen finner nödig, bestämmer länsstyrelsen det område, för vilket förslag till byggnadsplan skall uppgöras, samt prövar, därest så ej redan skett, huruvida förbud som i 108 § byggnadslagen sägs bör meddelas för området eller del därav.

116 §.

Kan av sökande ingivet eller eljest förefintligt förslag till byggnadsplan icke godtagas, skall länsstyrelsen, därest länsstyrelsen finner byggnadsplan erforderlig, ombesörja att nytt förslag till sådan plan upprättas.

117 §.

Byggnadsplan skall så uppgöras, att den tillgodoser de krav som med hänsyn till omständigheterna skäligen böra ställas på en planmässigt ordnad bebyggelse av det i planen ingående området. Särskilt skall iakttagas, att behovet av lämpliga trafikleder samt öppna platser inom och utfartsvägar från området nöjaktigt tillgodoses ävensom att möjlighet beredes till anordnande på ett ur teknisk och ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt av erforderliga ledningar för tillförsel av vatten och för avlopp samt för belysning. Tilllika skall tillses, att bedrivande av jordbruk, skogsskötsel eller annan jämförlig näring icke genom planen i onödan hindras eller försvåras. Finnes fast fornlämning, skall därtill hörande område såvitt möjligt avsättas till öppen plats.

I övrigt skola vid uppgörande av byggnadsplan bestämmelserna i 26 och 27 §§ om stadsplan i tillämpliga delar gälla, därvid emellertid skall iakttagas att regleringen av bebyggandet och användningen i övrigt av område som ingår i byggnadsplan, därest förhållandena ej föranleda till annat, göres mindre långtgående än motsvarande reglering i stadsplan. Kan områdets framtida intagande i stadsplan förväntas, bör planläggningen så ordnas, att en sådan åtgärd icke genom planläggningen motverkas eller försvåras.

118 §.

Finnas särskilda bestämmelser erforderliga angående de i byggnadsplan för olika ändamål avsedda områdenas bebyggande eller användning i övrigt, skall vid uppgörande av sådana byggnadsplanebestämmelser vad i 28 och 29 §§ är stadgat om stadsplanebestämmelser i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

119 §.

Byggnadsplan må ej avse större område än som är eller kan väntas bliva bebyggt eller eljest taget i anspråk inom nära förestående tid.

Ej må för tätbebyggelse avses mark, som från sundhetssynpunkt, med hänsyn till samfärdseln, vattenförsörjning eller avlopp eller eljest från allmän synpunkt ej är lämpad för sådan bebyggelse.

120 §.

1 mom. Till grund för byggnadsplan skall ligga en grundkarta i skala ej understigande 1:2 000, där ej särskilda förhållanden föranleda användande av mindre skala.

Kartan skall upptaga ägo gränser, vägar, byggnader, fasta fornlämningar och vatten samt, i den mån så erfordras, höjdförhållanden ävensom övriga befintliga förhållanden av betydelse för bedömande av byggnadsplanens lämplighet.

Grundkartan skall vara upprättad av person som avlagt examen vilken är erforderlig för att innehava befattning såsom mättningsman i stad; dock må länsstyrelsen, då skäl äro därtill, meddela den som ej avlagt sådan examen behörighet att upprätta grundkarta till byggnadsplan.

Vid grundkartan skall vara fogad förteckning över de fastigheter och samfälligheter som omfattas av kartan samt dessas ägare ävensom, i den mån kännedom därom kunnat erhållas, sådana fastigheterna åvilande servitut som kunna hava betydelse för byggnadsplanen.

Närmare föreskrifter till ledning för utarbetande av grundkarta meddelas av lantmäteristyrelsen efter samråd med byggnadsstyrelsen.

2 mom. Förslag till byggnadsplan skall utmärkas på grundkartan eller på kopia eller utdrag därav i erforderliga delar.

På byggnadsplanekartan skola tydligt angivas gränserna för planen samt för de markområden som skola för olika ändamål användas ävensom, i den mån så erfordras, höjdlägen för trafikleder och öppna platser.

Till planen hörande byggnadsplanebestämmelser skola avfattas i särskild handling samt tillika utmärkas å kartan genom särskilda beteckningar.

3 mom. Byggnadsplanekartan skall åtföljas av grundkartan eller kopia därav jämte till grundkartan hörande mättnings- och beräkningshandlingar och fastighetsförteckning samt av erforderlig beskrivning ävensom av sådan utredning angående vattenförsörjning och avlopp samt motverkande av vattenförorening som kan erfordras för förslagets prövning.

121 §.

Sökande skall tillhandahålla länsstyrelsen kopior och avskrifter av förslag till byggnadsplan som kunna erfordras för ärendets handläggning.

122 §.

1 mom. Då förslag till byggnadsplan uppgjorts, skall detsamma genom länsstyrelsens försorg viss tid, minst fjorton dagar, utställas för granskning.

Om förslagets utställande för granskning skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, ävensom den kommun, inom vilken området är beläget, samt byggnadsnämnden underrättas genom särskilda kallelsebrev på sätt i 23 § 1 mom. tredje stycket sägs. Sådan underrättelse skall jämväl tillställas dels, om förslaget berör befästning eller annan anläggning, som avses i 81 § byggnadslagen eller omfattas av förordnande enligt 82 § samma lag, anläggningens ägare, dels ock, om och i den utsträckning så provas erforderligt, vägförvaltningen samt, därest i planen ingår område som gränsar till annan kommun eller samhälle, nämnda kommun eller samhälle.

Berör förslaget mark, som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag och som i förslaget intagits såsom trafikområde, skola, innan fastställelse av planen meddelas, kopia och avskrift av förslaget i erforderliga delar tillställas den, som har att företräda kronan eller trafikföretaget, med skyldighet för denne att inom viss av länsstyrelsen angiven tid, minst en månad efter handlingarnas delfäande, till länsstyrelsen inkomma med yttrande över förslaget.

Där anledning finnes till antagande att förslaget berör fast fornlämning, bör yttrande inhämtas från riksantikvarien.

Vidtages ändring i förslaget, sedan det blivit utställt för granskning, skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, ävensom den kommun, inom vilken området är beläget, samt byggnadsnämnden omedelbart på sätt i 23 § 1 mom. tredje stycket sägs underrättas om att ändring skett samt vid sammanträde inför länsstyrelsen eller eljest erhålla tillfälle att taga del därav.

2 mom. Utställning av förslag till byggnadsplan erfordras icke, därest samtliga sakägare medgiva att dylikt förfarande icke behöver tillämpas.

Ej heller behöver, därest utställning sker, vad i 1 mom. andra och tredje styckena är stadgat tillämpas på den som skriftligen godkänt förslaget.

3 mom. Innan ärendet avgöres, skall länsstyrelsen inhämta yttrande däri från överlantmätaren.

123 §.

Sedan byggnadsplan fastställts, skola ägarna av mark inom planområdet genom länsstyrelsens försorg underrättas därom på sätt i 23 § 1 mom. tredje stycket sägs; dock må, därest länsstyrelsen så finner lämpligt, underrättelsen i stället ske genom kungörelse i den eller de tidningar i vilka kommunala meddelanden för orten intagas.

Må till följd av stadgandet i 150 § tredje stycket byggnadslagen klagan över beslutet ej föras, har länsstyrelsen att å byggnadsplanekartan teckna bevis, att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

Angående skyldighet för länsstyrelsen att, sedan byggnadsplan fastställts och beslutet vunnit laga kraft, tillställa sökande ävensom byggnadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, överlantmätaren och andra tjänstemän samt byggnadsnämnden avskrift av beslutet jämte kopia av karta med beskrivning rörande planen är särskilt stadgat.

124 §.

Innan fördelning av kostnaderna för byggnadsplans upprättande verkställs, skall förslag till sådan fördelning uppgöras av länsstyrelsen. Sedan förslaget uppgjorts, skola de, som enligt förslaget åläggas betalningsskyldighet, genom länsstyrelsens försorg på sätt i 23 § 1 mom. tredje stycket sägs underrättas om, att de äga att inom viss tid, minst fjorton dagar, yttra sig över förslaget.

125 §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat gälle jämväl i tillämpliga delar om ändring av byggnadsplan; dock att grundkarta varom förmäles i 120 § 1 mom. icke erfordras, därest de förhållanden som skola angivas å sådan karta, i den mån de äro av betydelse för ändringen, framgå av byggnadsplanekartan.

Vid ändring av byggnadsplan erfordras ej heller sammanträde, varom förmäles i 114 §.

126 §.

Har byggnadsplan fastställts för visst område och ingå de av planen omfattade fastigheterna icke i vägförening enligt lagen om enskilda vägar, skall länsstyrelsen taga under övervägande fråga om bildande av sådan förening för området.

127 §.

Innan länsstyrelsen beslutar om tillämpning av bestämmelserna i 113 § och 165 § andra stycket byggnadslagen, skall av länsstyrelsen uppgjort förslag i ämnet under viss tid, minst fjorton dagar, utställas för granskning av vederbörande markägare. Angående markägarnas underrättande om förslagets utställande för granskning skall vad i 23 § 1 mom. tredje stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Den mark, till vilken nyttjanderätt skall upplåtas, skall till läge och gränser angivas på byggnadsplanekartan eller särskild karta med samma noggrannhet.

Om länsstyrelsens skyldighet att göra anmälan till inskrivningsdomaren, då fråga väckts om tillämpning av stadgandena i 113 § och 165 § andra stycket byggnadslagen, stadgas i förstnämnda paragraf.

14 KAP.

Om utomplansbestämmelser.

128 §.

Vid uppgörande av utomplansbestämmelser för landet skola föreskrifterna i 44 och 45 §§ i tillämpliga delar gälla.

Angående handläggning av fråga om utomplansbestämmelser för landet eller ändring därav skall vad om byggnadsplan stadgas i 113 §, 114 §, 116 §, 122 § 1 mom. första, andra och fjärde styckena samt 2 och 3 mom. ävensom 123 § äga motsvarande tillämpning; dock att underrättelse till myndighet i angränsande kommun eller samhälle om förslag till sådana bestämmelser ej erfordras samt att markägares underrättande om förslaget må, i stället för i den ordning som beträffande byggnadsplan föreskrives, äga rum genom kungörelse viss tid, minst fjorton dagar, innan bestämmelserna fastställas, i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar i vilka kommunala meddelanden för orten intagas.

15 KAP.

Om byggande inom område för vilket stadsplan fastställts.

129 §.

Vad i 47—96 och 99 §§ är stadgat om byggande i stad skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ort på landet, för vilken stadsplan fastställts.

16 KAP.

Om byggande inom område för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts.**Om byggnads yttre och inre anordnande m. m.**

130 §.

Vid byggande inom område på landet, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, skola de i 47—54 och 64 §§ meddelade föreskrifterna i tillämpliga delar lända till efterrättelse med iakttagande,

att vad där sägs om stadsplanebestämmelser skall äga motsvarande tillämpning å byggnadsplanebestämmelser; samt

att, där byggnadsordning för området icke finnes, det ankommer å byggnadsnämnden att för varje särskilt fall meddela de föreskrifter som eljest skolat meddelas i byggnadsordning.

I den mån undantag från eller jämkningar i de enligt nyssnämnda paragrafer gällande bestämmelserna finnas med hänsyn till ortsförhållandena eller eljest påkallade, må därom i byggnadsordning eller annorledes förordnas av länsstyrelsen.

131 §.

1 mom. Tomtplats skall, då byggnad därstädes blivit uppförd, i gräns mot väg och mot angränsande mark vara inhägnad med stängsel, där ej byggnaden

är uppförd i sådan gräns. Dylikt stängsel skall till beskaffenhet och utseende godkännas av byggnadsnämnden. Där grannar ej kunna enas därom, äger byggnadsnämnden efter omständigheterna bestämma sättet för hägnads utförande i gräns mellan deras områden.

När skäl äro därtill, äger nämnden medgiva befrielse helt eller delvis från skyldigheten att hava tomtplats inhägnad.

2 mom. Å tomtplats må ej vidtagas anordning som är av beskaffenhet att menligt inverka på dess utseende och trevnaden i omgivningen.

Tomtplats skall hållas i vårdat skick.

132 §.

Vid byggande inom område, som i 130 § avses, skall vidare iakttagas följande.

1) I boningsrum skall golvet läggas minst 30 centimeter högre än angränsande markens yta.

2) Våningshöjden i boningsrum skall, räknat från golv till golv, i allmänhet vara minst 2,70 meter, med rätt för byggnadsnämnden att, där så befinnes lämpligt, i översta våningen eller i vindsrum eller eljest i enstaka rum samt i sommarstugor medgiva lägre våningshöjd, dock ej under 2,40 meter.

Där tjockleken av bjälklag är större än 32 centimeter, skola nu angivna våningshöjder ökas med minst det mått, varmed tjockleken av bjälklaget överstiger 32 centimeter.

3) Boningsrum och andra rum, där personer komma att vistas större delen av dagen, ävensom fabriks- och samlingslokaler skola hava tillräcklig dagerbelysning och anordningar för nödig luftväxling samt förses med tillräckligt antal trappor och utgångar.

4) Byggnad får ej täckas med halm, spån eller annat dylikt ämne, såvida icke detta genom av byggnadsnämnden godkänt förfaringssätt gjorts svårantändligt.

5) Skorstenar och eldstäder, såväl stadigvarande som tillfälliga, med därtill hörande rökrör skola på betryggande sätt skiljas från trävirke och annat i byggnaden ingående, lätt antändligt material.

Trävirke må ej anbringas närmare rökrörs insida än 23 centimeter; och skall mellanrummet fyllas med sten eller annat icke brännbart material.

Å golvet framför eldstad skall inläggas ett skydd av sten, betong eller dylikt.

133 §.

Byggnad, stängsel och annan anordning å tomtplats skall underhållas så, att hälsofara, osnygghet eller vanprydnad icke uppkommer samt att brandsäkerheten och hållfastheten icke äventyras. Kan byggnad, stängsel eller annan anordning, som genom brand eller annorledes skadats eller eljest är av bristfällig beskaffenhet, ej istandsättas för rimlig kostnad, må byggnadsnämnden föreskriva, att den skall helt eller delvis avlägsnas.

134 §.

I den mån så med hänsyn till bebyggelsens art och omfattning samt omständigheterna i övrigt finnes lämpligt, må länsstyrelsen i byggnadsordning förordna, att i stället för bestämmelserna i 132 § de i 59—63, 65—71, 74 och 75 §§ meddelade föreskrifterna i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse; och må avvikelse från 59—63 och 65—69 §§, i den mån så finnes påkallat, medgivas av länsstyrelsen eller, där fråga är om mindre avvikelse som ej innebär skärpning, av byggnadsnämnden, om nämnden till sitt biträde har byggnadskonsulent som är behörig att vara stadsarkitekt och denne tillstyrkt åtgärden.

Om byggnadslov.**135 §.**

Inom område, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, må ej utan byggnadsnämndens lov nybyggnad företagas eller virkes- eller annat varuupplag, materialgård eller ljusanordning inrättas.

Såvitt angår hotell, sjukhus, fabrik eller annan industriell anläggning inom område där utomplansbestämmelser gälla, vare av nämnden lämnat lov ej gällande med mindre det efter underställning fastställs av länsstyrelsen, som särskilt prövar att byggnaden ej står i strid med de grundsatser som angivas i 122 § byggnadslagen.

136 §.

Ansökan om byggnadslov skall göras skriftligen hos byggnadsnämnden. Vid ansökningen skola fogas:

a) bevis att sökanden förfogar över tomtplatsen eller eljest är berättigad till arbetets utförande;

b) karta över tomtplatsen jämte kopia i skala ej understigande 1:1000, upprättad av i ägomätning kunnig person och utvisande tomtplatsens läge, form och areal, befintliga byggnaders och den tillämnade byggnadens läge samt bredd och sträckning av tillfartsväg till tomtplatsen;

c) ritningar i två exemplar, upprättade på fackmässigt sätt i skala ej understigande 1:100, det ena exemplaret å material som lämpar sig för arkivering, skolande ritningarna vara åtföljda av erforderlig beskrivning.

För mindre betydande byggnadsföretag, så ock då fråga allenast är om inrättande av varuupplag, materialgård eller ljusanordning må byggnadsnämnden efter omständigheterna medgiva eftergift i fråga om skyldigheten att förete bevis, karta och ritningar.

Det för arkivering utförda exemplaret av ritningarna jämte beskrivningen och kopian av byggnadskartan skola förvaras hos byggnadsnämnden, medan det andra exemplaret av ritningarna, försett med bevis om fastställelse, skall utlämnas till sökanden.

137 §.

Vid prövning av ansökan om byggnadslov skola bestämmelserna i 78—82 §§ äga motsvarande tillämpning.

138 §.

I fråga om giltigheten av byggnadslov skall vad i 85 § första stycket stadgas äga tillämpning.

139 §.

Byggnadsnämnden har icke utan särskilt uppdrag att taga befattning med allmän byggnad, vartill ritningarna enligt gällande författning skola prövas av statlig myndighet.

Om tillsyn över byggandet.**140 §.**

1 mom. För tillsyn att fastställda ritningar och gällande föreskrifter efterlevas vid byggnadsföretag och annat arbete inom område, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, skola erforderliga besiktningar verkställas genom byggnadsnämndens försorg. Då byggnad blivit fullbor-

dad och innan densamma tages i bruk, åligger det den byggande att göra anmälan därom hos byggnadsnämnden.

2 mom. Där så med hänsyn till bebyggelsens art och omfattning eller eljest finnes lämpligt, må länsstyrelsen i byggnadsordning för område, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, förordna, att bestämmelserna i 91—94 §§ i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse vid byggande inom området.

Särskilda bestämmelser om byggande inom byggnadsplan.

141 §.

I fråga om byggande inom område, för vilket byggnadsplan fastställts, skall, i den mån ej annat föreskrives genom byggnadsplan, gälla vad i 97 § 1—7 är stadgat.

Länsstyrelsen må i särskilt fall medgiva undantag från sålunda gällande bestämmelser.

Särskilda bestämmelser av hänsyn till försvaret eller luftfarten.

142 §.

Inom område, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, skola bestämmelserna i 99 § äga motsvarande tillämpning.

17 KAP.

Om byggande inom område som icke omfattas av stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser.

143 §.

1 mom. Inom område på landet, för vilket stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser ej fastställts, må, såvitt angår hotell, sjukhus, fabrik eller annan industriell anläggning, nybyggnad ej äga rum, med mindre länsstyrelsen prövat att den ej står i strid med de grundsatser som angivas i 122 § byggnadslagen.

2 mom. Inom område som avses i 1 mom. skola ock föreskrifterna i 64 § äga motsvarande tillämpning, där ej länsstyrelsen finner skäl medgiva avvikelser. Vad nu sagts gäller dock ej ekonomibyggnad till jordbruksfastighet.

Vill någon uppföra byggnad, som jämlikt första stycket omfattas av bestämmelserna i nämnda paragraf eller verkställa till nybyggnad hänförlig ändring av sådan byggnad, skall länsstyrelsens tillstånd till företaget inhämtas såvitt angår i paragrafen avsedda åtgärder för brandskyddet.

3 mom. Vad i 1 och 2 mom. sägs gäller ej sådan byggnad som omförmäles i 139 §.

144 §.

Har länsstyrelsen beträffande område, för vilket stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser icke fastställts, meddelat förordnande enligt 121 § andra stycket byggnadslagen, må ej inom området utan byggnadsnämndens tillstånd företagas nybyggnad eller inrättas virkes- eller annat varuupplag, materialgård eller ljusanordning.

Inom sådant område som i första stycket sägs skola bestämmelserna i 99 § äga motsvarande tillämpning.

145 §.

Har enligt fastställd generalplan mark undantagits från tätbebyggelse eller viss annan bebyggelse eller har länsstyrelsen enligt 123 § byggnadslagen till förekommande av tätbebyggelse meddelat förbud mot nybyggnad eller annan föreskrift, må inom det område som förbudet eller föreskriften avser nybyggnad icke äga rum utan tillstånd av byggnadsnämnden i vidare mån än för tillgodoseende av jordbrukets, fiskets, skogsskötselns eller därmed jämförligt behov. Angående rätt för länsstyrelsen att medgiva undantag från förbudet eller föreskriften stadgas i byggnadslagen.

146 §.

Föreligger ej enligt 144 eller 145 § skyldighet att söka byggnadsnämndens tillstånd till byggnadsföretag, skall, innan nybyggnad sker, anmälan göras hos byggnadsnämnden, där ej nybyggnaden avser allenast tillgodoseende av jordbrukets, fiskets, skogsskötselns eller därmed jämförligt behov.

FJÄRDE AVDELNINGEN.

Gemensamma bestämmelser för stad och landet.

18 KAP.

Om regionplan.

147 §.

Sedan regionplaneförbund bildats, åligger det förbundsdirektionen att ombesörja att förslag till regionplan så fort ske kan upprättas och antages.

148 §.

Arbetet med upprättande av förslag till regionplan ankommer närmast på en regionplanenämnd.

Det åligger vidare regionplanenämnden

att sedan regionplan fastställts verka för att planens bestämmelser efterlevas; att med uppmärksamhet följa utvecklingen inom regionplaneområdet och dess omgivning samt väcka de förslag till ändringar av regionplanen och göra de framställningar i övrigt hos förbundsdirektionen, länsstyrelsen eller annan myndighet, vartill omständigheterna må föranleda; samt

att minst en gång vart femte år underkasta frågan om regionplanens lämplighet en allsidig omprövning.

149 §.

Innan förbundsdirektionen avgör eller utlåter sig i ärende, som berör regionplanenämndens arbetsuppgifter, skall, såvida ej nämnden själv anhängiggjort ärendet, dess yttrande inhämtas.

Då förbundsdirektionens beslut underställes myndighets prövning, skall det av nämnden avgivna yttrandet åtfölja handlingarna.

150 §.

1 mom. Ledamöter i regionplanenämnden utses av förbundsdirektionen till det antal direktionen bestämmer, dock minst fem och högst nio.

Till ledamöter skola utses personer, som kunna antagas vilja främja en för

regionplaneområdet gagnelig planläggning samt såvitt möjligt hava praktisk erfarenhet beträffande spörsmål som skola behandlas i regionplanen. En av ledamöterna bör vara lagfaren.

2 mom. Uppdraget att vara ledamot av regionplanenämnden gäller för fyra år. Avgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, utses ny ledamot; och skall den sålunda utsedde tjänstgöra under den tid som för den avgångne återstått.

3 mom. För varje ledamot skall, med iakttagande av vad i 1 och 2 mom. stadgas, utses en ersättare.

151 §.

1 mom. Ledamot eller ersättare i regionplanenämnd kan ej vara

- a) den som icke uppnått tjugutre års ålder;
- b) den som är omyndig eller i konkurstillstånd.

2 mom. Ledamot eller ersättare i regionplanenämnd må kunna avsäga sig uppdraget,

- a) om han bor utom regionplaneområdet;
- b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;
- c) om han efter fyra års tjänstgöring såsom ledamot i nämnden är i tur att avgå därifrån;
- d) om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder som av förbundsdirektionen godkännes.

152 §.

1 mom. Regionplanenämnden utser inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att bevista sammanträde, utses ordförande för tillfället.

2 mom. Regionplanenämnden sammanträder så ofta omständigheterna föranleda. Sammanträde skall ock äga rum, då länsstyrelsen eller förbundsdirektionen påkallar det.

Ärende må ej av regionplanenämnden företagas till avgörande, där ej mer än halva antalet ledamöter eller ersättare är tillstädes samt, för det fall att de närvarande äro allenast tre, dessa tillika äro om beslutet ense.

153 §.

Vid val inom regionplanenämnden så ock vid tillsättande av tjänstebefattning sker omröstning med slutna sedlar, där så begäres, och skilje lotten mellan dem som erhållit lika antal röster. I övrigt verkställs omröstning öppet, och blive den mening gällande, varom de flesta röstande förena sig. Äro vid öppen omröstning rösterna på vardera sidan lika många, gälle den mening som biträdades av ordföranden.

Vid nämndens sammanträde skall föras protokoll, vars riktighet granskas av den eller dem av nämndens ledamöter, åt vilka detta uppdrag anförtrots.

154 §.

Regionplanenämnd skall till sitt förfogande hava sakkunnigt biträde ävensom de befattningshavare i övrigt som förbundsdirektionen beslutar.

Regionplanenämnden antager och entledigar befattningshavare hos nämnden.

155 §.

Regionplanenämndens sakkunniga biträde skall vara tillstädes vid regionplanenämndens sammanträden med rättighet att deltaga i överläggningarna men

ej i besluten och att, när han det begär, få sin mening antecknad till protokollet.

Länsarkitekten, överlantmätaren, vägdirektören, förste provinsialläkaren och landsantikvarien eller, såvitt angår Stockholm, stadsplanedirektören, stadsarkitekten, stadsingenjören, trafikpolisintendenten, förste stadsläkaren och stadsantikvarien äga likaledes vara närvarande vid regionplanenämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt, om de begära det, få sin mening antecknad till protokollet. De skola, i den mån omständigheterna föranleda därtill, kallas till regionplanenämndens sammanträden.

156 §.

Frågor, huruvida ledamot av regionplanenämnden må åtnjuta arvode, samt om arvodets storlek så ock rörande befattningshavares avlönande och nämndens övriga utgifter avgöras av förbundsdirektionen.

157 §.

Vid uppgörande av regionplan skall tillbörlig hänsyn tagas såväl till behovet av utrymmen för olika ändamål inom regionplaneområdet och de med planens genomförande förbundna kostnaderna som även till de av dessa kostnader berörda kommunernas och samhällenas ekonomiska bärkraft samt markägarnas berättigade intressen.

Med beaktande härav bör särskilt tillses,

1) att viktigare trafikleder upptagas i tillräcklig omfattning samt erhålla en med hänsyn till förhållandena såväl inom regionplaneområdet som inom angränsande områden ändamålsenlig omfattning och sträckning;

2) att tillräckliga och särskilt med hänsyn till samfärdsel-, vattenförsörjnings- och avloppsförhållanden lämpliga områden avses för tätbebyggelse;

3) att möjlighet finnes till anordnande av erforderlig vattenförsörjning samt utförande av avlopp och andra anordningar för bortförande eller oskadliggörande av spillvatten och annan orenlighet;

4) att områden för tillgodoseende av allmänhetens behov av friluftsliv upptagas med ändamålsenliga lägen samt till lämplig storlek och form;

5) att erforderliga områden avsättas för flygplatser samt militära och andra rikets gemensamma behov;

6) att hänsyn tages till förefintliga Orts- och äganderättsförhållanden, bestående generalplaner, stadsplaner, byggnadsplaner och utomplansbestämmelser samt befintliga vägar och andra förhållanden som kunna bidra till underlättande av regionplanens genomförande, i den mån så kan ske utan att vad eljest i denna paragraf stadgas väsentligen åsidosättes;

7) att strandområden och sådana andra områden, som på grund av belägenhet, växtlighet eller säregna naturförhållanden äro särskilt tilltalande, såvitt möjligt skyddas och bevaras mot olämplig användning;

8) att historiskt, kulturhistoriskt eller estetiskt värdefulla byggnader eller områden ej utan tvingande skäl förstöras eller skadas;

9) att skyldigheten att bevara fasta fornlämningar iakttages och att sådana fornminnen jämte nödigt utrymme däromkring jämväl i övrigt såvitt möjligt skyddas; samt

10) att i övrigt ett lämpligt utnyttjande av regionplaneområdet främjas.

Skall planläggningen enligt Konungens beslut begränsas att närmast avse allenast något eller några särskilt angivna ändamål, skall vad i andra stycket stadgas äga tillämpning endast i den mån så erfordras för tillgodoseende av det med regionplanen sålunda avsedda syftet.

158 §.

1 mom. Förslag till regionplan skall utmärkas å karta i skala om möjligt ej understigande 1 : 20 000. Detaljer, som icke kunna göras tillräckligt tydliga å denna karta, skola avfattas å särskild karta i erforderlig större skala.

Till planen hörande regionplanebestämmelser skola avfattas i särskild handling samt tillika utmärkas å kartan genom särskilda beteckningar.

2 mom. Regionplanekartan skall åtföljas av

a) beskrivning över regionplaneförslaget, vilken beskrivning jämväl skall innehålla erforderlig motivering för förslaget;

b) erforderlig utredning för bedömande av de förutsättningar, på vilka förslaget grundas.

159 §.

1 mom. Då förslag till regionplan skall upprättas, bör regionplanenämnden bereda tillfälle för av förslaget berörda kommuner och samhällen ävensom representanter för näringslivet samt sociala, kulturella och ekonomiska institutioner och sammanslutningar, vilka kunna antagas hava intresse av förslaget, att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet.

Av regionplanenämnden upprättat förslag till regionplan skall överlämnas till förbundsdirektionen för vidare handläggning. Sedan förslaget behandlats av direktionen samt de ändringar, som därvid befunnits påkallade, vidtagits, skall det sålunda överarbetade förslaget genom direktionens försorg utställas för granskning viss tid, minst tre månader, under vilken anmärkningar mot förslaget må göras hos direktionen. Förslagets utställande för granskning skall före början av den för granskningen bestämda tiden kungöras i kyrkorna i de församlingar, vilka äro belägna inom regionplaneområdet, ävensom i de tidningar, i vilka kommunala meddelanden intagas för de kommuner och samhällen som omfattas av regionplanen. Berör förslaget mark som står under allmän myndighets förvaltning, skall den myndigheten särskilt underrättas.

Därjämte skola kopia och avskrift av förslaget tillställas dels kommun och samhälle som i första stycket sägs ävensom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och luftfartsstyrelsen, dels ock, om inom regionplaneområdet finnes befästning eller annan anläggning, som avses i 81 § byggnadslagen eller omfattas av förordnande enligt 82 § samma lag, eller mark, som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag och som i förslaget intagits såsom trafikområde, i erforderliga delar den som har att företräda anläggningens eller trafikområdets ägare, med skyldighet för den som av förslaget sålunda erhållit del att inom viss av förbundsdirektionen angiven tid, minst tre månader efter delgåendet, till direktionen inkomma med yttrande över förslaget.

2 mom. Där så finnes lämpligt, böra på en gång utställas två eller flera alternativa förslag.

3 mom. Sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, skall förbundsdirektionen så snart ske kan företaga ärendet till avgörande.

160 §.

1 mom. Sedan förbundsdirektionen antagit förslag till regionplan, skall direktionen utan dröjsmål till länsstyrelsen insända regionplanekartan, förslaget till regionplanebestämmelser och beskrivning, utdrag av direktionens och regionplanenämndens protokoll i ärendet ävensom inkomna anmärkningar och yttranden samt övriga till ärendet hörande handlingar. Det åligger länsstyrelsen att så fort ske kan med eget utlåtande överlämna handlingarna till Konungen.

2 mom. Om antagande av förslag till regionplan liksom även om sådan plans fastställelse skall genom regionplanenämndens försorg, så fort ske kan, kungörande ske i kyrkorna i de församlingar, vilka äro belägna inom regionplaneområdet, ävensom i de tidningar i vilka kommunala meddelanden intagas för de kommuner och samhällen som omfattas av regionplanen.

Då regionplaneförslag antagits, skola därjämte kommuner och samhällen som nyss sagts ävensom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och luftfartsstyrelsen samt, där regionplanen berör mark som står under allmän myndighets förvaltning, den myndigheten särskilt underrättas och därvid erhålla tillfälle att, innan planen fastställs, inkomma med påminnelser i ärendet.

Sist inom sex månader efter det regionplan fastställts skall planen jämte därtill hörande beskrivning och övriga bilagor i bestyrkt kopia och avskrift tillställas ovannämnda kommuner och samhällen samt överlämnas till byggnadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, luftfartsstyrelsen och lantmäteristyrelsen ävensom till länsstyrelsen och länsarkitekten samt överlantmätaren och vederbörande distriktslantmätare och mätningsmän.

161 §.

Vad ovan är stadgat angående handläggning av fråga om regionplan gälla jämväl i tillämpliga delar beträffande ändring av sådan plan; dock att den i 159 § 1 mom. andra och tredje styckena föreskrivna tiden för granskning av planförslag och avgivande av yttrande däröver må kunna efter omständigheterna minskas till en månad.

19 KAP.

Om ansvar, vitesföreläggande och fullföljd av talan m. m.

162 §.

Strider påbörjat byggnadsarbete uppenbarligen mot fastställd generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller mot andra för områdets bebyggande eller byggnadsföretaget gällande föreskrifter, äger byggnadsnämnden eller, inom område där skyldighet icke föreligger att söka byggnadslov, länsstyrelsen rätt att förbjuda arbetets fortsättande.

Är uppenbart att påbörjat byggnadsarbete utföres på sådant sätt att det äventyrar byggnadens eller närliggande byggnads hållfasthet, skall nämnden eller länsstyrelsen med avseende å dylikt arbete, oaktat i första stycket angivna förutsättningar icke äro för handen, förbjuda arbetets fortsättande.

163 §.

Vidtager någon åtgärd, varom i denna stadga eller gällande byggnadsordning förmäles, utan att hava erhållit byggnadsnämndens eller länsstyrelsens tillstånd, där sådant erfordras, eller underlåter han att ställa sig till efterrättelse vad i denna stadga eller byggnadsordningen eljest kan vara stadgat för rätt att vidtaga sådan åtgärd, eller underlåter någon att fullgöra föreskriven anmälningsskyldighet eller att vid utförande av arbete följa fastställda ritningar eller av byggnadsnämnden eller länsstyrelsen meddelade föreskrifter, dömes till dagsböter och vare dessutom skyldig att undanröja eller ändra det utförda, om byggnadsnämnden eller, därest skyldighet ej föreligger att söka byggnadslov, länsstyrelsen finner nödigt förordna därom. Äro omständigheterna synnerligen försvärande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

Förlägges byggnad i annat höjdläge än det som vederbörligen utmärkts å karta eller å marken, stånde ägaren själv den skada som vid framtida ändring av gatans höjdläge kan följa av förfarandet.

164 §.

Finner byggnadsnämnd i stad eller samhälle eller inom område på landet, där stadsplan finnes, sig böra i särskilt fall meddela föreläggande om borttagande eller ändring av byggnad eller vidtagande av annan åtgärd, äger nämnden fastställa vite för underlåtenhet att ställa sig föreläggandet till efterrättelse ävensom föreskriva åtgärdens vidtagande vid äventyr, att densamma i händelse av tredska verkställes genom nämndens försorg på den tredska kandes bekostnad. Föreläggande må meddelas, ändå att handräckning kan beviljas enligt 148 § byggnadslagen.

På landet i öfrigt har byggnadsnämnden, därest någon underlåter att ställa sig nämndens föreläggande till efterrättelse, att därom göra anmälan hos länsstyrelsen som i sådant fall må förelägga vite eller annat äventyr.

Underlåter någon eljest att ställa sig till efterrättelse länsstyrelsens enligt byggnadslagen eller denna stadga meddelade föreskrifter, äge länsstyrelsen enahanda befogenhet som byggnadsnämnd i stad.

165 §.

Förseelse mot denna stadga eller mot byggnadsordning åtalas av allmän åklagare.

166 §.

Böter och viten, som ådömas på grund av denna stadga eller byggnadsordning, tillfalla kronan.

167 §.

1 mom. Över byggnadsnämnds enligt denna stadga eller gällande byggnadsordning meddelade beslut må, där ej särskild klagan på grund av stadgandet i 149 § byggnadslagen är utesluten, besvär anföras hos länsstyrelsen inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet.

Har åt annan myndighet än byggnadsnämnd uppdragits att pröva ärenden rörande ställande av säkerhet enligt 38 § byggnadslagen för fullgörandet av tomtägarers skyldighet att anordna utfartsväg och avlopp från tomt eller att utgiva bidrag till kostnad för gata, skall om besvär över den myndighetens beslut i sådant ärende gälla vad ovan stadgas om besvär över byggnadsnämnds beslut.

2 mom. Över beslut, som länsstyrelsen meddelat på besvär över byggnadsnämnds beslut eller eljest på grund av denna stadga eller gällande byggnadsordning, må besvär anföras hos Konungen i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

3 mom. Drätselkammaren äger på stadens vägnar överklaga länsstyrelsens beslut i ärende rörande av byggnadsnämnd antaget förslag till ändring av stadsplan eller till tomtindelning eller ändring därav, såframt ej klagan på grund av stadgandet i 150 § tredje stycket byggnadslagen är utesluten, och må även eljest i sådant ärende föra stadens talan och bevaka dess rätt.

4 mom. Mot beslut av byggnadsnämnd eller länsstyrelsen i fråga om tillstånd till nybyggnad eller inrättande av varuupplag, materialgård eller ljusanordning i närheten av befästning, flygplats eller annan anläggning, som avses i 81 § byggnadslagen eller omfattas av förordnande enligt 82 § samma lag, må talan föras av luftfartsstyrelsen, därest frågan rör civil flygplats, samt eljest av chefen för försvarsstaben.

20 KAP.

Allmänna bestämmelser.

168 §.

1 mom. När förordnande, innefattande förbud mot nybyggnad utan särskilt tillstånd enligt 15, 35, 80, 82, 91, 101, 106, 108, 109, 121, 122, 123 eller 168 § byggnadslagen eller mot schaktning, fyllning, trädfällning eller därmed jämförlig åtgärd, meddelas, skall länsstyrelsen utan dröjsmål underrätta markägarna därom genom kungörelse i den eller de tidningar, i vilka kommunala meddelanden för orten intagas, eller på annat lämpligt sätt.

Område som avses med förordnandet skall å karta eller annorledes till sina gränser tydligt angivas.

Angående skyldighet att, sedan förordnandet vunnit laga kraft, tillställa byggnadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, överlantmätaren och andra tjänstemän ävensom vederbörande byggnadsnämnd avskrift av förordnandet jämte kopia av kartan är särskilt stadgat.

2 mom. Har Konungen jämlikt 16, 36, 86, 91, 134 eller 168 § byggnadslagen förordnat om förbud mot nybyggnad utan särskilt tillstånd, skola markägarna genom länsstyrelsens försorg underrättas om förordnandet på sätt i 1 mom. första stycket är stadgat.

169 §.

Till nybyggnad är att hänföra ej blott uppförande av helt ny byggnad utan även väsentlig ändring av befintlig byggnad, såsom till-, på- eller ombyggnad, byggnads inredande helt eller delvis till väsentligen annat ändamål än det, vartill byggnaden förut varit använd, samt andra förändringar i avseende å byggnads yttre eller inre utförande av den genomgripande beskaffenhet att de kunna anses jämförliga med ombyggnad. Ändring av befintlig byggnad, som strider eller genom ändringen skulle komma att strida mot fastställd generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller mot bestämmelserna i 96, 97 eller 141 § denna stadga, skall anses som nybyggnad, oavsett vad i första punkten sägs.

Vid bedömande av frågan, huruvida ändring av befintlig byggnad är att hänföra till nybyggnad, skall i övrigt beaktas,

om kostnaderna för ändringen äro av större omfattning i förhållande till byggnadens värde, antingen i och för sig eller i förening med kostnaderna för annat arbete av enahanda beskaffenhet som utförts å byggnaden under de närmast föregående åren;

om byggnaden till följd av ålder eller bristande underhåll eller på grund av att den innehåller fuktiga, kalla eller mörka lägenheter eller av andra liknande skäl är mindervärdig samt det därför är önskvärt, att byggnaden snart avlägsnas;

om inlösen av byggnaden är förestående inom en nära framtid; samt

om ändringen medför förändringar beträffande bjälklag, vertikala bärverk eller andra konstruktiva byggnadsdelar.

Vad ovan i denna paragraf stadgas skall dock ej medföra, att såsom nybyggnad anses anordnande av värmeledning eller vattenklosett eller andra hygieniska förbättringar i befintlig byggnad som, även om sådan anordning ej medgäves, måste antagas komma att kvarstå under längre tid.

170 §.

1 mom. Är fråga om uppförande av tillfällig byggnad av enkel beskaffenhet, må byggnadsnämnden, även om företaget strider mot fastställd general-

plan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller mot bestämmelserna i 37 § första eller andra stycket byggnadslagen eller i 96, 97 eller 141 § denna stadga, meddela lov därtill, såframt företaget prövas ej avsevärt motverka det med planen eller bestämmelserna avsedda syftet. Byggnadslov, som nu sagts, må meddelas allenast för byggnad i en våning och må avse rätt att låta byggnaden kvarstå högst tre år från det byggnadslovet meddelades; dock må länsstyrelsen, om särskilda skäl äro därtill, medgiva, att byggnaden uppföres i mer än en våning eller att den får kvarstå mer än tre år.

Byggnadsnämnden må jämväl meddela lov till anordningar och mindre byggnader som avse att tillgodose den allmänna nyttan och trevnaden, oaktat de strida mot fastställd generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, såframt de prövas ej avsevärt försvåra markens användning för avsett ändamål.

2 mom. Är fråga om annan nybyggnad eller anordning än sådan, varom förmåles i 1 mom., må byggnadsnämnden, där den till sitt biträde har stadsarkitekt och denne tillstyrkt åtgärden, av särskilda skäl medgiva ändamålsenliga mindre avvikelser från sådan detaljreglering av bebyggandet som ägt rum i fastställd generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser. Ej må avvikelse medgivas i strid mot planens eller bestämmelsernas grunddrag eller huvudsakliga syfte.

Finnes ej stadsarkitekt eller har denne ej tillstyrkt åtgärden, skall uppkommen fråga om medgivande, som i första stycket sägs, underställas länsstyrelsen.

Vad i första och andra styckena sägs om stadsarkitekt skall äga motsvarande tillämpning beträffande byggnadskonulent som är behörig att vara stadsarkitekt.

3 mom. Uppkommer i annat fall än som avses i 1 mom. första stycket fråga om nybyggnad i strid mot bestämmelserna i 37 § första eller andra stycket byggnadslagen, må tillstånd till företaget meddelas av länsstyrelsen, om synnerliga skäl äro därtill och företaget prövas ej medföra hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret.

171 §.

Har byggnadsnämnden till sitt biträde stadsarkitekt eller byggnadskonulent, eller har i stället för byggnadsnämnd utsetts byggnadsinspektör, äger länsstyrelsen på därom gjord framställning utfärda taxa för avgifter, som de byggande skola erlägga för erhållande av byggnadslov, för ritningsgranskning, för besiktningar och för andra förrättningar som nämnden enligt gällande bestämmelser har att verkställa.

172 §.

1 mom. I utövningen av sin allmänna uppsikt över planläggning och byggnadsväsende som avses i denna stadga har byggnadsstyrelsen att meddela för ändamålet erforderliga föreskrifter, formulär, råd och anvisningar.

2 mom. Vid tillsynen över planläggningen och byggnadsväsendet i länet åligger det länsstyrelsen

1) att tillse, att stad eller annat samhälle i mån av behov förses med generalplan, stadsplan, utomplansbestämmelser och byggnadsordning av för samhället lämplig beskaffenhet;

2) att besörja, att område på landet, som är i behov därav, erhåller generalplan, stadsplan, byggnadsplan, utomplansbestämmelser och byggnadsordning av för området lämplig beskaffenhet;

3) att, när regionplan finnes erforderlig för visst område, vidtaga åtgärder för att sådan plan där kommer till stånd och vidmakthålles;

4) att, i den mån så erfordras, meddela förordnande enligt 122 eller 123 § byggnadslagen;

5) att, då plan, utomplanbestämmelser eller förordnande, varom ovan i denna paragraf sägs, prövas böra ändras eller upphävas, vidtaga de åtgärder som av sådan anledning finnas erforderliga;

6) att övervaka, att byggnadslagen, denna stadga, byggnadsordningarna i länet, fastställda generalplaner, stadsplaner, byggnadsplaner, utomplansbestämmelser och regionplaner samt övriga föreskrifter angående planläggningen och byggnadsväsendet vederbörligen iakttagas;

7) att tillse, att byggnadsnämnd har erforderlig tillgång till sakkunnigt biträde;

8) att tillse, att byggnadsnämnder och andra lokala myndigheter, som hava befattning med planläggningen och byggnadsväsendet, med nit och omsorg fullgöra sina åligganden; samt

9) att göra de framställningar och förslag till föreskrifter eller åtgärder, vartill förhållandena giva anledning.

173 §.

Den befogenhet som enligt denna stadga tillkommer stadsfullmäktige skall i stadsliknande samhälle eller landskommun utövas av den myndighet som äger samhällets eller kommunens beslutanderätt.

De åligganden som enligt denna stadga tillkomma magistraten tillhöra i Stockholm överståthållarämbetet, dock att det jämväl i Stockholm skall ankomma å magistraten att utse ledamot och ersättare i byggnadsnämnden;

i stad, där magistrat ej finnes, kommunalborgmästaren; dock att kommunalborgmästaren, i stället för att utse ledamot och ersättare i byggnadsnämnden, själv skall vara ledamot i nämnden samt att vad enligt 42 § åligger magistraten skall ankomma å länsstyrelsen;

i stadsliknande samhälle eller landskommun länsstyrelsen, dock att vad enligt 3 § åligger magistraten skall ankomma på byggnadsnämnden samt att ledamot och ersättare i byggnadsnämnden, vilka utses av länsstyrelsen, böra såvitt möjligt vara lagfarna.

Vad i denna stadga sägs om drätselkammare skall för kommun eller samhälle, där drätselkammare ej finnes, gälla den däremot svarande myndigheten; vad om vägförvaltningen sägs skall i Stockholm gälla väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

21 KAP.

Övergångsbestämmelser.

174 §.

Denna stadga skall såvitt ej nedan annorlunda stadgas träda i kraft den 1 januari 1948.

Genom denna stadga upphäves byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364), dock att bestämmelserna i 128 och 129 §§ sistnämnda stadga om provisoriska byggnadsföreskrifter samt om giltigheten av vissa äldre byggnadsordningar och andra föreskrifter alltjämt skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till föreskrift som ersatts med bestämmelse i denna stadga, skall sådan bestämmelse i stället tillämpas.

175 §.

Så snart ske kan efter denna stadgas utfärdande och sist inom två år efter dess ikraftträdande skall med iakttagande av stadgans föreskrifter förslag till ny byggnadsordning för stad och stadsliknande samhälle hava upprättats och underställts länsstyrelsens prövning. Underlåtes detta, ankommer det på länsstyrelsen att anmäla förhållandet hos Konungen.

Intill dess ny byggnadsordning fastställts, skall den inom staden eller samhället hittills gällande byggnadsordningen fortfarande lända till efterrättelse, i den mån den icke strider mot byggnadslagen eller denna stadga.

176 §.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 13 § 2 mom., 19 § 1 mom. och 30 § 1 mom. skall Chalmers tekniska institut jämsställas med teknisk högskola.

177 §.

Beträffande förslag till stadsplan eller byggnadsplan, som blivit utställt för granskning före denna stadgas ikraftträdande, skola i stället för bestämmelserna i 30 och 120 §§ förut gällande motsvarande föreskrifter lända till efterrättelse.

178 §.

Bestämmelserna i 71 § 1 mom. första stycket samt 2 mom. skola gälla även i fråga om byggnader, för vilka byggnadslov beviljats före denna stadgas ikraftträdande, därvid skall iakttagas, att föreskrivna åtgärder skola vara utförda senast den 1 juli 1949, därest ej Konungen annorlunda bestämmer, samt att byggnadsnämnden skall övervaka bestämmelsernas tillämpning och göra för ändamålet erforderliga besiktningar.

179 §.

Har före denna stadgas ikraftträdande ansökan ingivits om byggnadslov eller annat tillstånd enligt hittills gällande byggnadsstadga, skall denna ansökan med avseende å byggnads yttre eller inre anordnande bedömas enligt sistnämnda stadga, om ej synnerliga skäl föranleda till annat.

180 §.

Inom ort på landet, där byggnadsnämnd ej förut finnes, skall sådan nämnd utses före den 1 januari 1948, såvida icke länsstyrelsen jämlikt 160 § byggnadslagen medgiver undantag.

Har länsstyrelsen medgivit undantag för viss ort, skall vad i denna stadga sägs om byggnadsnämnd med avseende å den orten i stället gälla länsstyrelsen.

181 §.

När byggnadsnämnd prövar ansökan om lov till nybyggnad inom område, för vilket avstyckningsplan gäller, skall nämnden förvissa sig om att företaget icke strider mot planen.

Avstyckningsplan skall i de hänseenden, varom i 79 § sägs, jämsställas med byggnadsplan, där ej länsstyrelsen annorlunda förordnar.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 28 mars 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social-, kommunikations- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, ett inom departementet upprättat *förslag till byggnadsstadga*.

Föredraganden anför följande:

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 november 1941 tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet den 19 december 1941 statssekreteraren, numera häradshövdingen K. E. Elliot, ordförande, generaldirektören O. H. Malmberg, stadsarkitekten G. M. W. Wetterling och föredraganden för stadsplaneärenden i kommunikationsdepartementet, numera kanslirådet N. E. J. Aurén att verkställa utredning om regionplanelagstiftning och översyn av gällande lagstiftning för byggnadsverksamheten jämte vad därmed äger samband. För att deltaga i överläggningar med utredningsmännen utsågos samtidigt särskilda sakkunniga. Utredningsmännen, vilka antogo benämningen *stadsplaneutredningen 1942*, ha, på sätt i direktiven förutsattes, gjort vissa avsnitt av ämnet till föremål för behandling vart för sig. I enlighet härmed har utredningen tidigare avgivit dels den 16 april 1942 ett särskilt betänkande med förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden (SOU 1942: 27), dels ock den 17 juni 1943 ett betänkande med förslag till vissa ändringar i byggnadsstadgan i syfte att åstadkomma mera rationella och enhetliga bestämmelser (SOU 1943: 30). Båda dessa förslag ha i huvudsak genomförts. Efter att numera ha avslutat sitt arbete har utredningen den 22 maj 1945 avgivit betänkande med förslag till byggnadslag, byggnadsstadga och vissa andra författningar (SOU 1945: 15). Yttranden över detta betänkande ha inhämtats från ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

På grundval av stadsplaneutredningens sistnämnda betänkande och med beaktande av de avgivna yttrandena ha inom justitiedepartementet upprättats förslag till byggnadslag, lag angående ändring i lagen om allmänna vägar, lag angående ändring i lagen om enskilda vägar, lag om ändrad lydelse av 33 § civilförsvarslagen och lag angående ändrad lydelse av 8 § lagen om

inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. Efter det att de fyra förstnämnda lagförslagen granskats av lagrådet och underkastats ytterligare överarbetning inom departementet, har Kungl. Maj:t på min föredragning den 28 februari 1947 beslutat genom proposition nr 131 föreslå riksdagen att antaga samtliga lagförslag. Jag anhåller nu att få upptaga till behandling utredningens förslag till byggnadsstadga.

Inledning.

I byggnadsstadgan den 20 november 1931 meddelas, i anslutning till föreskrifterna i stadsplanlagen den 29 maj samma år, närmare bestämmelser angående byggnadsverksamhetens ordnande i stad, stadsliknande samhällen och på landet, såsom beträffande uppgörande och utställande för granskning av stadsplan, stomplan, byggnadsplan, utomplansbestämmelser och tomtindelning samt om byggnadsordning, byggnadsnämnd, byggnads yttre och inre anordnande, byggnadslov, tillsyn över byggandet m. m. Till byggnadsstadgan höra särskilda av byggnadsstyrelsen år 1945 utfärdade anvisningar. Vissa föreskrifter angående byggnadsverksamheten meddelas därjämte i de för städer, samhällen och andra orter fastställda lokala byggnadsordningarna.

Stadsplaneutredningen har i sitt betänkande föreslagit åtskilliga ändringar i byggnadsstadgan, som föranledas av utredningens förslag till byggnadslag, och har i övrigt verkställt en överarbetning av byggnadsstadgans bestämmelser.

Utredningens förslag till byggnadsstadga börjar liksom den gällande byggnadsstadgan med en avdelning angående stad. Beträffande byggnadsordning i stad föreslås icke någon ändring i förhållande till vad nu gäller. Stadgandena om byggnadsnämnds åligganden ha i förslaget jämkats, bl. a. med hänsyn till de ökade möjligheter att reglera byggnadsverksamheten, som förutsätts i den nya byggnadslagen. Utredningen har vidare i byggnadsstadgeförslaget upptagit något ändrade regler om biträde åt byggnadsnämnd i stad samt nya föreskrifter om stadsarkitekts kvalifikationer. I ett nytt kapitel ha införts bestämmelser om generalplan i stad. Stadganden ha där meddelats bl. a. om generalplans innehåll, om planens utmärkande å karta och om utställning av generalplaneförslag. Särskild kompetens hos den, som upprättar generalplan, har ansetts böra fordras endast om planen är avsedd att givas rättsverkan; i dylikt fall kräves att planförfattaren är arkitekt, lantmätare eller civilingenjör med examen från teknisk högskolas avdelning för väg- och vattenbyggnad samt dessutom utövat väl vitsordad verksamhet inom stadsbyggnadsväsendet. Då planen skall erhålla rättsverkan, skola dessutom gälla särskilda bestämmelser bl. a. angående den erforderliga kartans beskaffenhet samt rörande utställningsförfarandet, vilket sistnämnda i stort sett skall ansluta sig till vad som för närvarande tillämpas vid utställning av stadsplane-förslag.

Vid upprättande av stadsplan skall enligt förslaget iakttagas, att planen ej får avse större område än som är eller kan väntas bli bebyggt inom överskådlig tid. Hänsyn skall vidare vid planens uppgörande tagas till en mängd intressen och behov, bland vilka kunna nämnas försvaret, luftfarten, trafiken, parkeringsförhållandena etc. Byggnadsverksamheten bör enligt förslaget icke genom stadsplanebestämmelser kringgärdas med detaljföreskrifter i vidare mån än som är nödvändigt för vinnande av det med planen avsedda syftet. För uppgörande av stadsplan skall krävas samma kompetens som föreslagits beträffande författare av sådan generalplan, som är avsedd att givas rättsverkan. Särskilda bestämmelser ha vidare uppställts beträffande beskaffenheten av grundkarta till stadsplan samt om kompetens för upprättande av sådan karta och därtill hörande fastighetsförteckning. Angående handläggning av fråga om stadsplan skola gälla i stort sett samma bestämmelser som för närvarande. Även föreskrifterna om tomtindelnings innehåll, uppgörande och utställande för granskning ha bibehållits i stort sett oförändrade.

Beträffande byggnadsplan i stad skall enligt utredningens förslag bl. a. gälla, att planen ej får avse större område än som är eller kan väntas bli bebyggt inom nära förestående tid. Vid byggnadsplans uppgörande skola i allmänhet föreskrifterna angående stadsplan äga motsvarande tillämpning, därvid regleringen emellertid i regel bör göras mindre långtgående än i stadsplan. Kan områdets framtida intagande i stadsplan förväntas, bör planläggningen ordnas så att en sådan åtgärd icke genom planläggningen motverkas eller försvåras. Särskild behörighet skall icke krävas av byggnadsplaneförfattare; däremot ha kompetensregler uppställts för den som upprättar grundkarta till byggnadsplan. Innan byggnadsplan fastställs, skall förslaget utställas för granskning. Markägarna m. fl. sakägare skola underrättas om utställningen genom särskilda kallelsebrev. Rörande utomplansbestämmelser i stad föreslås skola gälla i stort sett samma föreskrifter som nu.

Stadgandena rörande byggande i stad och särskilt föreskrifterna om byggnads tekniska utförande anknyta i sin allmänna uppställning till den tankegång som låg till grund för 1945 års ändringar i byggnadsstadgan. Därvid intogos i stadgan åtskilliga bestämmelser av sådan natur som tidigare reglerats i lokala byggnadsordningar. Vad angår ansökning om byggnadslov må nämnas, att enligt förslaget byggnadsritningar skola vara fackmässigt upprättade samt att byggnadsnämnden vid prövning av sådan ansökning utom annat skall tillse att byggnaden erhåller god planlösning. Rörande tillsyn över byggandet föreslås inga större förändringar. De i nuvarande 79 a § intagna särskilda bestämmelserna om byggande inom stadsplan ha jämkats i syfte bland annat att bättre tillgodose hantverkets och småindustriens behov. Smärre ändringar ha också vidtagits i de särskilda bestämmelserna om byggande utom stadsplan, varjämte nya föreskrifter införts om hänsyn till försvaret och luftfarten. Sistnämnda föreskrifter medföra skyldighet för byggnadsnämnden att i viss utsträckning inhämta yttranden från försvars- och luftfartsmyndigheter i ärenden angående byggnadslov samt att lämna dessa myndigheter underrättelser om ärendenas utgång.

I en andra avdelning av utredningens förslag ha intagits bestämmelser angående stadsliknande samhällen. Några större nyheter i förhållande till vad för närvarande gäller härutinnan föreslås icke.

Tredje avdelningen i förslaget innehåller bestämmelser angående den egentliga landsbygden. Här föreslås till en början vissa bestämmelser om generalplan på landet, i stort sett överensstämmande med vad som föreslagits beträffande generalplan i stad. Även bestämmelserna angående byggnadsplan och utomplansbestämmelser på landet ha utformats i nära anslutning till motsvarande föreskrifter för stad. Vissa olikheter föranledas emellertid därav, att enligt utredningens förslag byggnadsplan på landet i motsats till byggnadsplan i stad skall kunna utläggas även över mark, vars ägare icke begärt planläggning. Vid utställning av byggnadsplane-förslag skola markägarna underrättas genom personliga kallelsebrev. Kungörelse i kyrkan eller i ortstidning anses däremot icke nödvändig. Rörande byggnadsordning på landet har icke föreslagits någon ändring. Byggnadsnämnd på landet skall inrättas ej blott inom byggnadsplane- och utomplansområden utan även inom andra områden, när länsstyrelsen beslutar därom. Dylik byggnadsnämnd skall huvudsakligen ha till uppgift att följa utvecklingen inom området och göra de framställningar om reglering av bebyggelsen eller eljest, som kunna påkallas. I syfte att underlätta, att åt en och samma byggnadsnämnd kan givas inseen-det över flera planområden inom kommunen, föreslås befogenhet för länsstyrelsen att, då flera byggnadsnämnder finnas, förordna om överflyttande av de uppgifter, som åvila någon eller några av dem, å den eller de övriga. Såvitt möjligt skall byggnadsnämnden till sitt biträde ha sakkunnig person, byggnadskonsulent. Länsstyrelsen skall under vissa förutsättningar kunna ålägga kommun, vars byggnadsnämnd saknar biträde av byggnadskonsulent, att tillse att sådan förordnas.

Föreskrifterna rörande byggande på landet ha utformats i huvudsaklig överensstämmelse med vad för närvarande gäller. Inom område, där byggnadsplan eller utomplansbestämmelser gälla, får liksom för närvarande nybyggnad icke ske utan byggnadsnämndens lov. Inom annat område, där byggnadsnämnd finnes, skall innan nybyggnad sker anmälan göras hos byggnadsnämnden, såvida fråga ej är om nybyggnad för jordbrukets, fiskets, skogs-skötselns eller därmed jämförligt behov. Rörande byggande inom byggnadsplan ha föreslagits särskilda bestämmelser, liksom även angående byggande i närheten av befästning eller flygplats. Vissa särskilda föreskrifter ha därjämte föreslagits för områden på landet, där byggnadsplan eller utomplansbestämmelser icke gälla. Dessa föreskrifter medföra skyldighet att vid byggande inom sådant område i viss utsträckning beakta såväl civilförsvarets som det militära försvarets och luftfartens behov.

I en fjärde avdelning ha intagits bestämmelser angående regionplan. Arbetet med regionplans uppgörande skall åvila en regionplanenämnd. Bestämmelser föreslås angående nämndens organisation och arbetssätt ävensom rörande sättet för regionplans uppgörande, utmärkande å karta, utställande för granskning m. m.

Slutligen meddelas i en femte avdelning slutbestämmelser. Dessa innehålla

dels föreskrifter om ansvar, vitesföreläggande och fullföljd av talan m. m., dels ock allmänna bestämmelser, bl. a. rörande begreppet nybyggnad. Detta begrepp föreslås skola erhålla en något mera omfattande innebörd och fullständigare beskrivning än det för närvarande har.

Enligt övergångsbestämmelserna skall bl. a. gälla, att ny byggnadsordning för stad och stadsliknande samhällen skall upprättas inom två år efter den nya byggnadsstadgans ikraftträdande.

Yttrandena.

Yttranden över stadsplaneutredningens ifrågavarande förslag ha efter remiss inkommit från kammarkollegiet, byggnadsstyrelsen, socialstyrelsen, riksantikvarieämbetet, lantmäteristyrelsen, civilförsvarsstyrelsen, statskontoret, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, överbefälhavaren, statens byggnadslånebyrå, lagberedningen, 1944 års kommitté för kommunal samverkan, fastighetsbildningssakkunniga, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser. Vid byggnadsstyrelsens yttrande voro fogade utlåtanden av samtliga länsarkitekter. Lantmäteristyrelsen har överlämnat yttranden av samtliga överlantmätare och några distriktslantmätare. Vid överståthållarämbetets och länsstyrelsernas yttranden voro fogade utlåtanden av stadsfullmäktige och byggnadsnämnderna i flertalet städer och vissa stadsliknande samhällen. Stadsfullmäktige i vissa städer ha i sina utlåtanden åberopat yttranden från andra myndigheter och personer. Slutligen ha yttranden över förslaget avgivits av svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, Sveriges fastighetsägareförbund, svenska arkitekters riksförbund, svenska kommunaltekniska föreningen, svenska teknologföreningen, länsarkitekternas förening, föreningen Sveriges stadsarkitekter, tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare och svenska naturskyddsföreningen.

I sina allmänna uttalanden angående utredningens förslag ha flera av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna uppehållit sig vid frågan om avgränsningen mellan de byggnadstekniska bestämmelser, som böra införas i byggnadsstadgan, och de föreskrifter, som böra bibehållas i de lokala byggnadsordningarna. Härom anför *byggnadsstyrelsen*, att styrelsen delade utredningens uppfattning att särskilda byggnadsordningar alltjämt vore erforderliga. Åtminstone för städer, köpingar och större municipalsamhällen borde möjlighet finnas att genom meddelande av särskilda föreskrifter i byggnadsordning taga hänsyn till lokala byggnadstraditioner. Att i byggnadsstadgan intaga närmare bestämmelser om sådana förhållanden, som avsåges i exempelvis 64, 71 och 78 §§ i förslaget, skulle innebära en likriktning, som icke kunde anses lämplig.

Länsarkitekten i Jämtlands län anser däremot, att byggnadsordningarna borde reduceras till det minsta möjliga. Byggnadsordningarna för byggnadsplane- och utomplansområden horde helt kunna undvaras genom att motsvarande föreskrifter infördes i byggnadsstadgan. Att det för den byggande allmänheten skulle vara fördelaktigt att få så mycket som möjligt av för

byggandet gällande bestämmelser samlad i en författning vore uppenbart. Vidare borde påpekas faran av alltför många och detaljerade bestämmelser. Det vore bättre att ge byggnadsnämnderna större makt och större möjlighet till ett sakkunnigt bedömande. *Byggnadsnämnden i Motala* ifrågasätter, att man helt skulle taga bort de små rester av byggnadsordningarna, som efter förslagets genomförande skulle finnas kvar. Det vore en avsevärd belastning för allmänheten att utöver lagen, stadgan och byggnadsstyrelsens anvisningar även behöva hålla i minnet bestämmelserna i en byggnadsordning. Liknande mening uttalas av *länsstyrelsen i Östergötlands län*, *länsarkitekten i Hallands län* och *byggnadsnämnden i Örebro*. *Tekniska högskolan i Stockholm* framhåller, att industrialisering av byggnadsproduktionen vore en av de viktigaste förutsättningarna för en sänkning av byggnadskostnaderna och därmed för lösningen av bostadsfrågan. Då industrialiseringen förutsatte standardisering av olika byggnadsdelar, vore det en betydelsefull förutsättning att byggnadsföreskrifterna så långt möjligt vore desamma på alla platser. Det vore denna tanke som legat till grund för ändringarna i byggnadsstadgan. Emellertid talade samma skäl för liknande behandling även av andra föreskrifter som reglerade byggandet än dem, som funnes i byggnadsstadgan och byggnadsordningarna. Särskilt kunde erinras om att hälsovårdsnämnderna ofta uppställde varierande krav på byggnader och byggnadsdetaljer. En översyn av alla de författningar, som berörde byggnadsverksamheten, borde snarast möjligt komma till stånd. Därvid syntes böra övervägas i vad mån dessa föreskrifter kunde mer än nu samlas i byggnadsstadgan eller i varje fall i ett mer begränsat antal författningar än hittills. Högskolan uttalar därjämte, att det riktiga vore att reglerna rörande byggnads tekniska utförande intoges i byggnadsstyrelsens anvisningar och ej avhandlades i byggnadsordning. *Svenska arkitekters riksförbund* finner det också önskvärt, att de föreskrifter som reglerade husbyggandet i största möjliga utsträckning samlades i en stadga, medan *svenska teknologföreningen* hemställer om utarbetande av enhetliga bestämmelser rörande byggnads anordnande jämväl med hänsyn till brandskydd och hälsovård.

Å andra sidan anser *Chalmers tekniska högskola*, att det knappast vore möjligt och lämpligt att detaljbestämmelser i så stor utsträckning som förslaget avsåg meddelades centralt. Stora värden funnes att tillvarata i de lokala traditionerna. Även *byggnadsnämnden i Göteborg* ifrågasätter lämpligheten av att en detaljreglering verkställes i byggnadsstadgan och byggnadsstyrelsens anvisningar. Det kunde antagas, att de lokala förhållandena härigenom icke tillmättes den betydelse de förtjänade. Som exempel kunde anföras de säregna klimatiska faktorer man hade att räkna med på västkusten med dess övervägande västliga, saltmättade vindar. Det vore beklagligt om en lokalt vunnen högre standard nu skulle behöva sänkas. Riktigare vore att där utvecklingen på någon ort gått därhän, att avgjorda fördelar uppnåtts, detta förhållande borde, om icke nödvändigt göras normerande för landet i övrigt, så dock lämnas oförändrat. Betydelsen av att de lokala förhållandena beaktas har framhållits jämväl av *stadsarkitekten i Skövde* samt *byggnadsnämnderna i Trollhättan, Kumla och Arboga*.

Departementschefen.

Det i propositionen nr 131 till årets riksdag framlagda förslaget till byggnadslag förutsätter omarbetning av den gällande byggnadsstadgan. Sådan omarbetning måste fördenskill företagas.

Mot det av stadsplaneutredningen framlagda förslaget till ny byggnadsstadga har i vissa yttranden anmärkts, att det vore önskvärt att till stadgan och därtill hörande, av byggnadsstyrelsen utfärdade anvisningar överföra vissa bestämmelser, som för närvarande regleras lokalt i de olika orternas byggnadsordningar. Vidare har framhållits att även vissa föreskrifter rörande byggnadsverksamheten, som nu återfinnas i hälsovårdsstadgan och andra särskilda författningar, borde intagas i byggnadsstadgan och anvisningar till densamma. I andra yttranden har däremot uttalats, att de lokala intressena ej fått tillräckligt utrymme i utredningens förslag.

Genom de ändringar i byggnadsstadgan, som år 1945 beslutades på grundval av stadsplaneutredningens år 1943 avgivna betänkande, överfördes till stadgan och därtill hörande anvisningar åtskilliga föreskrifter, som dittills reglerats lokalt i byggnadsordningarna. Den gränsdragning mellan byggnadsstadgan och byggnadsordningarna, som nu föreslagits av utredningen, överensstämmer helt med vad som sålunda beslutades år 1945. Det är å ena sidan tydligt, att det ur rationaliseringssynpunkt är lämpligt att byggnadsföreskrifterna i största möjliga utsträckning införas i byggnadsstadgan, som är gemensam för hela riket. Å andra sidan kan icke bortses från att lokala förhållanden kunna göra det önskvärt att vissa bestämmelser icke meddelas centralt utan intagas i de lokala byggnadsordningarna. Den avvägning mellan dessa båda synpunkter, som nyligen genomförts, synes lämpligen böra bibehållas.

Även i de fall, då föreskrifter föreslås skola införas i byggnadsstadgan, finnes enligt förslaget möjlighet att göra avvikelser i byggnadsordningarna, där est berättigade lokala intressen göra det erforderligt. För det fall åter, då föreskrift föreslås icke skola införas i byggnadsstadgan eller anvisningarna till densamma utan i byggnadsordning, skall av byggnadsstyrelsen upprättade normalförslag tjäna till ledning. Avvikelse från sådant normalförslag förutsättes icke skola få ske vid byggnadsordnings upprättande, om ej särskilda förhållanden göra det erforderligt.

I ett par yttranden anmärkes, att de bestämmelser angående byggnadsverksamheten, som meddelas på andra håll i lagstiftningen, t. ex. i hälsovårdsstadgan och civilförsvarslagen, borde överflyttas till byggnadsstadgan med tillhörande anvisningar. Det kan ur vissa synpunkter vara önskvärt att till en enda eller ett fåtal författningar sammanföra alla byggnadsreglerande bestämmelser. En reform i denna riktning förutsätter emellertid en ingående utredning, vilken icke kan utföras innan den nya byggnadslagstiftningen skall träda i kraft.

Med ledning av stadsplaneutredningens förslag och de inkomna yttrandena har i enlighet med vad nu anförts inom justitiedepartementet upprättats förslag till byggnadsstadga. Jag övergår nu till behandling av de särskilda bestämmelserna i detta förslag.

Speciell motivering.

FÖRSTA AVDELNINGEN.

Bestämmelser för stad.

1 kap.

Om byggnadsordning.

1—3 §§.

1—3 §§ överensstämma i sak med samma paragrafer i gällande byggnadsstadga och i utredningens förslag.

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Jönköpings län ifrågasätter om icke straffsakterna för överträdelse av föreskrifterna i byggnadsordning borde överensstämma med straffsakterna för överträdelse av föreskrifterna i hälsovårdsordning.

Departementschefen.

För överträdelse av stadgande i hälsovårdsordning kunna ådömas böter med 5—1 000 kronor. Enligt 1931 års särskilda böteslag medför en sådan straffsats, att dagsböter skola ådömas. Straffsakterna för överträdelse av stadgandena i byggnadsordning äro jämligt gällande byggnadsstadga och utredningens förslag böter från och med 10 till och med 300 kronor eller dagsböter. Då sistnämnda straffsakter synas lämpliga, böra de bibehållas.

2 kap.

Om byggnadsnämnd.

4 §.

Bortsett från vissa jämkningar av redaktionell natur överensstämmer paragrafen med 4 § i gällande byggnadsstadga och i utredningens förslag.

5 §.

Paragrafen, som motsvarar 5 § i gällande byggnadsstadga, överensstämmer i sak med 5 § i utredningens förslag (motiv, se s. 471—472 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska arkitekters riksförbund framhåller angelägenheten av att de mera allmänt markdisponerande planerna reviderades efter hand som förutsättningar för samhällenas utbyggnad ändrades. Föreskrift borde därför med-

delas om att byggnadsnämnden minst vart femte år skulle taga upp generalplan till omprövning. *Socialstyrelsen* anför, att byggnadsnämnden borde åläggas att till vederbörande statliga myndighet insända rapporter angående byggnadsverksamheten. Den officiella byggnadsstatistiken grundade sig nu på frivillig rapportering. Det hade visat sig att statistiken i åtskilliga fall fördröjts genom att rapporteringen försenats. *Byggnadsnämnden i Kalmar* uttalar, att det i punkt 4 förekommande uttrycket »då tätare bebyggelse uppkommit» kunde misstolkas, enär stadsplanen borde komma före och ej efter bebyggelsen. Som huvudskäl för stadsplanläggning borde angivas att tätare bebyggelse vore att förvänta. Tillika borde skyldighet föreligga att upprätta stadsplan för redan bebyggda områden.

Departementschefen.

Det är angeläget att generalplaner samt andra dylika planer och särskilda bestämmelser rörande byggnadsverksamheten i stad underkastas översyn, då behov därav uppkommer. Men det synes knappast lämpligt att angiva någon viss tidrymd, inom vilken sådan översyn obligatoriskt skall ske.

Föreskrifter om insändandet till vederbörande statliga myndigheter av rapporter angående byggnadsverksamheten kunna intagas i byggnadsordning eller i instruktion för stadsarkitekten. Det synes icke lämpligt att belasta byggnadsstadgan med bestämmelser härom.

Punkt 3 i utredningens förslag har jämkats med hänsyn till att förordnande om förbud mot nybyggnad i strid mot generalplan enligt propositionsförslaget till byggnadslag skall meddelas i den formen att generalplanen fastställas. Vidare har punkt 4 ändrats med anledning av att byggnadsplan i stad enligt propositionsförslaget till byggnadslag endast skall kunna förekomma i särskilda undantagsfall. Av sistnämnda punkt framgår med erforderlig tydlighet att plan skall upprättas såväl då tätbebyggelse är att förvänta som då sådan bebyggelse redan uppkommit. I övrigt ha några av punkterna i stadsplaneutredningens förslag jämkats eller omkastats.

6 §.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande byggnadsstadga, ersätter bestämmelsen i 6 § första punkten i utredningens förslag (motiv, se s. 472—473 i betänkandet).

Departementschefen.

Enligt utredningens förslag skulle byggnadsnämnden, därest stadsfullmäktige icke förbehållit sig avgörandet, kunna antaga sådana mindre stadsplaneändringar, som ej avsåge plans grunddrag och ej heller eljest innefattade väsentlig avvikelse från vad förut varit gällande och som sålunda skulle kunna fastställas av länsstyrelsen. Det riksdagen förelagda förslaget till byggnadslag har däremot utformats så att befogenhet att antaga dylika stadsplaneändringar skall tillkomma byggnadsnämnden endast om och i den mån stads-

fullmäktige givit nämnden sådan befogenhet. En erinran om de uppgifter som, därest byggnadsnämnden fått sådant bemyndigande, ankomma på nämnden har upptagits i förevarande paragraf.

Utredningen har i 6 § i sitt förslag upptagit vissa anvisningar att tjäna till ledning vid bedömande av fråga om viss stadsplaneändring är av beskaffenhet att tillhöra stadsfullmäktiges prövning. Som fullmäktige vid meddelandet av uppdrag åt byggnadsnämnd att i fullmäktiges ställe antaga stadsplaneändring äga att åtminstone i viss utsträckning bestämma omfattningen av nämndens befogenhet härutinnan, är det knappast möjligt att meddela några anvisningar i berörda hänseende. De av utredningen föreslagna anvisningarna torde i stället böra upptagas såsom 3 mom. i 33 § för att tjäna till ledning vid bedömande av fråga om viss ändring är av beskaffenhet att kunna fastställas av länsstyrelse. Om stadsfullmäktige uppdragit åt byggnadsnämnden att antaga stadsplaneändringar i den utsträckning detta är tillåtet enligt stadgandet i 26 § tredje stycket byggnadslagen, komma anvisningarna i 33 § 3 mom. i departementsförslaget till byggnadsstadga att vara vägledande även vid bedömandet av omfattningen av nämndens befogenhet i angivna hänseende.

7—12 §§.

Dessa paragrafer motsvara 6—11 §§ i gällande byggnadsstadga och överensstämma, fränsett mindre ändringar i 8, 10 och 11 §§, med 7—12 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 473—476 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska kommunaltekniska föreningen anför angående den föreslagna 8 §, att det vore en fördel att alltför detaljerade anvisningar angående den i paragrafen omförmälda förteckningens beskaffenhet icke inflöte i själva stadgan. Förteckningens uppställning och innehåll borde variera med behovet på de olika orterna. Den borde emellertid under alla förhållanden klart och översiktligt lämna besked om beräknade och guldna bidrag. I ett mindre samhälle vore härvid tillfyllest med en enkel förteckning på sätt utredningen angivit. I ett större samhälle däremot kunde förteckningen icke fylla sin uppgift utan att till densamma hörde en översiktskarta, som angåve för vilka fastigheter bidrag beräknats och för vilka det guldits samt, i fråga om gatumarkersättning, den ersatta gatumarkens läge och det för densamma tillämpade värdet. Anvisningar borde lämnas härutinnan. Liknande uttalanden göras av *svenska teknologföreningen* och *stadsplanekontoret i Stockholm*. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* påpekar, att av förteckningen borde framgå, huruvida och i vad mån ersättningsskyldigheten fullgjorts.

Rörande 11 § i förslaget uttalar *länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län*, att ledamot av drätselkammare eller kommunalnämnd icke borde tillåtas att ingå som ledamot av byggnadsnämnden. *Byggnadsstyrelsen* hävdar, att det låge i sakens natur att en dylik kombination av befattningar i regel icke borde

förekomma men att det enligt styrelsens mening knappast vore lämpligt eller erforderligt att direkt fastslå detta i författningstexten. *Länsarkitekten i Örebro län* anser det böra fastslås att i stadens tjänst anställd person, såsom stadsingenjör eller mättningsman, ej kunde vara ledamot av byggnadsnämnd. Därjämte påpekas i några yttranden, att då åldern för valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag numera sänkts från 25 till 23 år borde 11 § ändras i enlighet härmed.

I fråga om den föreslagna 12 § framhåller *svenska teknologföreningen*, att det med hänsyn till angelägenheten i vissa fall att snarast möjligt få del av byggnadsnämndens beslut vore önskvärt att, när sökanden i brådskande ärenden gjort framställning därom, nämndens beslut förklarades omedelbart justerat.

Departementschefen.

Den i 8 § omnämnda förteckningen över tomtägarnas bidrag till kostnad för gata m. m. kan vara uppställd på olika sätt och ha olika innehåll beroende på de lokala förhållandena. Utöver de uppgifter som enligt utredningens förslag skola framgå av förteckningen bör, såsom framhålles i ett yttrande, däri alltid angivas, i vad mån ersättningsskyldighet fullgjorts. Det ankommer på byggnadsstyrelsen att lämna närmare anvisningar angående förteckningens upprättande och innehåll. En viss ledning för städerna finns redan nu i de råd och anvisningar i ämnet som år 1942 utgivits av svenska kommunaltekniska föreningen (föreningens handlingar nr 5 år 1942). Med hänsyn till innebörden av 70 § i propositionsförslaget till byggnadslag torde anteckning om förordnande enligt denna paragraf ej behöva göras i förteckningen.

I 10 § föreskrives bl. a., att ledamöterna i byggnadsnämnden såvitt möjligt skola ha praktisk erfarenhet i byggnadsfrågor. Det torde dock icke vara nödvändigt eller lämpligt att till ledamöter i nämnden utses enbart personer, som äro sysselsatta inom byggnadsindustrien, t. ex. byggmästare. En jämkning av stadgandet i syfte att förebygga en sådan utveckling synes böra vidtagas.

Såsom påpekats i vissa yttranden bör valbarhetsåldern för ledamotskap i byggnadsnämnd angivas till 23 år. Detta föranleder en ändring av 11 §. Däremot lärer icke böra meddelas förbud för ledamot av drätselkammare eller kommunalnämnd att samtidigt vara ledamot av byggnadsnämnden. En sådan kombination kan stundom vara påkallad, t. ex. med hänsyn till brist på lämpliga personer som kunna ifrågakomma till dessa uppdrag. Ej heller bör stadgas förbud för tjänsteman hos staden att mottaga uppdrag som ledamot av byggnadsnämnden.

Enligt 12 § 2 mom. tredje stycket i utredningens förslag skall byggnadsnämndens protokoll granskas senast vid nästa ordinarie sammanträde. Hinder möter sålunda ej att protokollet i brådskande fall justeras genast.

13 §.

Denna paragraf motsvarar 12 § 1 och 3 mom. gällande byggnadsstadga och överensstämmer i sak med 13 § i utredningens förslag (motiv, se s. 476—479 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Laholm föreslår, att varje län indelas i arkitekt-distrikt, organiserade som kommunalförbund, och att bildandet av sådana sammanslutningar uppmuntras genom skäligen statsbidrag till arkitektens avlöning. *Stadsfullmäktige i Vetlanda* uttala, att det kunde vara lämpligt att stad och kringliggande landsbygd förenade sig om gemensam arkitekt. Det vore olyckligt om detta skulle hindras genom den nya stadgan och staden sålunda bli tvungen att antingen anställa egen stadsarkitekt eller anlita samma person som annan stad. 13 § borde omarbetas så att möjlighet bereddades stad och landsbygd att anställa samma arkitekt. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* biträder denna mening. *Länsarkitekten i Hallands län* anser, att stadsarkitektens huvudsakliga arbetsuppgifter möjligen borde angivas i byggnadsstadgan, medan *Stockholms stads fastighetskontor* ifrågasätter om det vore nödvändigt att i 2 mom. angiva att där avsedd examen skulle vara »fullständig».

Departementschefen.

Stadsplaneutredningens förslag innebär, att varje stad skall hava tillgång till stadsarkitekt. Givetvis möter därvid icke hinder, att flera städer anlita samma person eller att stad och landskommun förena sig om gemensam arkitekt. Detta torde dock icke behöva särskilt nämnas i författningstexten. Inom vissa län har man sökt lösa arkitektfrågan genom att indela länet i arkitekt-distrikt, vart och ett med en distriktsarkitekt som avlönas av de berörda städerna, samhällena och landskommunerna gemensamt. En sådan utveckling är önskvärd och bör på allt sätt befrämjas. Det torde dock icke vara lämpligt att föreskrifter i syfte att framtvinga en sådan lösning intagas i byggnadsstadgan. Ej heller bör stadgan, såsom i ett yttrande ifrågasättes, belastas genom att däri angivas stadsarkitektens huvudsakliga arbetsuppgifter. Dessa böra regleras i den instruktion för stadsarkitekten, som upprättas för varje stad för sig.

Med hänsyn till att flera kommuner kunna förena sig om gemensam arkitekt och att kostnaderna härför åtminstone delvis kunna bestridas genom att av de byggande uttagas avgifter för byggnadslov, ritningsgranskning m. m. (jfr 171 §), torde kommunernas kostnader för anställande av arkitekt i allmänhet bli relativt små. Statsbidrag härtill synes icke böra ifrågakomma.

Vid teknisk högskola kan finnas specialstuderande, som avlägger kunskapsprov endast i vissa ämnen. Ordet »fullständig» i 2 mom. torde därför böra bibehållas.

14—16 §§.

14 § överensstämmer med 12 § 2 mom. gällande byggnadsstadga och 14 § i utredningens förslag. 15 och 16 §§ överensstämma, fränsett smärre ändringar, med 13 och 14 §§ i gällande stadga samt 15 och 16 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 479—480 i betänkandet).

Yttrandena.

Lantmäteristyrelsen påpekar, att enligt 15 § första stycket i utredningens förslag skulle bland annat mättningsman vara närvarande vid byggnadsnämndens sammanträden. Enär i många samhällen mättningsman icke funnes anställd men väl förrättningsman för tomtmätning eller avstyckning enligt 2 kap. 2 § eller 5 kap. 2 § fastighetsbildningslagen, borde det angivas att vad i detta stycke stadgades om mättningsman även gällde nyssnämnda förrättningsmän. *Svenska arkitekters riksförbund* framhåller, att om stadsplanefrågorna handlades av en särskild tjänsteman, såsom stadsplanedirektör, stadsplanechef eller stadsplanearkitekt, även denne borde vara närvarande vid nämndens sammanträden.

Ett flertal länsarkitekter uttala vidare, att enligt den föreslagna lydelsen av 15 § andra stycket i utredningens förslag länsarkitekten m. fl. tjänstemän syntes äga rätt att närvara vid byggnadsnämndens sammanträden endast om de särskilt kallades därtill. Stadgandet i 13 § andra stycket i den gällande byggnadsstadgan, enligt vilket länsarkitekten m. fl. ägde ovillkorlig rätt att närvara, vore lämpligare.

Departementschefen.

Finnes i visst samhälle icke mättningsman, bör såsom lantmäteristyrelsen anmärkt i dennes ställe förrättningsman för tomtmätning eller avstyckning närvara vid byggnadsnämndens sammanträden. 15 § första stycket i förslaget torde böra kompletteras med föreskrift därom. Det ligger i sakens natur att om i stadens tjänst jämte stadsarkitekt en särskild stadsplanechef finnes anställd, denne i förevarande hänseende jämställas med stadsarkitekten och sålunda i erforderlig utsträckning är närvarande vid nämndens sammanträden. Särskild föreskrift härom synes dock knappast erforderlig. I syfte att tydligt utmärka att länsarkitekten och andra i 15 § andra stycket i förslaget omförmälda tjänstemän äga obegränsad rätt att närvara vid byggnadsnämndens sammanträden, synes nämnda stycke böra avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med 13 § andra stycket gällande byggnadsstadga. Såsom utredningen föreslagit bör dock därjämte angivas att dessa tjänstemän i erforderlig utsträckning skola kallas till sammanträde med byggnadsnämnd. Den föreskrift bör givetvis icke föranleda att länsarkitekten m. fl. tjänstemän regelmässigt kallas till byggnadsnämndens sammanträden. Endast om särskilda skäl därtill föranleda, bör kallelse utgå.

3 KAP.

Om generalplan.

17 och 18 §§.

Dessa paragrafer motsvara 17 och 18 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 480—481 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Göteborg uttalar i fråga om 17 §, att de jordpolitiska villkoren borde prövas vid uppgörandet av generalplan, liksom även av regionplan, så att senare detaljplanläggning kunde ske på det sätt generalplanen förutsatte och utan hinder av de intressen, som jordpolitiken hade att tillgodose. Sakkunskap rörande de jordpolitiska frågorna borde tillföras planläggningsmyndigheterna. *Göteborgs stads fastighetskontor* finner det vara självklart, att det jordpolitiska bedömandet skulle ankomma på drätselkammaren. *Svenska teknologföreningen* anför, att såsom 17 § blivit avfattad större betydelse syntes tillmätas bestämmelsen i andra stycket om hänsyn till det militära försvaret, vattenförsörjningen och utförande av avlopp än första styckets bestämmelse om hänsyn till erforderligt utrymme för olika ändamål såsom huvudgator, parker m. m. En justering härav borde företagas. *Länsarkitekten i Västerbottens län* anser, att ordet huvudgata i första stycket borde utbytas mot väg.

Beträffande 18 § framhåller *svenska teknologföreningen*, att generalplanebestämmelser angående den omfattning i vilken mark för enskilt bebyggande finge nyttjas icke borde göras mera detaljerade än som erfordrades för generalplanens syfte.

Departementschefen.

Vid uppgörande av generalplan bör såsom antydes i ett par yttranden hänsyn tagas till jordbrukets, liksom även till andra näringars intressen. Detta ligger emellertid i sakens natur och torde icke behöva särskilt utsägas i 17 §. Med anledning av vad som i övrigt anförts i yttrandena rörande nämnda paragraf torde densamma böra jämkas i redaktionellt hänseende.

I generalplan torde, då omständigheterna föranleda därtill, böra angivas de områden, vilka såsom olämpliga för tätbebyggelse böra vara undantagna därifrån, ävensom de områden vilka eljest böra tills vidare undantagas från sådan bebyggelse. Vid bedömande av fråga, huruvida visst område kan anses olämpligt för tätbebyggelse, torde vad jag anfört härom vid remissen till lagrådet av förslaget till byggnadslag (se prop. 131/1947 s. 155—156 och 264) böra tjäna till ledning.

Såsom teknologföreningen framhållit bör regleringen i generalplan icke sträcka sig längre än som erfordras för generalplanens syfte. Särskilt gäller

detta mark, vars exploatering icke kan väntas ske inom nära förestående tid. Några närmare anvisningar angående innehållet i generalplanebestämmelser har jag ej ansett lämpligen kunna meddelas i detta sammanhang.

19 §.

1 mom. i denna paragraf motsvarar 23 § i utredningens förslag, medan 2 och 3 mom. motsvara 19 § 1 mom. och 24 § andra stycket i samma förslag (motiv, se s. 481—484 i betänkandet).

Yttrandena.

Utredningens förslag att viss kompetens skulle fordras för upprättande av generalplan, avsedd att erhålla rättsverkningar, men icke för uppgörande av annan generalplan kritiserar i många yttranden. Sålunda anför *byggnadsstyrelsen*, att då det ofta icke kunde på förhand avgöras, huruvida rättsverkan komme att tilläggas generalplan, övertvägande skäl talade för att samma kompetens skulle krävas beträffande båda slagen av generalplan. I övrigt vore emellertid utredningens förslag i behörighetsfrågan i stort sett välbetänkt. *Lantmäteristylelsen* påpekar, att generalplan utan rättsverkningar komme att få stor betydelse, t. ex. vid upprättande av stadsplan eller byggnadsplan. Stadsplan finge endast utarbetas av person med viss kompetens. Det vore då icke fullt konsekvent att ej kräva samma kompetens hos författaren av den plan, varå stadsplanen skulle vila. En olämplig generalplan kunde föranleda olägenheter i alla de hänseenden, varom utredningen talade på s. 259 i betänkandet. Den föreliggande bristen på kompetenta arbetskrafter vore icke skäl nog att sänka kompetenskraven. Kompetens borde därför generellt krävas för författare av generalplan. Samma mening uttalas av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, *civilförsvarsstyrelsen*, *svenska arkitekters riksförbund*, *föreningen Sveriges stadsarkitekter*, *länsarkitekternas förening*, *flera länsstyrelser* m. fl.

Mot de i 23 § i utredningens förslag angivna kompetensfordringarna för författare av generalplan med rättsverkningar anför *länsarkitekten i Örebro län*, att det möjligen icke vore lyckligt att i författning angiva vilken examen vederbörande skulle ha avlagt. Det vore bättre att endast införa bestämmelse om att planförfattare skulle vara auktoriserad av byggnadsstyrelsen. *Svenska arkitekters riksförbund* anser, att kompetenskraven vore alltför vagt angivna, då det ej framginge vem som skulle bedöma om en person utövat »väl vitsordad verksamhet inom stadsbyggnadsväsendet». God praktisk förmåga och erfarenhet vore minst lika betydelsefulla som teoretiska kunskaper. Kompetensen borde meddelas av särskild myndighet. Även *byggnadsnämnden i Örebro* anser en viss prövning av kompetensfrågan erforderlig. *Länsarkitekten i Västerbottens län* uttalar, att innebörden av kravet på »väl vitsordad verksamhet inom stadsbyggnadsväsendet» borde preciseras. Det framginge icke, huruvida handhavande av mätningstväsendet skulle betraktas såsom verksamhet inom stadsbyggnadsväsendet. Liknande utta-

landen göras av *överbantmätarna i Gävleborgs och Älvsborgs län*. Överbantmätaren i sistnämnda län ifrågasätter, huruvida det alltid vore nödvändigt att fordra att generalplaneförfattare utövat verksamhet inom stadsbyggnadsväsendet. Vidare borde framhållas, att då en förrättningsman omöjligt kunde behärska alla kunskapsområden som borde komma till användning vid upprättandet av generalplan, förrättningsmannen borde vara skyldig att vid behov tillkalla sakkunniga av olika slag. *Överbantmätaren i Göteborgs och Bohus län* påpekar, att frågan om planförfattares behörighet enligt förslaget icke kunde upptagas till avgörande förrän i samband med fastställelseprövningen. Detta vore en ej oväsentlig brist.

Angående beskaffenheten av det för generalplan erforderliga kartunderlaget uttalar *länsarkitekten i Västerbottens län*, att i länet förelåge för kustlandet kartor i skala 1 : 50 000 men dessa vore i flera avseenden föråldrade. För vissa delar finnes endast kartor i skala 1 : 200 000. Även skifteskartorna vore föråldrade. Detta gjorde att man måste befara att generalplanearbetet i stor utsträckning komme att bromsas upp genom att erforderligt kartmaterial ej finnes att tillgå. För att undvika detta vore det nödvändigt att lantmäterikontoret i länet erhöile en kraftig förstärkning av personalen. *Tekniska högskolan i Stockholm* framhåller angelägenheten av att generalplanerna tillkomme så snart som möjligt. En förutsättning härför vore, att de kunde upprättas med användande av lätt tillgängligt kartmaterial. Sådant kartmaterial finnes bl. a. i de genom flygfotografering framställda ekonomiska kartorna i skala 1 : 10 000. Generalplanerna syntes ofta kunna uppgöras i denna skala. *Lantmäteristyrelsen* anser, att de i 24 § andra stycket angivna kraven på kartmaterial m. m. beträffande generalplan med rättsverkningar borde gälla alla generalplaner.

Byggnadsstyrelsen uttalar, att enligt utredningens förslag till 24 § skulle höjdförhållanden angivas på generalplanekartan endast i den mån så erforderades. Det hörde emellertid till undantagen att ett fackmässigt och ändamålsenligt generalplanearbete kunde bedrivas utan att höjdförhållandena angivits på kartunderlaget genom nivåkurvor. Det enda fall då så kunde ske skulle vara om planområdet utgjordes av praktiskt taget plan mark. *Svenska teknologföreningen* anför, att det borde förutsättas att byggnadsstyrelsen komme att lämna anvisningar angående enhetliga beteckningar för generalplaneförslag eller att sådana anvisningar komme till stånd på annat sätt genom myndigheternas försorg.

Departementschefen.

Utredningens förslag innebär att viss kompetens skall krävas av den som upprättar förslag till generalplan, som är avsedd att fastställas, men icke av generalplaneförfattare i andra fall. En sådan uppdelning synes dock svår att verkställa, enär man mången gång icke vet huruvida en viss generalplan kommer att fastställas eller ej. Såsom framhålls i flera yttranden är generalplanen därjämte så betydelsefull i skilda hänseenden, att det vore

äventyrligt om den finge uppgöras av osakkunnig person. Visserligen råder för närvarande stor brist på kompetenta planförfattare. Detta torde dock vara en övergående företeelse, vilken icke bör utgöra anledning att generellt eftergiva kompetenskrav som äro sakligt motiverade. Däremot kan det under en övergångstid vara berättigat att vederbörande dispensmyndigheter i relativt stor utsträckning medgiva undantag från kompetensreglerna. Jag förordar sålunda att vissa kompetenskrav uppställas beträffande författare av generalplan, vare sig denna skall fastställas eller ej.

Av den som upprättar generalplan synes, liksom av stadsplane-författare, kunna krävas att han har teoretiska kunskaper och praktisk erfarenhet. Den av utredningen föreslagna närmare utformningen av behörighetsreglerna synes, såsom ock framhållas av byggnadsstyrelsen, vara i stort sett välbetänkt. Dessa regler ha fördenskull upptagits i 1 mom. av förevarande paragraf. Med anledning av vad som anförts i vissa yttranden må anmärkas, att för att en person skall anses ha utövat verksamhet inom stadsbyggnadsväsendet torde böra krävas att han själv upprättat eller såsom medarbetare till planförfattare medverkat vid upprättande av planförslag. Kontrollen från statsmyndighets sida av planförfattares behörighet kommer enligt förslaget att äga rum först i samband med granskningen av uppgjorda planförslag. Skulle det därvid visa sig att planförfattaren icke innehar den föreskrivna formella behörigheten, är det icke nödvändigt att förslaget endast därför förkastas. Det bör bero på planens beskaffenhet. Givetvis bör dock eftersträvas att behörighetsfrågan är klar, innan planarbetet påbörjas. Med hänsyn till de risker av ekonomiskt slag, som föreligga för den som anlitar en icke behörig planförfattare, är en sådan förprövning i tveksamma fall önskvärd. Något hinder för vederbörande dispensmyndighet att meddela dylikt förhandsbesked föreligger naturligtvis icke.

Generalplanearbete är ofta så beskaffat att en enda förrättningsman ej kan behärska alla de kunskapsområden som därvid böra komma till användning. Planförfattaren bör därför, såsom framhållas av överlantmätaren i Älvsborgs län, vid behov anlita särskilda sakkunniga av olika slag.

Å karta över fastställd generalplan bör, såsom utredningen föreslår, i regel ställas det kravet, att den är upprättad i skala ej understigande 1 : 4 000. Eftersom man vid uppgörande av generalplan ofta ej vet om den kommer att fastställas, bör i princip samma krav gälla alla generalplaner. Det torde bli möjligt att på fotogrammetrisk väg och utan alltför stora kostnader framställa kartor i lämpliga skalor, användbara för generalplaneändamål. Givetvis är det ett önskemål att det viktiga generalplanearbetet ej hindras eller fördröjes genom att alltför stränga fordringar uppställas på den grundläggande kartans beskaffenhet. Generalplan bör därför i möjlig mån få uppgöras med användande av redan befintligt kartmaterial. Kravet på att kartans skala bör vara minst 1 : 4 000 kan därvid behöva eftergivnas. Särskilt kan detta vara förhållandet beträffande generalplan på landet. Den nya ekonomiska kartan kan vara ett gott underlag för uppgörande av generalplan, oaktat den ej är upprättad i större skala än 1 : 10 000. Vissa detaljer kunna

därvid om så anses erforderligt åskådliggöras på särskilda kartor i större skala.

Med hänsyn till dessa överväganden torde i 2 mom. första punkten böra stadgas att förslag till generalplan skall utmärkas å karta i skala ej understigande 1 : 4 000, där ej omständigheterna föranleda användande av mindre skala. Huruvida mindre skala än 1 : 4 000 må tillåtas, får enligt denna bestämmelse avgöras med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Föreligger i visst fall tvekan huruvida kartmaterialet är användbart, kan och bör yttrande inhämtas från lantmäteristyrelsen som har att samråda med byggnadsstyrelsen.

2 mom. torde vidare böra innehålla, att på generalplanekartan skola upptagas ägogränser, vägar, byggnader, vatten och höjdförhållanden, allt i den mån så erfordras, samt övriga befintliga förhållanden av betydelse för bedömande av förslagets lämplighet. Även om det i allmänhet är erforderligt att nivåkurvor angivas, kunna fall dock förekomma då höjdangivelser kunna underlåtas eller inskränkas. Tillika bör stadgas, att gränserna för planen och för de markområden som skola användas för olika ändamål skola angivas på kartan.

För avgörande av fråga huruvida tätbebyggelse må tillåtas inom visst område kan det stundom vara erforderligt att utredning verkställes angående grundförhållandena. I 3 mom. har införts en erinran härom. 3 mom. överensstämmer i övrigt med 19 § 1 mom. andra och tredje styckena i utredningens förslag.

Bestämmelsen i 19 § 2 mom. i utredningens förslag, som handlar om det fall att hänsyn tagits till befästning m. m., saknar motsvarighet i departementsförslaget. Något behov av dylik bestämmelse föreligger nämligen icke med den avfattning de grundläggande bestämmelserna om hänsynstagande till försvaret och luftfarten erhållit i det för riksdagen framlagda förslaget till byggnadslag (jfr 84 § i byggnadslagen).

Till ledning för generalplane författare bör byggnadsstyrelsen meddela anvisningar angående generalplanearbetets bedrivande, lämpliga kartbeteckningar m. m.

20—22 §§.

20 § motsvarar 20 § i utredningens förslag. 21 och 22 §§ överensstämmer med 21 och 22 §§ i samma förslag (motiv, se s. 482 i betänkandet).

Departementschefen.

Vid utarbetande av förslag till generalplan bör samråd ske med länsarkitekten ävensom med de övriga myndigheter, organ och sammanslutningar som ha ett väsentligt intresse av förslaget. Stadgande härom har, jämte av utredningen föreslagna bestämmelser om utställning av förslag till generalplan, intagits i 20 § 1 mom.

I propositionen rörande byggnadslagen har förordats, att förslag till ge-

neralplan i stad skall granskas av byggnadsstyrelsen, innan det antages av stadsfullmäktige. 20 § 2 mom. i departementsförslaget innehåller föreskrift i detta hänseende. 3 mom. i samma paragraf överensstämmer med viss jämkning med 20 § andra stycket i utredningens förslag.

23 §.

Denna paragraf överensstämmer, fränsett vissa jämkningar av redaktionell natur, med 25 § i utredningens förslag (motiv, se s. 484 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsarkitekten i Uppsala län befarar, att framställning om förlänande av rättsverkan åt generalplan skulle bli en så omständlig procedur att samhällena komme att draga sig härför. *Vägförvaltningen i Uppsala län* anser, att vägförvaltningen alltid borde beredas tillfälle att yttra sig på ett tidigt stadium. Utställningsförfarandet bör enligt *överbantmästaren i Västerbottens län* ersättas av sammanträden med sakägarna, där planförslaget ingående förklaras. Vidare framhåller *länsarkitekten i samma län*, att flera samhällen inom länet beslutat att icke annonsera municipala beslut. De ansåge sig därför ej vara pliktiga att annonsera beslut om stadsplan m. m. För att undvika missförstånd borde bestämmelsen i 1 mom. andra stycket omredigeras. *Stockholms stads byggnadsnämnd* anför, att svårighet ofta kunde uppstå att i visst fall avgöra, om en markägares rätt berördes av ett förslag till ändring av stadsplan eller tomtindelning. Olika meningar hade sålunda yppats, huruvida vid stadsplaneändring, avseende viss anläggning under gatas plan, utan att gatans höjdläge ändrades och utan att anläggningen gränsade till gatan vidliggande fastigheter, markägarna på ömse sidor om gatan skulle anses berörda. Tveksamhet kunde likaledes råda, om vid ändring av stadsplanebestämmelserna för tomterna i ett kvarter delägarna i en samfällighet i angränsande gata skulle underrättas om ändringen. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* önskar, att anvisningar utfärdas till ledning för bedömande av vem som vore att anse som sakägare i olika fall. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* framhåller att, sedan stadsplaneförslag delgivits vägförvaltningen, denna hade att inom viss av byggnadsnämnden angiven tid, minst 14 dagar, avgiva yttrande i ärendet. Det vore i vanliga fall icke någon svårighet att på den tid som nämnts, 14 dagar, inkomma med yttrande. I vissa fall kunde det dock vara praktiskt taget omöjligt att på så kort tid fatta ståndpunkt i ett planärende. Remisstiden borde därför angivas till en månad. Liknande mening uttalas av *vägförvaltningen i Uppsala län*, medan *byggnadsnämnden i Kumla* anser, att en remisstid av 14 dagar borde vara tillräcklig i alla fall, sålunda även för kronan och enskilt trafikföretag. *Länsarkitekten i Kronobergs län* uttalar, att även om det vore klart att en markägare som skriftligen godkänt en stadsplaneändring icke behövde kallas, kanske detta dock borde framhållas i 1 mom. femte stycket. *Stadsarkitekten i Uddevalla* föreslår, att samma stycke kompletteras med föreskrift om att vägförvaltning, trafikföretag m. fl. på sätt i fjärde stycket sägs underrättas om att ändring skett.

Departementschefen.

De av utredningen föreslagna bestämmelserna angående förfarandet vid uppgörande av förslag till fastställande av generalplan samt vid förslagets utställande för granskning överensstämmer i allt väsentligt med vad för närvarande enligt 19 § byggnadsstadgan gäller i fråga om behandlingen av förslag till stadsplan. Sistnämnda paragraf erhöles efter förslag av stadsplaneutredningen ändrad lydelse så sent som år 1943. Någon ändring i vad utredningen nu föreslagit har jag icke funnit anledning att vidtaga. Med anledning av vad som anförts i vissa yttranden må emellertid framhållas följande.

Stadgandet i 1 mom. andra stycket förutsätter uppenbarligen, att kungörelse om utställning av stadsplaneförslag skall införas i minst en ortstidning. Har samhället beslutat att icke i någon tidning annonsera kommunala beslut, fritager detta alltså icke samhället från skyldigheten att i ortstidning kungöra utställandet.

Huruvida viss markägares rätt beröres av ett stadsplaneförslag kan stundom vara vanskligt att avgöra. I tveksamma fall bör regeln vara att kallelser icke underlåtas. I båda de exempel som anföras av Stockholms stads byggnadsnämnd torde sålunda försiktigheten bjuda att markägarna underrättas.

Den i 1 mom. fjärde stycket angivna tiden, 14 dagar, inom vilken vägförvaltningen har att yttra sig över stadsplaneförslag, är en minimitid. Är stadsplaneförslaget av mera invecklad beskaffenhet, bör byggnadsnämnden icke underlåta att angiva en längre tid för avgivande av yttrande.

Av femte stycket i samma moment, jämfört med tredje stycket, lär framgå, att markägare, som skriftligen godkänt en ändring av stadsplaneförslag, icke skall underrättas om att ändring skett. Såsom påpekas av stadsarkitekten i Uddevalla, kunde det däremot vara skäl att fordra att ej blott markägarna utan även andra sakägare, t. ex. vägförvaltningen, underrättades, då ändring i förslaget vidtagits för att få tillfälle att taga del av ändringen. Detta skulle emellertid kunna medföra alltför stor tidsförlust. Skulle fastställelsemyndigheten i visst fall finna förnyat yttrande av exempelvis vägförvaltningen erforderligt, kan sådant yttrande lätt infordras.

24 och 25 §§.

Dessa paragrafer överensstämmer i sak med 26 och 27 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 484—485 i betänkandet).

Yttrandena.

Överlantmätaren i Malmöhus län framhåller, med instämmande av *lantmäteristyrelsen*, att i 26 § första stycket i utredningens förslag omförmäld förteckning över markägarna och deras fastigheter rätteligen borde uppgöras med fastigheterna som stomme. Förteckningen borde sålunda avse »samtliga av förslaget berörda fastigheter med angivande av deras ägare». *Länsarkitekten i Jämtlands län* föreslår uttryckligt stadgande om att ett av de två exemplar av generalplanekartan med tillhörande handlingar, som enligt 26 §

tredje stycket i utredningens förslag skall överlämnas till länsstyrelsen, skola vidarebefordras till länsarkitekten.

Departementschefen.

Med anledning bl. a. av den anmärkning som framställts av överlantmätaren i Malmöhus län har första stycket i 24 § (motsvarande 26 § i utredningens förslag) undergått viss jämkning. Vidare har 24 § tredje stycket jämkats så, att en kopia av generalplanen efter fastställelsen skall tillställas länsstyrelsen och en kopia länsarkitekten.

4 KAP.

Om stadsplan.

Om stadsplans upprättande och antagande.

26 §.

Paragrafen överensstämmer, fränsett vissa smärre ändringar, med 15 § gällande byggnadsstadga och 28 § i utredningens förslag (motiv, se s. 485—490).

Yttrandena.

Föreningen Sveriges stadsarkitekter anför, att då stadsplanebestämmelserna utgjorde en del av själva stadsplanen, vore uppdelningen på olika paragrafer (28, 30 och 31 §§ i utredningens förslag) av vad som skulle iakttagas och tillses vid uppgörande av stadsplan och vid utarbetande av stadsplanebestämmelser ägnad att verka förvillande. Det riktiga vore att i byggnadsstadgan uttryckligen förklarades, att stadsplan innefattades i karta och bestämmelser samt att åt karta och bestämmelser skulle givas sådan avfattning, att de tillsammans fyllde de krav som borde ställas på planen. I det särskilda fallet vore det en lämplighetsfråga, om planens innehåll i detalj borde angivas genom beteckningar å karta eller genom stadsplanebestämmelser eller genom båggedera. Vad sålunda anförts om stadsplan gällde även övriga planinstitut. *Byggnadsnämnden i Gävle* gör samma anmärkning. *Byggnadsnämnden i Göteborg* anser, att i en enda paragraf borde intagas allt, som skulle iakttagas vid uppgörande av stadsplan. I en annan paragraf borde angivas, vad som skulle intagas i stadsplanebestämmelser. *Svenska teknologföreningen* yttrar, att de anvisningar som lämnades angående stadsplanens utarbetande lade huvudvikten vid bebyggelsens utformning. Däremot betonades i alltför ringa grad de krav, som måste ställas på stadsplanen med hänsyn till dess funktionella sida och dess anpassning till samhällets förutsebara utveckling.

I anslutning till det föreslagna stadgandet i punkt 2, att hänsyn skall tagas till bl. a. bestående servitut, framhålla *svenska kommunaltekniska föreningen* samt *lantmäteristyrelsen* m. fl. myndigheter, att en utökning av möjlighe-

terna till avlösning av servitut borde ske. En lagändring härutinnan vore av behovet starkt påkallad.

Svenska kommunaltekniska föreningen framhåller angående punkterna 4 och 5 i utredningens förslag, att det vore riktigt att bostadsområden borde uppdelas stadsdelsvis och att industri avskildes från bostadsbebyggelse. Men därför vore det ej givet att, såsom förslaget syntes förutsätta, uppdelningen i det förra fallet skulle ske medelst planterad *allmän* mark och i det andra fallet med till större delen byggnadsfria områden å *enskild* mark. Utredningen hade vidare använt det gamla uttrycket »parkbälten». Ordet park borde utgå och ersättas med »friområde» (jfr punkt 12). Inom ett sådant område kunde tillåtas en viss mindre bebyggelse för vissa praktiska ändamål, såsom för befolkningens rekreation och nöje, barnstugor m. m. Liknande uttalanden göras av *Stockholms stads stadsplanekontor*, *stadsarkitekten i Uppsala*, *drätselkammaren i Malmö* och *länsstyrelsen i Malmöhus län*.

Rörande punkt 7 i utredningens förslag anför *länsarkitekten i Kristianstads län*, att det vore nära nog omöjligt att ens tillnärmelsevis tillgodose luftskyddsintressena vid fördelningen av bebyggelseområdena inom ett samhälle. Därigenom komme säkerligen andra, för stadens vidkommande mycket mer berättigade intressen att åsidosättas. Vid bedömningen av dessa frågor borde hänsyn framför allt tagas till faran för brands spridning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finner önskvärt, att i punkt 9 i utredningens förslag betonades betydelsen av att huvudtrafikleder inom städernas tätbebyggda delar så långt möjligt hölles fria från tillstötande lokalgator. Vidare borde, då anslutning av lokalgata prövats nödvändig, hörnavskärning å fastigheterna komma till stånd för åstadkommande av bättre sikt utefter huvudtrafikleden. *Svenska kommunaltekniska föreningen*, *Stockholms stads stadsplanekontor* och *byggnadsnämnden i Norrköping* understryka likaledes vikten av att bebyggelse å tomt i gatuhörn icke så anordnas att för trafiksäkerheten erforderlig fri sikt därigenom hindras.

Svenska kommunaltekniska föreningen uttalar, att staden enligt punkt 11 gjordes ansvarig för att parkeringsplatser och andra för samfärdseln erforderliga områden, exempelvis för bensinstationer, anordnades i tillräckligt antal inom olika delar av staden. Detta kunde ej gärna vara rimligt. Tillkomsten av erforderliga parkeringsutrymmen vore icke enbart en stadens angelägenhet utan i lika hög grad ett behov som det ankomme på fastighetsägarna och motorfordonsorganisationerna att tillgodose. Med hänsyn härtill borde ordet parkeringsplatser utgå ur punkt 11. I stället borde senare i byggnadsstadgan införas stadgande att å tomt skulle anordnas erforderligt parkerings- och garageutrymme för de å tomten boendes och vistandes behov. *Föreningen Sveriges stadsarkitekter* framhåller, att stadens skyldigheter i fråga om ordnande av parkeringsplatser endast gällde allmänna sådana. *Stockholms stads fastighetskontor* påpekar också, att kommun icke kunde vara skyldig att i den utsträckning som angåves i punkt 11 sörja för parkeringsplatser för en alltmer ökande bil- och cykelpark. Kommunens skyldighet syntes böra inskränkas till att bereda platser för tillfällighetsparkering.

Möjligheter till långtidsparkering och fordonens inhysande i garage syntes böra ordnas av varje fastighetsägare efter varje fastighets särskilda behov. Även *Stockholms stads stadsplanekontor*, *länsstyrelsen i Malmöhus län*, *drätselkammaren i Malmö*, *byggnadsnämnderna i Göteborg* och *Gävle* samt *stadsarkitekten i Uppsala* förorda begränsning av städernas åligganden att anordna parkeringsplatser.

Stockholms stads fastighetskontor anser, att det i punkt 14 gjorda påpekandet om vikten av att möjlighet bereddes till god planlösning av de enskilda byggnaderna borde förstärkas. Det borde sålunda angivas, att byggnaderna skulle erhålla en sådan orientering mot soligt väderstreck att åstadkommandet av rationella planlösningar därigenom underlättades.

Beträffande paragrafens sista stycke enligt utredningens förslag påpeka *Stockholms stads stadsplanekontor*, *stadsfullmäktige i Sundbyberg* och *stadsarkitekten i Uppsala*, att det icke funnes någon anledning att förbjuda, att ett för tätbebyggelse olämpligt område inginge i stadsplan, om det upptoges såsom park, idrottsplats eller dylikt.

Departementschefen.

Av praktiska skäl synes det lämpligt att i förevarande paragraf angiva de allmänna synpunkter som böra iakttagas vid uppgörande av stadsplan och att i ett par följande paragrafer upptaga vissa anvisningar rörande utarbetandet av stadsplanebestämmelser. En sådan uppdelning läser icke, såsom befaras i ett par yttranden, kunna giva anledning till antagande, att stadsplanebestämmelser äro något annat än stadsplan. Av de grundläggande bestämmelserna i 25 § propositionsförslaget till byggnadslag framgår tydligt, att stadsplanebestämmelser utgöra del av själva stadsplanen.

I ett yttrande har mot paragrafens allmänna innehåll vidare anmärkts, att den i alltför ringa grad beaktade den hänsyn som borde tagas till stadsplanens funktionella betydelse och dess anpassning till samhällets förutsebara utveckling. Med anledning härav torde den inledande bestämmelsen i paragrafen böra jämkas.

Enligt punkt 2 i paragrafen skall vid uppgörande av stadsplan hänsyn tagas till bestående servitut. Befintliga servitut kunna i hög grad försvåra stadsplanearbetet och stadsplanens genomförande. Det är därför önskvärt att möjligheterna utökas att i samband med stadsplans uppgörande upphäva bestående servitut. En lagändring i sådan riktning kan emellertid ej ske utan föregående utredning.

Med anledning av vad som i yttrandena anförts rörande punkterna 4 och 5 i utredningens förslag torde dessa böra sammanslås samt omformuleras i syfte bl.a. att utmärka, att markbälte som åtskiljer bebyggelseområden från varandra eller från områden för industri kan utgöras av park eller annan mark, som skall lämnas i huvudsak obebyggd. Till sistnämnda slag av mark hänföres exempelvis naturligt bevuxen skogsterräng, som i huvudsak skall bibehållas såsom sådan. Dessutom skall givetvis gatumark jämsställas med dylikt friområde.

Enligt punkt 7 i utredningens förslag, motsvarande punkt 6 i departementsförslaget, skall civilförsvarets behov vederbörligen tillgodoses vid uppgörande av stadsplan. Frågan om bebyggelsens anordnande med hänsyn till faran för luftanfall torde såsom utredningen anför icke kunna lösas efter schablonmässiga regler, utan man måste söka sig fram till vad som i varje fall kan vara lämpligt och möjligt. Den angivna bestämmelsen ger också uttryck för denna uppfattning.

I punkt 9 i utredningens förslag, vilken punkt överensstämmer med punkt 8 i departementsförslaget, inskärpes vikten av att åt gator givas sådan riktning, lutning, bredd och anordning i övrigt, att de främja trafiksäkerheten samt tillfredsställa trafikens fordringar i övrigt. Iakttages denna regel, bör detta leda till att olämplig anslutning av lokalgata till huvudtrafikled förhindras och att bebyggelse, särskilt i gatuhörn, icke så anordnas att för gatutrafiken erforderlig fri sikt därigenom hindras. Med hänsyn till vikten av att sistnämnda båda synpunkter vederbörligen beaktas vid uppgörande av stadsplan torde det emellertid vara lämpligt att särskilda anvisningar i ämnet intagas i förevarande paragraf, lämpligen såsom punkt 9.

Punkt 11 i utredningens förslag innehåller erinran om att parkeringsplatser och andra för samfärdseln erforderliga områden skola anordnas i tillräckligt antal inom olika delar av staden. Såsom anföres i flera yttranden torde det icke kunna åläggas städerna att ensamma sörja för den växande motortrafikens hela parkeringsbehov. Staden bör visserligen tillse att gator och allmänna platser ordnas så att utrymme finnes för korttidsparkering. Men det bör närmast ankomma på de enskilda fastigheternas ägare att anordna utrymmen för långtidsparkering och för inhysande av motorfordon i garage. Byggnadsnämnden bör i samband med beviljande av byggnadslov kunna kräva, att å tomten anordnas erforderligt parkerings- och garageutrymme för de å tomten boendes och vistandes behov. I vissa fall kan det därjämte vara önskvärt att särskilda garagebyggnader uppföras. Inom de centrala, trångt bebyggda delarna av de större städerna kunna stundom dylika byggnader vara erforderliga för att parkeringsproblemet skall kunna bemästras. Staden har då givetvis intresse av att garagebyggnad uppföres men torde knappast ensam kunna göras ansvarig för byggnaden och dess drift. Med tillämpning av vad sålunda anförts torde förevarande punkt böra innehålla erinran om att allmänna parkeringsplatser och andra för samfärdseln erforderliga utrymmen skola utläggas i tillräckligt antal samt att möjlighet skall finnas att anordna enskilda parkerings- och garageutrymmen i erforderlig omfattning. Stadgande om den berörda befogenheten för byggnadsnämnd att i samband med beviljande av byggnadslov kräva anordnande av enskilt parkerings- och garageutrymme har införts under 80 § 2 mom. departementsförslaget.

Enligt punkt 14 i utredningens förslag skall vid stadsplans uppgörande möjlighet beredas till god planlösning av de enskilda byggnaderna. Härav följer att byggnaderna, i den mån deras läge bestämmes genom stadsplan, böra erhålla orientering mot soligt väderstreck. En erinran om att bostäder skola ha sol och ljus synes lämplig. Nyssnämnda föreskrift innebär givetvis

även ett krav på att planlösningen skall vara god jämväl från ekonomisk synpunkt.

Sista stycket i utredningens förslag innehåller bland annat bestämmelse, att i stadsplan icke må ingå mark, beträffande vilken anledning finnes att enligt vissa stadganden i byggnadslagen förbjuda tätbebyggelse. Givetvis kan dock sådan mark ingå i stadsplan, därest den icke avses för tätbebyggelse. Bestämmelsen bör därför omredigeras.

27 §.

Denna paragraf, som saknar motsvarighet i den nuvarande byggnadsstadgan, överensstämmer med 29 § i utredningens förslag (motiv, se s. 490—491 i betänkandet).

28 §.

Paragrafen överensstämmer frånsett vissa ändringar med 16 § gällande byggnadsstadga och 30 § i utredningens förslag (motiv, se s. 491—494 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska arkitekters riksförbund framhåller, att det vid praktiskt arkitektarbete ofta visat sig olämpligt att byggnadskropparna genom detaljföreskrifter till storlek och utformning bundes genom detaljerade stadsplanebestämmelser. Detta försvårade ej sällan en lämplig planläggning av de enskilda byggnaderna och fördyrade därigenom bostadskostnaderna. Behovet av sådana detaljföreskrifter vore även högst varierande. Mot bestämmelserna i paragrafens första stycke syntes ej vara något att erinra. Det kunde emellertid ifrågasättas, om ej den angivna exemplifieringen bidroge till att stadsplanebestämmelserna alltför gjordes onödigt detaljerade och att den därför borde utgå eller ersättas med anvisningar av byggnadsstyrelsen. I varje fall borde det klarare framgå att det endast vore exemplifiering. *Svenska kommunaltekniska föreningen* anser, att det i vissa fall kunde vara önskvärt att icke göra stadsplanebestämmelserna så detaljrika som angäves i 1 mom. Särskilt gällde detta anläggandet av kollektiv bostadsbebyggelse i större enheter under central förvaltning eller andra bostadsområden avsedda att successivt utbyggas av en företagare. Synnerligast i kuperad terräng kunde det då visa sig ändamålsenligt att icke i förväg detaljera stadsplanen och bebyggelsen på annat sätt än genom fastställandet av ett visst exploateringstal, maximumhöjd å bebyggelsen eller dylikt. Det syntes därför vara önskvärt att en dylik reglering av bebyggelsen medgäves. *Svenska teknologföreningen* finner också, att bebyggelsen i vissa fall borde kunna regleras genom mera schematiska stadsplanebestämmelser än de nu gängse. Härvid förutsattes givetvis, att byggnadsnämnden i samband med byggnadslovs meddelande prövade och godkände de särskilda byggnadernas förläggning och utformning i enlighet med de schematiska stadsplanebestämmelserna. Liknande anmärkningar göras jäm-

väl av *stadsarkitekten* och *byggnadsnämnden i Uppsala*. Dessa framhålla bl. a., att när det gällde nya bostadsområden med kollektiva anordningar av olika slag, så kunde man ej längre följa det gamla stadsplanetänkandet tomt för tomt och beteckning för beteckning. För områden av denna art borde en beteckning angivande bostadskollektiv, största exploateringsstal och högsta hushöjd få anses vara tillfyllest, då kommunen ägde marken och ledde bebyggelsen, vilket numera kunde väntas bli fallet i stor utsträckning. *Byggnadsnämnden i Östersund* anser önskvärt, att planeringen först skedde i stora drag, d. v. s. typen av bebyggelsen fastställdes. Själva detaljplanerandet kunde sedan överlåtas åt byggnadsnämnden och fastställas av länsstyrelsen.

Byggnadsnämnden i Göteborg anser, att det i 1 mom. första om-satsen i utredningens förslag förekommande uttrycket »industribebyggelse» borde ändras till »industriändamål». I tredje om-satsen talades om byggnadslinjer och byggnadsgränser. Det vore ej klart vad som därvid avsåges. Liknande anmärkningar framställas av *stadsarkitekterna i Eslöv* och *Uddevalla*. *Länsarkitekten i Västerbottens län* uttalar i anslutning till bestämmelserna i fjärde om-satsen att ordet »gård» i Övre Norrland betydde huvudbyggnad. Detta hade medfört svårigheter i tillämpningen. Ordet gård borde därför ej användas. *Stadsfullmäktige i Ludvika* anmärka rörande föreskrifterna i samma om-sats, att det icke vore erforderligt att angiva byggnads läge å tomt. En dylik bestämmelse medförde ofta behov av stadsplaneändringar. *Byggnadsnämnden i Leksand-Norets municipalsamhälle* finner det olyckligt om byggnadsnämnden vid byggnads uppförande vore helt bunden vid det å plankartan angivna läget av byggnaden.

Rörande 1 mom. femte om-satsen i utredningens förslag anför *föreningen Sveriges stadsarkitekter*, att bättre möjligheter borde beredas att i samband med stadsplan tillgodose radhusbyggandet än som nu stode till buds. Det vore önskvärt att få till stånd radhus, i vilka lägenheterna icke vore avskilda fastigheter, sålunda hyreshus utförda i form av radhus. Lägenheterna kunde därvid icke få placeras över varandra utan måste ligga i rad. Men det syntes knappast möjligt att nu formulera en stadsplanebestämmelse så att den utslöte anordnande av hyreshus på annat sätt än det nyss beskrivna. I förevarande paragraf borde därför angivas, att i stadsplanebestämmelser kunde intagas föreskrift om sättet för lägenheternas inbördes förläggning i hus, avsedda att inrymma flera familjer. Vidare anför föreningen, att vid vanliga hyreshus vore frågan om antalet lägenheter vid varje trapplan i regel av avsevärt större vikt än frågan om antalet lägenheter i varje byggnad. För det mesta vore det eftersträfvansvärt att begränsa antalet lägenheter vid varje trapplan till två. Möjlighet borde beredas att i stadsplanebestämmelser intaga sådant stadgande. Samma mening uttalas av *stadsplanechefen i Hälsingborg*. *Byggnadsnämnden i Göteborg* och *stadsarkitekten i Eslöv* framhålla likaledes vikten av att antalet lägenheter per trapplan regleras i stadsplan. Sjunde om-satsen i utredningens förslag är därjämte enligt den mening som uttalas av *byggnadsnämnden i Göteborg* och *stadsarkitekten i Eslöv* föråldrad, eftersom

portar numera förekomme endast i undantagsfall. Bebyggelsen gjordes i stället öppen och utfarter anordnades på obebyggd tomtmark.

Beträffande första om-satsen i andra stycket av 1 mom. i utredningens förslag anmärka *svenska kommunaltekniska föreningen* och *Göteborgs stads fastighetskontor*, att det vore värdefullt om man i stadsplan kunde säkerställa befintlig växtlighet å tomtmark, t. ex. värdefullare trädbestånd. *Länsarkitekten i Västerbottens län* anser, att det i samma om-sats förekommande uttrycket »tomtmark som ej är avsedd för bebyggande» vore oklart. Slutligen framhåller *länsstyrelsen i Jönköpings län*, att det måste förutsättas att i sista om-satsen omförmålt förbud mot anordnande av stängsel icke komme i strid mot bestämmelserna i lagen om ägofred, medan *byggnadsnämnden i Örebro* anser att i 2 mom. fjärde att-satsen omförmåld vindsinredning endast borde få förekomma i undantagsfall.

Departementschefen.

Hur långt detaljregleringen i stadsplan skall sträcka sig bestämmes av bebyggelsens art och omständigheterna i övrigt. Vid den vanliga egnahems- eller villabebyggelsen, som sker i öppet byggnadssätt med fristående eller i tomtgräns högst två och två sammankopplade hus innehållande högst två våningar med eller utan inredning å vinden, behöver och bör vanligen av praktiska skäl icke stadsplanen på annat sätt binda huskropparnas placering å tomten och begränsning i plan än som sker genom angivande av byggnadslinjer, vilka vanligen utgöras av inre förgårdslinje eller kvarters gräns mot gata, samt genom föreskrifter avseende dels hur stor del av tomtytan bebyggelsen får upptaga, dels byggnads avstånd till tomtgräns och annan byggnad å tomten. I sistnämnda hänseenden innehåller 96 § i departementsförslaget allmängiltiga föreskrifter. I fråga om bostads- och därmed jämförlig bebyggelse med husen sammankopplade fler än två och två samt så snart fråga är om bebyggelse av hyreshuskaraktär, vare sig byggnaderna utgöras av sammanhängande längor eller göras fristående såsom lamellhus eller punkthus, eller eljest då antalet våningar uppgår till tre eller flera, torde däremot i regel erfordras, att byggnadernas maximiutsträckning i längd och bredd anges genom begränsningar å stadsplanekartan, varvid bör utmärkas huruvida kvartersmarken i övrigt skall lämnas helt obebyggd eller få bebyggas med endast mindre gårdsbyggnader. I några av yttrandena har förordats, att stadsplanen i fråga om hyreshusbebyggelsen skall i vissa fall mera schematiskt angiva bebyggelsens art, t. ex. genom angivande av endast exploateringsstal och högsta tillåtna höjd, samt överlämna åt byggnadsnämnden att i samband med beviljandet av byggnadslov bestämma den närmare placeringen av byggnaderna i terrängen samt deras utsträckning i plan. I anledning härav vill jag framhålla, att de föreslagna bestämmelserna icke utgöra hinder för en dylik reglering av bebyggelsen. En sådan anordning torde dock böra ifrågakomma endast i undantagsfall, exempelvis vid kollektiv bostadsbebyggelse i större enheter under central förvaltning eller i fråga om bostadsområden, avsedda att successivt utbyggas av en företagare. Om en dylik reglering skulle till-

lämpas i större utsträckning, skulle bedömandet av stadsplanens lämplighet ur de synpunkter, som angivas i bl. a. 26 § samt 28 § 2 och 3 mom. i departementsförslaget, i väsentlig grad undandragas fastställelsemyndigheten, varigenom kunde befaras att exempelvis hygieniska, bostadssociala och arkitektoniska synpunkter icke tillräckligt beaktades. Enligt 26 § tredje stycket propositionsförslaget till byggnadslag skall byggnadsnämnd i vissa fall kunna besluta om antagande av ändring av stadsplan och enligt 170 § 2 mom. departementsförslaget till byggnadsstadga äger byggnadsnämnd under vissa omständigheter medgiva mindre avvikelser från bl. a. stadsplans detaljreglering av bebyggandet. Nu berörda bestämmelser synas i tillräcklig utsträckning möjliggöra en smidig anpassning efter aktuella behov, rådande terrängförhållanden o. dyl. I praxis ha även stadsplanebestämmelser vunnit fastställelse, avseende att tillerkänna byggnadsnämnden rätt att medgiva undantag i fråga om speciella detaljer i stadsplanen. Det synes icke uteslutet att på detta område utvecklingen kan fortsätta så, att praktiska nya dylika undantagsbestämmelser framkomma.

Paragrafens 1 mom. synes böra inledas med en föreskrift, att i stadsplanebestämmelser skola, i den mån så finnes erforderligt, intagas stadganden angående reglering av byggnadskvarters bebyggande och användande i övrigt. Någon uppdelning på sätt f. n. är fallet av de följande om-satserna i två stycken synes icke erforderlig. Uppräkningen i dessa om-satser av de bestämmelser, som kunna intagas i stadsplan, utgör endast en exemplifiering. Om och i vad mån det kan vara tillrådligt att uppgöra stadsplan utan att de uppräknade förhållandena regleras däri, blir beroende på omständigheterna. Såsom allmän regel torde dock böra gälla, att byggnadsverksamheten icke bör kringgärdas genom detaljföreskrifter i stadsplan i vidare mån än som är nödvändigt för vinnande av det med planen avsedda syftet. Göras stadsplanerna onödigt detaljerade, kunna nämligen stadsplaneändringar framtingas i stort antal. En erinran om vikten att detaljregleringen i stadsplan icke föres för långt har intagits i 1 mom. sista stycket.

På grund av vad som anförts i yttrandena angående första om-satsen i 1 mom. av utredningens förslag torde viss omredigering därav böra ske. I tredje om-satsen talas om byggnadslinjer och byggnadsgränser. Dessa båda uttryck torde vara vedertagna. Genom en byggnadslinje, t. ex. inre gränsen för förgård, bestämmes regelmässigt byggnads läge i förhållande till närliggande gata, torg eller dylikt. Skall byggnads begränsning fastställas även i sidled, sker detta genom utmärkande av byggnadsgränser. De i fjärde om-satsen förekommande orden »gårds storlek» böra ersättas med gårdsutrymme. Med anledning av de i yttrandena i övrigt framställda anmärkningarna mot denna om-sats må erinras dels att det icke alltid är nödvändigt att byggnads läge utmärkes i stadsplan och dels att byggnadsnämnden enligt 170 § 2 mom. departementsförslaget (178 § 2 mom. i utredningens förslag) stundom kan medgiva vissa avvikelser från stadsplan, t. ex. i fråga om byggnads läge.

Föreningen Sveriges stadsarkitekter och stadsplanechefen i Hälsingborg ha i syfte att kunna reglera viss radhusbebyggelse påyrkat införande i paragrafen av en anvisning, som medgäve intagande i stadsplanebestämmelser av

föreskrift om sättet för lägenheters inbördes förläggning. För att angiva att radhusbebyggelse skall ske ha i nu gällande stadsplaner godtagits vissa föreskrifter, t. ex. av innehåll att området i fråga »får bebyggas endast med enfamiljs radhus». Hinder mot användande av bestämmelser av denna art föreligger icke. Tvärtom finnes visst stöd för en sådan bestämmelse i 16 § 2 mom. andra att-satsen gällande stadga, som överensstämmer med 2 mom. andra att-satsen i förevarande paragraf. Ej heller möter hinder att genom stadsplanebestämmelser begränsa antalet lägenheter vid varje trapplan. Med hänsyn till vikten av att sistberörda fråga beaktas torde emellertid i 1 mom. sjätte om-satsen böra intagas en erinran om att i stadsplanebestämmelser kan angivas antalet lägenheter såväl i byggnad i dess helhet som vid varje trapplan.

Sjunde om-satsen i utredningens förslag, som motsvaras av åttonde om-satsen i departementsförslaget, torde på grund av vad som anförts i ett par yttranden böra omformuleras så att ordet »port» utgår. Vidare bör i nästa om-sats intagas erinran om att skyldighet kan föreskrivas i stadsplan ej blott att anordna plantering utan även att bibehålla befintlig växtlighet. Sådan skyldighet torde därjämte böra avse all tomtmark som ej bebygges och ej endast, såsom utredningen föreslagit, sådan tomtmark som icke får bebyggas.

I 1 mom. sista om-satsen omförmålt förbud mot anordnande av stängsel torde icke, såsom antydes i ett yttrande, kunna komma i strid mot bestämmelserna i lagen om ägofred. Av 9 § i denna lag framgår nämligen, att stängselskyldighet enligt lagen icke föreligger beträffande tomt i stad eller ort å landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes.

Med anledning av vad byggnadsnämnden i Örebro uttalat rörande 2 mom. fjärde att-satsen torde slutligen böra framhållas, att byggnad av trä i två våningar i regel icke bör förses med inredd vind utöver våningarna. Endast när särskilda skäl föranleda därtill bör medgivas, att viss del av vinden inredes. Detta framgår också av stadgandet.

29 §.

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 17 § samt med 31 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Göteborgs stads fastighetskontor uttalar, att man i allmänhet torde kunna utnyttja utrymmet under markens plan inom gata, torg, park eller annan allmän plats utan att syftet med markens användningssätt äventyrades. Det kunde därför ifrågasättas om underjordiskt utnyttjande behövde fixeras i stadsplan. Sådant utnyttjande borde generellt tillåtas.

Departementschefen.

Om det är erforderligt att utnyttja utrymmet under gata, torg, park eller annan allmän plats till inredande av lokaler eller annat ändamål, torde det med hänsyn till den betydelse sådana anläggningar kunna ha för ägarna av angränsande tomtmark vara önskvärt att anläggningarna angivas i stadsplan.

Även för staden är det på grund av anläggningarnas ekonomiska betydelse av vikt att frågan överväges redan vid stadsplanens uppgörande. Kravet på att dylika anläggningar skola regleras genom stadsplan innebär icke att stadens möjligheter att utnyttja utrymmet under gata eller annan allmän plats inskränkes i vidare mån än som påkallas av berättigade allmänna eller enskilda intressen.

30 §.

Denna paragraf motsvarar 18 § gällande byggnadsstadga och 32 § i utredningens förslag (motiv, se s. 494—498 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska arkitekters riksförbund yttrar angående 1 mom., att olika krav borde ställas på generalplane- och stadsplaneförfattare. Av den senare borde krävas större såväl teoretiska kunskaper som praktisk erfarenhet inom husbyggnadsfacket än av den förre.

Lantmäteristyrelsen anför, att enligt 2 mom. första stycket i utredningens förslag skulle stadsplanen angivas på en särskild karta och ej på grundkartan. Ett sådant åtskiljande av stadsplanen och grundkartan kunde emellertid ogynnsamt påverka dels markägarnas möjlighet att vid granskningen av ett planförslag erhålla säker ledning för sitt bedömande och dels tolkningen av stadsplanelinjernas läge i förhållande till fastighetsgränser, byggnader, terrängförhållanden m. m. Stadsplanen borde därför angivas på grundkartan eller på kopia eller utdrag av denna, i de senare fallen med bibehållande av originalets noggrannhet. Samma anmärkning göres av *tekniska högskolan i Stockholm*. *Svenska kommunaltekniska föreningen* anser också, att fastighetsgränser, befintliga byggnader, hägnader m. m. måste vara angivna på själva stadsplanekartan. Stadsplanen borde redovisas direkt på grundkartan, då det låte sig göra. Föreningen framhåller tillika, att stadsplanebeteckningarna på kartan icke finge angivas på sådant sätt, att redovisningen av nämnda fastighetsgränser m. m. bleve otydlig. *Föreningen Sveriges stadsarkitekter* uttalar, att stadsplanekartan kunde bli otydlig, om nivåkurvor inlades därå. Därjämte borde finnas möjlighet att på en särskild karta inlägga vissa förhållanden, som visade avsikten med den speciella utformning en plan fått och hur man tänkt sig planens detaljer. Sådana uppgifter kunde icke lämpligen upptagas på stadsplanekartan utan att dennas tydlighet bleve lidande. — Liknande synpunkter som dem vilka uttalats av kommunaltekniska föreningen och stadsarkitektföreningen framföras jämväl av *Stockholms stads fastighetskontor* samt *byggnadsnämnderna i Göteborg* och *Uppsala*, medan *byggnadsnämnderna i Borås* anser att stadsplanekartas skala i allmänhet icke bör understiga 1:1 000.

Länsarkitekten i Västerbottens län anför angående 2 mom. tredje stycket i utredningens förslag, att det i många fall vore omöjligt att fixera höjdläget av en gata utan att den renstakats. Man frågade sig om det skulle vara nödvändigt att alltid fordra detta, särskilt vid öppet byggnadssätt och med breda förgårdar. Det kunde måhända vara tillräckligt, om man hade möjlighet

att i vissa fall angiva gatuhöjden illustrationsvis. *Byggnadsnämnderna i Borås och Huskvarna* påpeka, att man numera för att få goda gatuprofiler brukade låta lutningen ändras icke i vissa punkter utan efter en kurva. Radien av denna vertikalkurva borde lämpligen angivas på stadsplanekartan. Sistnämnda byggnadsnämnd uttalar tillika, att en viss tolerans borde lagligen medgivas beträffande tillämpningen av de å stadsplanen angivna höjdsiffrorna, större vid starkt kuperad än vid mera plan terräng. *Stadsarkitekten i Uddevalla* uttalar, att vid korsningen mellan två gator höjden i regel angäves i skärningspunkten av gatornas mittlinjer. Huru lutningsförhållandena i ett dylikt fall gestaltade sig i angränsande kvartershörn framginge icke, varför konflikter lätt kunde uppstå. I huvudsak samma anmärkning göres av *byggnadsnämnden i Vänersborg*. *Svenska teknologföreningen* anser, att de i 2 mom. sista stycket av utredningens förslag omförmälda beteckningar, som skulle användas för stadsplanekarta, borde framgå av byggnadsstyrelsens anvisningar.

Beträffande 3 mom. första stycket i utredningens förslag framhålla *riksantikvarieämbetet* och *byggnadsstyrelsen*, att bland de föremål, som skola angivas på grundkarta till stadsplan, borde nämnas fasta fornlämningar. *Länsarkitekten i Västerbottens län* anser, att eftersom närmare bestämmelser om grundkartas beskaffenhet skulle lämnas i särskilda anvisningar, borde i byggnadsstadgan endast finnas allmän föreskrift om att grundkarta skulle utvisa de befintliga förhållanden som kunde vara av betydelse för uppgörande av plan. *Byggnadsstyrelsen* och *byggnadsnämnden i Stockholm* uttala, att den senaste tidens utveckling inom fotogrammetriens område borde nyttiggöras även för framskaffande av material till planer av olika slag. Eftersom sträckningen av stadsplanelinje kunde vara avhängig av viss fastighetsgräns, påyrkar *byggnadsnämnden i Göteborg*, att byggnadsnämnden skulle äga förordna om gränsbestämning i viss utsträckning vid uppgörande av grundkarta till stadsplan.

I fråga om 3 mom. andra stycket i utredningens förslag yttrar *svenska kommunaltekniska föreningen*, att i där omförmäld fastighetsförteckning endast borde anmärkas servitut, som kunde ha betydelse för stadsplan. Ett mycket stort antal servitut saknade sådan betydelse. Utredning om dessa kunde endast i onödan fördröja stadsplaneärendet. *Stockholms stads fastighetskontor* framhåller också, att skyldigheten att utreda befintliga servitut kunde medföra hinder i stadsplanearbetet. Denna skyldighet borde utbytas mot en anvisning i den föreslagna 28 §, att undersökning beträffande servitut som invercade på markens bebyggande skulle verkställas i samband med uppgörande av stadsplan. *Överståthållarämbetet* påpekar, att i fastighetsförteckningen borde upptagas ej blott »fastigheter och samfälligheter» utan även andra områden som kunde tillhöra enskild person, t. ex. gator, torg, parker och andra allmänna platser samt vattenområden, vilket allt upptoges under bihang C till fastighetsregistret.

Mot de i 3 mom. tredje stycket i utredningens förslag stadgade kompetensvillkoren för den som upprättar grundkarta till stadsplan anmärker *överbantmätaren i Västerbottens län*, att grundkartor av olika slag endast borde få uppgöras av personer med tjänstemannaansvar. Om dylika arbeten icke

förbehölles statliga och kommunala tjänstemän borde krävas, att förrättningsmannens kompetens ingående prövades innan han förordnades att upprätta sådan karta. *Byggnadsnämnden i Huskvarna* anför, att beträffande stadsplaner, som nu vore under utarbetande och som bleve färdiga då den nya byggnadsstadgan trätt i kraft, det skulle kunna innebära allvarliga olägenheter och lång tidsutdräkt om ny grundkarta då måste upprättas. Med hänsyn härtill vore en övergångsbestämmelse ofrånkomlig. *Byggnadsnämnden i Västervik* anser likaledes vissa övergångsbestämmelser erforderliga med hänsyn bl. a. till den rådande bristen på lantmätare och mätningmän.

Svenska kommunaltekniska föreningen uttalar rörande bestämmelserna i 4 mom. b) i utredningens förslag, att där stadgad skyldighet att förebringa utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för stadsplans genomförande närmast torde avse saneringsstadsplaner för äldre byggnadsområden. Det förefölle vara i hög grad angeläget, att dylika saneringsplaner icke upprättades utan att planens genomförbarhet bedömts med hänsyn till dess fastighetsekonomiska och rättsliga konsekvenser för såväl fastighetsägarna som staden. Det vore dock icke lämpligt att en sådan utredning med däri angivna kostnadsuppgifter offentliggjordes. Utredningen kunde fylla sitt ändamål även om den behandlades konfidentiellt och såsom sådan endast hölles tillgänglig för vederbörande myndigheter. Däremot kunde det vara befogat att låta stadsplaneförslaget åtföljas av en redogörelse för utredningens slutresultat och ett allmänt omdöme om de allmänna förutsättningar, som ansåges föreligga för planens genomförande. *Stockholms stads fastighetskontor* finner det icke rimligt att ålägga staden skyldighet att framlägga en utredning angående de ekonomiska konsekvenserna av planens genomförande och avstyrker fördenskull förslaget härom. *Göteborgs stads fastighetskontor* påpekar, med instämmande av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, att det i fråga om saneringsplaner för större områden syntes vara ogörligt att angiva den tid inom vilken sanering skulle genomföras. Vidare vore det icke lämpligt att en utredning offentliggjordes som visade de ekonomiska förutsättningarna för planens genomförande. *Byggnadsnämnden i Vänersborg* gör en liknande anmärkning.

Rörande 4 mom. d) i utredningens förslag anför *svenska kommunaltekniska föreningen*, att det ej närmare angåves huru den där omförmälda utredningen rörande vatten- och avloppsförhållandena skulle vara beskaffad. Ett uttalande rörande innebörden av det föreslagna stadgandet syntes motiverat. *Svenska teknologföreningen* anser, att den ifrågavarande avloppsplanen borde vara så genomarbetad att den kunde fastställas. *Stockholms stads fastighetskontor* uttalar samma mening samt tillägger att om avloppsplanen antoges samtidigt med stadsplanen borde 36 § i utredningens förslag utgå.

Slutligen framhåller *statens byggnadslånebyrå*, att vid upprättande av stadsplaner grundförhållandena icke alltid beaktats i den omfattning som med hänsyn till frågans ekonomiska vikt finge anses motiverad. Sålunda hade det förekommit att mark, som fordrade dyrbara grundförstärkningskostnader, disponerats för tvåvånings bebyggelse och att mark med goda

grundförhållanden disponerats för envånings villabebyggelse. På flera orter kunde dyrbara grundförstärkningskostnader sannolikt icke undvikas, enär mark med god grund endast i ringa utsträckning funnes att tillgå, medan på andra orter bebyggelse av mark med dåliga grundförhållanden skulle kunna helt eller delvis undvikas. Enligt vad byrån inhämtat från byggnadsstyrelsen redovisades grundförhållandena sällan eller aldrig vid insändande av stadsplanerna för fastställelse. Byrån föreslog, att i byggnadsstadgan intoges en bestämmelse av innebörd, att upprättande av stadsplan skulle föregås av undersökning av grundförhållandena och markens beskaffenhet. Denna undersökning, vilken borde verkställas efter av statens geotekniska institut utarbetade normer, skulle åtfölja stadsplanen, då denna överlämnades till Kungl. Maj:t för fastställelse.

Departementschefen.

För uppgörande av stadsplan skall enligt förslaget krävas samma kompetens som förut angivits beträffande upprättande av generalplan. Väl är det sant att av en stadsplaneförfattare i högre grad än som gäller beträffande författare av generalplan fordras kunskaper i fråga om praktiskt husbyggnade, men något särskiljande av kompetenskraven för de olika slagen av planförfattare torde dock icke vara nödvändigt eller önskvärt. Ej heller torde det vara erforderligt att auktorisation av planförfattare meddelas av särskild myndighet från fall till fall. Såsom stadsplaneutredningen starkt understrukt är det emellertid ej minst i kommunernas eget intresse av största vikt, att de såsom planförfattare icke anlita andra personer än sådana som icke blott äro teoretiskt väl utbildade och praktiskt erfarna utan även känna verkligt ansvar för sin krävande uppgift.

I 2 mom. av departementsförslaget, motsvarande 3 mom. i utredningens förslag, ha införts föreskrifter angående grundkarta till stadsplan. Sådan karta bör i enlighet med gällande praxis upprättas i skala ej understigande 1:2 000. Bland de förhållanden, som skola upptagas på grundkartan, torde böra nämnas fasta fornlämningar. På grundkartan böra vidare utmärkas triangel- och polygonpunkter samt rutnät, som tjänat till ledning vid grundkartans uppgörande. Föreskrift härom torde lämpligen böra intagas i de anvisningar rörande grundkartas utförande, som lantmäteristyrelsen äger utfärda efter samråd med byggnadsstyrelsen. Vissa försök pågå för närvarande att framställa grundkartor till planer av olika slag på fotogrammetrisk väg. Skulle resultaten av dessa försök utvisa, att de fotogrammetriska metoderna äro användbara för sådant ändamål, torde dessa metoder kunna komma till betydande användning. Den föreslagna författningstexten medför icke hinder mot en utveckling i denna riktning. I ett yttrande har påyrkats att byggnadsnämnden skulle tillerkännas befogenhet att förordna om gränsbestämning i samband med uppgörande av grundkarta till stadsplan. Enligt 2 kap. 1 § fastighetsbildningslagen äger byggnadsnämnden oinskränkt rätt att påfordra bestämmandet av tomtgräns. Denna befogenhet torde dock knappast ha använts i större utsträckning för att underlätta upprättandet av stadsplan. Nå-

got behov att giva byggnadsnämnden befogenhet att påfordra bestämmandet även av andra fastighetsgränser torde ej föreligga.

Vid grundkartan synes böra vara fogad förteckning över de fastigheter, samfälligheter och andra områden — t. ex. gator, torg, parker m. m. — som omfattas av kartan ävensom deras ägare. Vidare bör i förteckningen angivas sådana fastigheterna åvilande servitut, varom kännedom kunnat erhållas. Endast sådana servitut böra härvid medtagas som kunna ha betydelse för stadsplan.

Mot de av utredningen föreslagna kompetensreglerna för den som skall upprätta grundkarta till stadsplan torde icke vara något att erinra. Enligt 177 § i departementsförslaget, som motsvarar punkt 4 i de av utredningen föreslagna övergångsbestämmelserna, skola de nya bestämmelserna om grundkartas beskaffenhet icke gälla beträffande stadsplaneförslag, som blivit utställt för granskning före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Det är möjligt att behov kommer att under en övergångstid visa sig att medgiva undantag från bestämmelserna rörande grundkarta även i vissa andra fall än sådana som framgå av denna övergångsbestämmelse, t. ex. då stadsplanearbete vid den nya lagstiftningens ikraftträdande påbörjats men ej fortskridit så långt att planförslaget utställts. Dispens kan då utverkas av Kungl. Maj:t, som ju har generell befogenhet att medgiva undantag från bestämmelserna i byggnadsstadgan.

3 mom. — motsvarande 2 mom. enligt utredningens förslag — innehåller till en början, att förslag till stadsplan skall utmärkas på grundkartan eller på kopia eller utdrag därav. Utdrag som sist nämnts kan verkställas så att för särskilt fall vissa detaljer, vilkas återgivande skulle kunna göra stadsplanen mindre tydlig, utelämnas helt eller delvis. Nivåkurvor torde i regel icke göra stadsplanekartan otydlig. Utelämnas emellertid nivåkurvorna, bör i vart fall av särskild kartbilaga, t. ex. en s. k. illustrationskarta, framgå huru planen anbringats på grundkartan. Hinder möter givetvis ej att å särskilda specialkartor, som biläggas stadsplanen, angiva den närmare utformningen av viktigare detaljer. Mot de föreslagna bestämmelserna i övrigt rörande stadsplanekartans beskaffenhet torde i stort sett icke finnas anledning till anmärkning. Gators och torgs höjdlägen skola enligt förslaget, som därutinnan överensstämmer med gällande stadga, angivas med siffror i gatukors och i punkter där lutningen ändras, varjämte där så finnes nödigt gatuprofilen skall utmärkas på särskild ritning. Ändras lutningen efter en s. k. vertikalkurva, kan det vara lämpligt att dess radie anges. Särskild föreskrift därom torde icke erfordras. Till grund för höjdangivelserna på stadsplanekartan bör givetvis ligga en så grundlig utredning som möjligt. Det torde dock icke kunna undvikas att vissa smärre justeringar kunna visa sig erforderliga vid den efterföljande utstakningen. Det ligger därför i sakens natur att en viss tolerans måste medgivas beträffande tillämpningen av höjdsiffrorna. Med en sådan tolkning av höjdangivelserna i stadsplan torde det ej heller möta större svårighet att på lämpligt sätt fixera gatuhöjderna i kvartershörnen vid skärningen av gator med olika lutning. Klart är därjämte, att det särskilt i

kuperad terräng kan vara befogat att icke utmärka alla punkter där gathöjden ändras. Endast mera avsevärda ändringar torde behöva fixeras. En jämkning av författningstexten i syfte att utmärka detta synes böra vidtagas. — Enligt sista stycket i förevarande moment skola stadsplanebestämmelser avfattas i särskild handling samt utmärkas å stadsplanekartan genom särskilda beteckningar. Det ankommer på byggnadsstyrelsen att meddela anvisningar angående de beteckningar som därvid skola användas.

Vad slutligen angår 4 mom. må anmärkas att fastighetsförteckningen bör vara kompletterad med hänsyn till förändringar i äganderäts- och fastighetsförhållandena, vilka inträffat mellan förteckningens första uppgörande och planförslagets utställande. Mot utredningens förslag rörande 4 mom. har i vissa yttranden riktats kritik i fråga om den under b) intagna föreskriften, att beskrivning över stadsplaneförslag skall, där stadsplanen avser förut bebyggt område, innehålla erforderlig utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för planens genomförande och såvitt möjligt den tid inom vilken genomförandet kan ske. Givetvis kan det vara vanskligt att till offentlig granskning framlägga en utredning av angivet slag. Såsom kommunaltekniska föreningen påpekat torde det emellertid vara till fyllest att vid planen fogas en kortfattad redogörelse för de vidtagna undersökningarnas slutresultat. Kan något nämnas rörande den beräknade tiden för planens genomförande, bör uppgift lämnas även härom. Införskaffade kostnadsuppgifter och andra upplysningar, vilkas offentliggörande kan medföra skada för staden, torde däremot icke behöva offentliggöras.

Under 4 mom. c) i utredningens förslag har upptagits föreskrift om att stadsplanekartan skall åtföljas av erforderlig utredning för bedömande av de förutsättningar, på vilka stadsplaneförslaget grundas. Med denna föreskrift torde särskilt avses befolkningsprognos och utredning om den framtida utvecklingen i övrigt för staden. Det är givet att de granskande myndigheterna utan utredning om nämnda förutsättningar icke ha möjlighet att bedöma förslagets lämplighet. Som emellertid stadsplaneförslaget enligt stadgandet i 4 mom. b) skall åtföljas av beskrivning över förslaget, innehållande erforderlig motivering för detsamma och följaktligen även erforderlig utredning om förutsättningarna för förslaget, torde i författningstexten icke uttryckligen behöva angivas, att förslaget skall åtföljas av sådan utredning. Föreskriften i 4 mom. c) i stadsplaneutredningens förslag torde vid sådant förhållande böra utgå. Givetvis kan utredningen om förutsättningarna upptagas i särskild handling som bifogas beskrivningen.

Enligt 4 mom. d) i utredningens förslag skall stadsplanekartan åtföljas av sådan utredning angående vattenförsörjning och avlopp samt motverkande av vattenförorening, som kan erfordras för förslagets prövning. Utredningen rörande avloppsfrågan synes främst böra avse huvudavloppsledningarnas planläge och minsta djup under gatuplanet i varje gatudel ävensom vattnets strömningsriktning. Verkställes sådan utredning redan före stadsplanens fastställande, kan detta medföra stor tidsvinst vid planens genomförande. Det torde dock icke kunna krävas att en detaljerad avloppsplan alltid utarbetas

i samband med stadsplanens upprättande. Mången gång torde med detta arbete utan olägenhet kunna anstå till dess stadsplanen blivit fastställd. 34 § i departementsförslaget innehåller, i anslutning till liknande stadganden i 22 § gällande byggnadsstadga, närmare bestämmelser om sådan avloppsplan.

Enligt 26 § 3) departementsförslaget skall vid uppgörande av stadsplan hänsyn tagas bl. a. till markens grundförhållanden. Samma föreskrift finnes i nuvarande 15 §. Trots detta torde för närvarande vid uppgörande av stadsplan undersökning av grundförhållandena icke alltid företagas i tillräcklig omfattning. Om stadsplanläggningen föregås av grundundersökningar, kunna byggnadskostnaderna stundom nedbringas avsevärt. Det är därför angeläget att sådana undersökningar komma till stånd i ökad utsträckning. Särskilt i vissa fall, t. ex. då stadsplanen förutsätter höghusbebyggelse, kan upplysning om grundförhållandena vara erforderlig för bedömande av stadsplaneförslagets lämplighet. Däremot torde det icke kunna krävas, att grundundersökningar alltid skola ske. Stadsplanearbetet skulle därigenom kunna i hög grad fördröjas. Det torde därför vara lämpligt att i förevarande paragrafs 4 mom. d) allenast intages en erinran om att utredning skall fogas vid stadsplaneförslaget, ej blott angående vatten- och avloppsfrågornas lösning, utan även rörande grundförhållandena, allt i den omfattning som kan erfordras för förslagets prövning. En motsvarande bestämmelse beträffande generalplan har intagits i 19 § 3 mom. departementsförslaget. Det bör ankomma på byggnadsstyrelsen att efter samråd med statens geotekniska institut meddela närmare anvisningar angående verkställandet av dylika grundundersökningar.

31 och 32 §§.

31 § motsvarar utan större ändringar nuvarande 19 och 20 §§, medan 32 § saknar motsvarighet i gällande stadga. Förevarande paragrafer överensstämma i stort sett med 33 och 34 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 498 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Leksand-Norets municipalsamhälle anmärker, att vid uppgörande av förslag till stadsplan och byggnadsplan planförfattaren i alltför liten utsträckning stått i direkt kontakt med jordägarna. Dessa hade i regel icke kunnat klart uppfatta planens omfattning och verkningar. Sakägarna borde i likhet med vad som skedde vid lantmäteriförrättningar kallas till sammanträden, där de kunde framlägga sina önskemål och synpunkter. Stadsplaneförfattaren borde vidare ha skyldighet att före utställningstidens utgång utvisa planen på marken i erforderlig utsträckning.

Departementschefen.

Enligt 31 §, jämförd med 23 §, departementsförslaget skola, då stadsplan skall uppgöras, markägarna beredas tillfälle att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet. Ofta torde det vara lämpligt att ett sammanträde hålles

med markägarna, varvid dessa få tillfälle att muntligen framlägga sina önskemål. Sedan förslaget utställts för granskning och markägarna personligen underrättats därom, äga markägarna därjämte möjlighet att hos vederbörande tjänsteman i byggnadsnämnden erhålla upplysningar angående förslagens innebörd. Skulle i något fall en särskild demonstration av förslaget ute på marken visa sig önskvärd, torde en sådan kunna ordnas genom byggnadsnämndens försorg. Markägarnas intresse av att erhålla tillräckliga upplysningar rörande stadsplaneförslagens innebörd torde sålunda vara vederbörigen tillgodosett.

33 §.

Första, andra och fjärde momenten i denna paragraf motsvara 21 § gällande byggnadsstadga och 35 § i utredningens förslag. Tredje momentet, som saknar motsvarighet i gällande stadga, överensstämmer i huvudsak med 6 § andra punkten i utredningens förslag (motiv, se s. 472—473 och 498—499 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska teknologföreningen anför, att anvisningen i andra om-satsen i 6 § i utredningens förslag icke borde tolkas så, att byggnadsnämnden vore förhindrad att antaga stadsplaneändring, som innebure mindre jämkning av gräns mellan områden avsedda för olika ändamål. Vidare borde tredje om-satsen kompletteras genom tillägg av orden »utan motsvarande minskning av byggnadsylan». *Svenska kommunaltekniska föreningen* framhåller, att om en markägare frivilligt medgäve minskning av byggnadshöjden, borde denna minskning ej anses vara ett sådant ingrepp i markägarens rätt, som avsåges i sista om-satsen. *Länsarkitekten i Jämtlands län* anser, att ändring ej borde få antagas av byggnadsnämnden, om anmärkning mot den framställts av markägare.

Departementschefen.

Såsom jag vid 6 § anført torde i 3 mom. av förevarande paragraf böra upptagas anvisningar till ledning för bedömande av fråga, huruvida viss ändring av stadsplan är av beskaffenhet att jämlikt 26 § andra stycket byggnadslagen kunna fastställas av länsstyrelsen. Bland de omständigheter, som särskilt skola beaktas vid bedömande av sådan fråga, har stadsplaneutredningen i andra om-satsen av utredningens förslag till anvisningar angivit, att huvudändamålet för markens användande förändras, såsom att industriområde ändras till bostadsområde eller att gatumark eller allmän plats i nämnvärd omfattning överföres till område för bebyggande. Med denna avfattning torde hinder icke föreligga för länsstyrelsen att antaga stadsplaneändring, som innebär en mindre jämkning av gräns mellan områden, avsedda för olika ändamål. Därest omfattningen av den medgivna bebyggelsen väsentligt ändras, tillhör stadsplaneändringen enligt tredje om-satsen Kungl. Maj:ts avgörande. Skulle, samtidigt som byggnadshöjden något ökas, om-

fattningen av byggnadsrätten bibehållas oförändrad genom att våningsytan minskas, torde sistnämnda bestämmelse i och för sig ej innebära hinder mot att stadsplaneändringen fastställas av länsstyrelsen. I allmänhet torde dock vara lämpligt att ändring av denna natur hänskjutes till Kungl. Maj:t. Jämlikt sista om-satsen skall en stadsplaneändring prövas av Kungl. Maj:t, om den kan antagas medföra mera avsevärda kostnader för staden eller mera betydande ingrepp i markägarens rätt att utnyttja marken. Har markägaren medgivit att ingreppet får ske, torde hinder enligt den angivna bestämmelsen icke föreligga mot att ändringen fastställas av länsstyrelsen. Däremot synes det i och för sig vara utan betydelse, att anmärkningar må ha framställts mot en stadsplaneändring. Är ändringen av den beskaffenhet att den enligt de angivna riktlinjerna ligger inom gränserna för länsstyrelsens behörighet, bör länsstyrelsen sålunda pröva förslaget även om anmärkningar framställts.

34 §.

Paragrafen, som motsvarar 22 § gällande byggnadsstadga, är lika med 36 § i utredningens förslag (motiv, se s. 499 i betänkandet).

35 §.

Paragrafen, som delvis motsvarar nuvarande 23 §, överensstämmer med 38 § i utredningens förslag (motiv, se s. 500—501 i betänkandet).

36 §.

Denna paragraf, vilken saknar motsvarighet i den nuvarande byggnadsstadgan, motsvarar 37 § i utredningens förslag (motiv, se s. 409—500 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsstyrelsen ifrågasätter om icke den mark, som enligt 70 § i stadsplaneutredningens förslag till byggnadslag skall avstås, regelmässigt borde angivas på särskild karta, enär stadsplanekartans tydlighet kunde bli lidande om den belastades med här avsedd redovisning. *Lantmäteristyrelsen* anmärker, att ifrågavarande mark borde angivas på stadsplanekartan eller på särskild karta, upprättad på samma sätt och med samma noggrannhet som grundkarta till stadsplan. Vidare borde den som berördes av förordnande enligt nämnda paragraf särskilt få del av Kungl. Maj:ts beslut.

Departementschefen.

Enligt utredningens förslag skola, då fråga uppkommit om tillämpning av bestämmelserna i 70 § byggnadslagen, stadsfullmäktige låta uppgöra förslag i ämnet. Det synes emellertid lämpligt att åt nämnden uppdrages att uppgöra förslag i ärendet. Vad nu sagts bör gälla även vid tillämpning av stadgandet i 165 § första stycket nämnda lag.

Den mark, som skall avstås, skall enligt förslaget till läge och gränser angivas på stadsplanekartan eller särskild karta som har samma noggrannhet. Härav torde, med den avfattning som givits 30 § 3 mom. departementsförslaget, följa att om särskild karta användes för utmärkande av förslag till förordnande enligt 70 § eller 165 § första stycket byggnadslagen, kartan skall hava samma noggrannhet som grundkarta till stadsplan. Visar det sig att plankartans tydlighet blir lidande på att förses med här avsedd redovisning, bör sådan särskild karta användas för ändamålet.

Särskild föreskrift rörande markägares underrättande om Kungl. Maj:ts förordnande i ämnet torde icke erfordras, enär Kungl. Maj:t även utan sådan föreskrift torde tillse att erforderliga underrättelser komma till stånd.

I förevarande paragraf torde slutligen böra intagas en erinran om den skyldighet som enligt 70 § byggnadslagen åligger byggnadsnämnden att göra anmälan till inskrivningsdomare, då fråga väckts om tillämpning av stadgandena i 70 § och 165 § första stycket nämnda lag.

Om tomtindelning.

37—39 §§.

37 och 38 §§ överensstämma med 24 och 25 §§ i gällande byggnadsstadga samt 39 och 40 §§ i utredningens förslag. 39 §, som motsvarar nuvarande 26 §, överensstämmer med 41 § i samma förslag (motiv, se s. 501—502 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Huskvarna anför, att om 41 § innebure att efter varje stadsplaneändring, berörande kvartersgräns, ny tomtindelning skulle vara obligatorisk, byggnadsnämnden ville instämma i de önskemål som enligt vad som upplysts i betänkandet (s. 501) tidigare framförts av stadsingenjörskontoret i Stockholm.

Departementschefen.

Innebär en stadsplaneändring endast en obetydlig ändring av kvartersgränsen, t. ex. avskärning av kvartershörn, kunde det måhända mången gång anses överflödigt, att stadsplaneändringen skulle behöva föranleda en formlig ändring av tomtindelningen. Ur fastighetsbildnings- och fastighetsredovisningssynpunkt torde det dock, såsom utredningen anført, vara ett oeftergivligt krav att ändring av tomtindelningen sker. Någon lämplig regel för avgränsning av bagatellfallen torde för övrigt knappast kunna uppställas. Jag biträder sålunda den ståndpunkt, vartill utredningen kommit.

40 §.

Paragrafen, som i stort sett överensstämmer med gällande 27 §, motsvarar 42 § i utredningens förslag (motiv, se s. 502—503 i betänkandet).

Yttrandena.

Lantmäteristyrelsen framhåller, att med fastighetsregister syntes i första styckets sista mening avses fastighetsregister såsom för stad även när fråga vore om tomtindelning i köping eller municipalsamhälle. Ifrågavarande bestämmelse i utredningens förslag vore oförändrad upptagen från nuvarande 27 §. Bestämmelsen hade i ett av styrelsen känt fall tolkats så, att där fastighetsregister såsom för stad icke funnes, behövde fastigheternas beteckning icke angivas. Detta vore givetvis icke avsett. All mark, som icke vore upptagen i fastighetsregister för stad, vore upptagen i fastighetsregistret för landet, jordregistret. Förevarande bestämmelse syntes därför böra förtydligas.

Vidare uttalar lantmäteristyrelsen, att enligt paragrafens andra stycke skulle tomtindelningsskarta i vissa fall kunna vara av enklare slag. Sådan enklare karta borde enligt styrelsens mening icke få förekomma. Svårigheter kunde vid framtida tomtmätningar visa sig vid tolkningen av tomtindelningsskartan. *Svenska kommunaltekniska föreningen* samt *byggnadsnämnderna i Göteborg och Härnösand* uttala liknande mening. Sistnämnda byggnadsnämnd samt *överbantmätaren i Västernorrlands län* anse däremot, att viss annan förenkling vore möjlig. Om kvarter omfattade mark från endast en fastighet och vid tomtindelningen gräns mot annan fastighet ej berördes, borde enligt deras mening tomtindelningsskartan få direkt läggas till grund för tomts rättsliga bildande utan att särskild tomtmätning behövde äga rum. *Byggnadsnämnden i Borås* anser för sin del, att förslag till tomtindelning borde kunna avfattas på en karta i skala 1:1 000 — den skala som staden numera använder för alla sina stadsplaner — och lika litet som stadsplanekartan behöva några måttuppgifter. Sedermera behövde tomternas matematiska bestämning utföras endast i den mån tomtmätning påkallades, varom sällan vore fråga innan bebyggelse bleve aktuell. Måttuppgifternas införande i tomtbildningslängden skulle ske efter hand som tomtmätning ägt rum. På detta sätt kunde onödiga arbeten undvikas. Slutligen ifrågasätta *byggnadsstyrelsen* samt *länsarkitekten i Stockholms län*, om icke minsta tillåtna skalan för tomtindelningsskartor borde bestämmas till 1:500 i stället för 1:400. Härigenom skulle bland annat den fördelen ernås, att det bleve lättare att jämföra sådan karta med motsvarande plankarta.

Departementschefen.

Såsom lantmäteristyrelsen framhållit bör för varje i tomtindelning ingående fastighet dess registerbeteckning angivas, vare sig fastigheten finnes upptagen i jordregister eller i fastighetsregister för stad. Första stycket har avfattats så att detta framgår bättre.

I ett par yttranden har ifrågasatts, att minsta tillåtna skalan för tomtindelningsskartor skulle vara 1:500. Då skalan 1:400 är vedertagen inom hela landet för ifrågavarande ändamål och kartor i denna skala utan svårighet kunna jämföras med plankartorna, vilka i regel äro uppgjorda i skala 1:2 000 eller 1:1 000, anser jag mig icke kunna biträda nu berörda ändringsyrkande.

Enligt utredningens förslag får mindre skala än 1: 400 användas, om tomtindelningen icke medför ändring i gällande fastighetsindelning eller om eljest särskilda förhållanden föreligga. Verkställes tomtindelning på grundval av otillförlitligt kartmaterial, kunna tvister mellan markägarna och andra svårigheter uppstå vid tomtindelningens genomförande. Då vid den efterföljande tomtmätningen karta i skala 1: 400 alltid skall upprättas, förefaller det ur arbetssynpunkt också tämligen betydelselöst om tomtindelningsskarta skulle få upprättas i mindre skala. Även om tomtindelningen icke medför ändring i gällande fastighetsindelning, bör sålunda i regel krävas att tomtindelningsskarta ej uppgöres i mindre skala än 1: 400. I ett samhälle med välordnat mätningssväsende möter detta ingen svårighet. Jag förordar fördenskull ett bibehållande av nu gällande föreskrifter i ämnet, vilka innehålla att skalan 1: 400 får underskridas endast om särskilda förhållanden därtill föranleda. Denna undantagsbestämmelse torde liksom hittills böra tillämpas restriktivt.

I ett yttrande har ifrågasatts att i vissa fall tomtindelningsskarta direkt skulle få läggas till grund för tomts införande i tomtboken och att tomtmätning sålunda ej alltid skulle behöva äga rum. I ett annat yttrande har däremot hävdats, att tomtindelningen borde göras i möjligaste mån enkel och huvudvikten läggas vid den efterföljande tomtmätningen. Då tomtindelning och tomtmätning, som ha väsentligt olika rättslig karaktär, båda torde vara nödvändiga ur fastighetsbildnings- och fastighetsredovisningssynpunkt, kan jag icke biträda dessa förslag.

41 och 42 §§.

Dessa paragrafer motsvara utan ändring i sak nuvarande 28, 29 och 29 a §§ samt 43—45 §§ i utredningens förslag.

Yttrandena.

Stockholms stads byggnadsnämnd framhåller i anslutning till den föreslagna 43 §, att det ofta vore svårt att avgöra, om en markägares rätt berördes av ett förslag till ändring av tomtindelning och om underrättelse till markägaren sålunda borde utgå. Frågan vore tvivelaktig i exempelvis följande fall: då tomtägare begärde antingen uppdelning av sin tomt eller sammanläggning av två eller flera av sina tomter till en, då två tomtägare begärde förflyttning av gränsen mellan deras tomter samt då en tomtägare begärde ändring i tomtindelning, betingad av stadsplaneändring och bestående i avskärning av ett hörn på hans egen tomt. Det vore önskvärt att det närmare angäves, vilka som skulle räknas som sakägare i dylika fall. Samma mening uttalas av *länsarkitekten i Stockholms län*. Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* begär ett förtydligande i detta hänseende. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser det böra utsägas, att utställning av tomtindelningsförslag icke erfordras då markägarna och drätselkammaren godkänt förslaget. Drätselkammaren syntes enligt länsstyrelsens mening knappast kunna innefattas i begreppet »sakägare».

Rörande 44 § i utredningens förslag anför *överlantmätaren i Skaraborgs*

län, att bestämmelse borde införas om att karta till tomtindelning inom samhälle, för vilket fördes jordregister med tomtbok, av vederbörande byggnadsnämnd skulle ingivas i så många exemplar, att den kopieringsskyldighet, som enligt 37 § 2 mom. tredje stycket jordregisterförordningen nu ålåg överlantmätaren, kunde borttagas.

Departementschefen.

Vid avgörande av frågan, huruvida viss markägares rätt beröres av tomtindelningsförslag och om han sålunda bör underrättas om förslagets utställande för granskning, torde liksom i motsvarande fall vid utställande av stadsplaneförslag principen böra vara den, att om tvekan föreligger kallelse icke underlåtes.

Tvekan lär ej kunna råda därom, att drätselkammaren är att anse som sakägare. Ha markägarna och drätselkammaren godkänt tomtindelningsförslag, skall därför enligt 41 § 1 mom. tredje stycket i departementsförslaget utställning av förslaget icke ske.

Överlantmätaren i Skaraborgs län har föreslagit, att byggnadsnämnden skulle åläggas att tillhandahålla de exemplar av tomtindelningskartan, som i vissa fall enligt 37 § 2 mom. tredje stycket jordregisterförordningen skola förvaras i lantmäterikontoret och tillställas domhavanden. Då dessa kopior torde tjäna rent statliga ändamål, synes det dock knappast skäligt att ålägga staden att bekosta deras framställande.

5 KAP.

Om tillämpning i vissa fall av byggnadsplan.

43 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet såväl i gällande byggnadsstadga som i utredningens förslag.

Departementschefen.

Enligt 76 § i propositionsförslaget till byggnadsplan kan Kungl. Maj:t förordna att vad i lagen med avseende å landet är stadgat om byggnadsplan skall tills vidare äga tillämpning inom visst område som hör till stad. Om sådant förordnande meddelas, böra även de i byggnadsstadgan med avseende å landet meddelade föreskrifterna rörande byggnadsplan gälla inom området. Ett stadgande härom har upptagits i förevarande paragraf.

6 KAP.

Om utomplansbestämmelser.

44 §.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 33 § i gällande byggnadsstadga och 58 § i utredningens förslag (motiv, se s. 521—522 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Göteborg framhåller vikten av att innebörden av ordet tomtplats klarlades. I byggnadsstadgan angåves ingenstädes vad som skulle förstås med detta ord. I allmänhet syntes man anse att tomtplats kunde vara såväl ett arrendeområde som en fastighet eller ett område av i fastighetsindelning icke ingående mark. Byggnadsnämnden anför vidare bl. a. följande.

I byggnadsstadgan 80 § punkt 4. föreskrives beträffande byggnad som ej sammanbygges med liknande byggnad på grannes *fastighet*, att den skall uppföras på minst 6 meters avstånd från *fastighetens* gräns. Här regleras således byggnadens läge i förhållande till fastighetens gränser; ingenting sägs emellertid om byggnads avstånd till gräns, som icke är fastighetsgräns. Enligt 5 mom. får avståndet mellan skilda byggnader på samma tomtplats ej vara mindre än 12 meter. Om ordet *tomtplats* i byggnadsstadgan 80 § skulle avse även områden som ej äro fastigheter, kommer man således till det ohållbara förhållandet, att medan avstånd mellan byggnader på samma tomtplats är noga reglerat, gälla inga regler för avstånd mellan byggnader på skilda tomtplatser. Härav torde kunna slutas att med *tomtplats* måste ha avsetts *fastighet* (stadsäga), men att lagtexten blivit mindre lyckligt avfattad. Ytterligare stöd för denna mening synes vara att hämta från jorddelningslagstiftningen. — — — Man frågar sig då, vad som egentligen skiljer en stadsäga som i byggnadsstadgan 80 § benämnes tomtplats från annan stadsäga. Svaret ligger nära tillhands. Genom att här område, varå byggnad skall uppföras, benämnes tomtplats, tidigare föreslaget att benämnas byggnadsplats, synes man ha velat fastslå, att bestämmelserna skola avse en stadsäga, som utgör ett begränsat jordområde, som är avsett att särskilt för sig bebyggas och som närmast är att jämföra med tomt inom planlagt område. Med denna tolkning av bestämmelserna är en markägare, med i 80 § 7 mom. nämnt undantag för jordbruksfastighet, förhindrad att bebygga sin fastighet, därest det avgränsade området av fastigheten som skall bebyggas ej är avstyckat.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län uttalar, att enligt förslaget finge för bostadsbyggnader inom område med utomplansbestämmelser ej utan särskilda skäl medgivnas större höjd än 7,5 meter. Avsikten härmed syntes vara att hindra trevåningsbebyggelse på sådana områden. Länsstyrelsen ifrågasatte lämpligheten av en sådan generell inskränkning i byggnadsrätten. I många fall skedde utvecklingen efter linjen utomplansbestämmelser — byggnadsplan — stadsplan. De delar som först bebyggdes vid en begynnande tätortsbildning komme kanske efter något tiotal år att utgöra centrum i ett större samhälle med påföljd att de låga husen alltför snart bleve omoderna och måste rivas för att lämna plats för en mera stadsmässig bebyggelse. Härtill komme att trevåningshusen visat sig vara fördelaktiga ur byggnadsekonomisk synpunkt. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* framhåller, att länsstyrelsen sedan åtskilliga år tillbaka efter framställning av vattenfallsstyrelsen brukat i av länsstyrelsen utfärdade utomplansbestämmelser intaga föreskrift därom, att byggnad icke finge uppföras på mindre avstånd från högspänningsledning än 10 meter, mätt i horisontalplanet till ledningens närmaste strömförande ledare. Eventuellt borde en komplettering av paragrafen ske i anledning av detta påpekande.

Departementschefen.

I förevarande paragraf förekommer för första gången ordet tomtplats. Vad därmed menas i den gällande byggnadsstadgan har föranlett tvekan i tillämpningen. Byggnadsnämnden i Göteborg synes anse att med tomtplats förstås ett av bestående fastighetsgränser omgivet område — i regel hel stadsäga eller annan hel fastighet — som skall bebyggas för sig. Däremot skulle enligt byggnadsnämndens mening ett arrend område, som icke omgäves av bestående fastighetsgränser, icke kunna anses som tomtplats. Inom stadsplanlagt område gäller förbud mot nybyggnad å tomt som icke är rättsligen bestående. Någon motsvarighet till detta förbud finnes däremot icke för nybyggnad inom andra områden i stad eller på landet. I praktiken torde det också i stor utsträckning förekomma att, om stadsplan ej finnes, lov gives till nybyggnad å område, som upplåtits allenast med nyttjanderätt, eller å område, som blivit fransålt men ännu ej avskilts till särskild fastighet. Sådant förfarande kan visserligen medföra vissa risker, i det att den i samband med efterföljande fastighetsbildning inträdande kontrollen av den upplåtna tomtplatsens lämplighet kommer i efterhand. Det torde dock medföra ett avsevärt hinder för byggnadsverksamheten, om man förbjöde nybyggnad å ett upplåtet område, innan fastighetsbildning skett. Ett dylikt förbud skulle för övrigt måhända kunna kringgås genom att den ursprunglige fastighetsägaren under förtigande av upplåtelsen själv sökte byggnadslov. Jag anser fördenskull, att såväl ett med äganderätt upplåtet men ej utbrutet område som ett arrend område kan utgöra tomtplats i byggnadsstadgans mening. Byggnadsnämnden bör, om tomtplatsen ej utgör särskild fastighet, ingå på en förhandsprövning beträffande lämpligheten av den fastighetsbildning, som kan antagas bli en följd av tomtplatsens upplåtande och byggnadsföretaget. Ofta torde det därvid vara lämpligt att byggnadsnämnden härvid hör vederbörande mättningsman eller lantmätare. Oavsett vilket resultat en sådan prövning kan giva, äro fastighetsbildningsmyndigheterna vid efterföljande fastighetsbildning givetvis, om stöd därför finnes i jorddelningslagstiftningen, berättigade och förpliktade att vägra tillstånd till tomtplatsens avskiljande. — Vad angår de av byggnadsnämnden i Göteborg framställda anmärkningarna beträffande nuvarande 80 § byggnadsstadgan återkommer jag därtill i det följande (vid 97 § departementsförslaget).

En länsstyrelse har förordat en uppmjukning av det föreslagna stadgandet, att bostadsbyggnad inom område med utomplansbestämmelser i regel ej må uppföras till större höjd än 7,5 meter. Anses dylika högre byggnader önskvärda, torde dock enligt den nya byggnadslagstiftningen detaljplan regelmässigt böra upprättas. Bl. a. med hänsyn härtill torde den ifrågasatta ändringen icke böra ske. Föreskriften torde dock lämpligen böra få det innehåll, att bostadsbyggnad icke utan särskilda skäl må uppföras med mera än två våningar och till större höjd än 7,5 meter. En annan länsstyrelse ifrågasätter att i paragrafen intages föreskrift om att minsta avstånd mellan byggnad och högspänningsledning kan regleras i utomplansbestämmelser. Redan vid anläggandet av högspänningsledning torde emellertid frågan om

minsta tillåtna avstånd mellan ledningen och blivande byggnader böra regleras. Anläggningens ägare bör försäkra sig om att byggnad icke kan komma att uppföras alltför nära kraftledningen och betala ersättning till markägarna för det intrång som förorsakas härav. Några föreskrifter om minsta tillåtna avstånd mellan byggnad och högspänningsledning torde därför icke böra intagas i utomplansbestämmelser.

45 och 46 §§.

45 och 46 §§ motsvara utan större ändringar 34 och 35 §§ i gällande byggnadsstadga samt 59 och 60 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 522 i betänkandet).

Yttrandena.

Lantmäteristyrelsen uttalar, att för bedömandet av utomplansbestämmelsers giltighetsområde vore det många gånger erforderligt att fastighetsgränserna angäves på kartan över utomplansområdet. Det syntes vara en rimlig begäran, att fastighetsägarna skulle kunna av kartan vinna säker upplysning huruvida och i vilken omfattning deras fastigheter berördes av utomplansbestämmelserna. Även för fastighetsredovisningen vore sådana upplysningar av nöden. Föreskrift härutinnan borde inflyta i stadgan. *Överlantmätaren i Västmanlands län* anser, att karta angivande utomplansområde borde innehålla eller åtföljas av en fullständig fastighetsredovisning. Anteckning om utomplansbestämmelserna skulle ske i jordregistret i alla berörda fastigheters rum. Funnes ej en dylik redovisning, måste lantmäterikontoret göra en sådan.

Vidare framhåller *länsarkitekten i Värmlands län*, att eftersom skäl kunde föreligga att samordna eventuellt erforderliga utomplansbestämmelser inom områden i olika kommuner eller samhällen, som angränsade varandra, vore det lämpligt att myndighet i grannkommun underrättades om utställande av sådana bestämmelser.

Departementschefen.

Såsom lantmäteristyrelsen framhållit kan det, för att myndigheter och enskilda skola kunna bedöma utomplansbestämmelsernas giltighetsområde, vara erforderligt att ägo gränser i viss omfattning angivas på kartan. Det kan dock icke fordras, att alla fastighetsgränser utmärkas eller att fullständig fastighetsutredning sker. Den kompletterande utredning, som kan erfordras för att vederbörliga anteckningar om utomplansbestämmelsernas fastställande skola kunna införas i fastighetsregistret, bör verkställas av vederbörande fastighetsregisterförare. 45 § i departementsförslaget har jämkats i anslutning till vad sålunda anförts. — Av 60 § i utredningens förslag, motsvarande 46 § i departementsförslaget, framgår bl. a., att angränsande kommun eller samhälle icke skall underrättas om utställandet av förslag rörande utomplansbestämmelser. Anledning har ej synts föreligga att, såsom i ett yttrande påyrkas, föreslå någon ändring härutinnan.

7 KAP.

Om byggande.

Om byggnads yttre anordnande m. m.

47 §.

Paragrafen motsvarar 36 § byggnadsstadgan och 61 § i utredningens förslag (motiv, se s. 522—526 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsstyrelsen, länsarkitekten i Uppsala län och stadsarkitekten i Umeå framhålla, att den i 1 mom. andra stycket lämnade definitionen på byggnads höjd i vissa fall kunde leda till mindre lämpligt resultat, om byggnadens yttertak gjordes utspringande. Formuleringen borde ändras så att den komme i överensstämmelse med utredningens motivering för förslaget. *Svenska kommunaltekniska föreningen* anser, att den nämnda definitionen icke vore lycklig. Skärningen mellan ett plan och en linje bildade en punkt. Man kunde icke tala om byggnadens medelhöjd till en punkt. Med byggnads höjd borde förstås byggnadens medelhöjd från vidliggande gata eller gård till skärningen mellan å ena sidan fasadytan eller dennas förlängning och å andra sidan en yta i lutning av 45° inåt byggnaden, vilken yta berörde men icke skure yttertaket. Då det särskilt i kuperad terräng med byggnader indragna från gatulinjen kunde bli svårt att fastställa byggnadshöjden även med denna definition, borde man förutsätta att i dylika fall byggnadshöjden i stadsplanen angåves med taklistens höjd i meter över stadens nollplan. *Svenska arkitekters riksförbund, svenska teknologföreningen, Stockholms stads fastighetskontor, stadsplanekontoret i Stockholm och byggnadsnämnden i Eskilstuna* uttala liknande anmärkningar. *Vice stadsarkitekten i Stockholm* finner också, att den föreslagna definitionen på byggnadshöjd vore otydlig. Sålunda framginge ej, huruvida vid beräkning av medelhöjden för exempelvis en friliggande byggnad med sadeltak och fyrsidig planform de triangulära partier av gavelfasaderna, som på två sidor begränsades av takfallen, borde försummas vilket dock torde vara meningen. Ehuruval bestämmelsen kunde anses fördelaktig i vissa fall, vore det dock ej lämpligt att den finge generell giltighet.

Rörande föreskrifterna i 1 mom. tredje stycket i utredningens förslag uttalar *Stockholms stads fastighetskontor*, att det vore ovisst hur hushöjden skulle räknas för byggnad i hörnet av två gator. För närvarande tolkades detta olika av olika myndigheter. De två vanligaste tolkningarna vore, att hushöjden antingen räknades från medelnivån av den högre belägna gatan eller från medelnivån av båda gatorna. Resultatet kunde bli helt olika. *Länsarkitekten i Kronobergs län* anser, att förklaring borde givas på vad som menades med höjd ovan angränsande markyta. Förmodligen avsåges angränsande markytas medelnivå. Även en dylik bestämning vore möjligen olämplig.

lig, enär jordvallar kunde läggas upp runt källaren, varigenom medelnivån höjdes. Vid byggnad inom 6 meters avstånd från gatulinje syntes höjden böra räknas från gatans medelnivå vid byggnaden, i gatukors från den högst belägna gatudelens medelnivå invid byggnaden och vid byggnad mer än 6 meter från gatulinjen från ursprunglig marks medelnivå runt byggnaden och intill densamma. En sänkning av det minimiavstånd från gata som en byggnad bör ha för att kunna anses som fritt liggande inne å tomt från 9 meter till 6 meter förordas vidare av *föreningen Sveriges stadsarkitekter, byggnadsnämnden i Göteborg* och *länsarkitekten i Jämtlands län*. *Svenska teknologföreningen* och *Stockholms stads fastighetskontor* anse, att nämnda minimiavstånd borde angivas till 5 meter. *Byggnadsnämnden i Borås*, som upplyser att man i Borås hittills utgått från ett minimiavstånd i förevarande hänseende av 6 meter, anser att definitionen på fritt liggande byggnad bör utgå ur författningstexten. Även *länsarkitekten i Kalmar län* ifrågasätter, huruvida denna definition bör bibehållas.

Byggnadsnämnden i Huskvarna framhåller, att då det visat sig, att begreppet »angränsande markyta» i 2 mom. första stycket kunde tolkas olika, syntes det önskvärt att texten förtydligades genom angivande att angränsande markyta avsåge markens medelnivå omkring byggnaden och ej medelnivån utmed allenast någondera fasaden. *Svenska kommunaltekniska föreningen* framhåller, att den i 2 mom. givna definitionen på våning borde omarbetas. Med hänsyn till att begreppet våning nära sammanhängde med begreppet våningsyta vore det angeläget att denna definition gjordes så klar och lättfattlig som möjligt. Sista stycket i 2 mom. borde givas det innehållet, att såsom våning skulle, där ej annat vore föreskrivet eller uppenbarligen förutsatt, anses vind, å vilken funnes inrett bonings- eller arbetsrum, beträffande byggnad av sten till mer än hälften av dess yta och beträffande byggnad av trä till mer än en tredjedel av samma yta. *Stadsarkitekten i Lund* uttalar samma mening. Även *svenska teknologföreningen* anser, att en allmän definition borde givas på begreppet våning, medan *stadsplanekontoret i Stockholm* begär, att definition lämnas såväl på våning och våningsyta som på undervåning och mellanplansvåning. *Svenska arkitekters riksförbund* yttrar, att enligt stadsplanebestämmelser vindsinredning i många fall vore medgiven till viss del, vanligen hälften eller tredjedelen. För en entydig tillämpning av nämnda bestämmelser vore det önskvärt med en närmare definiering av dessa begrepp.

Departementschefen.

Enligt utredningens förslag förstås med byggnads höjd medelhöjden av byggnaden från gata, gård eller omgivande mark till skärningen mellan å ena sidan fasadytan eller dennas förlängning och å andra sidan en linje som länkes höja sig inåt byggnaden med en lutning av 45° och som därvid berör men icke skär yttertak. Med anledning av vad som anförts i vissa yttranden torde definitionen böra jämkas något.

Hushöjden torde, liksom enligt nuvarande 36 §, böra beräknas i viss mån

annorlunda beroende på om byggnad ligger vid gata, gård eller fritt inne å tomt. Enligt utredningens förslag skall härvid iakttagas, att byggnad ej utan byggnadsnämndens medgivande får anses som fritt liggande inne å tomt om någon del därav ligger närmare gata än 9 meter. I flera yttranden har ifrågasatts, att detta mått skulle minskas. Särskilt i kuperad terräng, där gatorna ligga än över och än under tomtmarken, kan det synas betänkligt att byggnad, varav måhända endast en mindre del ligger inom 9 meters avstånd från gata, skall höjdbestämmas efter gatan i stället för att följa terrängen. Måttet synes därför lämpligen böra angivas till 6 meter, som dessutom är ett vanligt förgårdsmått.

För byggnad vid gata torde liksom för närvarande hushöjden böra räknas från gatan och för gårdsbyggnad i regel från gården. Ligger en byggnad i hörnet av två gator torde höjden i allmänhet böra räknas från medelnivån av båda gatorna. I vissa fall torde det dock vara riktigare att hushöjden bestämmas särskilt för varje gata. Bestämmelserna böra av byggnadsnämnden tillämpas så att resultatet i varje särskilt fall blir lämpligt och rättvist. Uttryckliga regler för alla de olika specialfall, som kunna förekomma, torde knappast kunna givas. All tvekan om byggnads rätta höjd undgås, om byggnadshöjden i stadsplanen angives direkt i förhållande till stadens nollplan. Ligger byggnad fritt inne å tomt framgår av förslaget, att hushöjden skall räknas från markens medelnivå utefter den av byggnaden upptagna platsens konturlinjer. Har markägaren utan byggnadsnämndens tillstånd förändrat marknivån, t. ex. genom att lägga upp jordvallar, skall avseende naturligtvis icke fästas härvid vid byggnadshöjdens bestämmande.

Enligt 2 mom. första stycket i förslaget skall såsom våning anses källare, som är belägen på visst sätt i förhållande till den angränsande markytan. Med »markytan» torde härvid, såsom framhålles i ett yttrande, böra avses markens medelnivå omkring byggnaden.

Andra stycket i 2 mom. innehåller enligt utredningens förslag, att såsom våning skall, där ej annat är föreskrivet eller uppenbarligen förutsatt, anses vind, å vilken finnes inrett bonings- eller arbetsrum. Skäl torde ej föreligga att frångå förslaget i denna del. Ej heller torde det finnas anledning att söka lämna definitioner på vad som menas med vissa i yttrandena omförmälda begrepp, såsom våningsyta, undervåning, mellanplansvåning, inredd vind, inredd vindsvåning m. m. En viss ledning för bedömandet av innebörden av dylika begrepp kan hämtas ur det förslag till fastighetsnomenklatur och begreppsbestämningar för fastigheter i städer och stadsliknande samhällen, som antagits år 1944 av representanter för statliga och kommunala myndigheter och institutioner samt tekniska sammanslutningar. Denna fastighetsnomenklatur är dock givetvis icke bindande vid tillämpningen av byggnadsstadgan.

48 §.

Paragrafen, som motsvarar nuvarande 37 §, överensstämmer med 62 § i utredningens förslag (motiv, se s. 527—528 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsarkitekten i Jämtlands län anser, att dispensbestämmelsen i paragrafen fått en alltför krånglig formulering. Det borde räcka med ett stadgande, att där så med hänsyn till terrängförhållandena eller eljest prövades lämpligt, byggnad finge förläggas innanför byggnadslinjen. Samma uttalande göres av *stadsarkitekten och stadsingenjören i Östersund. Kommunalfullmäktige i Källered* anför, att möjlighet borde finnas att på ansökan av markägaren vid sluten bebyggelse — därvid avsåges närmast radhusbebyggelse i villastäder — låta husenheterna växla så att ett sicksackband bildades utan att därvid den tillåtna bebyggelseytan minskades. Det hade visat sig att vid långa radhuslängor sicksackförläggningen bidragit till att giva bebyggelsen ett omväxlande och luftigt utseende.

Departementschefen.

Den av utredningen föreslagna utvidgningen av byggnadsnämndens befogenhet att besluta om byggnads förläggande innanför i stadsplanen angiven byggnadslinje torde motsvara ett praktiskt behov. Hinder möter enligt paragrafen icke, att radhusbebyggelse anordnas i ett sicksackband.

49—54 §§.

Dessa paragrafer överensstämma i stort sett med 38—43 §§ i gällande byggnadsstadga samt 63—68 §§ i utredningens förslag.

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Kumla anser, att de närmare föreskrifter om burspråk, balkonger m. m. som enligt 64 § i utredningens förslag skulle intagas i byggnadsordning, borde kunna intagas i byggnadsstadgan eller byggnadsstyrelsens anvisningar. *Stadsarkitekten i Umeå* efterlyser bestämmelser om minsta höjd på skyddsräcken vid altaner, balkonger, trappor etc. Det vore av stor betydelse för skydd mot olycksfall att dessa räcken bleve tillräckligt höga. *Byggnadsnämnden i Örebro* anser, att den i 65 § i utredningens förslag angivna taklutningen, 45°, borde begränsas till 30°. *Länsarkitekten i Västerbottens län* påyrkar föreskrift, om och i vilken utsträckning vindskupor finge skjuta upp över takplanet. Även *länsarkitekten i Jämtlands län* anser en precisering i sistnämnda hänseende erforderlig, medan *byggnadsnämnden i Skellefteå* samt *stadsarkitekten och stadsingenjören i Östersund* framhålla, att 66 § i utredningens förslag vore för vagt formulerad och gäve byggnadsnämnden för stora friheter. Rörande 67 § i nyssnämnda förslag uttalar *svenska teknologföreningen*, att fasadmaterialet, exempelvis fasadtegel eller natursten, i hög grad inverkat på byggnadens utseende. Materialet borde därför omnämnas i paragrafen i samband med form och färg. Slutligen anför *länsarkitekten i Västerbottens län*, i anslutning till den av utredningen föreslagna 68 §, att det borde vara tillräckligt om bestämmelsen rörande provisorisk byggnad funnes endast i byggnadsstadgan.

Departementschefen.

Vid 1945 års ändringar av byggnadsstadgan ansågos bestämmelserna om burspråk, utbyggt fönster, balkong m. m. vara av sådan beskaffenhet att de lämpligen borde regleras lokalt i de olika orternas byggnadsordningar. Anledning att nu frångå denna ståndpunkt torde ej föreligga. I ett yttrande ha påyrkats föreskrifter om minsta höjd på skyddsräcken vid altaner, balkonger, trappor och dylikt. Även sådana föreskrifter torde emellertid, i den mån avgörandet icke avses böra träffas av byggnadsnämnden från fall till fall, lämpligen kunna intagas i byggnadsordningarna.

Mot 66 § i utredningens förslag, motsvarande 52 § i departementsförslaget, har i vissa yttranden anmärkts, att den vore alltför vagt formulerad och gäve byggnadsnämnden för stor frihet. Det torde dock knappast vara möjligt och synes i vart fall icke vara lämpligt att i de hänseenden, varom fråga är, inskränka byggnadsnämndens handlingsfrihet.

Med anledning av vad svenska teknologföreningen anmärkt har 67 § i utredningens förslag, motsvarande 53 § i departementsförslaget, jämkats i syfte att framhålla betydelsen av att byggnads yttre erhåller ej blott god arkitektonisk form och lämplig färg utan även en tillfredsställande utformning i övrigt, t. ex. med avseende å fasadmaterialets beskaffenhet. De anmärkningar, som framställts av byggnadsnämnden i Örebro mot 65 § i utredningens förslag och av länsarkitekten i Västerbottens län mot 68 § i samma förslag, torde icke böra medföra ändring i förslaget.

55 §.

Denna paragraf motsvarar 44 och 45 §§ i gällande byggnadsstadga samt 69 och 70 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 528 i betänkandet).

Yttrandena.

Föreningen Sveriges stadsarkitekter uttalar, att bestämmelserna i 69 och 70 §§ i utredningens förslag om förgård och om från bebyggande undantaget område i kvarters inre borde sammanföras och göras ensartade. För all obebyggd kvartersmark borde gälla ungefärligen samma föreskrifter om markens ordnande ur trevnadssynpunkt. Det syntes i många fall vara tveksamt var gränsen ginge mellan förgård och annat från bebyggande undantaget område. Ordet förgård vore f. ö. föråldrat och borde ej användas. *Svenska kommunaltekniska föreningen*, som gör i huvudsak samma anmärkningar, tillägger att i förevarande paragrafer eller eljest särskilt skydd syntes böra beredas träd eller trädgrupper, som vore av särskild betydelse för stadsbilden. Även *byggnadsnämnden i Göteborg* anser, att 69 och 70 §§ borde sammanslås. *Stockholms stads fastighetskontor* anför, att oklarhet torde råda om vad som i vissa fall skulle räknas som förgård. Vid slutet byggnadssätt behövde ingen tvekan uppkomma. Ej heller vid t. ex. villabebyggelse, där förgården särskilt utmärkts å stadsplanekartan. Vid öppet byggnadssätt med höghus däremot, där husen sinsemellan låge på olika avstånd från gata och ofta i vinkel mot

denna, syntes det vara tveksamt var gränsen ginge mellan förgård och egentlig gård. *Byggnadsnämnden i Växjö* påpekar, att då olika bestämmelser i allmänhet gällde i fråga om anordnande av gård och av förgårdsmark, borde begreppet förgård bestämmas. *Svenska teknologföreningen* anser, att förgård i regel borde förläggas högre eller i jämnhöjd med angränsande gata. Undantag härifrån borde dock även med hänsyn till gatubilden medgivas, där detta på grund av terrängförhållandena vore önskvärt. *Föreningen Sveriges stads-trädgårdsmästare* yttrar, att det vore av vikt att god ljustillförsel erhöles i bostadslägenheter, kontors- och verkstadslokaler m. m. samt icke minst skolor och sjukhus. Att, som nu skedde på många ställen i städerna, planteringar och starkväxande träd hänsynslöst anbringades intill fönster tillhörande bostadslägenheter vore anmärkningsvärt och borde icke få förekomma, särskilt som man vore fullt medveten om att svårigheterna måste inställa sig inom några få år. Bestämmelse borde finnas som gäve byggnadsnämnden full rätt att bestämma planterings utformning och att utöva kontroll däröver.

Svenska kommunaltekniska föreningen påpekar, att föreskriften i 70 § första stycket enligt utredningens förslag kunde givas den tolkningen att det endast vore i stadsplanen från bebyggande undantaget område som avsåges. Detta vore dock icke meningen. *Länsarkitekten i Hallands län* gör samma anmärkning, medan *länsarkitekten i Västerbottens län* finner det oklart vad som menades med uttrycket »från bebyggande undantaget område i kvarters inre». Slutligen anför *svenska arkitekters riksförbund*, att föreskrifterna i 69—72 §§ i utredningens förslag syntes vara formulerade med tanke på äldre stadsplaneformer. De borde därför omarbetas till bättre överensstämmelse med numera vanligt byggnadssätt.

Departementschefen.

Såsom framhålles i vissa yttranden torde i huvudsak samma föreskrifter rörande markens ordnande ur trevnadssynpunkt böra gälla beträffande förgårdsmark och annan från bebyggande undantagen mark inom byggnadskvarter. Bestämmelserna i 69 och 70 §§ enligt utredningens förslag torde för denskull böra sammanföras i en paragraf. Denna synes till en början böra innehålla, att förgård och annan från bebyggande undantagen mark inom byggnadskvarter skall vara ordnad på prydligt sätt och hållas i vårdat skick, att byggnadsnämnden äger förelägga tomtägare att hålla lämplig plantering eller annan prydlig anordning å sådan mark samt att byggnadsnämnden äger föreskriva om marken skall lämnas öppen eller inhägnas. Vid avgörandet av planterings beskaffenhet har byggnadsnämnden att tillse, att erforderlig ljustillförsel till bonings- eller arbetsrum ej hindras. Enligt 40 § i det riksdagen förelagda förslaget till byggnadslag må trädfällning ej ske så att områdets användning för i stadsplanen avsett ändamål avsevärt försvåras. Enligt nämnda paragraf och den nu förevarande torde byggnadsnämnden äga tillräcklig befogenhet att hindra olämplig avverkning även såvitt angår enstaka träd. Vad angår kvartersmark, som icke undantagits från bebyggande men

som ändock ej bebyggt, må hänvisas till 57 § i departementsförslaget, enligt vilken paragraf även sådan mark skall hållas i vårdat skick.

I fråga om förgårdsmarken torde emellertid ytterligare böra stadgas att den beträffande såväl lutning och höjdläge som plantering och inhägnad skall anordnas med hänsyn till erforderlig ljusstillsförsel och gatubildens helhetsverkan, under iakttagande tillika att fara för trafiksäkerheten ej uppkommer, samt att förgård i regel bör förläggas högre än eller i jämnhöjd med angränsande gata. Huruvida förgård finnes framgår i regel av stadsplanekartan. Förlägges byggnad enligt 48 § innanför förgårdslinjen, torde även marken mellan byggnaden och förgårdslinjen böra anses som förgård. Skulle i detta eller andra fall tvekan uppkomma, huruvida viss mark är att anse som förgård eller ej, synes detta med den avfattning paragrafen erhållit sakna större betydelse. Vid sådant förhållande synes begreppet »förgård», som vunnit viss hävd, kunna bibehållas.

56—58 §§.

Paragraferna, vilka motsvara 46—48 §§ i gällande byggnadsstadga, överensstämma med 71—73 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 528 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Örebro anser, att i byggnadsstadgan borde intagas en bestämmelse som angåve när en byggnad måste anses vara avbrunnen. Många svårigheter skulle härigenom undvikas, då det gällde att bestämma om en brandskadad byggnad skulle få istandsättas eller ej.

Departementschefen.

En sådan bestämmelse, som efterlysts av byggnadsnämnden i Örebro, torde icke lämpligen kunna införas i byggnadsstadgan. Frågan när en byggnad skall anses avbrunnen bör alltså liksom hittills avgöras med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall.

Om byggnads inre anordnande m. m.

59 §.

Paragrafen är lika med nuvarande 49 § samt 74 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Borås uttalar, att i lokaler för industriellt ändamål skulle tillåten belastning å bjälklag angivas genom anslag. Intyg rörande denna belastning kunde utfärdas, då byggnadslov gäves. Föreskrift härom borde införas i byggnadsstadgan.

Byggnadsnämnden i Örebro anser, att bestämmelserna i 4 mom. icke vore genomtänkta och grundade på erfarenhet. De borde omarbetas med hjälp

av sanitärteknisk sakkunskap. *Byggnadsnämnden i Eskilstuna* finner det onödigt att föreskrifter om luftväxlingens anordnande infördes i stadgan. Man borde kunna nöja sig med att hänvisa till byggnadsstyrelsens anvisningar. I vart fall vore det onödigt att i paragrafen jämsides med det vidsträckta begreppet utsugningskanal tala om ett mera inskränkt begrepp, imrör. *Byggnadsnämnden i Kopparberg* uttalar, att 4 mom. borde kompletteras med bestämmelser om att matkällare skulle förses med luftväxlingsanordningar och att klosettrum skulle utrustas med både frisklufts- och utsugningskanal. Slutligen påpekar *svenska teknologföreningen*, att i en del byggnadsordningar det icke vore tillåtet att anordna trappor, som saknade dagerbelysning. Däremot godtoges en planlösning där trappan blott erhöile ljus genom en smal fönsteröppning i fasaden, ibland icke mer än 75 cm bred. Denna öppning gäve utom en knapp dagerbelysning till själva trappan även, ehuru alldeles otillräckligt ljus till ofta åt sidorna långt utsträckta trapplan. En trappa, vars utformning förutsatte att den ständigt skulle vara elektriskt upplyst, vore ur belysningssynpunkt avgjort bättre än en dåligt dagerbelyst trappa. Det förtjänade även framhållas att en icke dagerbelyst trappa ofta gäve en mera ekonomisk planlösning med mindre djupa rum än vad annars vore fallet.

Departementschefen.

De av utredningen föreslagna hithörande bestämmelserna överensstämma helt med nuvarande 49 § enligt dess lydelse efter 1945 års ändringar i byggnadsstadgan. Anledning att vidtaga ändring i vad sålunda nyligen beslutats torde icke föreligga. Med anledning av vad som anmärkts i vissa yttranden må emellertid anföras följande.

Hinder möter givetvis icke att byggnadsnämnden i samband med beviljande av byggnadslov för industriell anläggning utfärdar intyg angående maxibelastning å bjälklag. Frågan om de faktorer som påverka behovet av luftväxlingsanordningar, fränsett öppningsbara fönster, i bonings- och arbetsrum är ännu långt ifrån utredd. Byggnadsstyrelsens anvisningar i ämnet grundas i stort sett på den praxis som hittills utvecklats i de olika städerna. Så snart pågående forskningar eller fortsatta praktiska erfarenhetsrön giva anledning till ändring i anvisningarna ankommer det på byggnadsstyrelsen att föranstalta därom. Vad angår de särskilda frågorna om luftväxlingen i matkällare och i klosettrum hänvisas till byggnadsstyrelsens anvisningar (avdelning IV 2 kap. p. 9 och 11 och 3 kap. p. 11 och 13). Enligt 5 mom. i förevarande paragraf skall i varje boningsrum och i regel även i varje arbetsrum finnas fönster mot det fria. Däremot kräves icke att trappa skall ha dagerbelysning (jfr prop. 119/1945 s. 116). Med hänsyn härtill bör byggnadsnämnden icke motsätta sig anordnandet av trapphus utan fönster, därast belysningen ordnas genom artificiellt ljus och utformningen av trapphuset i övrigt är tillfredsställande, t. ex. i fråga om luftväxlingens anordnande. Hinder möter icke att i byggnadsordning upplaga föreskrift om huru belysning genom artificiellt ljus bör anordnas i trapphus utan fönster.

60 §.

Denna paragraf överensstämmer med nuvarande 50 § och 75 § i utredningens förslag.

61 §.

76 § i utredningens förslag överensstämmer med 51 § byggnadsstadgan i dess lydelse enligt prop. 119/1945. På grund av riksdagens anmärkningar erhöll 51 § en från propositionen något avvikande utformning. Förevarande paragraf överensstämmer i stort sett med nämnda 51 § enligt dess sålunda gällande lydelse.

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Eskilstuna anser, att bestämmelse borde införas i 1 mom. eller på annat lämpligt ställe om att lägenhet med kök skall ha tillgång till matkällare.

Länsstyrelsen i Malmöhus län ifrågasätter, om det kunde vara lämpligt att i byggnadsstadgan intaga så detaljerade bestämmelser rörande golvyta, våningshöjd m. m. som skett i 2 och 3 mom. Bestämmelserna i 2 mom. innebure enligt länsstyrelsens mening ett onödigt klavbindande av utvecklingen. Det borde övervägas huruvida icke bestämmelser i ämnet i stället borde inflyta i de lokala byggnadsordningarna. Därigenom skulle möjliggöras en smidigare anpassning efter utvecklingens krav och rådande förhållanden. *Svenska arkitekters riksförbund* hemsätter, att de detaljerade föreskrifterna angående minsta rumsstorlekar måtte utgå ur byggnadsstadgan och i stället intagas i byggnadsstyrelsens anvisningar. Byggnadsstadgans bestämmelser borde vara så avfattade, att man uppnådde den effekt som eftersträvades men samtidigt så att man ej bunde byggnadsverksamheten vid vissa lösningar utan gäve rum för de nyheter som utvecklingen kunde föra med sig. Även *byggnadsnämnden i Trollhättan* och *stadsarkitekten i Ystad* anföra betänkligheter mot angivandet i stadgan av vissa minimimått för boningsrum och bostadslägenheter. *Svenska teknologföreningen* anser, att de i 2 mom. förekommande måttföreskrifterna borde överföras till byggnadsstyrelsens anvisningar samt uttalar vidare, att för ensamstående personer, t. ex. studerande, ogifta arbetare, pensionärer m. fl., förelåge ett stort behov av billiga enkelrum med kokmöjligheter. Med hänsyn härtill borde minsta golvytan av enkelrum med kokskåp vara 12 m² i stället för 15 m² enligt förslaget. Lägenheter med tre rum och kök, där det minsta rummet vore 7 m², vore vid många tillfällen lämpliga och önskvärda, varför bestämmelserna borde ändras så att även denna lägenhetstyp kunde godtagas. Slutligen borde ett maximimått av förslagsvis 4 m² fastslås för kokvrå. *Statens byggnads-länebyrå* finner också, att erforderliga måttbestämmelser rörande bostadsutrymmen borde meddelas genom anvisningar från byggnadsstyrelsen eller annat lämpligt organ. Vidare uttalar byrån i likhet med teknologföreningen, att i en bostad, bestående av ett rum med kokskåp, rummets golvyta borde

kunna inskränkas till 12 m² samt att maximiytan av kokvrå borde angivas till 4 m². Byrån yrkar därjämte, att den föreslagna minimiytan för kök, 6 m², ökas till 7 m² samt att breddmått för kök överhuvud icke angives. *Svenska kommunaltekniska föreningen, Göteborgs stads fastighetskontor, byggnadsnämnden i Vänersborg och stadsarkitekten i Uppsala* biträda det förut omnämnda yrkandet om sänkning av golvytan för rum med kokskåp från 15 m² till 12 m². *Byggnadsnämnden i Kungsör* hävdar, att i bostadslägenhet om ett eller flera rum och kök kravet på 18 kvadratmeters yta för ett av rummen eller köket borde kunna eftergivas, därest sammanlagda ytan av kök och ett rum bleve större än exempelvis 30 m². Därigenom skulle möjliggöras utförandet av bostäder innehållande ett kök om 16 m², ett finrum om 14 m² och en kammare om 10 à 12 m², vilket syntes vara en synnerligen användbar och lämplig storleksordning å bostadsutrymmen för en stor kategori människor. *Tekniska högskolan i Stockholm* anmärker, att föreskrift borde finnas att kokvrå skall vara försedd med fönster. *Stadsarkitekten i Uddevalla* gör en liknande anmärkning, medan *föreningen Sveriges stadsarkitekter* anser, att de av utredningen i 2 mom. föreslagna, med propositionen nr 119/1945 överensstämmande bestämmelserna vore förmånligare än de, som senare införts i nuvarande 49 § 2 mom.

Beträffande nu gällande bestämmelse om att i bostadslägenhet om ett eller flera rum och kök golvytan hos ett av rummen eller köket skall vara minst 18 m² ha de av järnvägsstyrelsen med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande utsedda sakkunniga för utredning rörande förbättring av statens järnvägars bostadsbestånd, 1946 års *SJ-bostadsutredning*, i en den 21 januari 1947 dagtecknad skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet framhållit önskvärdheten av att föreskrifter utfärdades vilka medgäve sådant undantag från nyssnämnda bestämmelse, att golvytan hos det största rummet kunde minskas till 16 m² under förutsättning att motsvarande areal lades på kök eller annat rum. Till stöd härför har anförts: Utredningen hade för fullgörande av uppdraget utarbetat vissa normer med avseende å storleken och bekvämlighetsutrustning för statens järnvägars tjänstebostäder. Dessa normer, som utformats i anslutning till numera vedertagen bostadsstandard, skulle vara grundläggande för planeringsarbetet såväl ifråga om uppförandet av nya bostäder som ock beträffande förbättring av äldre lägenheter, så långt dessa lägenheters storlek m. m. möjliggjorde anpassning efter normerna inom ramen av rimliga kostnader. Med avseende på bostädernas storlek hade utredningen ansett en sammanlagd golvyta av ca 60 m² böra vara normerande för den lägenhet om 2 rum och kök, som vore, och, såvitt nu kunde bedömas, torde under avsevärd tid komma att bli den vanligaste tjänstebostadstypen. Inom denna areal borde köket och vart och ett av de båda rummen enligt utredningens mening givas en storlek mellan 12 och 16 m² och återstående areal utnyttjas för tambur, garderober och toalettutrymmen m. m. Dock borde ett av rummen eller köket innehålla en areal av minst 16 m². En dylik disposition av golvytan avveke såtillvida från föreskrifterna i den för städer och stadsliknande samhällen gällande byggnadsstadgan, att intet av

rummen eller köket erhöles den i byggnadsstadgan angivna minimiarealen av 18 m². Med stöd av den uppfattning i fråga om 2-rumslägenheternas utnyttjande, som utredningen vid besök i ett stort antal bostadslägenheter såväl vid S. J. som vid vissa industriella anläggningar bibringats, ansåges sig utredningen kunna hävda, att den här förordade dispositionen på ett bättre sätt tillgodosåges bostadshavarnas behov och allmänna önskemål än en arealuppdelning, grundad på de i byggnadsstadgan föreskrivna minimimåtten, nämligen ett rum 18 m², ett rum 10 m² och kök 6 m². Det förhölles sig också så, att utrymmesdispositionen i vid S. J. förefintligt bostadsbestånd i regel närmast anslöte sig till den här förordade. Vad särskilt gällde köken hade utredningen funnit, att dessa praktiskt taget undantagslöst jämväl nyttjades som matrum, åtminstone i vardagslag, och detta även om köken vore mycket små. Orsaken härtill torde främst vara att söka i önskvärdheten av att i möjligaste mån underlätta hushållsarbetet och att få familjen samlad vid måltiderna. Utredningen ansåges icke skäl föreligga att söka motverka kökens utnyttjande på detta sätt utan hölle fastmer före, att desamma borde givas en storlek, som bl. a. medgäve bekväm matplats för minst fyra personer och därtill erforderligt utrymme för skåp och andra anordningar, som kunde underlätta husmoderns arbete. På grund härav måste köken erhålla en golvyta av 12—16 m², varemot det icke kunde anses behöfligt att utöka denna areal till 18 m². I fråga om det utrymme, som inom förenämnda lägenhetsareal avsåges att disponeras för de tvenne rummen, vore det utredningens åsikt, att detta med hänsyn såväl till möbleringsmöjligheten som beträffande en ändamålsenlig användbarhet bäst utnyttjades, därest rummen gäves ungefärligen lika storlek. Det syntes nämligen vara en allmänt förekommande vana att utnyttja ett av rummen till s. k. »finrum» med bättre möblering än vad i lägenheten eljest förekomme och ej avsett till vardagsbruk i samma utsträckning som den övriga lägenhetsdelen. Härtill utvaldes gärna det största rummet, om rum av olika storlek funnes. Därest detta rum finge en golvyta av minimalt 18 m², skulle — med bibehållande av föreslagen lägenhetsareal och köksstorlek — det andra, för vardagligt bruk avsedda rummet bliva väl knappt. Givetvis vore det möjligt att genom utökning av den totala lägenhetsytan erhålla en golvareal av 18 m² i något av rummen eller köket. Detta skulle dock innebära en kostnadsökning, för vilken enligt utredningens mening några vägande skäl icke förelåge. De synpunkter, som i det förestående framhållits, hade även kommit till uttryck i den av arkitekten Jöran Curman verkställda utredningen angående industriens arbetarbostäder, i vilken utredning bl. a. förordades s. k. bostadskök med tillräckligt utrymme för måltiders intagande. Bostadsutredningen hade också erfarit, att å platser, där byggnadsstadgans föreskrifter icke lade hinder i vägen härför, ett antal 2-rumslägenheter med i huvudsak samma utformning som här föreslagits, kommit till utförande inom storindustrien under senare tid. Den nu aktuella utredningen beträffande statens järnvägars bostadsbestånd omfattade även ett större antal orter, som icke berördes av byggnadsstadgans föreskrifter. Utredningen ansåges det emellertid icke vara lyckligt att för S. J.-bostäder i städer och stads-

liknande samhällen föreslå en annan och enligt utredningens åsikt sämre planlösning än vad som kunde vara möjligt i den egentliga landsorten. Det syntes utredningen riktigt, att statliga bostäder projekterades så, att erinran från byggnadsnämndernas sida icke behövde förekomma. — *Järnvägsstyrelsen* har i skrivelse den 28 januari 1947 till chefen för kommunikationsdepartementet förklarat sig biträda de av bostadsutredningen framförda synpunkterna under framhållande, att styrelsen vid projekterandet av nya tjänstebostäder och ombyggnad av äldre sådana i stor utsträckning tillämpat en utrymmesdisposition, som i huvudsak anslöte sig till den av utredningen föreslagna, särskilt i fråga om den förordade köksstorleken.

Svenska kommunaltekniska föreningen, som anser den år 1945 genomförda sänkningen av rumshöjden betänkelig och alltför krisbetonad, anmärker att det ej vore lämpligt att i stället för rumshöjd angiva våningshöjden. Bestämmelserna i 3 mom. bleve svåra att tillämpa, t. ex. i översta våningen. Sistnämnda anmärkning göres även av *länsarkitekterna i Jönköpings och Kronobergs län*. *Byggnadsnämnden i Växjö* anser likaledes, att bestämningen av våningshöjden »från golv till golv» icke vore fullt adekvat med hänsyn till förefintligheten av vindsvåningar. *Byggnadsnämnden i Kalmar* anför, att de nya bestämmelserna om våningshöjder icke passade till hushöjderna i gällande äldre, delvis utbyggda stadsplaner. Stadsbilden kunde påverkas ogynnsamt om vissa hus byggdes med minimimått och andra med maximimått i äldre planer. Särskilt gällde detta områden med flera våningar. Behovet av höjddjämkning tillgodosåges då på vinden som kunde bli förstörad utan praktisk nytta. *Kommunalnämnden i Mora* anser, att byggnadsnämndens prövningsrätt vore alltför hårt beskuren. Nämnden ägde exempelvis icke tillåta lägre våningshöjd än 2,40 meter i en sommarstuga. Slutligen anför *byggnadsnämnden i Hultsfred*, att det i fråga om rumshöjden vore önskvärt att det för undvikande av tvistigheter och godtycklig tolkning fixerades, hur stor del av takytan t. ex. i ett vindsrum som måste vara horisontell för att full rumshöjd skulle få räknas. Måhända vore en tredjedel av takytan tillräcklig härvidlag.

Departementschefen.

Den i ett yttrande väckta frågan huruvida bostadslägenhet med kök måste ha tillgång till matkällare berördes under riksdagsbehandlingen av 1945 års ändringar i byggnadsstadgan. Andra lagutskottet uttalade därvid (utl. nr 56 s. 27), att det i hyreshus med centralvärme ofta syntes vara svårt att anordna matkällare för varje lägenhet. Utskottet ansåg därför någon särskild föreskrift om matkällare icke böra meddelas. Jag delar denna mening och förordar fördenskull, att 1 mom. avfattas i enlighet med vad nu gäller enligt 51 § 1 mom.

Frågan om storleken av bonings- och arbetsrum övervägdes ingående år 1945 (jfr prop. 119 s. 56—67 och andra lagutsk. utl. nr 56 s. 28—31). Vissa yrkanden om att rumsstorleken måtte regleras enbart genom anvisningar av byggnadsstyrelsen avvisades av föredragande departementschefen med mo-

tivering, att frågan om bostadsrummens storlek vore av sådan betydelse från social synpunkt att bestämmelserna härom borde upptagas i byggnadsstadgan. Detta uttalande vill jag biträda.

Enligt föreskrifterna i gällande byggnadsstadga får boningsrums golvyta icke understiga 10 m², dock må, där lägenhet omfattar, utöver tre boningsrum och kök, ytterligare ett eller flera boningsrum, golvytan i sådant rum inskränkas till 7 m². I bostadslägenhet om ett eller flera rum och kök skall golvytan i ett av boningsrummen eller köket vara minst 18 m².

Det har från olika håll gjorts gällande, att dessa bestämmelser vore alltför schematiska och ägnade att motverka en önskvärd frihet i bostadslägenheternas planläggning. Särskilt förmenas föreskriften, att i lägenhet om ett eller flera rum och kök ett av rummen eller köket skall vara minst 18 m², förhindra en planlösning, där den sammanlagda rumsytan väsentligt överskrede byggnadsstadgans fordringar men där varken köket eller något av rummen hade en storlek av 18 m².

Den ökade frihet för planlösningar, som skulle vinnas genom att uppge kravet på sistnämnda rumsmått, torde väl närmast avse mindre lägenheter om två eller tre rum och kök. I större lägenheter torde nämligen ett rum på minst 18 m² motsvara ett så allmänt utbrett krav på bostaden, att ett slopande av föreskriften härom knappast skulle få någon praktisk påföljd. Syftet med föreskriften var, att det även i små lägenheter skulle finnas ett rum, som är tillräckligt stort för att det med trevnad skall kunna användas för samvaro för en hel familj. Med hänsyn till betydelsen ur social synpunkt att detta syfte vinnes anser jag, att man i princip icke bör frångå kravet på att ett av rummen eller köket i bostadslägenhet har en golvyta av minst 18 m².

Enligt tredje stycket av 2 mom. må undantag från bestämmelserna i första och andra styckena medgivas av byggnadsnämnden i enlighet med anvisningar som utfärdas av byggnadsstyrelsen. De av styrelsen hittills meddelade anvisningarna i ämnet avse bl. a. vissa trerumslägenheter. I sådan lägenhet må, under förutsättning att köket har en golvyta av minst 10 m², tillåtas att ett av boningsrummen har en yta av endast 7 m². De i svenska teknologföreningens yttrande framförda önskemålen om utformningen av trerumslägenheter torde härigenom ha blivit i huvudsak tillgodosedda. Vidare innehålla byggnadsstyrelsens anvisningar dels vissa bestämmelser för det fall att fasta skåp anordnas i boningsrum, dels ock eftergifter beträffande rum i sommarstugor samt enkelrum i vissa anläggningar av särskilt slag. Det torde emellertid vara möjligt att medgiva vissa ytterligare undantag från stadgans föreskrifter rörande storleken av rum utan att olägenheter uppkomma därav. Sålunda torde stadgans krav på att i lägenhet om ett eller flera rum och kök ett av rummen eller köket skall vara minst 18 m² kunna i vissa fall eftergivas något. Vissa mindre lägenheter, t. ex. för lantarbetare, inrättas ej sällan med bostadskök, d. v. s. ett bostadsutrymme så inrett och dimensionerat att det ej endast innefattar ett kök med tillhörande matplats utan också ger möjlighet till samvaro för familjen under fritiden och därför i viss mån fyller vardagsrummets uppgift. Om i ett sådant fall köket får en golvyta av 15 m²

och lägenheten i övrigt består av minst två rum, torde ett av dem kunna begränsas till 16 m². Enligt en av SJ-bostadsutredning vid sin förenämnda framställning fogad ritning över en banvaktssluga om en lägenhet skulle denna ha en sammanlagd golvyta av omkring 60 m² samt innehålla, utöver ett rum om 16 m², ytterligare ett rum och kök i storleken 14—16 m². Mot en dylik planlösning i enfamiljshus har jag icke något att erinra. Kravet på att ett av rummen skall ha en storlek av minst 18 m² torde däremot böra upprätthållas i SJ:s byggnader med flera bostadslägenheter. Dylika byggnader förekomma huvudsakligen i tätorter, där avsteg från föreskriften om en rumstorlek av 18 m² eljest icke må ske. Det synes böra krävas att även SJ:s bostäder i sådana orter innehålla ett rum av nämnda storlek. Jag vill vidare framhålla, att det icke torde innebära några mera väsentligt ökade kostnader eller svårigheter i planlösningshänseende, om ett av rummen i en lägenhet med en sammanlagd golvyta av 60 m² får en storlek av 18 m².

Det torde böra ankomma på byggnadsstyrelsen att tillse, att anvisningarna till byggnadsstadgan kompletteras så att de av mig förordade lägenhetstyperna kunna godkännas. Byggnadsstyrelsen bör därjämte givetvis följa utvecklingen på ifrågavarande område och, i den mån ytterligare undantag visa sig påkallade, meddela anvisningar därom. Byggnadsstyrelsen bör vidare äga befogenhet att för särskilt fall medgiva undantag från bestämmelserna om rumsstorlek. Genom att styrelsen sålunda dels har att utfärda anvisningar till ledning för byggnadsnämndernas dispensprövning och dels kan medge undantag i särskilda fall torde en smidig anpassning kunna vinnas efter alla de skiftande faktorer, som avgöra frågan om boningsrummens lämpliga storlek.

Såsom framhållits i ett flertal yttranden torde det vara onödigt att kräva att i lägenhet, bestående av ett rum med kokskåp, golvytan hos rummet överstiger 12 m². Gällande stadga fordrar i dylikt fall en golvyta av minst 15 m². Beträffande kök gäller för närvarande att golvytan skall vara minst 6 m². Vissa inom byggnadslänebyrån nyligen utförda undersökningar lära utvisa, att kökets areal icke i något fall lämpligen kan understiga 7 m². I allmänhet torde kök icke göras mindre än 10 m². Det torde vara motiverat att minimiarealen av kök höjes åtminstone till 7 m², vilket motsvarar den nu i första stycket föreskrivna minsta tillåtna golvytan för boningsrum. Vidare synes det olämpligt att överhuvud angiva någon minimibredd för kök. Kökets bredd är nämligen i hög grad beroende på dess inredning. Ett kök med dubbelsidig inredning behöver vara betydligt bredare än ett enkelsidigt inrett kök. Vad angår de nuvarande föreskrifterna rörande kokvrå torde det vara en brist att någon gräns uppåt icke angivits för storleken av sådant utrymme. Därest utrymmet för matlagning i en lägenhet med ett rum gives något mindre yta än som är föreskriven beträffande kök, behöver rummet icke givas den storlek som föreskrivits för lägenhet med kök. Lägenheten kommer i stället in under de lindrigare föreskrifterna beträffande lägenhet med ett rum och kokvrå. För att förebygga missbruk torde böra föreskrivas att kokvrå i regel icke får givas större golvyta än 4 m². Någon gång kan undantag från en dylik regel dock vara motiverad, t. ex. i vissa pensionärs- och per-

sonalbostäder. Det torde då böra ankomma på byggnadsnämnden att med ledning av anvisningar, som byggnadsstyrelsen utfärdar, medgiva erforderligt undantag. Frånsett dessa jämkningar torde 2 mom. böra avfattas i överensstämmelse med motsvarande föreskrifter i nuvarande byggnadsstadga.

Även bestämmelserna i 3 mom. om bonings- och arbetsrums höjd övervägdes ingående år 1945. Därvid beslöts, att höjdmåtten skulle — i stället för att såsom dittills hänföras till rumshöjderna, d. v. s. nivåskillnaden mellan golv och tak — räknas efter våningshöjd, d. v. s. från golv till golv. I vissa fall kan man, såsom nu påpekas i några yttranden, ej direkt räkna med våningshöjden, t. ex. i översta våningen. Av paragrafen framgår emellertid att tjockleken av bjälklag i bostadshus normalt anses vara högst 32 cm. Genom att draga detta mått från de i paragraferna angivna våningshöjderna kunna dessa i fall som de nyss nämnda lätt reduceras till rumshöjder.

Byggnadsnämnden i Hultsfred berör det fall, då rumshöjden icke är enhetlig utan växlar i rummets olika delar. Bestämmelserna om vånings- eller rumshöjd kunna därvid ej direkt tillämpas. Analogivis synes emellertid kunna fordras (jfr stadsplaneutredningens betänkande II s. 51), att luftvolymen i rummet i varje fall ej är mindre än det skulle ha blivit i ett rum med enhetlig våningshöjd ej understigande vad som i 3 mom. angives samt med den för sådant rum enligt 2 mom. tillåtna minsta golvytan. Då ej heller vad som i övrigt anförts i yttrandena är av beskaffenhet att böra medföra ändring i 3 mom. har detsamma avfattats i överensstämmelse med nuvarande 51 § 3 mom. Även 4 mom., mot vilket anmärkning ej framställts i yttrandena, överensstämmer med gällande rätt.

62 och 63 §§.

Paragraferna överensstämma, frånsett vissa ändringar i 63 § 3 och 6 mom., med 52 och 53 §§ gällande byggnadsstadga samt 77 och 78 §§ i utredningens förslag.

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Eskilstuna anför, att enligt 78 § 6 mom. i utredningens förslag skall brandmur, som helt eller delvis icke är motbyggd, behandlas såsom fasad och färgas i lämplig färgton. Föreskriften om brandmurens färg vore emellertid mindre lämplig i fråga om byggnad med fasadtegel. Den borde därför utgå.

Byggnadsstyrelsen har i en den 28 mars 1947 dagtecknad skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om viss ändring av 53 § 3 mom. gällande byggnadsstadga samt till stöd härför anfört: Enligt 53 § 3 mom. byggnadsstadgan skulle brandmur uppföras antingen av bränt tegel med en volymvikt av minst 1,4 kilogram per kubikmeter, varvid muren skulle ha en tjocklek av minst 23 centimeter, eller ock i annan, av byggnadsstyrelsen godkänd likvärdig konstruktion; dock gällde för brandmur, som utgjorde yttervägg till bo-

nings- eller arbetsrum och ej vore motbyggd, i tillämpliga delar vad i 49 § 2 mom. stadgades. I sitt yttrande över av stadsplaneutredningen i dess den 17 juni 1943 avgivna betänkande med förslag till vissa ändringar i byggnadsstadgan anförde styrelsen beträffande nyssnämnda moment — vari en minsta volymvikt av 1,6 kilogram per kubikdecimeter föreslagits för tegel som finge användas i brandmurar — att, enär resultatet av utförda brandprovningar utvisat, att till och med tegel med volymvikten 1,2 kilogram per kubikdecimeter ägde god förmåga att motstå inverkan av brand, åtminstone tegel med volymvikten 1,4 kilogram per kubikdecimeter borde tillåtas för användning till brandmurar. Med hänsyn till från byggnadsföretagare framställda önskemål och då svårigheter för närvarande rådde att framskaffa olika tegelkvaliteter i tillfredsställande utsträckning, vore det enligt styrelsens mening lämpligt att ifrågavarande föreskrift numera ändrades så att även massivt bränt tegel med lägre volymvikt än 1,4 kilogram per kubikdecimeter finge användas för brandmurar, vilket på grund av verkställda provningar och senare vunna erfarenheter icke syntes innebära någon fara ur brandskyddssynpunkt. Enligt statens provningsanstalts brandskyddsklassificering vore samtliga nu använda tegelsorter av massivt bränt tegel hänförliga till högsta brandskyddsklassen, A—8. Volymvikten borde dock icke understiga 1,1 kilogram per kubikdecimeter, vilket i praktiken innebure, att högpöröst tegel, s. k. 1,2-tegel, kunde godtagas till brandmur. Styrelsen föresloge därför, att i förslaget till ny byggnadsstadga motsvarande föreskrift gäves följande lydelse. »Brandmur skall uppföras antingen av massivt bränt tegel med en volymvikt av minst 1,1 kilogram per kubikdecimeter, varvid muren skall hava en tjocklek av minst 23 centimeter, eller ock i annan, av byggnadsstyrelsen godkänd konstruktion; dock — — — stadgas.» Enligt vad styrelsen under hand inhämtat hade statens brandinspektion och svenska brandbefälsförbundet icke något att erinra mot en sådan ändring. Någon motsvarande ändring av föreskrifterna i 56 § 1 mom. byggnadsstadgan angående vilka tegelkvaliteter, som finge användas vid skorstensmurning, syntes emellertid, såvitt för närvarande kunde bedömas, icke böra företagas.

Departementschefen.

Mot den av byggnadsstyrelsen begärda uppmjukningen av gällande bestämmelser rörande beskaffenheten av tegel, som må komma till användning vid uppförande av brandmur, har jag icke något att erinra. Departementsförslaget har jämkats i enlighet med styrelsens hemställan.

Vad byggnadsnämnden i Eskilstuna anförut torde böra medföra en jämkning av utredningens förslag.

64 §.

Paragrafen överensstämmer i stort sett med nuvarande 53 a § samt 79 § i utredningens förslag (motiv, se s. 528 i betänkandet).

Yttrandena.

Civildéforsvarsstyrelsen uttalar, att de föreslagna bestämmelserna icke vore ur alla synpunkter tillfredsställande. Tillämpningen av dessa bestämmelser hade också visat sig leda till vissa missförstånd vid tillämpningen. Styrelsen anför bl. a. följande.

Enligt bestämmelserna skola vertikala bärverk utföras brandsäkert. I de fall, att de bärande konstruktionerna helt eller delvis utgöras av pelare, medger lagens formulering, att väggpartierna mellan dylika pelare utföras av brännbart material. En dylik konstruktion är emellertid, i varje fall i vad gäller ytterväggar, ur såväl civildeforsvars- som allmän brandsynpunkt otillfredsställande. Det bör sålunda krävas, att samtliga ytterväggar i allt väsentligt utföras av icke brännbart material. Enligt förslaget skola även vissa bjälklag utföras brandsäkert. I prop. nr 119/45 framhåller föredragande statsrådet, att takkonstruktioner icke torde innefattas under benämningen »bjälklag». En ofta använd takkonstruktion består av obrännbara, ehuru ej brandsäkra takplattor å järnbalkar. Dessa balkar kringgjutas icke, och äro sålunda ej brandsäkra. Takkonstruktionen i sin helhet uppbäres av pelare, vilka vid detta konstruktionssätt lämpligen utföras av järnbalkar. Pelarna falla emellertid under paragrafens bestämmelser om vertikala bärverk och skola således utföras brandsäkert, d. v. s. kringgjutas. En dylik åtgärd är knappast ur teknisk och ekonomisk synpunkt tillräckligt motiverad, då den icke står i överensstämmelse med själva takkonstruktionens utförande. — Krav på brandsäkerhet uppställas för bl. a. sådana byggnader för industriellt ändamål, i vilka i regel minst femtio personer samtidigt äro sysselsatta. En klassificering av industribyggnader med utgångspunkt från personantalet är emellertid icke tillfyllest. Det är sålunda regel, att i stora lagerlokaler endast ett fåtal personer äro sysselsatta. Dylika byggnader innehålla många gånger mycket stora värden, vilka, om byggnaden är uppförd av brännbart material, vid utbrytande brand knappast stå att rädda. Behovet av brandskyddande åtgärder framstår här lika starkt som för övriga större industriella byggnader. Stadgandet synes därför böra kompletteras antingen med en bestämmelse grundad på byggnadens volym eller ock med en bestämmelse grundad på dess värde. Bedömes byggnaden med hänsyn till dess värde, måste emellertid hänsyn även tagas till värdet av de lager, för vilka den avses. En dylik utgångspunkt måste dock bli svävande. Det första alternativet synes därför vara att föredraga. En storleksordning, i huvudsak motsvarande 50-personersgränsen, synes vara 1 000 m³. Detta mått överensstämmer även väl med de krav, som i 78 § 2 mom. i utredningens förslag till byggnadsstadga uppställas beträffande sektionering med brandmur i träbyggnader med större planyta än 300 m².

Civildéforsvarsstyrelsen framhåller slutligen, att det vore svårt att på ett tillfredsställande sätt författningsmässigt reglera de i förevarande paragraf avsedda ämnena. Det syntes därför böra övervägas, huruvida icke vissa av bestämmelserna lämpligen borde överföras till byggnadsstyrelsens anvisningar.

Svenska teknologföreningen anser liksom civildeforsvarsstyrelsen, att om ett icke brandsäkert tak uppbures av vertikala bärverk, dessa borde få utföras av samma material som takkonstruktionen och att således bestämmelserna i 2 mom. endast borde avse vertikala bärverk, som uppbure bjälklag. *Länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län* framhåller, att författningstexten syn-

tes otydlig då det gällde att i olika sammanhang tillämpa begreppet bjälklag. Den i 1945 års proposition anvisade tolkningen skulle exempelvis leda till att en takkonstruktion över en större samlingslokal, uppförd i anslutning till en skolbyggnad, utan hinder av ifrågavarande stadgande skulle få utföras av icke brandsäker konstruktion. Vidare skulle brandsäkerhetskravet på det översta bjälklaget i en byggnad bli beroende på det statiska utförandet, d. v. s. i vad mån byggnadens övertäckning vore att betrakta som en enda takkonstruktion eller som ett vindsbjälklag med tillhörande takstol. Detta vore otillfredsställande. Närmare anvisningar rörande stadgandenas tillämpning borde utfärdas av byggnadsstyrelsen. *Länsarkitekten i Kronobergs län* finner, att det borde klarläggas vad som menades med större stationsbyggnad och därmed jämförlig större byggnad. Praxis kunde eljest bli mycket olika i olika landsändar. *Stadsfullmäktige i Ludvika* ifrågasätta, huruvida icke liknande bestämmelser som de i paragrafen intagna borde gälla för biografen och samlingslokaler.

Slutligen framhåller *länsarkitekten i Uppsala län* att det icke vore lämpligt att definitionen på vindsvåning i 1 mom. ej vore densamma i förevarande paragraf som i 61 § 2 mom. (47 § 2 mom. departementsförslaget), medan *byggnadsnämnden i Örebro* i anslutning till föreskrifterna i 3 mom. uttalar, att bestämmelserna angående skyddsrum borde, i den mån de skulle bibehållas, överföras till byggnadsstadgan.

Departementschefen.

Bestämmelserna i förevarande paragraf avse i främsta rummet att tillgodose civilförsvarets behov (jfr prop. 119/1945 s. 151—159). De äga dock även stor betydelse ur allmän brandskyddssynpunkt. Med hänsyn till bestämmelsernas natur och betydelse torde det icke vara lämpligt att de överföras till byggnadsstyrelsens anvisningar.

Enligt 1 och 2 mom. i förslaget skola i byggnader av vissa slag vertikala bärverk utföras brandsäkert. Civilförsvarsstyrelsen påpekar, att om de bärande konstruktionerna utgjordes av pelare, föreläge ej hinder, att väggpartierna mellan pelarna utgjordes av brännbart material. Styrelsen föreslår därför, att i allt fall samtliga ytterväggar i de i 1 och 2 mom. omnämnda byggnaderna skola i huvudsak utföras av icke brännbart material. Meningen med de ifrågavarande bestämmelserna torde främst ha varit att framtvinga byggnadskonstruktioner, som icke inom mycket kort tid rasa samman vid eldsvåda. Även om en vägg utgöres av brandsäkra pelare med mellanpartier av brännbart material torde den vara i avsevärt mindre grad utsatt för risk att rasa samman vid eldsvåda än en vägg som i sin helhet består av brännbara ämnen. Givetvis skulle det innebära en förbättring ur civilförsvars- och brandsynpunkt, om de ifrågavarande bestämmelserna skärptes på sätt civilförsvarsstyrelsen föreslagit. Med hänsyn till de ökade kostnader och olägenheter i övrigt, bl. a. ur materialsynpunkt, som en sådan skärpning skulle medföra är jag dock icke beredd att biträda styrelsens förslag. Det må även anmärkas, att det under inga omständigheter torde kunna krävas att ytter-

väggarna i ifrågavarande byggnader helt skola utföras brandsäkert. I och omkring fönster och dörrar torde inslag av trävirke icke kunna undvikas.

Civilförsvarsstyrelsen erinrar vidare, att om taket utfördes av icke brandsäkert material, kunde det synas i viss mån oegentligt att de vertikala bärverk, varå taket vilade, måste vara brandsäkra. De nuvarande bestämmelserna medförde, att om taket utgjordes av t. ex. obrännbara men ej brandsäkra takplattor och uppbures av pelare av järn, så måste pelarna kringgjutas med brandsäkert material. Svenska teknologföreningen gör en liknande anmärkning. Med hänsyn till vad sålunda anförts torde 2 mom. böra omformuleras så, att vertikala bärverk behöva utföras brandsäkert endast om de uppbära bjälklag men däremot icke, om de höra till takkonstruktionen. Den lättnad, som denna jämkning innebär, torde redan i viss utsträckning ha genomförts i praktiken, varvid dock fordrats särskild dispens av länsstyrelsen enligt nuvarande 53 a § 3 mom. (jfr RÅ 1944 not. K 49). Denna uppmjukning torde dock böra begränsas att avse allenast byggnader om högst två våningar. I byggnader med tre eller flera våningar torde alla vertikala bärverk och alltså även de, varå taket vilar, böra utföras brandsäkert.

Som begreppet »bjälklag» enligt uttalande i den proposition, som låg till grund för 1945 års ändringar i byggnadsstadgan (se prop. 119/1945 s. 159), icke innefattar takkonstruktion, behöver sådan konstruktion i byggnad med tre eller flera våningar eller i större samlingslokaler enligt bestämmelserna i 53 a § icke utföras brandsäkert. Detta synes från brandsäkerhetssynpunkt vara en brist. Jag anser därför att i varje fall innertakkonstruktionerna i byggnader med tre eller flera våningar eller i större samlingslokaler böra utföras brandsäkert. Paragrafen har kompletterats i enlighet härmed.

Slutligen anser civilförsvarsstyrelsen, att den i 2 mom. förekommande klassificeringen av industribyggnader med hänsyn till personantalet icke vore tillfyllest, därvid styrelsen särskilt framhåller att i stora lagerlokaler endast ett fåtal personer vore sysselsatta. Väl är det sant att det stundom kan möta svårighet att utröna, huruvida minst 50 personer kunna beräknas bli samtidigt sysselsatta i en industribyggnad. Det är vidare ej alltid lätt att avgöra huruvida en viss byggnad är att anse som en sådan »större» byggnad för den allmänna samfärdseln, som omförmäles i paragrafen. Tillräcklig anledning att, utöver vad nyss nämnts, frånga den i 2 mom. angivna klassificeringen av byggnader torde dock ej föreligga. Det må anmärkas att enligt 70 § i departementsförslaget, motsvarande nuvarande 58 §, skola vid uppförande av byggnad, inrymmande bl. a. fabriks- eller verkstadslokaler, iakttagas särskilda, av byggnadsstyrelsen utfärdade anvisningar till skydd mot eldfara. Nu gällande anvisningar i ämnet innehålla föreskrifter rörande sektionering av sådana byggnader samt utförande av tak, väggar, bjälklag m. m. Med stöd härav kunna för bl. a. industri- och vissa lagerbyggnader påfordras brandsäkerhetsåtgärder utöver dem som framgå av förevarande paragraf.

Undergår byggnad, som avses i 53 a § 1 mom. första stycket gällande byggnadsstadga, till nybyggnad hänförlig ändring eller ändras annan bygg-

nad så att den kommer att bestå av tre eller fyra våningar, skall enligt andra stycket i nämnda moment, brandbotten, där sådan saknas, anordnas å översta på mur eller därmed likvärdigt bärverk vilande bjälklag. Det är emellertid uppenbart att om en byggnad påbygges en eller flera våningar, bestämmelserna i första stycket skola äga tillämpning. Vid sådant förhållande synas orden »eller ändras annan byggnad så att den kommer att bestå av tre eller flera våningar» böra utgå. Vad nu sagts skall på grund av hänvisningen i 2 mom. tredje stycket förevarande paragraf i departementsförslaget äga motsvarande tillämpning med avseende å där avsett fall.

I ett yttrande ifrågasättes, att liknande bestämmelser som de i förevarande paragraf intagna borde gälla för biografer och samlingslokaler. Beträffande biografer finnas särskilda föreskrifter i förordningen den 3 juni 1932 med vissa bestämmelser angående biografer och filmförevisning. Enligt byggnadsstyrelsens anvisningar till nuvarande 58 § byggnadsstadgan skall byggnadsnämnden med ledning av föreskrifterna i biografförordningen utfärda de bestämmelser till skydd mot eldfara som finnas erforderliga vid uppförande även av samlingslokaler av annat slag. Någon jämkning av förevarande paragraf i nyssnämnda syfte torde fördenskuil ej erfordras. Ej heller torde vad i övrigt anförts i yttrandena böra medföra ändring av paragrafen.

65—68 §§.

Paragraferna överensstämman, fränsett mindre jämkningar i 65 § 2 och 3 mom. samt 66 § sista stycket, med nuvarande 54—56 a och 80—83 §§ i utredningens förslag.

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Kumla uttalar, att enligt 80 § 3 mom. första stycket utredningens förslag skulle i vissa byggnader med mer än fyra lägenheter inre taktytor och lägenhetsskiljande väggar åtminstone flamskyddande beklädas. Denna bestämmelse syntes böra ändras därhän, att detta icke gällde därest byggnader medelst brandmurar avdelades så, att ingen del innehölle fler än fyra lägenheter. Eljest skulle det oriktiga förhållandet kunna uppstå, att två sammanbyggda hus på skilda tomter med vardera fyra lägenheter endast skulle behöva åtskiljas av brandmur, medan förutnämnda väggar och taktytor dessutom skulle behöva putsas därest tomterna sammanlades till en. Vidare borde andra stycket i 2 mom. formuleras så att det klart framginge att även dörr i väggen till källarrum med eldstad skulle flamskyddande beklädas. *Byggnadsnämnden i Hultsfred* anser det böra föreskrivas, att i trähus med två våningar skulle väggar och tak på vind, som inretts till bonings- eller arbetsrum, åtminstone flamskyddande beklädas. *Stadsarkitekten i Umeå* framhåller, att det innebure en viss fördyring av dittills tillämpat byggnadssätt att fordra att inre taktytor och lägenhetsskiljande väggar skulle på sätt i 80 § 3 mom. angäves åtminstone flamskyddande beklädas. I byggnadsordning borde undantag kunna medgivas från föreskrifterna i fråga. *Byggnadsnämnden*

i Eskilstuna hävdar, att orden »i byggnad med två eller flera våningar, vinds-våning inräknad» borde kunna utgå ur 80 §, emedan alla möjligheter likväl syntes utesluta.

Mot stadgandet i 81 § sista stycket i utredningens förslag anmärker *svenska teknologföreningen*, att ett förtydligande av vilken isolering som där åsyftades vore nödvändigt. *Byggnadsnämnden i Eskilstuna* gör ett liknande uttalande. *Byggnadsnämnden i Borås* anser, att stuprör ovillkorligen borde förbindas med avloppsnät, där sådant finnes.

Stadsarkitekten och stadsingenjören i Östersund uttala, att föreskriften i 83 § 3 mom. i utredningens förslag om plan av sten eller dylikt framför eldstad syntes vara en kvarleva från äldre dagar. Det syntes kunna ifrågasättas om icke breddmått på eldstadsplaner borde anpassas till tegelmåttet då ju dessa planer ofta gjordes i tegel.

Departementschefen.

Bestämmelserna i 54 § 2 mom. gällande byggnadsstadga (80 § 2 mom. i utredningens förslag) avse allenast utrymme å hanbjälkar eller ovan inredd vind. Det i momentet upptagna förbudet mot uppsättande av skiljeväggar torde emellertid böra gälla även andra utrymmen inom oinredd vind. Uppsättande av skiljeväggar torde dock böra tillåtas för tillgodoseende av i huset boende personers behov av lokaler för tvättning och piskning.

Mot bestämmelserna i 80 § 3 mom. i utredningens förslag har i ett yttrande anmärkts, att där stadgad skyldighet att i byggnad med mer än fyra lägenheter tillse att vissa takytor och väggar åtminstone flamskyddande beklädas icke borde gälla om byggnaden genom brandmurar avdelades så att ingen byggnadsdel innehölle mer än fyra lägenheter. Vad sålunda anmärkts synes riktigt. Momentet torde böra undergå den jämkning som betingas därav. I ett annat yttrande har yrkats, att i trähus med två våningar väggar och tak till inredd vind skola åtminstone flamskyddande beklädas. Skyldighet att förse väggar och tak med flamskyddande beklädnad föreligger enligt paragrafen för byggnad, som inrymmer mer än fyra lägenheter. Att införa en särskild bestämmelse beträffande väggar och tak till inredd vind i tvåvånings träbyggnad med fyra lägenheter eller därunder torde ej erfordras. Med anledning av den erinran som gjorts av stadsarkitekten i Umeå må framhållas att möjlighet att medgiva undantag från stadgandena i paragrafen finnes enligt 73 § i departementsförslaget (88 § i utredningens förslag). Avvikelse kan medgivas dels generellt i byggnadsordning och dels för särskilt fall av länsstyrelsen eller byggnadsnämnden. Huruvida de erforderliga betingelserna för avvikelse från förevarande paragraf föreligga får naturligtvis prövas av vederbörande myndigheter. I ett yttrande har ifrågasatts att orden »i byggnad med två eller flera våningar vinds-våning inräknad» borde utgå ur 80 § i utredningens förslag. Momentet skulle emellertid då erhålla ett annat sakligt innehåll. De citerade orden böra därför bibehållas.

Vid 1945 års revision av byggnadsstadgan ansågos de för flertalet städer förut gällande bestämmelserna om viss beklädnad av inre vägg- och takytor

till förhindrande av brands spridning vara alltför stränga. Med avseende å byggnad för bostads- eller affärsändamål med tre eller flera våningar begränsades i enlighet härmed kravet på brandhårdig beklädnad till att avse inre takytor och lägenhetsskiljande väggar ovan källarbjälklaget (se prop. 119/1945 s. 96). Trots den uppmjukning av bestämmelserna, som sålunda kom till stånd, bruka vid uppförande av byggnader av nyssnämnda slag även väggar, som icke äro lägenhetsskiljande, alltjämt såsom regel på grund av brandfara utföras brandhårdiga. Med hänsyn härtill och då den minskning av byggnadskostnaderna, som ett eftergivande av kravet på att alla väggar skola vara åtminstone brandhårdiga medför, torde vara rätt liten i förhållande till den ökade faran för spridning av brand, anser jag, att i byggnad för bostads- eller affärsändamål med tre eller flera våningar alla inre väggytor, vilka icke hänföra sig till skåp- eller garderobsinredningar, böra förses med åtminstone brandhårdig beklädnad. Inom kontor och butiker böra dock efter särskilt medgivande av byggnadsnämnden skiljeväggar kunna uppsättas utan att skyddas mot eld på nyssnämnt sätt.

Med anledning av vad i ett par yttranden anförts mot sista stycket i 81 § i utredningens förslag, motsvarande 66 § i departementsförslaget, har en omformulering skett i syfte att bättre framhäva vad med stadgandet avses. Anledning att föreskriva att stuprör ovillkorligen skola förbindas med avloppsnät, där sådant finnes, föreligger icke.

De i 83 § 3 mom., motsvarande 68 § 3 mom. i departementsförslaget, angivna breddmåten för eldstadsplan torde vara lämpliga i vanliga fall. Minskning av bredden kan i vissa fall vara befogad, t. ex. då spisen är ovanligt djup. Sådan minskning kan medgivas enligt 73 §.

69 §.

Denna paragraf överensstämmer, bortsett från viss ändring i 2 mom., med 57 § i gällande byggnadsstadga och 84 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Stockholms stads fastighetskontor påpekar, att enligt 2 mom. skulle trappor med omslutningsväggar kunna vara av trä i ett trevåningshus utan inredd vind. Detta strede mot 79 § 1 mom., enligt vilket i byggnad med tre eller flera våningar vertikala bärverk skulle utföras brandsäkert. *Byggnadsnämnden i Kalmar* framhåller, att föreskrifterna i 2 mom. borde omarbetas så att den i landsortsstaden vanliga och till kvantiteten betydande bebyggelsen med tre fulla våningar utom vind inbegreps. Att använda trätrappor i denna bebyggelsetyp vore olämpligt ur såväl brand- som underhålls- och snygghetssynpunkt. Även *byggnadsnämnden i Borås* påyrkar en dylik skärpning, som i allmänhet icke skulle medföra någon fördyring av byggnadsföretaget och vilken för Borås' vidkommande skulle motsvara gängse byggnadssätt. *Länsarkitekten i Kronobergs län* uttalar, att enligt 79 § 1 mom. i utredningens förslag skulle i byggnad med tre eller flera våningar källar- och vindsbjälklag utföras brandsäkert. Däremot lämnades i denna paragraf inga föreskrifter angä-

ende brandhårdiga förbindelser med källare och vind. Givetvis borde genombrytning av ett brandsäkert bjälklag ej ske, om icke åtminstone brandsäker dörr insattes. 79 § 1 mom. borde därför kompletteras eller bestämmelserna i 84 § 2 mom. i utredningens förslag utvidgas att beträffande dylika förbindelser gälla även hus med tre våningar.

Tekniska högskolan i Stockholm anser, att normerna för trappors bredd numera syntes ha vunnit sådan fasthet och blivit så allmänt accepterade att deras siffermässiga fixering med fördel borde kunna ske i byggnadsstadgan i stället för i byggnadsstyrelsens anvisningar.

Departementschefen.

I samband med genomförandet av 1945 års ändringar i byggnadsstadgan yrkades i vissa yttranden att skyldigheten att göra trappor jämte tillhörande planer och omslutningsväggar brandsäkra skulle avse alla byggnader med flera än två våningar. Föredragande departementschefen avvisade dessa förslag på grund av den kostnadsökning, som skulle följa av deras genomförande, men framhöll samtidigt att strängare bestämmelser kunde lokalt föreskrivas med stöd av 60 a § (prop. 119/1945 s. 118). Stadsplaneutredningen har i 84 § av sitt förslag utan ändring upptagit gällande föreskrifter i ämnet. Mot detta förslag har nu anmärkts bl. a., att det strider mot de föreslagna bestämmelserna i 79 § 1 mom. (64 § 1 mom. departementsförslaget). Sistnämnda bestämmelser innehålla bl. a., att i byggnad med tre eller flera våningar vertikala bärverk skola utföras brandsäkert. Trappors omslutningsväggar äro regelmässigt att anse som vertikala bärverk. Av 79 § 1 mom. skulle alltså framgå att trapphusen måste utföras brandsäkert i trevåningshus, medan enligt 84 § 2 mom. sådan skyldighet föreligger endast i byggnad med fyra våningar eller däröver. Vidare har i ett yttrande påpekats, att det icke borde vara möjligt att genombryta ett brandsäkert bjälklag mot vind eller källare utan att åtminstone brandhårdig dörr insattes i öppningen. Brandhårdiga dörrar i dylikt fall fordrades enligt 84 § 2 mom. endast i byggnad med fyra eller flera våningar medan enligt 79 § i utredningens förslag brandsäkra bjälklag mot vind och källare skulle inrättas även i trevåningshus.

För att undgå de motsättningar som sålunda synas föreligga mellan 79 § 1 mom. och 84 § 2 mom. i utredningens förslag (64 § 1 mom. departementsförslaget resp. 2 mom. i förevarande paragraf), torde skyldigheten att göra trappor jämte tillhörande planer och omslutningsväggar brandsäkra nu böra utvidgas att avse även trevåningshus. Såsom trevåningshus synes emellertid, i överensstämmelse med den regel som gäller enligt 64 § 1 mom. sista stycket i departementsförslaget, icke böra räknas tvåvåningsbyggnad med vind annat än i det fall att vinden är inredd till mer än hälften. Den föreslagna skärpningen mildras därigenom i viss mån. Vidare kan anmärkas att det knappast torde vara vanligt att trappor i byggnader med tre fulla våningar utföras av trä. Ej minst ur kostnadssynpunkt är det i regel bättre att använda betongtrappor, vilka numera tillhandahållas i standardiserade format i den allmänna handeln. Skulle på vissa orter avvikelser från de ifrågavarande bestäm-

melserna visa sig erforderliga kunna sådana avvikelser medgivas enligt 73 § i departementsförslaget.

Bestämmelserna om trappors bredd ansågos vid 1945 års revision av byggnadsstadgan äga karaktär av tillämpningsföreskrifter och därför böra ersättas av anvisningar av byggnadsstyrelsen. Anledning att nu frångå denna uppfattning synes ej föreligga.

70 §.

Paragrafen överensstämmer med 58 § i gällande byggnadsstadga och 85 § i utredningens förslag.

71 §.

Denna paragraf överensstämmer med nuvarande 59 § samt med 86 § i utredningens förslag (motiv, se s. 528—529 i betänkandet).

Yttrandena.

Tekniska högskolan i Stockholm uttalar, att bestämmelserna angående takluckor och räcken på tak m. m. ej vore tillräckligt prövade och slutligt utformade. Det kunde därför ifrågasättas, om de icke borde överflyttas till byggnadsstyrelsens anvisningar. *Svenska teknologföreningen* anser också, att bestämmelserna borde överföras till anvisningarna. *Byggnadsnämnderna i Trelleborg och Örebro* anse, att de ifrågavarande föreskrifterna medförde fördyring utan motsvarande nytta och att bestämmelserna därför borde omarbetas. *Svenska arkitekters riksförbund* framhåller, att föreskrifterna rörande räcken vid takfot medförde större skada än nytta och alltså borde utgå. *Stadsarkitekten i Umeå* uttalar liknande mening. Om tak förseddes med snöräcken, medförde detta enligt vad stadsarkitekten uttalar att snön hopade sig på taken. Först härigenom uppkomme behov att skotta bort snön. Bestämmelserna borde omformuleras så att snöräcken skulle anordnas endast vid byggnader med fyra eller flera våningar eller i övrigt, där byggnadsnämnden så funne nödigt till skydd mot olycksfall. *Byggnadsnämnden i Kalmar* anför, att bestämmelsen i 2 mom. punkt 2 om snöräcke vore i fall av öppen bebyggelse onödig och dyrbar. Även beträffande punkt 1 kunde behovet åtminstone för landsortsstädernas trevånings bostadsområden starkt ifrågasättas, varför ett kategoriskt krav ej borde kvarstå. Eventuellt kunde i 3 mom. större frihet ges för byggnadsnämnden att befria från skyldigheten att fullgöra kraven i 2 mom. punkterna 1 och 2 eller ock kunde bestämmelsen i 88 § 1 mom. utsträckas att gälla även 86 §. Behovet i varje särskild ort kunde då bättre tillgodoses. *Stadsfullmäktige i Strängnäs* uttala, att de föreslagna bestämmelserna icke vore lämpliga. Särskilt vore det svårt att på ett tillfredsställande sätt utföra de föreskrivnanock- och skyddsräckena vid tegeltak. Förtydligande anvisningar borde lämnas rörande arten av de skäl, som av byggnadsnämnden kunde godtagas för medgivande av lindring. *Byggnadsnämnden i Kumla* anser önskvärt, att paragrafen förtydligades med närmare uppgifter om när takluckor m. m. skulle anses erforderliga.

Departementschefen.

De gällande bestämmelserna i 59 § byggnadsstadgan om vissa anordningar på byggnads yttertak tillkommo år 1944 i syfte att förebygga olycksfall vid takarbeten. Dessa bestämmelser, som sålunda äro betingade av hänsyn till takarbetarnas säkerhet, torde böra bibehållas. Någon lättnad i bestämmelserna är jag alltså icke beredd att nu föreslå.

1938 års arbetarskyddskommitté har i ett den 27 juni 1946 avgivet betänkande med förslag till lag om skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete m. m. föreslagit, att husägare skall kunna åläggas att även i andra fall än dem, som avses i förevarande paragraf, vidtaga sådana anordningar å hustak som kunna erfordras för att förhindra olycksfall vid arbete å taket (SOU 1946: 60 s. 247, jfr s. 60). Till detta förslag torde ställning få tagas i annat sammanhang.

Enligt 3 mom. i paragrafen äger byggnadsnämnden medgiva avvikelser från bestämmelserna i 1 och 2 mom. då särskilda skäl därtill äro. Såsom framgår av föredragande departementschefens uttalande vid framläggande år 1944 av förslag i ämnet (prop. 147/1944 s. 25) kan dispensmöjligheten användas då anbringandet av föreskrivnanockräcken och andra skyddsanordningar anses medföra alltför stora kostnader och andra svårigheter. Undantag från ifrågavarande bestämmelser bör också kunna medgivas i sådana fall, då bestämmelsernas iakttagande är utan gagn, t. ex. då behov av snöskottning regelmässigt icke förekommer.

Gällande bestämmelser i 59 § äga tillämpning även i fråga om byggnader som uppförts före den 1 juli 1944, därvid skall iakttagas att föreskrivna åtgärder skola vara utförda senast inom fem år från nyssnämnda dag, där ej Kungl. Maj:t annorlunda bestämmer. Ett motsvarande stadgande har införts i 178 § departementsförslaget. Med hänsyn till rådande material- och arbetskraftssvårigheter blir det kanske nödvändigt att framflytta tidpunkten för arbetenas slutförande. Kungl. Maj:t torde senare få taga ställning till frågan härom.

72 §.

Paragrafen motsvarar 60 § nuvarande byggnadsstadgan och 87 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Kalmar framhåller, att den i paragrafen föreskrivna skyldigheten att underhålla byggnad även borde gälla beträffande stängsel och andra anordningar, vartill byggnadslov erfordrades. Ett illa underhållet plank kunde medföra såväl osnyggighet och vanprydna som faror på grund av bristande hållfasthet. *Länsstyrelsen i Kalmar län* uttalar liknande mening.

Länsstyrelsen i Kristianstads län anser, att skyldighet att nedriva byggnad borde föreligga, ej blott då den medförde fara för människor eller egendom, utan så snart den icke kunde istandsättas för en kostnad som i förhållande

till byggnadens värde i befintligt skick vore att anse som skälig. *Byggnadsnämnden i Borås* uttalar, att föreläggande om rivning av byggnad borde kunna givas i det fall, då byggnaden vore av så bristfällig beskaffenhet att den ej kunde iståndsättas utan ändring, som enligt de föreslagna bestämmelserna i 177 § i utredningens förslag vore att anse som nybyggnad. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* samt *stadsarkitekten i Uddevalla* förorda sådan ändring av paragrafen, att rivning av bristfällig byggnad skall kunna beslutas av byggnadsnämnden även i andra fall än då fara föreligger för människor eller egendom. Även *byggnadsnämnden i Skellefteå* samt *länsstyrelsen och länsarkitekten i Västerbottens län* förorda utökning av byggnadsnämndens rätt att utdöma bristfälliga och vanprydande byggnader. Eventuellt ifrågasattes tillskapande av rätt för vederbörande samhälle att lösa dylika byggnader.

Departementschefen.

Tomtagarnas åliggande att underhålla byggnad så att hälsofara, osnygghet m. m. ej uppkommer torde, såsom i ett par yttranden framhållits, böra gälla även beträffande stängsel och andra anordningar å tomt. Likaså bör byggnadsnämndens befogenhet att föreskriva rivning av byggnad avse även stängsel och dylikt. Skyldighet att nedriva byggnad, som är av bristfällig beskaffenhet, föreligger enligt gällande bestämmelser och utredningens förslag, därest byggnaden kan medföra fara för människor eller egendom och den ej kan nöjaktigt iståndsättas. Denna bestämmelse är, såsom i yttrandena framhålles, icke tillräcklig för att framtvinga borttagandet av byggnader, även om dessa äro gamla, dåligt underhållna och i hög grad missprydande. En utvidgning av byggnadsnämndens rätt att föreskriva borttagande av skadade eller äldre byggnader synes fördenskull påkallad. Sådan rätt torde böra föreligga om byggnad, som är av bristfällig beskaffenhet, ej kan iståndsättas för rimlig kostnad. Självfallet bör härvid noga beaktas, att kulturellt värdefulla byggnader ej rivs. Det må anmärkas att staden i regel även torde kunna lösa byggnad enligt 44 § första stycket i det riksdagen förelagda förslaget till byggnadslag.

73 och 74 §§.

73 § överensstämmer i sak med 60 a § och 53 a § 3 mom. i gällande stadga samt 88 § i utredningens förslag. 74 § är, fränsett paragrafhänvisningarna, lika med nuvarande 60 b § samt 89 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Föreningen Sveriges stadsarkitekter ifrågasätter, om ej alltför detaljerade anvisningar från central myndighet, varigenom byggnadsnämndernas inflytande på byggnadsfrågornas avgörande begränsades, komme att minska byggnadsnämndernas ansvarskänsla och intresse. Det funnes stora värden i form av lokala traditioner att tillvarataga. Föreningen hoppades att det skulle bli möjligt att medge de olika byggnadsnämnderna att vid byggnadsordning-

arnas upprättande med hänsyn till lokal erfarenhet och tradition skärpa stadgans bestämmelser.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttalar, att byggnadsstyrelsens anvisningar borde, innan de fastställdes, utremitteras till lämpligt antal av de mera kvalificerade byggnadsnämnderna inom olika delar av landet. Endast på så sätt kunde de lokala synpunkterna vederbörligen komma fram.

Departementschefen.

Såsom framgår av 73 § i departementsförslaget kunna avvikelser från bestämmelserna om byggnads tekniska utförande intagas i byggnadsordning, då det finnes påkallat med hänsyn till ortsförhållandena eller eljest. Avvikelser böra dock ej medgivas i sådan omfattning eller på sådant sätt, att syftet med det år 1945 genomförda förenhetligandet av de byggnadstekniska föreskrifterna äventyras.

Byggnadsstyrelsens nuvarande anvisningar ha utarbetats efter samråd med särskilda sakkunniga, däribland vissa representanter för byggnadsnämnder i olika delar av landet. Kungl. Maj:t torde komma att tillse att den lokala sakkunskapen i byggnadsfrågor utnyttjas i tillräcklig omfattning även då fråga uppkommer om ändring eller omarbetning av anvisningarna. Någon föreskrift härom erfordras icke.

Om rivning.

75 §.

Paragrafen är likalydande med 60 c § i gällande byggnadsstadga och 90 § i utredningens förslag.

Om byggnadslov.

76 §.

Denna paragraf överensstämmer i stort sett med 61 § i gällande stadga och 91 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Stadsfullmäktige i Sundbyberg anse, att tillstånd av byggnadsnämnden borde fordras ej blott för schaktnings-, sprängnings- eller utfyllningsarbeten inom byggnadskvarter, utan även för trädfällning eller fyllning. *Byggnadsnämnderna i Uppsala* och *Borås* påpeka, att tillstånd till schaktningsarbeten m. m. borde fordras även utom byggnadskvarter. *Svenska kommunaltekniska föreningen* uttalar, att redan nu förekomme mångenstädes att ritning över hur plantering tänktes ordnad på tomt ingåves till byggnadsnämnden för godkännande. Det syntes lämpligt att skyldighet härutinnan föreskrevs. Ritningen borde visa plan över anläggningen. Vidare borde uppgivas växtmaterial, trädbestand m. m. *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare* före-

slår, att bland åtgärder, till vilka fordrades byggnadslov, skulle nämnas »plantering, förändring eller utökning av dylik med angivande av växtmaterialet och dess placering». Enligt föreningens mening vore det beklagligt att planteringsarbeten kunde utföras utan att tillstånd inhämtats, särskilt när det gällde områden där värdefull natur kunde spolieras. Alla skäl talade för att ett tidigt utarbetande av planteringsplanen vore till fördel både för den enskilde och för det allmänna.

Slutligen framhåller *byggnadsnämnden i Norrköping*, att bro, tunnel och vissa likartade arbeten icke borde få utföras i stad utan att byggnadsnämnden erhållit tillfälle att pröva ritningsförslag beträffande arbetena.

Departementschefen.

Byggnadslov synes böra fordras ej blott för schaktnings-, sprängnings- eller utfyllningsarbeten utan även för trädfällning. Tillstånd torde dock liksom för närvarande böra sökas endast såvitt angår mark inom byggnadskvarter. Då det gäller schaktning m. m. inom område, som avsetts till gata eller annan allmän plats, är det oftast stadens egna organ som utföra arbetet. Det synes kunna förutsättas att erforderligt samarbete mellan dessa organ och byggnadsnämnden därvid förekommer. Detsamma torde gälla beträffande utförandet av bro eller tunnel eller andra dylika arbeten i stadens regi. I vissa fall kan det emellertid förekomma att även enskilda markägare finna med sin fördel förenligt att verkställa schaktning, trädfällning m. m. inom område, som avsatts till allmän plats. Arbetena få därvid, liksom f. ö. även då det gäller schaktning m. m. inom byggnadskvarter, enligt 17 och 40 §§ propositionsförslaget till byggnadslag icke vidtagas på sådant sätt att områdets användning för avsett ändamål väsentligt försvåras. Härutöver torde några särskilda föreskrifter med avseende å mark utom byggnadskvarter ej erfordras.

Enligt 55 § i förevarande förslag äger byggnadsnämnden förelägga tomtägare att anlägga och vidmakthålla lämplig plantering på mark, som undantagits från bebyggande. I samband med att sådant föreläggande gives har byggnadsnämnden tillfälle att pröva, huru planteringen skall vara beskaffad. Att kräva byggnadsnämndens lov till varje åtgärd, som avser växtligheten å tomt, skulle däremot föra alldeles för långt.

Enligt föreskrift i gällande byggnadsstadga erfordras byggnadsnämndens lov till anordnande av virkes- eller annat varuupplag eller materialgård. I det förslag till byggnadslag, som förelagts riksdagen för antagande, har föreskrivits, att varuupplag, materialgård eller ljusanordning icke må inrättas i närheten av befästning eller flygplats, om därigenom befästningens eller flygplatsens användning för avsett ändamål försvåras eller eljest avsevärt men tillfogas försvaret eller luftfarten. För den enskilde kan det stundom vara svårt att avgöra, huruvida ifrågasatt ljusanordning är till men i angivet hänseende. Nyssnämnda föreskrift i gällande byggnadsstadga om byggnadslov för anordnande av upplag eller materialgård torde därför böra utsträckas att avse även inrättande av ljusanordning. En dylik utvidgning av

föreskriften synes önskvärd även av andra skäl än av hänsyn till försvaret och luftfarten. Det torde, även utan att detta uttryckligen angivits, vara uppenbart att skyldigheten att söka byggnadsnämndens lov till inrättande av ljusanordning endast avser sådan anordning som är av någon betydelse.

77 §.

Paragrafen motsvarar 62 § nuvarande byggnadsstadga och 92 § i utredningens förslag (motiv, se s. 529—531 i betänkandet).

Yttrandena.

Stockholms stads byggnadsnämnd uttalar tvekan i fråga om lämpligheten av att överhuvud medgiva eftergift av gällande stadgande under 1 mom. b) att karta för byggnadslov skall motsvara de fordringar på fullständighet och noggrannhet, som gälla för tomtkarta. *Överståthållarämbetet* anser däremot, att om en fastighet före ombildning till tomt fått gränserna bestämda enligt föreskrifterna i 2 kap. fastighetsbildningslagen, måste den därvid upprättade kartan kunna anses fullt jämförbar med tomtkarta. Samma värde hade enligt ämbetets mening karta från avstyckningsförrättning, varvid avstyckningens samtliga gränser blivit bestämda enligt 5 kap. fastighetsbildningslagen. *Stadsarkitekten i Uddevalla* anför, att den i 1 mom. b) angivna kartan vore den som i dagligt tal benämndes nybyggnadskarta. Enligt 1 mom. c) krävdes kopia av denna karta. Det syntes dock vara tillfyllest med en å ritningarna angiven situationsplan.

Byggnadsnämnden i Karlskoga anser, att vid byggnadslovsansökningen borde fogas förslag till ordnande av den obebyggda delen av fastigheten, såvida byggnadsnämnden prövade detta erforderligt. Samma mening uttalas av *stadsarkitekten, stadsplanarkitekten och stadsingenjören i Örebro*.

Svenska arkitekters riksförbund anser det synnerligen angeläget att de föreslagna bestämmelserna i 1 mom. d) om att ritningar skola vara fackmässigt upprättade kompletterades med mer preciserade bestämmelser om kravet på kompetens för upprättande av byggnadsritningar. Detta krav borde göras lika det i byggnadsstadgan föreslagna kompetenskravet för uppgörande av general- och stadsplaner. I byggnadsordning kunde sedan när det gällde enklare byggnader medgivas eftergift i fråga om de eljest föreskrivna kompetensvillkoren. *Svenska teknologföreningen* understryker vikten av att de som utarbetade byggnadsritningar och konstruktioner ägde erforderlig teoretisk och praktisk kompetens. *Byggnadsnämnden i Karlskoga* och *stadsingenjören i Örebro* anse, att kompetensregler borde uppställas för person som upprättade byggnadsritningar. *Länsarkitekten i Kristianstads län* framhåller emellertid, att redan de föreslagna föreskrifterna bleve en god hjälp i arkitekternas strävan att genom fackmässiga ritningar och riktiga arbetsbeskrivningar medverka till att byggnadsföretagen bleve ändamålsenliga samt finge god arkitektur och lämplig inredning.

Svenska arkitekters riksförbund anför, att enligt 1 mom. d) skulle detaljbestämmelser om hur byggnadsritningar borde utföras intagas i byggnads-

ordning. Utredningen hade uttalat att det närmast syntes ankomma på byggnadsstyrelsen att utfärda erforderliga anvisningar i ämnet. Bestämmelse här-om borde emellertid intagas i stadgan.

Departementschefen.

Enligt utredningens förslag skall vid ansökning om byggnadslov fogas karta, motsvarande de fordringar som gälla i avseende å tomtkarta. Byggnadsnämnden äger dock godtaga enklare karta, därest byggnads sättet är öppet och fråga ej är om uppförande av helt ny byggnad eller om tillbyggnad till befintlig byggnad. Det sålunda föreslagna undantaget från skyldigheten att förete tomtkarta torde motsvara ett praktiskt behov utan att medföra våda ur säkerhetssynpunkt. Att såsom i ett yttrande föreslås medgiva eftergift i fråga om kartans beskaffenhet även i vissa andra fall torde däremot icke vara lämpligt. Vidare skall vid ansökan om byggnadslov fogas kopia av tomtkartan. Med anledning av vad stadsarkitekten i Uddevalla uttalat må anmärkas, att denna kopia icke behöver upptaga alla de förhållanden som skola återfinnas på tomtkartan, t. ex. för tomten gällande bestämmelser, utan endast tomtens gränser och andra uppgifter som erfordras för att bestämma den tillämnade byggnadens läge. Såsom förut nämnts torde icke böra generellt fordras att lov sökes till plantering å tomt. Med hänsyn bl. a. härtill lär ej heller i allmänhet kunna krävas att plan företes rörande ordnandet av den del av tomten som lämnas obebyggd.

Ritningar skola enligt förslaget vara fackmässigt upprättade. Om ritning är utförd på ett osakkunnigt sätt kan byggnadsnämnden, såsom utredningen framhållit, kräva att en ny ritning företes, som är upprättad av fackman. De föreslagna bestämmelserna giva alltså byggnadsnämnden viss möjlighet att framtinga användandet av kompetenta personer vid uppgörande av ritningar. Att nu uppställa strängare regler, t. ex. av den innebörd att alla ritningar skola vara utförda av högskolebildad arkitekt eller ingenjör, torde icke vara lämpligt eller möjligt, bl. a. på grund av bristen på fackmän av dessa slag.

78 §.

Denna paragraf, som motsvarar nuvarande 63 §, överensstämmer i sak med 93 § i utredningens förslag (motiv, se s. 531—532 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska teknologföreningen anför, att det måste anses som ett allmänt intresse att byggnaderna erhöles såväl en god planlösning som ett gott utförande. Beträffande planlösningen omnämndes i punkt 8 endast bostadslägenhet. Kravet på god planlösning borde utsträckas till att omfatta hela byggnaden och även andra byggnader än bostadshus. Samma mening uttalas av *svenska arkitekters riksförbund*, *länsarkitekten i Jämtlands län*, *stadsfullmäktige i Sundbyberg* samt *stadsarkitekten och stadsingenjören i Östersund*. *Stockholms stads kammarkontor* yrkar, att bostädernas planläggning

ställdes under en betydligt mera ingående allmän kontroll än utredningen förutsatt. Punkt 8 borde erhålla en utformning som tydligt angåve att den föreslagna granskningens uppgift skulle vara att genom positiv kritik och vägledning främja tillkomsten av socialt goda lägenhetstyper.

Departementschefen.

Av övergångsstadgandet i 181 § första stycket framgår, att byggnadsnämnden vid prövning av ansökan om byggnadslov till nybyggnad inom område, för vilket avstyckningsplan gäller, skall förvissa sig om att företaget icke strider mot planen (jfr 168 § andra stycket byggnadslagen).

Byggnadsnämnden skall enligt den föreslagna punkt 8 vid prövning av ansökan om lov till nybyggnad tillse, att i byggnaden inrymd bostadslägenhet erhåller god planlösning. Såsom anförts i flera yttranden bör en sådan tillsyn av planlösningen emellertid ej avse allenast bostadslägenheter utan även arbetslokaler och utrymmen av andra slag samt byggnaden över huvud, exempelvis förläggningen av utrymningsvägar. Nämndens uppgift är att söka verka för att planlösningen blir ekonomiskt och socialt tillfredsställande.

79 §.

Paragrafen saknar motsvarighet såväl i gällande byggnadsstadga som i utredningens förslag.

Departementschefen.

Vid framläggande av förslaget till byggnadslag framhöll jag, att i byggnadsstadgan borde till förekommande av olämplig tätbebyggelse upptagas föreskrift om att byggnadslov icke finge beviljas byggnadsföretag inom område, för vilket detaljplan ej finnes, om företaget vore att hänföra till tätbebyggelse (se prop. 131/1947 s. 264, jfr s. 78 och 406). Som nybyggnad inom städer och stadsliknande samhällen ej finge företagas utan byggnadslov, skulle man härigenom få goda möjligheter att förhindra ej önskvärd tätbebyggelse. I enlighet härmed har i 87 § byggnadslagen upptagits en bestämmelse som ger Kungl. Maj:t befogenhet att utfärda en sådan generell föreskrift som nyss nämnts. Sådan föreskrift må dock enligt andra stycket i sistnämnda paragraf ej avse bebyggelse för jordbrukets, fiskets, skogsskötselns eller därmed jämförligt behov. Med stöd av nyssnämnda bemyndigande torde i förevarande paragraf i byggnadsstadgan böra föreskrivas att inom område, som icke ingår i stadsplan eller byggnadsplan, byggnadslov ej må medgivnas nybyggnad, som skulle innefatta tätbebyggelse, i vidare mån än för tillgodoseende av jordbrukets, fiskets, skogsskötselns eller därmed jämförligt behov. Denna föreskrift avser nybyggnad icke blott inom område, som ännu icke varit föremål för någon planläggning, utan även mark, som i regionplan eller generalplan förklarats lämpad för tätbebyggelse men för vilken detaljplan ännu ej fastställts (se prop. 131/1947 s. 407). Inom område för vilket vid byggnadslagens ikraftträdande finnes godkänd avstyckningsplan må dock enligt 168 § nämnda lag tätbebyggelse äga rum, där ej Kungl.

Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer annorlunda förordnar. I enlighet härmed har under 181 § i byggnadsstadgans övergångsbestämmelser upptagits föreskrift om att avstyckningsplan skall i de hänseenden, varom i 79 § sägs, jämföras med byggnadsplan, där ej länsstyrelsen annorlunda förordnar.

På sätt framhölls i propositionen rörande byggnadslagen (se s. 408, jfr s. 387) äger Kungl. Maj:t dispensera från föreskrift, som meddelats med stöd av 87 § byggnadslagen, eller ock uppdraga åt länsstyrelse eller annan myndighet rätt att medgiva undantag. I enlighet härmed har i andra punkten av förevarande paragraf stadgats att länsstyrelsen utan hinder av föreskriften i paragrafens första punkt må, om särskilt förbud mot tätbebyggelse ej gäller, medgiva tillstånd till nybyggnad, därest ett ändamålsenligt bebyggande av marken icke därigenom försvåras. Denna rätt att medgiva undantag omfattar även befogenhet att dispensera från den i 5 § andra stycket byggnadslagen uppställda allmänna principen om vad som förutsättes för att mark skall få användas till tätbebyggelse (jfr 136 § byggnadslagen, se förenämnda prop. s. 387 och 408). Om särskilt förbud mot tätbebyggelse eller annan bebyggelse gäller enligt fastställd generalplan, skall angående dispens tillämpas vad härom stadgas i 13 § byggnadslagen. Avser ansökan om dispens från föreskriften i första punkten av förevarande paragraf nybyggnad inom område som ingår i regionplan, har länsstyrelsen, på sätt framgår av stadgandet i 135 § byggnadslagen, vid prövningen av dispensansökningen att tillse, att markens användning för i regionplanen avsett ändamål icke försvåras.

80—82 §§.

80 § 2 mom. saknar motsvarighet såväl i nuvarande byggnadsstadgan som i utredningens förslag. I övrigt överensstämmer förevarande paragrafer i sak med 64—66 §§ i gällande stadga och 94—96 §§ i utredningens förslag.

Yttrandena.

Riksansantikvarieämbetet ifrågasätter, huruvida det icke vore lämpligt, att byggnadsnämnden i det fall, som avsåges i 96 § andra stycket i utredningens förslag, inhämtade både byggnadsstyrelsens och riksansantikvarieämbetets yttrandena. Visserligen ägde samråd mellan byggnadsstyrelsen och ämbetet rum i alla frågor, som berörde ämbetsverkens kompetensområden, men med hänsyn till ett praktiskt bedrivande av kulturminnesvården i städer och andra samhällen skulle det utan tvivel vara en fördel, om redan byggnadsstadgans formulering gäve besked om ämbetets befattning med ärenden av här ifrågasatt art. Ämbetet ville också framhålla att den givna definitionen »byggnad av historisk eller konstnärlig betydelse» ej helt täckte det avsedda begreppet, emedan en byggnad kunde äga stort kulturhistoriskt värde utan att något minne av rent historisk art vore förknippat med densamma. Ordet »historisk» borde fördenskull utbytas mot »kulturhistorisk», vilken senare beteckning innefattade såväl »antikvarisk» som »historisk» i egentlig mening.

Länsarkitekten i Västerbottens län anför, att en viss kulturvårdande uppgift hade då det gällde prästgårdar lagts på länsarkitekt i samarbete med landsantikvarie. I praktiken torde sådant samarbete förekomma även i andra byggnadsfrågor. Det kunde ifrågasättas om icke stöd härför borde finnas i byggnadsstadgan.

Departementschefen.

I 80 § 2 mom. har införts bestämmelse om rätt för byggnadsnämnden att påfordra, att erforderliga utrymmen på tomt eller inom byggnad skola avses för parkering av fordon, som erfordras för de på tomten eller inom byggnaden boendes eller vistandes behov. Angående motiven till denna bestämmelse hänvisas till vad förut anförts (motiven till 26 § punkt 11).

Enligt 96 § i utredningens förslag, motsvarande 82 § i departementsförslaget, skall byggnadsnämnden vaka över att byggnad av historisk eller konstnärlig betydelse icke förvanskas. Även kulturhistoriskt värdefull bebyggelse bör skyddas. Paragrafen torde böra kompletteras så att detta tydligt framgår.

Byggnadsnämnden skall enligt utredningens förslag, därest historiskt eller konstnärligt betydelsefull byggnad anses kunna skadas genom byggnadsföretag, vartill lov sökts, inhämta byggnadsstyrelsens yttrande i ärendet. Såsom riksantikvarieämbetet anført äger samarbete mellan ämbetet och byggnadsstyrelsen rum i dylika ärenden. Föreskrift om sådant samråd torde dock icke behöva meddelas. Ej heller synes det nödvändigt att närmare reglera formerna för samarbete mellan länsarkitekt och landsantikvarie i byggnadsfrågor.

83 och 84 §§.

Dessa paragrafer överensstämma med 67 och 68 §§ i gällande byggnadsstadga samt 97 och 98 §§ i utredningens förslag.

Yttrandena.

Civilförsvarsstyrelsen finner det angeläget att bestämmelserna i civilförsvarslagen om anordnande av skyddsrum uttryckligen omnämnas i 97 § första stycket utredningens förslag bland de särskilda föreskrifter som skola beaktas av byggnadsnämnden. *Byggnadsnämnden i Kumla* anför, att enligt 97 § andra stycket skulle yrkesinspektionen eller bergmästaren underrättas rörande ansökan om byggnadslov för industriell anläggning. Praxis syntes vara att byggnadsnämnden begärde nämnda tjänstemäns yttrande, innan byggnadslov beviljades. Bestämmelsen borde ändras i denna riktning.

Departementschefen.

1938 års arbetarskyddskommitté har i sitt förut omförmälda betänkande föreslagit skärpta bestämmelser angående kontroll över nybyggnad eller ombyggnad av arbetslokaler (jfr SOU 1946: 60 s. 281—295). Till detta förslag, vars genomförande skulle medföra jämkning i förevarande paragrafer, torde ställning få tagas i annat sammanhang.

Med anledning av vad civilförsvarsstyrelsen yttrat må framhållas, att en direkt hänvisning till föreskrifterna i civilförsvarslagen om anordnande av skyddsrum intagits i 64 § 3 mom. departementsförslaget.

85 och 86 §§.

Paragraferna överensstämma i sak med 69 och 70 §§ i gällande byggnadsstadga samt 99 och 100 §§ i utredningens förslag.

Yttrandena.

Länsarkitekten i Uppsala län anser en ändring av bestämmelserna om byggnadslovs giltighetstid önskvärd. Den föreskrivna maximitiden 5 år borde utgå, då den endast gjorde paragrafen oklar.

Länsstyrelsen i Jönköpings län framhåller, att byggnadsnämnden även i de fall, som omförmäldes i 100 § utredningens förslag, obetingat borde ha befogenhet att taga befattning med byggandet. Även *byggnadsnämnden i Örebro* yrkar, att byggnadslov borde lämnas för statliga byggnader. *Byggnadsnämnden i Kalmar* uttalar, att det måhända kunde vara praktiskt att byggnadsåtgärder anmälades för nämnden, även då fråga icke vore om nybyggnad.

Departementschefen.

Av 85 § departementsförslaget framgår, att byggnadslov är förfallet såvida icke inom två år det medgivna arbetet påbörjats eller efter inträffat avbrott återupptagits. I intet fall äger byggnadslov giltighet för längre tid än fem år. Sistnämnda bestämmelse torde motsvara ett praktiskt behov och bör därför bibehållas.

86 § departementsförslaget innehåller regler om tillståndsprövningen för byggnadsarbeten rörande allmän byggnad. Prövningen av byggnadsföretags lämplighet verkställes i dessa fall av statliga myndigheter. Med hänsyn härtill synes det icke nödvändigt att tillstånd till företaget sökes hos byggnadsnämnden. Däremot skall, såsom av paragrafen framgår, nämnden höras i ärendet. Att nämnden underrättas om arbeten, som icke äro hänförliga till nybyggnad, torde icke vara påkallat.

Om tillsyn över byggandet.

87—90 §§.

Dessa paragrafer överensstämma i stort sett med 71—74 §§ i gällande byggnadsstadga samt 101—104 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 533 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska arkitekters riksförbund anför, att bortledandet av förbrukad luft från bonings- och arbetsrum numera i större fastigheter skedde genom fläktanordningar. Då en skorstensfejare väl vanligen saknade kompetens att be-

döma dessa anordningar, borde bestämmelserna i 103 § i utredningens förslag att skorstensfejare skall godkänna ventilationsanordningar inskränkas till att omfatta sådana rök- och ventilationsrör, som skola sotas. *Byggnadsnämnden i Örebro* gör en liknande anmärkning. *Stockholms stads fastighetskontor* anser, att den gjorda ändringen i denna paragraf vore olämplig. Det förhållandet, att föreskriften om slutbesiktning före inflyttningen i verkligheten icke följdes, syntes icke vara tillräckligt skäl för ändringen. Det torde böra understrykas nödvändigheten av att bonings- och arbetsrum vore uttorkade innan inflyttning skedde och att till lägenheterna hörande bilokaler och gemensamma utrymmen vore färdigställda.

Departementschefen.

Anmärkningen av svenska arkitekters riksförbund mot föreskrifterna i 103 § i utredningens förslag, motsvarande 89 § i departementsförslaget, torde böra medföra en jämkning av denna paragraf. Hinder möter icke mot att byggnadsnämnden anlitar skorstensfejare, som är därtill kompetent, att besiktiga även sådana ventilationsrör, som ej skola sotas. Med anledning av vad som yttrats av *Stockholms stads fastighetskontor* må framhållas, att inflyttning i bonings- och arbetsrum givetvis icke bör ske förrän rummen uttorkats. Någon uttrycklig föreskrift härom läser dock icke böra upptagas i byggnadsstadgan.

91 §.

Paragrafen, som motsvarar 75 § i gällande byggnadsstadga, överensstämmer med 105 § i utredningens förslag (motiv, se s. 533—534 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska teknologföreningen anser att de föreskrifter som intagits i denna paragraf icke kunde garantera att den formellt ansvarige byggmästaren komme att göra den personliga insats vid byggnadsarbetet som kunde krävas. Det hade därför bort angivas, att om byggmästaren icke följde paragrafens bestämmelser, byggnadsnämnden ägde påfordra tillsättandet av en ny ansvarig arbetsledare. *Stadsfullmäktige i Sundbyberg* uttala, att erfarenheten hade visat att icke sällan den av byggnadsnämnden vederbörligen godkände ansvarige byggmästaren icke utgjorde den verkliga arbetsledaren för bygget utan endast den formellt ansvarige. Den verkliga arbetsledaren kunde vara en som saknade erforderlig kapacitet. Paragrafen borde omarbetas så att den utgjorde ett större hinder mot dylikt bulvanskap. *Stockholms stads fastighetskontor* gör en liknande anmärkning.

Departementschefen.

För varje byggnadsarbete skall enligt den föreslagna lydelsen av förevarande paragraf finnas en person, som fortlöpande utövar ledning och tillsyn av arbetet samt ansvarar för dess utförande. Tydligt är med denna avfattning att arbetsledaren skall kontinuerligt leda och övervaka arbetet. Han

får sålunda icke såsom stundom förekommit överlåta den verkliga ledningen till andra personer. Skulle byggnadsnämnden finna, att den ansvarige arbetsledaren icke leder och övervakar arbetet på behörigt sätt, äger nämnden kräva att ny arbetsledare utses.

92 §.

Denna paragraf överensstämmer med 76 § i gällande stadga och 106 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Svenska teknologföreningen uttalar, att enligt paragrafens andra stycke kunde för sådant arbete, vars ledning krävde speciell utbildning eller erfarenhet, i byggnadsordningen stadgas ytterligare kompetensvillkor för arbetsledning. Dylika kompetensvillkor borde enligt föreningens mening angivas i byggnadsstadgan. Vidare förelåge behov av föreskrifter om kompetens för verkmästarna på ett bygge, vilka närmast under arbetsledarna utgjorde arbetsbefäl på arbetsplatsen. Förstnämnda anmärkning framställles även av *byggnadsnämnden i Kumla*, medan *Stockholms stads fastighetskontor* biträder förslaget att viss kompetens föreskrives för verkmästare. Benämningen arbetsledare borde enligt fastighetskontorets mening överflyttas på verkmästarna, under det att den för byggnadsföretaget ansvarige borde kallas ansvarig byggmästare.

Departementschefen.

För byggnadsarbeten av krävande slag kan enligt förslaget fordras särskild utbildning och erfarenhet hos den ansvarige arbetsledaren. De närmare kompetensregler, som erfordras i detta hänseende, skola införas i byggnadsordning. Då reglernas innehåll kan växla på olika orter, torde denna anordning vara att föredraga framför att söka giva allmänna föreskrifter i ämnet i byggnadsstadgan.

Givetvis bör ej blott byggmästaren utan även övrigt arbetsbefäl vid ett bygge äga god utbildning och praktisk erfarenhet. Det torde dock ej vara lämpligt eller erforderligt att uppställa vissa kompetensregler för verkmästare vid byggnadsföretag. Särskilt på mindre orter skulle sådana regler kunna lägga hinder i vägen för byggnadsverksamheten.

93—95 §§.

Paragraferna överensstämma i sak med 77—79 §§ i nuvarande stadga och 107—109 §§ i utredningens förslag.

Särskilda bestämmelser om byggande inom stadsplan.

96 §.

Denna paragraf motsvarar 79 a § i gällande byggnadsstadga och 110 § i utredningens förslag (motiv, se s. 534—536 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsstyrelsen anför, att utredningen vid utformningen av paragrafen sökt tillgodose industriens och hantverkets intressen genom att på flera ställen angiva, att hänsynstagande till sådana intressen kunde föranleda avvikelse från i paragrafen eljest såsom regel fordrade avstånds- eller höjdmått. Ehuru även styrelsen vore av den uppfattningen, att dylika avvikelser ofta kunde vara önskvärda för ett ändamålsenligt tillgodoseende av dessa näringsgrenars behov, ville styrelsen dock ifrågasätta, om det kunde vara lämpligt att låta detta komma till uttryck på sätt utredningen i paragrafen föreslagit. Därest de i paragrafen såsom huvudregel angivna måtten skulle visa sig vara alltför stränga, borde de lättnader, som kunde vara erforderliga, först prövas genom stadsplan, i all synnerhet om det gällde att göra en avvägning mellan å ena sidan industriens och hantverkets behov och å andra sidan annat behov, t. ex. bostadsbehovet. Styrelsen ville då särskilt erinra om de många fall, då industrianläggningar förekomme i blandning med bostadsbebyggelse inom t. ex. samma kvarter. *Byggnadsnämnden i Sollentuna* uttalar, att då det gällde ett område, som i första hand avsetts att utnyttjas för industri- eller hantverksändamål, syntes intet vara att erinra mot de av utredningen föreslagna eftergifterna. Inom andra områden — exempelvis bostadskvarter — där industri och hantverk förekomma vid sidan av det egentliga huvudändamålet, kunde det däremot enligt byggnadsnämndens mening icke anses påkallat eller lämpligt, att generellt medgiva industri- och hantverksbebyggelse dylika undantagsförmåner. Det borde nämligen bemärkas, att småindustri- och hantverksrörelse sedan gammalt brukat förekomma tillsammans med bostadsbebyggelse och alltjämt i många fall växte fram inom kvarter, som huvudsakligen avsetts för bostadsändamål. Befogenheten att lämna de åsyftade medgivandena hade visserligen lagts i byggnadsnämndens hand, men det uttryckliga angivandet av möjligheterna härutinnan kunde å andra sidan medföra, att nämnden komme att utsättas för starka påtryckningar vid avgörandet av hithörande frågor. För att underlätta byggnadsnämndens arbete vid tillämpningen av dessa undantagsmedgivanden och för att det därmed avsedda syftet verkligen skulle uppnås, vore det därför önskvärt att bestämmelserna klarare utsade, under vilka omständigheter dessa medgivanden avsetts att komma till användning. *Länsarkitekten i Jämtlands län* finner, att de särskilda undantagsbestämmelser som införts för industri eller hantverk ej hörde hemma i paragrafen utan i stadsplanebestämmelser för varje särskilt fall. *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* ger däremot — liksom även *kommunalfullmäktige i Tierps köping* — uttryck för tillfredsställelse med förslaget, vars genomförande enligt vad hantverks- och småindustriorganisationen uttalar skulle undanröja ett väsentligt hinder mot hantverkets och småindustriens utövande i städer och samhällen.

Byggnadsnämnden i Kumla yttrar, att enligt punkt 1 finge byggnader i allmänhet icke uppföras till större höjd än som svarade mot avståndet mellan dem. Det vore önskvärt att detta minimimått avsevärt höjdes, exempel-

vis till två eller åtminstone en och en halv gånger höjden, men att undantag kunde beviljas. *Byggnadsnämnden i Kalmar* anför, att om byggnad uppfördes av trä med två våningar jämte vindsvåning finge avståndet till gräns mot grannfastighet ej understiga 6 m. Orden »jämte vindsvåning» borde emellertid utgå, enär trähus i regel byggdes med endast två våningar utan inredd vind och i landsortsstaden önskemålen om 12 m avstånd även mellan dylika byggnader ur trevnads- och rymlighetssynpunkt borde tillgodoses. *Länsarkitekten i Kristianstads län* uttalar, att det icke vore lämpligt att i stadsplanebestämmelser eller i förevarande paragraf 4,5 m angäves som minimiavstånd mellan vissa byggnader och som avstånd till gräns, medan i byggnadsplane- och utomplansbestämmelser motsvarande mått vore 3 m. Då bebyggelseutvecklingen medförde att stadsplan måste upprättas för ett område, där byggnadsplan eller utomplansbestämmelser gällde, uppstode härigenom det förhållandet, att de enligt sistnämnda bestämmelser förlagda byggnaderna i vissa fall bleve belägna på icke lagligt avstånd från varandra eller gränserna.

Svenska teknologföreningen anser, att kravet i punkt 2 på visst minimiavstånd mellan skilda byggnader på samma tomt borde ur brandsäkerhetssynpunkt kunna slopas, där ej byggnadernas sammanlagda yta överstege exempelvis 300 m². *Stockholms stads fastighetskontor* ifrågasätter, om det i samma punkt angivna avståndet 4,5 m skulle kunna tillämpas oberoende av hushöjden. *Byggnadsnämnden i Kalmar* anmärker att bestämmelserna i punkt 2 endast borde avse byggnader ej överstigande en vånings höjd.

Sistnämnda byggnadsnämnd uttalar vidare, att föreskrifterna i punkt 3 komme att medföra en återgång till äldre, mindre goda förhållanden med små husavstånd mellan grannbyggnader. I dylika prång uppstode enligt vunnit erfarenhet avskrädeshögar eller upplag av allehanda slag, som medförde vantrevnad och äventyrade brandsäkerheten. Minimimått till gräns borde ej vara mindre än 3 m, d. v. s. körbart utrymme. *Stadsarkitekten i Umeå* anser att punkt 3 borde kompletteras så att dispensrätt medgäves för uthus eller annan gårdsbyggnad allenast av en vånings höjd. Man kunde i annat fall befara, att bestämmelsen kunde medföra avsevärda olägenheter ur trevnadssynpunkt, såvida den ej användes med mycket stor urskillning. Särskilt gällde detta, om byggnad uppfördes på mindre avstånd från gräns mot grann-tomt än 4,5 m. Enär avståndsbestämmelsen hade stor betydelse och vore av stadsplanebestämmelses natur, borde dispensrätt under alla förhållanden endast tillerkännas byggnadsnämnd, som hade stadsarkitekt till sitt förfogande och endast för det fall att denne tillstyrkte dispens.

Stadsfullmäktige i Strängnäs anför, att i punkt 5 stadgades att boningshus av trä icke finge inredas med flera våningar än två, dock att — om särskilda skäl därtill föreläge — vinden därjämte finge inredas till högst en tredjedel. Ehuru denna bestämmelse redan funnes i nu gällande stadga, måste anföras tvivel om lämpligheten av densamma. Om det ur brandfaresynpunkt ansåges olämpligt med vindsinredning i tvåvånings bostadshus av trä, hade det varit riktigare att fasthålla konsekvent vid denna princip. I varje fall måste det anses beklagligt att inga direktiv givits angående tolkningen

av uttrycket »om särskilda skäl därtill föranleda», enär fara för missbruk lätt kunde uppstå.

Länsarkitekten i Norrbottens län finner det glädjande att boningshus av trä numera vanligen uppfördes med endast två våningar även om stadsplanbestämmelserna medgåve vindsinredning därutöver. Erfarenheten hade tydligt bekräftat att vindsinredning, därest den skulle göras jämnvärdig, ej bleve billigare än vanlig våningsvolym. Vindsinredning ovan två våningar vore mest berättigad vid öppet byggnadssätt, men de möjligheter till större tomtutnyttjande, som dylikt byggnadssätt enligt gällande och föreslagen lagstiftning erbjöde, motiverade ej att ifrågavarande uppenbarligen olämpliga hustyp vidare medgaves som normal och lämplig. Sista meningen i byggnadsstadgeförslagets punkt 5 borde helt utgå. *Länsarkitekten i Jämtlands län* anser däremot, att det vore motiverat att generellt tillåta vindsinredning ovan andra våningen i trähus under förutsättning att vindsinredningen förseddes med två av varandra oberoende, stadgeenliga trappnedgångar. Härigenom skulle vindsinredningarna i många fall ekonomiskt omöjliggöras, och i andra fall skulle de bli utförda på ett ur livräddningssynpunkt oantastligt sätt. *Länsarkitekten i Kronobergs län* hemställer, att en närmare definition måtte lämnas på vad som menades med en tredjedel av vindsytan.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation påyrkar, att den i punkt 6 angivna höjden å uthus eller annan gårdsbyggnad höjes från 2,5 till 3 m, varigenom konflikter mellan byggnadsnämnder och byggmästare säkerligen skulle undvikas och särskilt det mindre hantverkets lokalfrågor i många fall kunna lösas. Härtill komme att även beträffande byggnader för annat ändamål än hantverk och industri en höjd av 2,5 m på uthus vore olämplig. Så fordrade t. ex. lagerlokaler för vissa affärsföretag och garage för lastbilar större hushöjd. *Svenska kommunaltekniska föreningen* samt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* och *länsarkitekten i Kristianstads län* förorda likaledes en ökning av maximihöjden för uthus och annan gårdsbyggnad till 3 m, varigenom överensstämmelse skulle ernås med motsvarande föreskrift i nästföljande paragraf.

Departementschefen.

Angående betydelsen av ordet »tomtplats» hänvisas till vad därom förut anförts (se motiven till 44 §).

I syfte att tillgodose industriens och hantverkets lokalbehov har utredningen föreslagit vissa jämkningar i punkterna 2 och 3, innebärande större frihet för byggnadsnämnden att medgiva undantag från de i dessa punkter intagna bestämmelserna om vissa avstånd mellan skilda byggnader å samma tomt samt mellan byggnad och tomtgräns. Dessa jämkningar torde vara lämpliga, dock torde dispensrätten generellt böra begränsas att avse byggnader med allenast en våning. Dispens bör i regel meddelas endast då det kan ske utan olägenhet för det allmänna eller för grannarna. Med anledning av vad som i yttrandena anmärkts mot förslaget i förevarande avseende må därjäm-

te anmärkas, att myndigheterna vid upprättande av stadsplan givetvis icke äro bundna av dessa bestämmelser. Andra regler kunna och böra upptagas i stadsplan, om och i den mån det finnes påkallat.

Byggnadsnämnden i Kumla förordar en höjning av det i punkt 1 angivna minimiavståndet mellan byggnad och fastighetsgräns från halva hushöjden till hela eller åtminstone tre fjärdedelar av samma höjd, medan byggnadsnämnden i Kalmar anser, att avståndet mellan tvåvånings träbyggnad och fastighetsgräns borde vara minst 6 m oberoende av om vindsvåning funnes inrättad eller icke. Genomförandet av dessa förslag skulle visserligen innebära förbättringar ur brandskyddssynpunkt men samtidigt ett ej oväsentligt hinder för byggnadsverksamheten, vilket är olägligt ej minst med hänsyn till den rådande bristen på bostäder. På grund av dessa olägenheter torde förslagen icke kunna godtagas. Vad angår anmärkningen av länsarkitekten i Kristianstads län, att det i punkt 1 angivna måttet 4,5 m mellan byggnad och fastighetsgräns icke vore lämpligt emedan detta mått i byggnadsplan brukade vara 3 m, må anmärkas, att de motsvarande bestämmelserna i nästföljande paragraf även innehålla måttet 4,5 m. Sistnämnda bestämmelser avses skola bli tillämpliga ej blott inom stads icke stadsplanlagda delar utan även, enligt 141 § departementsförslaget, inom områden med byggnadsplan på landsbygden.

Beträffande punkt 2 anmärker svenska teknologföreningen, att bestämmelserna om minimiavstånd mellan skilda byggnader på samma tomt borde ur brandsäkerhetssynpunkt kunna slopas, där ej byggnadernas sammanlagda yta överstege exempelvis 300 m². Väl är det sant att det ur enbart brandskyddssynpunkt synes omotiverat att uppställa krav på vissa minimiavstånd mellan skilda byggnader på tomt, därest byggnadernas sammanlagda yta ej är större än att byggnaderna, om de uppförts som en enda sammanhängande byggnad, icke behövt åtskiljas av brandmur. Att skilda byggnader på tomt ej uppföras alltför tätt är emellertid motiverat även av andra skäl, såsom behovet av ljus och luft, hinder mot insyn samt ordning och trevnad. Ifrågasvarande bestämmelser böra därför bibehållas.

Ur brandskyddssynpunkt är det önskvärt att inredning av vinden i tvåvånings trähus såvitt möjligt undvikes. Att helt förbjuda vindsinredning i dylikt fall torde dock vara för strängt. Andra meningen av punkt 5, enligt vilken vindsinredning till högst en tredjedel av vindsytan i särskilda fall kan medgivas i tvåvåningshus av trä, bör därför bibehållas. Angående vad som rätteligen bör förstås med vindens yta hänvisas till stadsplaneutredningens uttalande i ämnet i utredningens betänkande II s. 68 (SOU 1943: 30).

Den i punkt 6 angivna maximihöjden å uthus, 2,5 m, synes vara för låg. Den torde utan olägenhet kunna höjas till 3 m, varigenom överensstämmelse också vinnes med motsvarande bestämmelse i nästföljande paragraf. I punkten torde vidare böra angivas att uthus eller annan gårdsbyggnad icke får innehålla mer än en våning.

Särskilda bestämmelser om byggande utom stadsplan.**97 §.**

Paragrafen motsvarar med vissa ändringar 80 § i nuvarande byggnadsstadga och 111 § i utredningens förslag (motiv, se s. 536—537 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Motala anför rörande punkt 1, att tomtplats inom område som ej inginge i stadsplan eller byggnadsplan helst borde vara minst 3 000 m² för att kunna betraktas som fullgod ur hygienisk synpunkt för bebyggelse. *Länsarkitekten i Östergötlands län* ifrågasätter, om icke minimiarealen borde vara 2 000 à 3 000 m² samt bestämmelse inryckas om att endast en bostadsbyggnad finge uppföras på varje tomtplats. Den enligt punkt 2 högsta tillåtna ytan, där bebyggelse finge ske, borde därvid också minskas. *Byggnadsnämnden i Kalmar* hävdar, att högst en åttondel av tomtplats borde få bebyggas. Vid en minimiyta av 1 000 m² medförde detta en byggnadsyta av drygt 120 m². Ett absolut maximum om 200 m² byggnadsyta borde tillika angivas.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalar, att i punkt 3 bestämdes att byggnad ej finge läggas närmare gräns mot väg än 4,5 m. Uttrycket »gräns mot väg» kunde ge anledning till missförstånd. Uttrycket borde ändras till »gräns mot vägområde».

Rörande punkt 5 erinrar *svenska teknologföreningen* om vad föreningen anført beträffande motsvarande bestämmelse i närmast föregående paragraf. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* yttrar, att enligt punkt 6 finge i böningshus ej inredas mer än två bostadslägenheter. Länsstyrelsen ville ifrågasätta lämpligheten av en dylik begränsning. Därest bestämmelsen bibehölles enligt förslaget, torde undantag i stor utsträckning komma att sökas enligt nästföljande paragraf eller föreskrifter om sådant undantag upptagas i byggnadsordningarna. *Länsarkitekten i Jämtlands län* anser, att undantagsbestämmelsen i punkt 7 endast borde gälla ekonomibyggnader och icke få avse punkterna 2 och 3.

Slutligen framhåller *överlantmätaren i Malmöhus län*, att i 1902 års lag om elektriska anläggningar stadgades vissa föreskrifter bland annat angående avstånd till byggnader vid utförande av starkströmsledning. Någon bestämmelse om byggande under eller invid starkströmsledning torde däremot icke finnas i lag eller förordning. Med hänsyn till såväl brandfarerisken som övriga säkerhetssynpunkter borde emellertid föreskrifter i berörda hänseende införas.

Departementschefen.

Såsom förut nämnts anser jag att ordet tomtplats kan avse ej allenast särskild fastighet utan även arrend område och område som fränsälts men ej bliv it lagligen utbrutet (se s. 100).

Tomtplats, som avses för bebyggande med boningshus, skall enligt punkt 1 ha en areal av minst 1 000 m². Denna areal är väl knapp i många fall. Någon generell ökning av arealen synes dock icke tillrådlig. Skärpta föreskrifter kunna, där så finnes erforderligt, meddelas genom utomplansbestämmelser. Det kan vidare anmärkas, att det vid bebyggelse på mindre tomtpatser oftast torde vara fråga om tätbebyggelse. Sådan får emellertid icke ske utan plan (jfr 79 §). Mot punkt 2 har anmärkts, att den medgivna byggnadsytan, högst en femtedel av tomtpatsen, vore för stor. Då några praktiska olägenheter av den ifrågavarande bestämmelsen icke visat sig i tillämpningen, torde den dock böra bibehållas. Enligt punkt 4 i utredningens förslag skall byggnad, därest den ej sammanbygges med byggnad å grannes fastighet, uppföras på minst 6 meters avstånd från fastighetens gräns. Med den uppfattning angående betydelsen av ordet tomtplats, som nyss nämnts, torde det dock vara oriktigt att i förevarande sammanhang tala om grannes fastighet och fastighetens gräns. På detta sätt kommer man ju till att inga regler gälla för avstånd mellan byggnader på skilda tomtpatser. »Fastighet» i punkt 4 torde därför böra ersättas med »tomtplats». Enligt punkt 6 får i boningshus icke inredas mer än två bostadslägenheter. Ändring av detta stadgande torde icke vara påkallad. Byggnad med tre eller flera bostadslägenheter bör nämligen i regel icke tillåtas utom plan. Den i punkt 7 medgivna undantagsbestämmelsen beträffande byggnader för jordbrukets, fiskets, skogsskötselns och därmed jämförligt behov torde böra inskränkas att avse allenast ekonomibyggnader.

I ett yttrande har ifrågasatts att föreskrifter borde meddelas angående minimiavstånd mellan byggnad och högspänningsledning. Såsom förut nämnts (s. 100—101) torde emellertid frågan om dylikt avstånd böra regleras redan i samband med ledningens tillkomst. Några föreskrifter i ämnet torde fördenskull icke böra upptagas i förevarande paragraf.

Vad eljest anförts i yttrandena torde ej heller böra föranleda ändring i paragrafen.

98 §.

Paragrafen överensstämmer helt med nuvarande 81 § och med 112 § i utredningens förslag.

Särskilda bestämmelser av hänsyn till försvaret eller luftfarten.

99 §.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande stadga, överensstämmer i huvudsak med 113 § i utredningens förslag (motiv, se s. 537 i betänkandet).

Yttrandena.

Stadsfullmäktige i Strängnäs och länsarkitekten i Hallands län framhålla vikten av att försvars- och luftfartsmyndigheterna informerade byggnadsnämnderna om befintliga eller planerade anläggningar för försvarets eller

luftfartens behov och de krav som på grund därav kunde framkomma. *Luftfartsstyrelsen* framhåller, att styrelsen sedan den 1 juli 1945 vore central myndighet i luftfartsfrågor i stället för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Styrelsen uttalar vidare, att ett likformigt tillämpande av författningsrummet förutsatte förefintligheten av vissa normer beträffande prövningen av frågan huruvida hinder mot bebyggelse föreläge ur luftfartssynpunkt. Fastställandet av dylika normer borde ankomma på luftfartsstyrelsen.

Departementschefen.

Då luftfartsstyrelsen numera är central myndighet i luftfartsfrågor, bör denna styrelse taga den befattning med byggnadsfrågor, som enligt paragrafen i den av utredningen föreslagna lydelsen skulle tillkomma väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. För att underlätta byggnadsnämndens prövning böra, såsom framhålles både av utredningen och i vissa yttranden, försvars- och luftfartsmyndigheterna i möjligaste mån tillhandagå nämnden med erforderliga uppgifter om befintliga och tillämnade befästningar och flygfält samt om de krav som med hänsyn till dessa anläggningar böra ställas på byggnadsverksamheten. Det kan vidare vara lämpligt, att chefen för försvarsstaben och luftfartsstyrelsen utarbета generella anvisningar angående hänsynstagandet till befästningar, respektive flygfält, vilka anvisningar därpå tillställas såväl dem underlydande myndigheter som byggnadsnämnderna.

ANDRA AVDELNINGEN.

Bestämmelser för vissa stadsliknande samhällen.

8 KAP.

100 och 101 §§.

100 §, som motsvarar 82 § i gällande byggnadsstadga, överensstämmer i sak med 114 § i utredningens förslag (motiv, se s. 538 i betänkandet). 101 § överensstämmer i sak med nuvarande 83 § och med 115 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Jämtlands län uttalar, att genom bestämmelserna i förevarande paragrafer, jämförda med 13 §, komme skyldighet att föreligga för byggnadsnämnd i köping och annat stadsliknande samhälle att ha stadsarkitekt till sitt biträde, där ej Kungl. Maj:t medgåve befrielse från denna skyldighet. Särskilt för vissa mindre samhällen syntes iakttagandet av stadgandena åtminstone till en början kunna medföra svårighet, framför allt med hänsyn till bristen på behöriga personer men även på grund av uppkommande kostnader. Dispens från skyldigheten måste fördensskull kunna påräknas i betydande omfattning.

Departementschefen.

För att byggnadsnämnden skall kunna på tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden synes det i allmänhet nödvändigt att nämnden till sitt biträde har stadsarkitekt. Skyldighet att anlita stadsarkitekt som biträde åt byggnadsnämnden i stadsliknande samhälle föreligger redan för närvarande. Förslaget innebär sålunda i förevarande hänseende icke något egentligt nytt. Genom att flera städer och samhällen förena sig om gemensam stadsarkitekt kunna de på varje stad eller samhälle belöpande kostnaderna för stadsarkitektens anställande ofta nedbringas. Dispens från skyldigheten att anställa stadsarkitekt torde emellertid särskilt under en övergångstid bli nödvändig i vissa fall, särskilt med hänsyn till bristen på sakkunniga personer som vilja åtaga sig dylikt uppdrag. Sådan dispens kan då medgivas av Kungl. Maj:t.

Underrättelser om fastställelse av generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser inom stadsliknande samhälle torde böra tillställas, förutom lantmäteristyrelsen och vederbörande överlantmätare, även den som inom samhället förrättar avstyckningar och tomtindelningar. 100 § tredje stycket har med anledning härav undergått viss jämkning.

TREDJE AVDELNINGEN.**Bestämmelser för landet i övrigt.****9 KAP.****Om byggnadsordning.****102 §.**

Paragrafen överensstämmer med 95 § i nuvarande byggnadsstadgan och 130 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anför, att särskild byggnadsordning borde finnas i varje kommun, liksom även särskild byggnadsnämnd, där ej länsstyrelsen i särskilda fall medgivit undantag. *Länsarkitekten i Stockholms län* anser, att byggnadsordning borde upprättas i alla fall, då byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, enär i annat fall något organ för övervakningen och efterlevandet av gällande byggnadsbestämmelser ej torde finnas. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* uttalar, att länsarkitekten i länet ifrågasatt att byggnadsordningarna skulle reduceras till det minsta möjliga och att fördenskull i byggnadsstadgan borde intagas ytterligare föreskrifter som nu återfunnes i byggnadsordningarna. Länsstyrelsen före-

droge emellertid för sin del utredningens förslag, enligt vilket länsstyrelsen skulle avgöra huruvida byggnadsordning vore erforderlig för viss ort på landet. *Länsstyrelsen i Värmlands län* anmärker, att enligt 3 § skulle byggnadsordning i stad införas i länskungörelserna. Motsvarande föreskrift saknades däremot då det gällde landsbygden.

Departementschefen.

Kommunindelningskommittén anförde i sitt betänkande angående riktlinjer för en revision av rikets indelning i borgerliga primärkommuner, att antagandet av särskilda byggnadsordningar syntes böra göras till ovillkorlig skyldighet för samtliga kommuner (SOU 1945: 38 s. 331—332). Frågan om dylika byggnadsordningars närmare innehåll ansåg sig kommunindelningskommittén likväl sakna anledning att behandla. Byggnadsordningar för landsbygdsområden innehålla för närvarande regelmässigt, förutom föreskrifter angående antalet ledamöter i nämnden och andra organisatoriska frågor, allenast vissa kortfattade bestämmelser om byggnads tekniska utförande, om besiktningar och om straff för förseelser mot byggnadsordning. Behov av sådana föreskrifter torde egentligen endast finnas inom områden, där stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts och där skyldighet sålunda skulle föreligga att söka byggnadslov. Även inom andra områden skall enligt nu förevarande förslag byggnadsnämnd inrättas men för dylika områden torde bestämmelserna i byggnadsstadgan vara tillfyllest. Med hänsyn till vad sålunda anförts har i departementsförslaget möjligheten att upprätta byggnadsordning begränsats till områden för vilka fastställts stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser. Det synes dock icke nödvändigt att byggnadsordning alltid upprättas för dessa områden. Mången gång kunna de föreskrifter som finnas i byggnadsstadgan vara tillräckliga även här. Byggnadsordning bör alltså fastställas, i den mån behov därav uppkommer.

I ett yttrande har antytts att byggnadsordning alltid borde intagas i länskungörelserna. Detta torde dock ej vara nödvändigt, helst som byggnadsordningarna för landsbygdsområden i regel torde vara varandra mycket lika. Skulle i särskilda fall anledning därtill föreligga, kan annons om byggnadsordnings antagande och innehåll införas i ortstidning. Hinder lär ej heller möta att länsstyrelsen låter intaga byggnadsordning i länskungörelserna, om kommunen begär detta och gäldar kostnaden.

10 KAP.

Om byggnadsnämnd på landet.

103 §.

Paragrafen motsvarar 96 § i gällande byggnadsstadga och 131 § i utredningens förslag (motiv, se s. 545 i betänkandet).

Departementschefen.

1 och 2 mom. angiva byggnadsnämndens viktigaste uppgifter. Där omförmälda skyldigheter skola åvila byggnadsnämnd i allmänhet, sålunda även inom sådana områden, där skyldighet icke föreligger att söka byggnadslov. Byggnadsnämndens åligganden inom dessa områden äro, såsom även framhållits i propositionen rörande byggnadslagen (s. 79), väsentligt mera begränsade än de som nu vila på byggnadsnämnd i tätort på landet. Nämnden torde främst böra ha att öva tillsyn över byggnadsverksamheten inom sitt område. Vidare bör byggnadsnämnden upplysa länsstyrelsen om begynnande tätbebyggelse. Till ledning för nämnden härutinnan kan länsstyrelsen utfärda närmare anvisningar. Finnes behov av särskilt förbud mot tätbebyggelse eller reglering av bebyggelsen inom visst område med hänsyn till naturskyddets eller kulturminnesvårdens intressen, bör byggnadsnämnden göra anmälan härom till länsstyrelsen. Bland byggnadsnämndens övriga uppgifter torde vidare böra nämnas, att nämnden skall verka för att generalplan upprättas.

Där byggnadsplan eller utompiansbestämmelser fastställts och skyldighet sålunda föreligger att söka byggnadslov, vilas på byggnadsnämnden uppgiften att mera i detalj övervaka byggnadsverksamheten. Vissa synpunkter, som byggnadsnämnden därvid bör beakta, ha i huvudsaklig överensstämmelse med 3 mom. i utredningens förslag intagits i 3 mom. av departementsförslaget.

104 §.

Denna paragraf överensstämmer i stort sett med nuvarande 97 § och 133 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Kommunalnämnden i Valbo anmärker, att i paragrafen borde stadgas att byggnadsnämnden skall bestå av minst tre och högst fem ledamöter. Härigenom skulle den kommunala myndigheten beredas möjlighet att själv avgöra byggnadsnämndens storlek med hänsyn till lokala förhållanden. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* gör samma anmärkning.

Departementschefen.

Byggnadsnämnd på landet torde liksom för närvarande regelmässigt böra bestå av tre ledamöter, dock att i byggnadsordning eller, om sådan ej finnes, genom särskilt beslut av länsstyrelsen bör kunna föreskrivas att antalet ledamöter skall vara fem. I syfte att förebygga, att byggnadsnämnd består enbart av byggmästare eller andra personer med sysselsättning i byggnadsbranschen, torde 1 mom. tredje stycket andra punkten böra undergå liknande jämkning som föreslagits beträffande motsvarande stadgande i 10 §.

105 §.

Paragrafen, som motsvarar 98 § i gällande byggnadsstadga, överensstämmer i sak med 135 § i utredningens förslag (motiv, se s. 547—549 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttrar, att det vore av vikt att varje byggnadsnämnd till sitt förfogande hade sakkunnigt biträde. Paragrafen borde därför innehålla att byggnadskonsulent skulle anställas hos byggnadsnämnden, såvida icke länsstyrelsen på särskild framställning medgäve befrielse från denna skyldighet. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser, att länsstyrelserna borde utan befogenhetsinskränkande föreskrift få bestämma, när byggnadskonsulent skulle anställas. *Länsstyrelsen i Värmlands län* understryker vikten av att nödig sakkunskap ställes till byggnadsnämndernas förfogande. I Värmlands län hade, fränsett Karlstad som hade egen stadsarkitekt, länet indelats i fyra stadsarkitektområden, vart och ett med sin arkitekt. Till dessa distrikt hänfördes, förutom städer, köpingar och municipalsamhällen, byggnadsplane- och utomplansområden. Några landskommuner, där byggnadsverksamheten tagit mycket stor omfattning utan att fördenskull municipalbildning ägt rum, hade emellertid icke kunnat förmås att föranstalta om anställande av byggnadskonsulent. Länsstyrelsen tillstyrkte fördenskull förslaget. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län*, som också framhåller vikten av att byggnadskonsulent finnes, ifrågasätter att statsbidrag lämnas till dennes avlöning. Detta skulle verka stimulerande på kommunernas vilja och intresse att anställa konsulent.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län föreslår, att byggnadskonsulent skall utses av kommunalfullmäktige efter förslag av byggnadsnämnden, medan *kommunalnämnden i Valbo* anser nu gällande regler angående utseende av byggnadskonsulent böra bibehållas.

Departementschefen.

Den föreslagna lagstiftningen medför ökade krav på byggnadsnämnderna, ej minst på landsbygden. Att byggnadsnämnden på ett riktigt sätt fullgör sina uppgifter är av stor betydelse både för det allmänna och för markägarna. För att byggnadsnämnderna skola kunna fungera på ett riktigt sätt är det angeläget att de äga tillgång till sakkunnig hjälp. Vål kan det, med hänsyn bl. a. till bristen på sakkunniga personer som äro lämpade för ändamålet, icke krävas att varje byggnadsnämnd till sitt biträde har byggnadskonsulent. Däremot är det ett rimligt krav att byggnadskonsulent anställles i kommuner, där större byggnadsverksamhet råder och bebyggelsen antagit samhällsmässig karaktär. Stadsplaneutredningens förslag, enligt vilket länsstyrelsen i dylika fall kan ålägga kommun att tillse att byggnadskonsulent finnes, torde därför böra godtagas. Genom att flera kommuner förena sig om gemensam byggnadskonsulent kunna de på en var av dem belöpande kostnaderna ej sållan nedbringas. Med hänsyn till angivna möjlighet att nedbringa kostnaderna för byggnadssakkunnigt biträde åt byggnadsnämnd torde — i all synnerhet efter den planerade nyindelningen av primärkommunerna — något behov av statsbidrag till avlöning av byggnadskonsulent eller byggnadsinspektör ej föreligga.

Medan för närvarande byggnadskonsulent tillsättes av kommunalfullmäktige efter byggnadsnämndens hörande, skall enligt utredningens förslag byggnadskonsulent förordnas av byggnadsnämnden. Sistnämnda anordning, vilken överensstämmer med vad som enligt 13 § 3 mom. gäller för motsvarande fall i stad, torde vara lämplig.

Finnes stadsplan för ort på landet, torde stadsarkitekt regelmässigt böra anställas. Föreskrift av sådan innebörd torde böra införas.

106 §.

Denna paragraf motsvarar 136 § i utredningens förslag, vilken paragraf i sin tur överensstämmer med nuvarande 99 § (motiv, se s. 549 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Järfälla socken förordar, att även 14 § skulle äga tillämpning på landsbygden, eftersom behovet av det smidigare förfarande, som medgäves i denna paragraf, icke vore mindre på landet än i stad.

Departementschefen.

Såsom utredningen föreslagit torde stadgandena i 11, 12, 15 och 16 §§ böra äga motsvarande tillämpning å byggnadsnämnd på landet. 14 §, som innehåller stadganden om befogenhet för länsstyrelsen att på framställning av byggnadsnämnd uppdraga åt stadsarkitekt eller annan tjänsteman att i byggnadsnämndens ställe besluta i vissa ärenden, har viss motsvarighet i 108 § 2 mom.

Har stadsplan fastställts för område på landet, torde med avseende å byggnadsnämndens åligganden och befogenheter därstädes helt böra gälla samma föreskrifter som i stad.

Paragrafen har avfattats med iakttagande av vad sålunda anförts. Av 173 § framgår att den befogenhet, som jämlikt 16 § tillkommer stadsfullmäktige, på landet skall gälla kommunalfullmäktige.

107 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i gällande byggnadsstadga. Första stycket i paragrafen är nytt även i förhållande till utredningens förslag, medan andra stycket i stort sett överensstämmer med 134 § i utredningens förslag (motiv, se s. 547 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Göteborg anför, att i princip borde endast en byggnadsnämnd finnas inom varje kommun. Intet hindrade, att denna nämnd kunde ha att följa olika bestämmelser för olika områden inom kommunen. Sålunda ville länsstyrelsen erinra, att inom stad samma byggnadsnämnd handlade byggnadsärendena, oavsett om för området gällde stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser. Möjligen borde åt länsstyrelsen givas befogen-

het att föreskriva, att för visst tätområde å landet särskild byggnadsnämnd skulle tillsättas om så kunde anses påkallat. Även *länsstyrelserna i Jönköpings och Hallands län* samt *kommunalnämnden i Valbo* uttala, att inom varje kommun borde finnas allenast en byggnadsnämnd.

Svenska landskommunernas förbund framhåller, att splittringen av plan-ärendena på flera nämnder icke vore någon rationell anordning. Förbundet hade därför icke något att erinra mot 134 § i utredningens förslag. *Överlantmätaren i Älvsborgs län* anser, att byggnadsnämnden generellt borde knytas vid ett verksamhetsområde som i generalplanehänseende vore naturligt att betrakta som en enhet. *Överlantmätaren i Uppsala län* ifrågasätter, att länsstyrelsen skulle äga möjlighet att, då synnerliga skäl föranledde därtill, förordna om gemensam byggnadsnämnd för planområden inom skilda kommuner.

Departementschefen.

För närvarande finnes byggnadsnämnd på landet endast inom områden med byggnadsplan eller utomplansbestämmelser. Finnas flera byggnadsplane- eller utomplansområden inom samma kommun, torde i regel tillsättas en särskild byggnadsnämnd för varje sådant område. Enligt departementsförslaget till byggnadslag (7 §, jfr 160 §) skall byggnadsnämnd inrättas i varje kommun. I regel synes endast en byggnadsnämnd böra tillskapas inom kommunen, vilken byggnadsnämnd då övertager även de förutvarande byggnadsnämndernas uppgifter. Stundom kan det dock vara lämpligt att mer än en byggnadsnämnd utses. Särskilt kan detta vara förhållandet, om kommunen är till ytvidd eller folkmängd ovanligt stor, såsom exempelvis ofta är fallet i Övre Norrland. Finnas inom en kommun flera tätortsbildningar på långt avstånd från varandra, kan övervakningen av byggnadsverksamheten underlättas om två eller flera byggnadsnämnder inrättas. Befogenhet att förordna om utseende av mer än en byggnadsnämnd i varje kommun torde böra tillkomma länsstyrelsen. Paragrafens första stycke innehåller stadgande här-om. Att gemensam byggnadsnämnd utses för vissa områden inom skilda kommuner torde däremot icke vara erforderligt eller lämpligt. För att underlätta överblicken över kommunens byggnadsväsen och vinna erforderlig enhetlighet i bedömandet kan det, om mer än en byggnadsnämnd utses, vara till fördel att en ledamot är gemensam för samtliga nämnder. Länsstyrelsen, som äger utse en ledamot i varje byggnadsnämnd, kan föranstalta därom.

Finnas flera byggnadsnämnder inom en kommun torde såsom utredningen föreslagit länsstyrelsen böra äga förordna att de uppgifter, vilka åvila någon eller några av dessa nämnder, i stället skola fullgöras av den eller de övriga. I paragrafens andra stycke har intagits föreskrift här-om. Länsstyrelsens beslut i ämnet medför givetvis, att mandattiden upphör för de byggnadsnämnder, som ej längre skola fungera.

Enligt 180 § i departementsförslaget skall utseende av nya byggnadsnämnder i orter, där sådana ej förut funnits, ske före den 1 januari 1948, varvid

bestämmelserna i förevarande paragraf skola äga motsvarande tillämpning. Före denna dag skall sålunda länsstyrelsen för varje kommun överväga, om mer än en byggnadsnämnd erfordras, samt bestämma, huruvida redan befintliga byggnadsnämnder skola bestå.

108 §.

1 mom. saknar motsvarighet såväl i gällande stadga som i utredningens förslag. 2 mom. motsvarar nuvarande 101 § och 137 § i utredningens förslag (motiv, se s. 549 i betänkandet).

Departementschefen.

I propositionen rörande byggnadslagen antydde jag möjligheten att i vissa fall låta kommunalnämnd fungera som byggnadsnämnd. I anslutning här- till innehåller 1 mom. i förevarande paragraf, att där så med hänsyn till ortsförhållandena finnes lämpligt länsstyrelsen äger på framställning av kommunalfullmäktige medgiva att kommunalnämnden skall fungera som byggnadsnämnd. Eftersom kommunalnämnd i motsats till byggnadsnämnd är en rent kommunal myndighet, bör dylikt medgivande lämnas i begränsad utsträckning och endast då byggnadsverksamheten i kommunen är ringa. I intet fall bör kommunalnämnden kunna fungera som byggnadsnämnd inom område, där skyldighet föreligger att söka byggnadslov.

Enligt 101 § gällande byggnadsstadga kan i vissa fall i stället för byggnadsnämnd utses en sakkunnig person, byggnadsinspektör. Denna möjlighet att ersätta byggnadsnämnd med byggnadsinspektör har kommit till ganska vidsträckt användning. Då anordningen synes praktisk, torde den böra bibehållas. 2 mom. i förevarande paragraf innehåller föreskrifter i sådant syfte. Byggnadsinspektör torde liksom för närvarande i allmänhet böra tillsättas allenast för mera begränsade områden, t. ex. för vissa byggnadsplane- eller utomplansområden. Att uppdraga övervakningen av byggnadsverksamheten inom hel kommun åt byggnadsinspektör torde i allmänhet ej vara lämpligt. Länsstyrelsen synes dock böra erhålla befogenhet att, om det i visst fall skulle anses ändamålsenligt, besluta härom. Såsom ytterligare förutsättning för meddelande av beslut om överflyttning helt eller delvis av byggnadsnämnds befogenheter till byggnadsinspektör torde i enlighet med utredningens förslag böra gälla att kommunalfullmäktige lämnat sitt medgivande.

11 KAP.

Om generalplan.

109—111 §§.

Dessa paragrafer, vilka sakna motsvarighet i gällande byggnadsstadga, motsvara 116—118 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 539 i betänkandet).

Yttrandena.

Överlantmätarna i Stockholms och Hallands län anse, att överlantmätaren borde höras, innan förslag till generalplan antoges eller rättsverkan gaves åt generalplan.

Departementschefen.

Beträffande antagande av generalplan och generalplanens fastställande torde böra gälla i stort sett samma bestämmelser som för motsvarande fall stadgas beträffande stad. Vissa smärre avvikelser betingas dock av de särskilda förhållanden som råda på landsbygden. Utöver de olikheter, som beaktats i utredningens förslag, är att märka, att befogenhet att meddela dispens från reglerna i 19 § 1 mom. om behörighet för generalplaneförfattare, vilken i stad ankommer på Kungl. Maj:t, på landet bör tillkomma länsstyrelsen. Medan enligt 20 § 2 mom. yttrande skall inhämtas från byggnadsstyrelsen innan generalplan i stad antages, synes vidare på landet sådant yttrande böra avgivas av länsarkitekten. På länsstyrelsen torde böra ankomma att avgöra, huruvida yttrande bör inhämtas även från överlantmätaren. Särskilt stadgande härom torde icke erfordras. Däremot synes böra föreskrivas, att överlantmätaren städse skall höras, innan generalplan fastställles. Överensstämmelse vinnes därigenom med vad som föreslås i 122 § 3 mom. rörande fastställande av byggnadsplan.

Underrättelse om fastställelse av generalplan torde böra tillställas bl. a. vederbörande distriktslantmätare. 111 § tredje stycket har jämkats i överensstämmelse därmed.

12 KAP.**Om stadsplan.****112 §.**

Paragrafen saknar motsvarighet i gällande stadga och i utredningens förslag.

Departementschefen.

Upprättas stadsplan för ort på landet utan att municipalbildning sker, böra angående stadsplan och tomtindelning gälla samma bestämmelser som i första avdelningen föreskrivits för stad. Såsom angivits i propositionen angående byggnadslagen bör möjlighet finnas att lämna statsbidrag till kostnaderna för uppgörande av stadsplan i dylikt fall. Frågan härom avses skola upptagas i annat sammanhang.

Angående lantmäteristyrelsen, överlantmätarens och andra tjänstemäns underrättande om fastställelse av stadsplan synes föreskrift böra intagas i kungörelsen angående expediering av beslut rörande ändring i rikets indelning m. m. En hänvisning till denna kungörelse synes dock böra göras i

förevarande paragraf. Vidare bör paragrafen innehålla föreskrift om underrättelser till vissa myndigheter, då — sedan stadsplan enligt 45 § byggnadslagen fastställts under villkor att inlösen kommer till stånd av viss mark — sådan inlösen skett (jfr 100 § fjärde stycket).

13 KAP.

Om byggnadsplan.

113—116 §§.

Paragraferna överensstämman i stort sett med 84—87 §§ i gällande stadga samt 119—121 §§ och 122 § första stycket i utredningens förslag (motiv, se s. 540 i betänkandet).

Yttrandena.

Gävleborgs läns byggnadsnämndsförbund ifrågasätter i anslutning till det av utredningen föreslagna stadgandet i 119 § andra stycket, om det icke borde direkt åläggas någon kommunal myndighet att då anledning därtill föreläge göra framställning om upprättande av byggnadsplan.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser, att byggnadsnämnd borde kallas till sådant förberedande sammanträde angående byggnadsplans uppgörande som omförmäldes i 120 § i utredningens förslag. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* hävdar, att vid dylikt sammanträde borde närvara »länsarkitekten eller vid hinder för denne annan i hithörande frågor sakkunnig person, som länsstyrelsen för ändamålet förordnar, ävensom vederbörande distriktslantmätare».

Länsarkitekten i Uppsala län framhåller, att enligt 121 § i utredningens förslag skulle länsstyrelsen bestämma det område, för vilket förslag till byggnadsplan skulle uppgöras. På detta förberedande stadium kunde emellertid gränsen för dylikt område icke exakt bestämmas. Detta borde framgå av författningstexten.

Departementschefen.

Erfordras byggnadsplan på landet, åligger det enligt 107 § propositionsförslaget till byggnadslag länsstyrelsen att upprätta och fastställa sådan plan. Fråga om byggnadsplan kan, förutom av länsstyrelsen, väckas även av markägare, kommun eller annan. Jämlikt 103 § i förevarande förslag har byggnadsnämnden fått sig särskilt ålagt att då tätbebyggelse uppkommit eller är att förvänta — och plan alltså erfordras — göra anmälan därom till länsstyrelsen. Såsom påpekats i ett yttrande torde byggnadsnämnden städse böra kallas till förberedande sammanträde angående upprättande av byggnadsplan. Vid sådant sammanträde torde därjämte böra närvara dels länsarkitekten eller vid hinder för denne annan sakkunnig person som länsstyrelsen utser, dels ock representant för lantmäterimyndigheterna, varvid överlant-

mätaren på grund av sin inblick i länets förhållanden i regel torde vara att föredraga framför distriktslantmätaren. 113, 114 och 116 §§ i departementsförslaget ha avfattats med beaktande av vad sålunda anförts.

Enligt 115 § i departementsförslaget, motsvarande 121 § i utredningens förslag, skall länsstyrelsen bestämma det område, för vilket förslag till byggnadsplan skall uppgöras. Klart är att områdets gränser på detta förberedande stadium icke alltid kunna angivas i detalj. Därest ändring av gränserna senare visar sig lämplig under planarbetets gång, bör ändringen få ske. Särskilt stadgande härom synes icke erforderligt.

117—119 §§.

Dessa paragrafer, vilka motsvara 88 § i gällande byggnadsstadga, överensstämma i sak med 48—50 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 504—506 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Göteborg anser, att vad vid upprättande av byggnadsplan särskilt skulle iakttagas borde närmare preciseras. Andra stycket i 48 § av utredningens förslag vore icke lyckligt formulerat. Det syntes alltid kunna förväntas att område i framtiden intoges i stadsplan. Planläggning borde därför alltid ordnas så att detta icke försvårades eller motverkades. *Överlantmätaren i Uppsala län* anför, att mark som borde behållas för jordbruksändamål kunde skjuta in som en kil uti eller vara helt belägen inuti område, som borde erhålla byggnadsplan. Sådan mark borde, därest generalplan icke funnes, kunna i byggnadsplanen avsättas för nämnda ändamål. *Överlantmätaren* ansåge, att detta vore ett effektivt medel mot utspridd, oreglerad bebyggelse. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* uttalar, att kostnaderna för en byggnadsplan vore i främsta rummet beroende av områdets storlek och kraven på noggrannhet i mättningsförfarandet. Stadgandet i 50 § av utredningens förslag, att byggnadsplan ej finge avse större område än som vore eller kunde väntas bli bebyggt inom nära förestående tid, borde på effektivt sätt bringas till efterlevnad.

Departementschefen.

I propositionen rörande byggnadslagen framhöll jag vikten av att byggnadsplan, då omständigheterna därtill föranledde, gjordes så enkel som möjligt. I andra fall åter kunde det vara behövt, att byggnadsplan innehölle en så ingående reglering av bebyggelsen inom planområdet att planen mera liknade en stadsplan. Mot utredningens ifrågavarande förslag synes ur dessa synpunkter icke vara något att erinra.

Enligt första stycket näst sista punkten i 117 § departementsförslaget skall vid uppgörande av byggnadsplan tillses, att bedrivande av jordbruk, skogs-skötsel eller annan jämförlig näring icke genom planen i onödan hindras eller försvåras. Iakttagandet av denna bestämmelse erhåller särskild bety-

delse på grund av att det torde få förutsättas, att avstyckning inom område med byggnadsplan, som tillkommit efter den nya byggnadsstadgans ikraftträdande, skall få ske utan iakttagande av de regler av jordpolitisk natur, som eljest i allmänhet begränsa rätten till avstyckning. Hänsynen till jordbrukets eller skogsskötselns intressen kan föranleda, att visst område, som i och för sig är lämpat för tätbebyggelse, icke utnyttjas för sådant ändamål utan bibehålles för sitt tidigare användningssätt, medan den erforderliga tätbebyggelsen förlägges till annat område. Inom det förstnämnda området kan därvid tätbebyggelse förbjudas, antingen genom att generalplan fastställles — i detta fall kan förbud även mot viss glesbebyggelse komma till stånd — eller genom att särskilt förbud mot tätbebyggelse meddelas av länsstyrelsen. Behov av att i själva byggnadsplanen upptaga visst område för jordbruks- eller skogsbruksändamål torde med hänsyn härtill knappast föreligga.

I 119 § departementsförslaget torde böra vidtagas samma jämkningar, som för motsvarande fall beträffande stadsplan föreslagits i 26 §.

I detta sammanhang må erinras, att skogsstyrelsen i sitt den 27 maj 1946 avgivna betänkande med förslag till skogsvårdsplan m. m. diskuterade, i vad mån det alltjämt skulle vara tillåtet att omlägga skogsmark till åker, äng, byggnadstomt, väg m. m. Skogsstyrelsen framhöll därvid bl. a. (SOU 1946: 41 s. 212—213), att missbruk av omlägningsrätten ofta förekommit vid omläggning till tomtmark. Att så kunnat ske syntes i främsta rummet vara en följd av brister i lagstiftningen angående avstyckning av tomtmark. Det vore emellertid att förvänta att dessa brister skulle bli avhjälpta inom den närmaste tiden. Stadsplaneutredningen hade nämligen föreslagit att byggnadsplan under inga förhållanden finge utläggas över större område än som vore eller kunde väntas inom nära förestående tid bli bebyggt. Vid uppgörande av byggnadsplan skulle vidare tillses att bedrivande av jordbruk, skogsskötsel eller annan jämförlig näring icke genom planen i onödan förhindrades eller försvårades. Därest en byggnadslagstiftning i enlighet med detta förslag komme till stånd, syntes riskerna för en olämplig exploatering av skog i samband med omläggning till tomtmark bli undanröjda. Jag vill här allenast framhålla, att de av skogsstyrelsen sålunda omförmälda önskemålen blivit tillgodosedda i departementsförslaget.

120 §.

Paragrafen motsvarar 89 § 1—2 mom. i gällande byggnadsstadga och 51 § i utredningens förslag (motiv, se s. 506—518 i betänkandet).

Yttrandena.

Beträffande frågan huruvida särskild kompetens bör fordras av den, som upprättar byggnadsplan (jfr betänkandet s. 260—261), uttalar *byggnadsstyrelsen*, att utredningens förslag härutinnan syntes vara i stort sett välbetänkt. Med hänsyn bland annat till att byggnadsplan understundom skulle kunna

vara av enkel beskaffenhet och med tanke på den rådande bristen på fullt utbildade fackmän syntes det knappast lämpligt att såsom vissa länsarkitekter föreslagit nu meddela kompetensföreskrifter för uppgörande av sådan plan. I varje fall syntes det icke böra ifrågakomma att åt länsstyrelserna överlämna att meddela generell behörighet för vissa personer att upprätta sådana planer. *Svenska arkitekters riksförbund* finner det däremot anmärkningsvärt, att kompetenskrav icke uppställts för byggnadsplaneförfattare. Även om det allmänna icke ekonomiskt deltog i utbyggandet av ett byggnadsplaneområde på samma sätt som vid utbyggandet av ett stadsplaneområde, vore dock de tekniska, sociala och estetiska kraven på en byggnadsplan i stort sett desamma som på en stadsplan. I många fall kunde även byggnadsplaneområde komma att senare intagas i stadsplan. Då byggnadsplanen därvid i stora delar utbyggt, kunde någon väsentligare omarbetning av densamma därvid ej genomföras. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anser det vara en allvarlig brist i förslaget att några som helst kompetenskrav ej uppställts på författaren av byggnadsplan. Kravet på kvaliteten hos en sådan plan borde ej få eftersättas enbart på den grund att brist rådde på kompetent folk. Bristande sakkunskap vid uppgörandet av själva planeringen medförde större risker för ekonomiskt ogynnsamma följder än en dåligt utförd grundkarta. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, som uttalar liknande mening, tillägger att åtminstone i Göteborgs och Bohus län arbetsbördan för länsarkitekten och hans biträden vore så stor, att man icke utan en väsentlig utökning av personalen kunde pålägga dem arbete med utarbetande av byggnadsplaner i någon större omfattning utan deras uppgifter måste till övervägande delen begränsas till granskningsarbete. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser det betänkligt, att viss kompetens ej fordrades av byggnadsplaneförfattare, ej minst med hänsyn till de rättsverkningar en dylik plan enligt den föreslagna lagstiftningen kunde erhålla. Därest icke särskilda kompetenskrav uppställdes i författning, torde det i allt fall bli nödvändigt att uppställa dylika krav vid beviljandet av förskott till kostnader för byggnadsplan. Om planarbetet ombesörjdes av en icke kompetent person, kunde det lätt inträffa att planen ej kunde godkännas och i dylikt fall syntes det icke kunna åläggas markägarna att ersätta förskottet. Uppställandet av vissa kompetenskrav för byggnadsplaneförfattare påyrkas därjämte av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Östergötlands län, svenska kommunaltekniska föreningen, svenska teknologföreningen, länsarkitekternas förening* samt *vissa länsarkitekter och överlantmätare*.

Vad därefter angår de av utredningen föreslagna bestämmelserna om den för byggnadsplan erforderliga grundkartans innehåll och beskaffenhet (2 mom. i utredningens förslag) anser *lantmäteristyrelsen*, att kompetenskraven för den som upprättade sådan grundkarta borde vara desamma som fordrades beträffande grundkarta till stadsplan. Någon anledning att avstå från kraven på praktisk utbildning föreläge enligt styrelsens mening icke. Förhållandena vid upprättande av byggnadsplan vore icke alltid enklare än vid upprättande av stadsplan. Vidare kunde framhållas, att förmågan att riktigt

återgiva exempelvis bestående äganderättsförhållanden väsentligen förvärvas genom praktisk verksamhet på området. Full mätningmannabehörighet av den som uppgör grundkarta till byggnadsplan kräves också av *svenska kommunaltekniska föreningen*, *svenska teknologföreningen* och *överlantmätaren i Kronobergs län*. *Tekniska högskolan i Stockholm* anför, att som villkor för befogenhet att upprätta sådan grundkarta borde stadgas, förutom viss examen, att praktisk duglighet ådagalagts i ägomätning.

Lantmäteristyrelsen anför vidare, att enligt utredningens förslag skulle länsstyrelsen äga att meddela den, som icke ägde föreskriven kompetens, behörighet att upprätta grundkarta till byggnadsplan. Ett flertal överlantmätare hade föreslagit, att denna dispensrätt i stället skulle uppdragas åt lantmäteristyrelsen. För vinnande av enhetlighet syntes detta också vara önskvärt. En person skulle eljest kunna erhålla sådan dispens i ett län men icke i ett annat, och detta vore icke lyckligt. Visserligen skulle länsstyrelserna alltid kunna höra lantmäteristyrelsen men en sådan anordning syntes medföra en mera omständlig administrationsapparat än om dispensärendet ginge direkt till och avgjordes hos lantmäteristyrelsen, för så vitt det icke befundes lämpligare att dessa dispensärenden liksom liknande ärenden rörande dispens jämlikt 2 kap. 2 § fastighetsbildningslagen för behörighet som mätningssman i stad prövades av Kungl. Maj:t. *Överlantmätaren i Stockholms län* yttrar, att dispens från kravet på viss kompetens för den, som upprättade grundkarta till byggnadsplan, icke borde meddelas av länsstyrelsen utan av överlantmätaren eller lantmäteristyrelsen. Liknande mening uttalas av vissa andra överlantmätare.

Ytterligare anser *lantmäteristyrelsen* det vara önskvärt med ett uttalande, som visade att finmätning liksom hittills fordrades för alla mätningar i stad. Då inom område på landet där byggnadsplan skulle upprättas fastighetsförhållandena många gånger kunde vara lika invecklade som i städerna, då vidare antalet befintliga byggnader ej sällan vore stort och då slutligen byggnadsplan många gånger kunde förväntas förr eller senare bli ersatt med stadsplan, borde även grundkarta till byggnadsplan på landet i allmänhet grundas på finmätning. Det kunde dock finnas fall, då byggnadsplanekarta utan större olägenhet skulle kunna grundas på vanlig mätning. *Svenska kommunaltekniska föreningen* samt *byggnadsnämnderna i Göteborg* och *Norrköping* framhålla också, att det icke borde få förekomma att grundkarta till byggnadsplan i stad utfördes med mindre noggrannhet än den för finmätning stadgade. Bestämmelserna om finmätning borde alltid följas i stad och stadsliknande samhälle. Härför talade också, att stad kunde åläggas att bidra till kostnader för byggnadsplan enligt 97 § i utredningens förslag. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* yttrar, att mätningssmetoden i hög grad inverkar på kostnaderna för byggnadsplanen. Det vore därför angeläget att ett enklare och billigare mätningssförfarande finge komma till användning i de fall, då behov av större noggrannhet uppenbarligen ej föreläge. Det förefölle ändamålsenligt att olika alternativ för mätningssförfarandet vid upprättande av grundkarta för byggnadsplan uppgjordes, och att det sedan överlätes åt läns-

styrelsen att för varje fall bestämma, vilken metod som skulle komma till användning.

Lantmäteristyrelsen framhåller tillika, att frågan om äganderätten till marker, mätningshandlingar och konceptkarta till byggnadsplan icke vore utredd men syntes böra klarläggas. Samma mening uttalas av *svenska kommunaltekniska föreningen* samt *byggnadsnämnderna i Norrköping och Borås*.

Sistnämnda byggnadsnämnd anser, att byggnadsplanekartas skala ej borde understiga 1:1 000, medan *länsarkitekten i Jämtlands län* däremot hävdar att möjlighet borde finnas att använda mindre skala än 1:2 000. Slutligen anser *överlantmätaren i Gävleborgs län*, att grundkarta för byggnadsplan på landet borde upprättas av vederbörande distriktslantmätare med möjlighet dock för länsstyrelsen att bevilja dispens härifrån, medan *överlantmätaren i Kalmar län* hävdar, att förbättring av möjligheten att erhålla grundkartor för landsbygden icke syntes vara att påräkna förrän lantmäteriväsendet inom varje län erhållit sådan organisation att staten utan anlitande av enskilda kunde tillhandahålla dylika grundkartor.

Departementschefen.

Det torde kunna förväntas att byggnadsplan kommer att upprättas i betydande omfattning. Ej sällan läser dylik plan, som skall ersätta den nuvarande avstyckningsplanen, kunna göras mycket enkel. Regelmässigt torde det vara avsevärt lättare att uppgöra byggnadsplan än det är att upprätta generalplan eller stadsplan. Väl är det önskvärt att byggnadsplan, även i mera enkla fall, icke uppgöres annat än av person som äger fullgoda teoretiska och praktiska kunskaper rörande stadsbyggnadsväsendet. Det skulle därför otvivelaktigt vara till fördel om liknande kompetenskrav uppställdes för byggnadsplaneförfattare som beträffande författare av general- eller stadsplan. På grund av bristen på personer med sådan sakkunskap torde det dock, såsom också vitsordas t. ex. av byggnadsstyrelsen, knappast vara möjligt att nu uppställa allmänna kompetenskrav för byggnadsplaneförfattare. Man kan ej heller bortse från att, oavsett vem som uppgjort ett byggnadsplaneförslag, det i sista hand är länsstyrelsen som har att svara för att planen erhåller en lämplig utformning. Länsstyrelsen kan genom länsarkitekten låta göra de omarbetningar av planförslaget som provas erforderliga. Det torde få förutsättas att till länsarkitekternas förfogande komma att ställas de arbetskrafter som befinnas erforderliga för nyss angivna ändamål eller eljest för genomförande av förevarande förslag. Vidare är att märka att i många fall förskott till plankostnaderna torde komma att begäras av statsmedel. Det synes självklart att sådant förskott icke lämnas utan att det tillses att såsom planförfattare anlitas kunniga personer. På detta sätt torde, även om särskilda kompetenskrav icke finnas i byggnadsstadgan, kunna åvägabringas att byggnadsplan uppgöres av person som är lämpad för uppgiften, åtminstone i de flesta fall då planen har större omfattning eller är av mera komplicerad natur.

Grundkarta till byggnadsplan torde i regel böra upprättas i skala ej un-

derstigande 1: 2 000. Intet hindrar att större skala användes. Ofta är skalan 1: 1 000 att föredraga på grund av dess större användbarhet vid de plan- genomförande åtgärderna. Någon gång torde även mindre skala än 1: 2 000 kunna användas vid grundkartans uppgörande. En undantagsregel, som medger användandet av mindre skala i särskilda fall, synes fördenskill motiverad. Den bör dock tillämpas restriktivt.

Enligt utredningens förslag skall grundkarta till byggnadsplan vara upprättad av person som avlagt examen, vilken är erforderlig för att inneha befattning såsom mättningsman i stad. Behörig är sålunda envar som avlagt lantmäteriexamen eller civilingenjörsexamen vid teknisk högskolas avdelning för väg- och vattenbyggnad (jfr 2 kap. 2 § fastighetsbildningslagen). I flera yttranden påyrkas däremot, att full mättningsmannakompetens skall krävas, d. v. s. förutom examen som nyss sagts minst två års väl vitsordad praktik under sakkunnig ledning inom fastighetsbildningsväsendet. Överensstämmelse skulle härigenom vinnas med de kompetenskrav, som enligt 30 § 2 mom. departementsförslaget gälla beträffande den som upprättar grundkarta till stadsplan. Förhållandena vid uppgörande av grundkarta till byggnadsplan äro emellertid regelmässigt enklare än vid uppgörande av grundkarta till stadsplan. Särskilt torde detta vara förhållandet, då byggnadsplan kommer till användning i sådana fall, där hittills använts avstyckningsplan. Jag anser fördenskill i likhet med utredningen, att kravet på viss praktik inom fastighetsbildningsväsendet utan olägenhet kan eftergivias då det gäller mättningsförrättare för upprättande av byggnadsplan. Möjlighet vinnes däri- genom att för dylika arbeten, vilka i jämförelse med de uppgifter som eljest åvila mättningsman oftast äro av enkel beskaffenhet, använda även yngre lantmätare och andra tekniker. Skulle byggnadsplan avse större område eller eljest vara av komplicerad beskaffenhet, torde i allmänhet förskott komma att begäras till plankostnaderna. Vid prövningen av ansökan om sådant förskott bör tillses, ej blott att själva planen utan även att grundkartan blir upprättad av person som är fullt lämpad för uppgiften.

Rätt att meddela dispens från de nyss behandlade kompetensreglerna torde, såsom utredningen föreslagit, böra tillkomma länsstyrelsen. Skäl finnas visserligen för att i stället anförtro dispensprövningen åt lantmäteristyrelsen eller överlantmätaren i länet. Då ansvaret för byggnadsplans uppgörande vilar på länsstyrelsen, torde dock länsstyrelsen vara att föredraga som dispensmyndighet. Det torde kunna antagas, att länsstyrelsen, innan dylikt ärende avgöres, inhämtar yttrande från lantmäteristyrelsen eller överlantmätaren. Dispensbeslut torde böra meddelas från fall till fall, icke generellt.

Mot utredningens uttalanden angående sättet för mätningens utförande vid uppgörande av grundkarta till byggnadsplan har jag i stort sett icke något att erinra. Det synes praktiskt och lämpligt att dylika mätningar utföras på sådant sätt, att arbetsresultaten kunna användas både vid själva planläggningsarbetet och vid de efterföljande plangenomförande åtgärderna, främst avstyckning. I regel torde få förutsättas att mätningen sker med den noggrannhet som i mättningsförfordningen stadgas beträffande finmätning. I allt

fall synes detta böra vara förhållandet, därest byggnadsplan upprättas i stad. På landsbygden kunna måhända stundom vissa eftergifter vara möjliga, t. ex. då planområdet är litet och någon större utveckling av byggnadsverksamheten ej är att förvänta. De närmare allmänna anvisningar som kunna erfordras beträffande utarbetandet av grundkarta, torde såsom utredningen föreslår böra meddelas av lantmäteristyrelsen efter samråd med byggnadsstyrelsen. Hos lantmäteristyrelsen kunna därjämte liksom hittills kommuner och myndigheter avgiftsfritt erhålla råd och anvisningar för utarbetande av arbetsprogram för mätningar till byggnadsplanekarta och andra kartarbeten av olika slag.

Den i vissa yttranden berörda frågan om äganderätten till mätningshandlingar, konceptkarta och markeringar till byggnadsplan är av viss betydelse beträffande både städerna och landsbygden, dock torde äganderätten till markeringarna sakna större intresse. För att sådana mätningshandlingar skola kunna användas vid de plangenomförande mätningarna är det av vikt, att de redovisas till och förvaras hos lämplig myndighet. Det synes förden skull böra föreskrivas, att mätningshandlingarna skola jämte grundkartan eller kopia därav åtfölja förslag till byggnadsplan. Handlingarna komma härigenom att redovisas i stad till byggnadsnämnden enligt 5 § i 1936 års kungörelse med vissa föreskrifter om mätningsväsendet och fastighetsregisterväsendet i rikets städer, sådan denna paragraf avfattats i utredningens förslag (betänkandet s. 131), och på landet till länsstyrelsen. Ut i 5 § av den av utredningen föreslagna kungörelsen om expediering av vissa beslut (betänkandet s. 133) synes lämpligen böra stadgas, att mätningshandlingar till grundkarta för byggnadsplan på landet skola av länsstyrelsen vidarebefordras till länslantmäterikontoret.

Paragrafen har avfattats med iakttagande av vad sålunda anförts. Vissa jämkningar, som vidtagits uti stadgandena i 30 § om uppgörande av förslag till stadsplan, ha därjämte föranlett motsvarande ändringar i förevarande paragraf.

121 §.

Denna paragraf, som motsvarar 89 § 3 mom. i gällande byggnadsstadga, överensstämmer i sak med 52 § i utredningens förslag (motiv, se s. 518 i betänkandet).

122 §.

Paragrafen, som motsvarar nuvarande 90 §, överensstämmer i sak med 123 § i utredningens förslag (motiv, se s. 541—542 i betänkandet).

Yttrandena.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anför, att enligt förevarande paragraf skulle underrättelse om utställandet av byggnadsplaneförslag tillställas bl. a.

vägförvaltningen, dock endast om och i den utsträckning så prövades erforderligt. Denna formulering låte förmoda, att vägförvaltningarna endast i undantagsfall skulle beröras av förslagen. Tvärtom torde det dock förhålla sig så, att vägförvaltningarna i de allra flesta fall hade intressen att bevaka i fråga om dessa planer. Formuleringen borde ändras i överensstämmelse härmed. Vidare borde påpekas den oklarhet som rådde beträffande begreppet sakägare. Att vägförvaltning som statligt övervakande organ i detta fall skulle räknas som sakägare syntes icke stämma väl överens med gängse språkbruk. Även *länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser det vara svårt att bestämma, vilka som vore att anse som sakägare. *Överlantmätaren i Värmlands län* framhåller, att frågan om allmän vägs sträckning för närvarande kunde i årtal fördröja upprättandet av en ur samhällssynpunkt mycket angelägen plan. På något sätt borde ordnas så att vägmyndigheterna inom rimlig tid kunde lämna besked om en plans genomförbarhet i förhållande till aktuella vägfrågor.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttalar, att länsstyrelsen icke kunde dela utredningens uppfattning att kungörelse i kyrka och ortstidning vore obehövlig vid utställande av förslag till byggnadsplan. Länsstyrelsens erfarenhet vore, särskilt när det gällde större byggnadsplaneområden, att ett avsevärt antal brev till markägare brukade komma tillbaka såsom obeställbara. Kungörelseförfarandet borde bibehållas i någon form. Lämpligt kunde måhända vara att lägga i den utställande myndighetens hand att bestämma, huruvida kungörelse skulle utfärdas eller ej, varvid dock borde iakttagas att kungörelse som regel utfärdades om risk föreläge att samtliga kallelsebrev ej skulle nå sina adressater inom skälig tid före utställningstidens utgång. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* yttrar, att publikationsförfarandet vid utställandet av byggnadsplaneförslag skulle vinna i säkerhet, om kungörelse i kyrkan och i tidning bibehölles.

Svenska kommunaltekniska föreningen, föreningen Sveriges stadsarkitekter och byggnadsnämnden i Göteborg anse det onödigt, att överlantmätaren höres över byggnadsplaneförslag i stad. Den jordpolitiska kontrollen borde enligt deras mening sättas in långt tidigare, i första hand i samband med generalplanarbetet. *Överståthållarämbetet* påpekar, att överlantmätare saknades för Stockholm. Byggnadsstyrelsen borde i huvudstaden kunna fullgöra överlantmätarens ifrågavarande funktioner. *Länsarkitekterna i Kronobergs och Gävleborgs län* framhålla, att yttrande givetvis borde inhämtas även från länsarkitekten, medan *överlantmätaren i Göteborgs och Bohus län* uttalar, att erforderlig personal saknades å lantmäterikontoret för att klara den väsentliga ökningen i arbetet med att granska byggnadsplanerna ur jordpolitisk synpunkt. Slutligen anför *byggnadsnämnden i Göteborg*, att om byggnadsnämnd enligt landsbygdsbestämmelserna skulle upprättas för stad borde yttrande inhämtas från byggnadsnämnden och den som hade att företräda staden redan innan förslaget utställdes till granskning.

Departementschefen.

Om förslag till byggnadsplan avser allenast ett mindre område, kan det mången gång vara onödigt att yttrande över förslaget inhämtas från vägförvaltningen. Jag biträder därför utredningens förslag att underrättelse om utställande av byggnadsplaneförslag skall tillställas vägförvaltningen allenast om och i den mån så provas erforderligt. Vidare torde det såsom utredningen framhållit i regel vara onödigt, att kungörelse sker i kyrkan eller ortstidning om utställandet av byggnadsplaneförslag. Verkan av dylik kungörelse synes i allmänhet vara ganska ringa, i all synnerhet om — såsom i regel torde vara fallet därest alla markägare ej kunna nås genom de föreskrivna personliga kallelsebreven — markägarna äro avlägset boende eller vistas på utrikes ort. Det bör vidare erinras, att byggnadsplan skall ersätta den nuvarande enkla avstyckningsplanen, vilken kan godkännas av länsstyrelsen utan något som helst kallelseförfarande, och att byggnadsplan ofta torde komma att avse små områden. Hinder möter icke att länsstyrelse, då så finnes lämpligt, utfärdar kungörelse i kyrka eller ortstidning rörande utställandet av ett eller annat byggnadsplaneförslag av större omfattning. Missförstånd synes ej behöva uppkomma om att ordet »sakägare» i 2 mom. första stycket skall avse alla de enskilda personer eller myndigheter, som enligt 1 mom. skola underrättas om utställandet, och alltså i vissa fall även vägförvaltningen. I dylik betydelse användes ordet sakägare redan i den nuvarande byggnadsstadgan, exempelvis i 19 och 90 §§.

Enligt 3 mom. skall yttrande angående byggnadsplaneförslag, innan ärendet avgöres, inhämtas från överlantmätaren. Detta torde allmänt förekomma redan nu. Överlantmätarens hörande får emellertid särskild betydelse med hänsyn till det föreslagna stadgandet i 117 § departementsförslaget, att vid byggnadsplans uppgörande jordbrukets, skogsskötselns och därmed jämförliga näringars intressen skola beaktas. Att länsstyrelsen därjämte bör höra länsarkitekten är självklart och torde ej behöva stadgas.

I vissa yttranden har framhållits att det såvitt anginge stad vore onödigt att höra överlantmätaren angående upprättade förslag till byggnadsplan. Enligt propositionsförslaget till byggnadsplan skall byggnadsplan i stad användas endast i särskilda fall efter förordnande av Kungl. Maj:t, därvid det förutsättes att sådant förordnande kommer att meddelas huvudsakligen beträffande områden av ren landsbygdsnatur. Med hänsyn härtill torde det vara motiverat att även i de fall, då förevarande paragraf vinner tillämpning i stad, bibehålla kravet på överlantmätarens hörande. Vad särskilt angår Stockholm saknas överlantmätare därstädes. Det synes emellertid kunna antagas, att om byggnadsplan upprättas i Stockholm, överståthållarämbetet sörjer för att erforderlig utredning av alla på frågan inverkan omständigheter kommer till stånd.

Det torde vidare kunna förutsättas, att länsstyrelsen, då fråga uppkommer om upprättande av byggnadsplan i stad, redan på ett tidigt stadium i erforderlig utsträckning samråder med byggnadsnämnden och stadens myn-

digheter, främst drätselkammaren. Någon föreskrift härom lär icke vara erforderlig.

Vad slutligen angår den av överlantmätaren i Värmlands län gjorda anmärkningen, att vägmyndigheternas dröjsmål med ställningstagandet till vissa vägfrågor kan försvåra upprättandet av byggnadsplan, må framhållas att det givetvis är angeläget att besked från vägmyndigheternas sida snarast möjligt lämnas rörande sådana vägföretag, vilka ha betydelse i planärenden. Det synes dock oundvikligt, att upprättandet av planförslag stundom måste fördröjas genom att planen äger samband med fråga om framdragande eller omläggning av allmän väg.

123 §.

Paragrafen, vilken motsvarar 91 § i gällande byggnadsstadga, överensstämmer i sak med 124 § i utredningens förslag (motiv, se s. 542 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser, att underrättelse rörande fastställelse av byggnadsplan borde, i det fall att kungörelse härom skulle ske genom annons i ortstidning, tillika anslås inom det område, för vilket byggnadsplan fastställts. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anför, att i fråga om detaljplanerna möjlighet funnes för väg- och vattenbyggnadsverkets tjänstemän att taga del av dem hos byggnadsstyrelsen eller länsarkitekten. Några kopior av dessa planer behövde därför icke tillställas styrelsen. Däremot vore det angeläget, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen underrättades om fastställelsebesluten. *Vägförvaltningen i Uppsala län* yrkar, att vägförvaltningen skulle erhålla såväl avskrift av beslut om byggnadsplans fastställande som kopia av karta med beskrivning rörande planen. *Länsarkitekten i Uppsala län* begär, att även länsarkitekterna skulle erhålla dylika avskrifter och kopior, medan *byggnadsnämnden i Borås* beträffande byggnadsplan i stad framställer samma begäran såvitt angår drätselkammaren.

Departementschefen.

Sedan byggnadsplan fastställts, skola enligt utredningens förslag sakägarna underrättas härom antingen genom personliga kallelsebrev eller genom kungörelse i ortstidning. Detta synes lämpligt. Tillräckliga skäl torde saknas att, om sakägarnas underrättande sker på sistnämnda sätt, tillika fordra anslag av beslutet på plats inom byggnadsplaneområdet.

Underrättelse om byggnadsplans fastställande samt kopia av karta med beskrivning rörande planen torde omedelbart böra tillställas sökanden, om sådan finnes, samt byggnadsnämnden, byggnadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, överlantmätaren och vederbörande distriktslantmätare. Övriga myndigheter, som kunna ha intresse av planen, t. ex. vägmyndigheterna och i stad drätselkammaren, torde kunna taga del av handlingarna hos någon av de

förstnämnda myndigheterna. Att avskrift av fastställelsebeslutet eller kopia av karta med beskrivning särskilt tillställas vägmyndighet, drätselkammare eller annan sådan myndighet synes knappast erforderligt. Vad länsarkitekten angår torde denne såsom länsstyrelsens tjänsteman äga omedelbar tillgång till de handlingar som bli kvarliggande hos länsstyrelsen.

124 §.

Denna paragraf, som saknar motsvarighet i gällande stadga, överensstämmer i sak med 125 § i utredningens förslag (motiv, se s. 542—543, jämförda med s. 521 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser, att förslag till fördelning av plankostnaderna borde upprättas av planförfattaren i samråd med byggnadsnämnden.

Departementschefen.

Enligt vad som anförts i propositionen rörande byggnadslagen skall länsstyrelsens beslut angående fördelning av kostnaderna för byggnadsplan icke vara omedelbart exigibelt. Det skall däremot innebära ett bindande avgörande av plankostnadernas fördelning mellan kommun å ena sidan och markägarna å den andra samt mellan olika fastigheter inbördes. Med hänsyn härtill torde det vara erforderligt att sakägarna på sätt utredningen förordat erhålla tillfälle att yttra sig över upprättat förslag till kostnadsfördelning. Åt planförfattaren torde mången gång lämpligen kunna uppdragas att uppgöra dylikt förslag. Länsstyrelsen är oförhindrad att föranstalta därom.

125 §.

Paragrafen motsvarar 92 § i gällande byggnadsstadga och 126 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Överlantmätaren i Jönköpings län uttalar, att vid ändring av byggnadsplan skulle enligt utredningens förslag tillämpas samma förfarande som vid antagandet av sådan plan. Om vid omläggandet av allmän eller enskild väg denna erhållit en från den fastställda byggnadsplanekartan något avvikande läge, måste vid avstyckning efter sådan väg byggnadsplanen ändras innan avstyckningar finge ske. Detta medförde tidsutdräkt och obehag för sakägarna. I dylika fall, då det endast vore fråga om en mindre justering av byggnadsplan, borde en mindre tidsödande procedur för ändringen kunna få tillgripas eller i varje fall en dylik avstyckning kunna få fastställas utan hinder av den konstaterade avvikelser.

Departementschefen.

Beträffande ändring av byggnadsplan torde böra gälla i huvudsak samma bestämmelser som i fråga om ny byggnadsplan. Att avstyckning icke får verkställas i strid mot fastställd byggnadsplan kan i vissa fall medföra onödig tidsutdräkt för sakägarna. Denna olägenhet torde emellertid icke böra undanröjas genom förenkling av förfarandet vid ändring av byggnadsplan utan genom sådan ändring av jorddelningslagstiftningen, att avstyckning i särskilda fall kan verkställas utan hinder av fastställd plan.

Föreskrifterna i 120 § 1 mom. om grundkarta torde innebära en skärpning i vad för närvarande gäller angående det kartmaterial som erfordras vid uppgörande av byggnadsplan. Föreligger fråga om ändring av byggnadsplan, kan kravet på upprättande av grundkarta med i nyssnämnda paragraf angiven noggrannhet stundom vara onödigt strängt. På liknande sätt som i 33 § 1 mom. förordats för motsvarande fall vid ändring av stadsplan torde viss eftergift därför böra medgivas i fråga om grundkartas beskaffenhet vid ändring av byggnadsplan. Såsom utredningen föreslagit lär det ej vara nödvändigt att sammanträde, varom förmäles i 114 §, hålles då fråga är om ändring av byggnadsplan.

126 och 127 §§.

Dessa paragrafer, vilka sakna motsvarighet i gällande byggnadsstadga, överensstämma i stort sett med 127 och 128 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 543 i betänkandet).

14 KAP.**Om utomplansbestämmelser.****128 §.**

Paragrafen, vilken motsvarar nuvarande 94 §, överensstämmer i sak med 129 § i utredningens förslag (motiv, se s. 543—544 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen och länsarkitekten i Älvsborgs län anför, att yttrande på grund av föreskrifterna i 129 §, jämförd med 123 § 1 mom., i utredningens förslag, borde inhämtas från riksantikvarien, när anledning funnes till antagande, att fast fornlämning funnes inom område för vilket utomplansbestämmelser skulle fastställas. Detta innebure visserligen icke någon ändring i vad nu gällde, men det kunde ändock ifrågasättas om icke, i syfte att förkorta tiden för ärendets behandling, denna föreskrift kunde ändras på sådant sätt, att riksantikvarieämbetet genom avskrift av resolutionen och karta över områdets gränser underrättades om att utomplansbestämmelser fastställts för visst område, varefter riksantikvarieämbetet, sedan erforderlig inventering verkställts, kunde delgiva länsstyrelsen, för vidare befordran till vederbörande

byggnadsnämnd, undersökningens resultat jämte eventuell uppgift om vad som ur fornminnessynpunkt borde beslutas vid prövning av byggnadsnämnden. Länsstyrelsen framhåller vidare, att kungörelse i vissa fall skulle ske i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intoges. I länet förekomme emellertid att kommunala meddelanden icke intoges i någon tidning alls. Länsstyrelsen ifrågasatte, om icke i så fall föreskrift borde meddelas om kungörande i åtminstone en ortstidning. *Överlantmätaren i Stockholms län* anser, att klara föreskrifter borde meddelas om att utomplansbestämmelseområden ej borde få göras större än nödigt. Beslut om utomplansbestämmelser sträckte sina verkningar vida in på den egentliga fastighetsbildningsverksamhetens område.

Departementschefen.

Den föreslagna skyldigheten att inhämta riksantikvarieämbetets yttrande innan utomplansbestämmelser fastställas, därest det kan antagas att fast fornlämning finnes inom det blivande utomplansområdet, torde icke kunna avskaffas utan olägenhet för fornminnesvärden. Ej heller synes någon större tidsförlust med ärendets avgörande vara att befara på grund av denna skyldighet. För att avgiva yttrande i ärendet torde nämligen riksantikvarieämbetet i regel icke behöva verkställa undersökning på marken utan yttrandet kan avgivas med stöd av redan befintligt undersökningsmaterial. Sedan utomplansbestämmelserna fastställts, kan ämbetet verkställa eventuellt erforderliga kompletterande undersökningar samt delgiva länsstyrelsen och byggnadsnämnderna undersökningens resultat.

Såsom förut nämnts medför den omständigheten, att kommunala meddelanden för viss ort icke bruka intagas i ortstidning, icke befrielse från skyldighet att — då kungörande i »den eller de tidningar vari kommunala meddelanden för orten intagas» föreskrives i byggnadsstadgan — tillse att kungörande sker i åtminstone en ortstidning.

I fråga om stadsplan och byggnadsplan har särskilt föreskrivits, att sådan plan icke må avse större område än som är eller kan bli bebyggt eller eljest taget i anspråk inom nära förestående tid. Anledning att på liknande sätt begränsa område för utomplansbestämmelser, såsom i ett yttrande förordats, synes ej föreligga.

15 KAP.

Om byggande inom område för vilket stadsplan fastställts.

129 §.

Genom förevarande stadgande, som saknar motsvarighet i gällande byggnadsstadga och utredningens förslag, skall vad för stad är föreskrivet med avseende å byggnads yttre och inre anordnande, byggnadslov, tillsyn över byggandet m. m. äga motsvarande tillämpning i fråga om sådan ort på landet, för vilken stadsplan fastställts.

16 KAP.

Om byggande inom område för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser faststallts.**Om byggnads yttre och inre anordnande m. m.**

130—132 §§.

Dessa paragrafer, vilka motsvara 102—108 §§ i gällande byggnadsstadga, överensstämma i sak med 138—140 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 549—550 i betänkandet).

133 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 109 § samt 141 § i utredningens förslag (motiv, se s. 550 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anför, att bestämmelser av den i förevarande paragraf omförmälda innebörden borde om möjligt utsträckas att gälla byggnad även utanför sådant område som avsåges i paragrafen.

Departementschefen.

Förevarande paragraf gäller likasom övriga paragrafer i 16 kap. endast inom område, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts. Inom andra områden på landet kan en viss allmän skyldighet att underhålla byggnad så att hälsofara eller brandfara icke uppkommer härledas ur föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och brandstadgan. Några föreskrifter därutöver torde icke böra meddelas.

I paragrafen torde böra vidtagas enahanda jämkningar som förordats för motsvarande fall i 72 §.

134 §.

Denna paragraf motsvarar 109 a § i gällande byggnadsstadga och 142 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Svenska arkitekters riksförbund anför, att ett flertal byggnadskonsulenter numera hade stadsarkitekts kompetens. Det syntes då vara lämpligt och skäligt att även byggnadsnämnd på landet, som till sitt biträde hade byggnadskonsulent med stadsarkitekts kompetens, erhöles sådan rätt att medgiva mindre avvikelser från bestämmelserna i 74—78 och 80—84 §§ i utredningens förslag som stadgades i 88 §. 142 § och 178 § 2 mom. i utredningens förslag borde därför kompletteras med bestämmelser om sådan rätt. *Byggnadsinspektören för Sydkustens utomplansområde nr 4* uttalar liknande mening.

Departementschefen.

Enligt 73 § departementsförslaget må inom stad avvikelse från vissa bestämmelser rörande byggnads utförande medgivas i byggnadsordning. För särskilt fall får sådan avvikelse beslutas av länsstyrelsen eller, där fråga är om mindre avvikelse som ej innebär skärpning, av byggnadsnämnden, om nämnden till sitt biträde har stadsarkitekt och denne tillstyrkt åtgärden. Såsom påpekats av svenska arkitekters riksförbund bör, därest dessa bestämmelser om byggnads utförande genom förordnande av länsstyrelsen göras tillämpliga inom byggnadsplane- eller utomplansområde, undantag från dem kunna medgivas i samma ordning som föreskrivits beträffande stad. Har byggnadsnämnd på landet till sitt biträde byggnadskon-sulent med stadsarkitekts kvalifikationer, bör sålunda byggnadsnämnden i viss utsträckning kunna medgiva undantag från bestämmelserna i fråga. Motsvarande bör gälla beträffande sådana undantag från byggnadsplan, utomplansbestämmelser m. m., som omförmälas i 170 § 2 mom. departementsförslaget.

Om byggnadslov.**135 §.**

Första stycket i paragrafen motsvarar nuvarande 110 § och 143 § första stycket i utredningens förslag (motiv, se s. 550—551 i betänkandet). Andra stycket är nytt.

Departementschefen.

Första stycket torde böra innehålla bestämmelse om skyldighet för den som ämnar företaga nybyggnad inom byggnadsplane- eller utomplansområde att söka byggnadsnämndens lov till företaget i fråga.

Erfarenheten torde utvisa, att bebyggelsen på landsbygden icke alltid anpassar sig efter rådande naturförhållanden på lämpligt sätt. Ett enda hus som förlägges på höjden av ett vackert berg eller en dominerande kulle eller på en utskjutande udde i en sjö kan, om det icke på ett ändamålsenligt sätt infogas i landskapsbilden, allvarligt skada trevnads- och skönhetsvärden för ett stort område, stundom för en hel bygd. Genom tillämpning av bestämmelserna i 122 § byggnadslagen kan länsstyrelsen åvägabringa en viss kontroll i fråga om bebyggelsen ur naturskyddssynpunkt. Denna kontroll avser dock endast sådana begränsade områden, för vilka särskilda förordnanden enligt nämnda paragraf utfärdas. På landsbygden i övrigt är bebyggelsen i princip fri. Givetvis kunna landskapets skönhetsvärden spolieras även genom vanliga smärre boningshus eller sportstugor. Den största risken för att skada uppstår föreligger emellertid, om större byggnader av särskilda slag, såsom hotell eller sjukhus samt industrianläggningar, uppföras utan hänsynstagande till naturskyddets eller kulturminnesvårdens intressen. Icke alltid kan förväntas, att byggnadsnämnden, därest lov till sådan byggnad skall sökas hos nämnden, tillräckligt beaktar intressen av detta slag (jfr dock 137 §

jämförd med 82 §). Det synes vara ett rimligt krav att byggnad av dylik speciell beskaffenhet icke får komma till stånd på landsbygden utan att dess lämplighet prövats av länsstyrelsen. Jag förordar fördenskull att i paragrafens andra stycke införes stadgande av huvudsaklig innebörd, att hotell, sjukhus, fabrik eller annan industriell anläggning icke får verkställas inom utomplansområde, innan länsstyrelsen prövat att byggnaden ej står i strid mot de grundsatser som angivas i 122 § byggnadslagen. För områden på landet, där byggnadsplan eller utomplansbestämmelser ej gälla, torde motsvarande regler böra införas. Stadgande därom har upptagits i 143 § 1 mom. Från skyldigheten att underställa sådant byggnadsföretag länsstyrelsens prövning ha emellertid undantagits allmän byggnad, vartill ritningarna enligt gällande författning skola prövas av statlig myndighet (jfr 139 § och 143 § 3 mom.).

136 §.

Denna paragraf, vilken motsvarar 111 § i gällande byggnadsstadga, översensstämmer i stort sett med 144 § i utredningens förslag (motiv, se s. 551 i betänkandet).

Yttrandena.

Gävleborgs läns byggnadsnämndsförbund anför, att enligt förevarande paragraf skulle sökande av byggnadslov visa sig förfoga över den tomtplats, varå byggnadsarbetet skulle utföras, eller visa att han eljest vore berättigad till arbetets utförande. Denna bestämmelse hade på sina håll tolkats så, att fastighetsbildning icke behövde föregå byggnadslov. Bestämmelsen i byggnadslagen att tomt icke finge bebyggas innan den rättsligen bildats hade icke någon motsvarighet för landsbygden. På detta sätt skulle bebyggelsen å blivande tätbebyggda områden kunna påbörjas utan att planläggning föregått. För undvikande av en dylik tolkning av ifrågavarande bestämmelse borde i byggnadsstadgan införas en föreskrift av det innehåll, att lov för nybyggnad ej finge beviljas förrän fastigheten blivit »rättsligen bildad.» *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* gör i huvudsak samma uttalande. *Överlantmätaren i Västerbottens län* yttrar, att då det kunde bli betungande om bestämmelse infördes att fastighetsbildning ovillkorligen skulle föregå byggnadslov, borde i stället stadgas att, när ansökan om byggnadslov föreläge och den för byggnaden avsedda tomtplatsen icke i laga ordning utbrutits, byggnadsnämnden skulle innan dylikt lov meddelades infordra yttrande från vederbörande lantmätare eller mättningsman.

Departementschefen.

Såsom förut nämnts torde ordet tomtplats avse ej allenast särskild fastighet utan även arrend område och dylikt (se s. 100). Då byggnadsnämnden prövar ansökan om lov till nybyggnad å tomtplats, som ej utgör utbruten fastighet, torde byggnadsnämnden böra i viss mån ingå på en förhandsprövning av den eventuellt efterföljande fastighetsbildningen. En erinran om byggnadsnäm-

dens skyldighet att tillse att tomtplatser erhålla lämplig storlek och form har för övrigt intagits i 103 § 3 mom. departementsförslaget. Såsom påpekats i ett yttrande kan det vara lämpligt att byggnadsnämnden i dylika fall inhämtar yttrande från lantmätare eller mättningsman.

137 §.

Paragrafen motsvarar 112 och 113 §§ i gällande byggnadsstadga samt 145 § i utredningens förslag (motiv, se s. 552 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska arkitekters riksförbund anser, att bestämmelserna i 96 § i utredningens förslag vilka bestämmelser åsyftade att främja kulturminnesvården, borde kunna gälla även på landet. Många exempel kunde anföras på att kulturmiljön på landet förstörts på grund av bristen på prohibitiv lagstiftning. Alla åtgärder borde därför vidtagas för att stävja ett fortsatt skövlande av landsbygdens kulturskatter. Liknande mening uttalas av *länsarkitekternas förening* och *byggnadsinspektören för Sydkustens utomplansområde nr 4. Riksantikvarieämbetet* hemställer, att andra stycket i paragrafen erhåller sådan lydelse att därav framgår, att byggnadsnämnden vid prövning av ansökan om byggnadslov skall tillse, »att fasta fornlämningar skyddas i enlighet med vad därom är stadgat».

Departementschefen.

Såsom utredningen förordat böra de för stad meddelade bestämmelserna i 93 och 94 §§ i utredningens förslag, vilka motsvara 78 och 80 §§ i departementsförslaget, göras tillämpliga inom byggnadsplane- och utomplansområden på landsbygden. Inom sådana områden torde vidare böra gälla det i 79 § departementsförslaget intagna stadgandet att byggnadslov ej må medgivnas för nybyggnad som är att hänföra till tätbebyggelse innan detaljplan fastställts. Angående den närmare innebörden av sistnämnda stadgande hänvisas till vad förut anförts. Slutligen synes inom byggnadsplane- och utomplansområde också böra tillämpas stadgandena i 81 och 82 §§ departementsförslaget, av vilka den sistnämnda avser att åvägabringa skydd för vissa kulturhistoriska intressen. Såsom påpekats i vissa yttranden torde nämligen behov av skydd för kulturhistoriskt värdefulla byggnader och deras omgivningar föreligga ej blott inom städer och samhällen utan även på landsbygden.

138 §.

Paragrafen motsvarar utan ändring i sak nuvarande 114 § och 146 § i utredningens förslag.

139 §.

Denna paragraf överensstämmer med 115 § i gällande byggnadsstadga och 147 § i utredningens förslag (motiv, se s. 552 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser, att anmälan om i paragrafen omförmälda byggnadsföretag borde göras till byggnadsnämnden. För den byggande föreläge skyldighet att iakttaga lokala föreskrifter och de lokala synpunkterna borde beredas tillfälle att komma fram. *Länsarkitekten i Stockholms län* anför, att enär byggnadskontroll ofta lades över betydelsefulla områden på landet, syntes det skäligt att även byggnadsnämnd på landet underlättades om arbeten berörande allmän byggnad på samma sätt som föreskrivits för stad. *Byggnadsnämnden i Järfälla socken* uttalar samma mening.

Departementschefen.

Såsom utredningen framhållit är det önskvärt att vederbörande statliga myndigheter vid planering av byggnadsföretag söka kontakt med byggnadsnämnden för att erhålla upplysning om gällande byggnadsreglerande bestämmelser och om lokala önskemål. Uttrycklig skyldighet att underrätta byggnadsnämnderna torde dock icke lämpligen böra åläggas statsmyndigheterna.

Om tillsyn över byggandet.**140 §.**

Paragrafen, som motsvarar 116 § i gällande stadga och 148 § i utredningens förslag, företer i förhållande till dessa båda paragrafer allenast den olikheten att dess tillämplighet inskränkts till områden med byggnadsplan eller utomplansbestämmelser. Någon ändring i sak torde ej föränledas härav (jfr emellertid nuvarande 108 a och 115 a §§).

Särskilda bestämmelser om byggande inom byggnadsplan.**141 §.**

Denna paragraf saknar motsvarighet i gällande byggnadsstadga men motsvarar 149 § i utredningens förslag (motiv, se s. 553 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsarkitekten i Kristianstads län anför, att i en paragraf motsvarande den av utredningen föreslagna 111 § lämpligen kunde intagas särskilda bestämmelser om byggande utom byggnadsplan, avsedda som generella föreskrifter för utomplansområden. Paragrafen skulle sålunda icke få formen av en byggnadsstaga för landsbygden. *Länsarkitekten i Jämtlands län* anser, att första stycket i paragrafen borde gälla även för utomplansområden. Då väglagen ej gällde inom byggnadsplan, vore sista stycket överflödigt.

Departementschefen.

Enligt stadsplaneutredningens förslag skall, då byggnadsplan utlägges över ett område på landet, detta automatiskt medföra att vissa i paragrafen angivna enkla regler gälla i fråga om områdets bebyggande, såvida ej annat fö-

reskrives genom särskilda byggnadsplanebestämmelser. Häremot synes icke vara något att erinra. I fråga om utomplansbestämmelseområde torde däremot motsvarande anordning knappast vara lämplig. Länsstyrelsen bör sålunda, då utomplansbestämmelser utfärdas för landet, alltid särskilt angiva vilka föreskrifter som skola gälla.

Enligt 35 § lagen om allmänna vägar äga de i 33 och 34 §§ samma lag meddelade bestämmelserna om byggnads uppförande i närheten av allmän väg icke tillämpning inom område med byggnadsplan. Tredje stycket i paragrafen enligt utredningens förslag torde därför böra utgå.

Särskilda bestämmelser av hänsyn till försvaret eller luftfarten.

142 §.

Paragrafen saknar motsvarighet i gällande byggnadsstadga men motsvarar 150 § i utredningens förslag (motiv, se s. 553 i betänkandet).

Tillämpningen av förevarande paragraf har i departementsförslaget inskränkts till byggnadsplane- och utomplansområden. Angående hänsyn till försvarets eller luftfartens intressen inom andra områden på landet meddelas föreskrifter i 129 och 144 §§.

17 KAP.

Om byggande inom område som inte omfattas av stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser.

143—145 §§.

143 § har viss motsvarighet i nuvarande 108 a § och 115 a § 1 mom. samt motsvaras i utredningens förslag av 151 §. 144 och 145 §§ sakna motsvarighet i gällande stadga. Den förra av dessa båda paragrafer motsvarar emellertid 152 § i nämnda förslag (motiv, se s. 554—555 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsarkitekten i Östergötlands län anför, att lämpliga bestämmelser, analoga med de som nu gällde i 80 § byggnadsstadgan beträffande stads icke stadsplanelagda delar, borde gälla för den egentliga landsbygden, d. v. s. för områden som avsåges i förevarande kapitel.

Departementschefen.

En av de principer, varå byggnadslagen vilar, är att byggnadsverksamheten på landsbygden utanför stadsplane-, byggnadsplane- och utomplansområden skall vara fri, därvid dock skall iakttagas dels att byggnadsverksamheten ej får taga sådan omfattning att tätbebyggelse uppstår och dels att viss hänsyn skall tagas till naturskyddets, civilförsvarets, det militära försvarets och luftfartens behov. Bestämmelserna i 143 § 1 mom., som avse att tillgo-

dose naturskyddets och kulturminnesvårdens intressen, medför skyldighet för den som ämnar uppföra hotell, sjukhus, fabrik eller annan industriell anläggning på landsbygden att i förväg inhämta länsstyrelsens godkännande till företaget. Angående motiven till dessa bestämmelser hänvisas till vad därom förut anförts (s. 168—169). 2 mom. innehåller föreskrifter angående byggnadsverksamhetens reglering ur civilförsvarsynpunkt. Dessa föreskrifter medföra liksom de motsvarande föreskrifterna i gällande byggnadsstadgan skyldighet för den som uppför vissa större byggnader och anläggningar på landet att iakttaga de i 64 § angivna bestämmelserna om byggnads eller anläggnings utförande samt att söka lov hos länsstyrelsen till byggnadsföretaget i fråga. Tillämpningen av 143 § är sålunda icke inskränkt till vissa områden.

I fråga om hänsynstagandet till försvarets och luftfartens intressen gäller däremot, såsom framgår av 121 § andra stycket byggnadslagen, att förbud mot nybyggnad i närheten av befästning eller flygfält på rena landsbygden endast gäller inom särskilda av länsstyrelsen närmare angivna områden. Länsstyrelsens förordnande — enligt nyssnämnda paragraf, jämförd med 81 eller 82 § byggnadslagen — att inom visst landsbygdsområde nybyggnad m. m. ej må ske till hinder för försvaret eller luftfarten bör, såsom uttalats i propositionen angående byggnadslagen (s. 285), medföra att nybyggnad inom området ej må äga rum utan att byggnadsnämnden prövat att hinder mot företaget ej föreligger i nämnda hänseenden. 144 § innehåller stadgande härom.

Till förekommande av tätbebyggelse inom område som ej ingår i stadsplan eller byggnadsplan äger länsstyrelsen enligt 123 § byggnadslagen meddela det förbud mot nybyggnad och de föreskrifter i övrigt som för ändamålet finnas erforderliga. Förbud mot tätbebyggelse eller viss annan bebyggelse kan också uppkomma genom fastställelse av generalplan, däri mark undantagits från sådan bebyggelse. Inom områden som omfattas av dylika förbud eller föreskrifter bör, såsom anmärkts i propositionen angående byggnadslagen (s. 270 och 286), nybyggnad icke få äga rum med mindre byggnadsnämnden prövat hinder däremot ej föreligga. 145 § har avfattats i överensstämmelse härmed.

146 §.

Denna paragraf, vilken saknar motsvarighet i gällande stadga, motsvarar 143 § andra stycket i utredningens förslag (motiv, se s. 550—551 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som i första hand anser att byggnadslov bör sökas till varje nybyggnad, hävdar att om utredningens förslag om införande av allenast anmälningsplikt till byggnadsnämnden godtoges, undantag i vart fall icke borde göras beträffande byggnader för jordbrukets, fiskets, skogsskötselns eller därmed jämförligt behov. *Byggnadsnämnden i Ronneby* anser, att ej blott nybyggnader utan även viktigare ombyggnader

och reparationer borde anmälas för byggnadsnämnden. *Länsarkitekten i Skaraborgs län* anför, att då anmälan till byggnadsnämnden ej behövde åtföljas av ritning, det syntes vara svårt för nämnden att bilda sig en uppfattning i frågan och giva råd.

Departementschefen.

I propositionen angående byggnadslagen (s. 79) uttalade jag att för att byggnadsnämnden inom områden, där skyldighet att söka byggnadslov icke föreläge, skulle kunna fullgöra sina uppgifter, skyldighet borde föreskrivas att till nämnden anmäla alla byggnadsföretag, innan de påbörjades. Sådan anmälningsskyldighet borde dock ej avse nybyggnad för jordbrukets eller därmed jämförligt behov. Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om denna anmälningsskyldighet. Dylik skyldighet föreligger även i det fall, då på grund av att nybyggnadsförbud utfärdats, t. ex. i avbidan på upprättande av byggnadsplan, nybyggnad icke får ske utan länsstyrelsens tillstånd.

Genom det sätt, varpå nybyggnadsbegreppet definieras (se 169 §), komma viktigare ombyggnader att inbegripas därunder. Anmälan till byggnadsnämnden om nybyggnad behöver visserligen icke åtföljas av ritning. Nämnden torde emellertid äga möjlighet att efter hänvändelse till den byggande få taga del av upprättade ritningar. Vidare synes det kunna förväntas att allmänheten utnyttjar den möjlighet som står till buds att erhålla råd av byggnadsnämnden angående byggnadsarbets utförande.

FJÄRDE AVDELNINGEN.

Gemensamma bestämmelser för stad och landet.

18 KAP.

Om regionplan.

147—161 §§.

Dessa paragrafer, vilka sakna motsvarighet i gällande stadga, överensstämmer i huvudsak med 153—167 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 555—562 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsarkitekten i Stockholms län framhåller, att regionplanen måste hållas kontinuerligt aktuell och för sådant ändamål syntes den av utredningen i 154 § föreslagna översynen vart femte år ej vara tillräcklig. Beträffande 156 § i utredningens förslag anmärker *länsstyrelsen i Kalmar län*, att den ledamot av förbundsdirektionen, som enligt 129 § byggnadslagen utsåges av Kungl. Maj:t, borde ingå såsom ledamot även av regionplanenämnden. *Länsarkitekternas förening* anser, att länsarkitekten alltid borde vara självskriven le-

damot i regionplanenämnd, medan *Sveriges fastighetsägareförbund* yrkar, att fastighetsägarintresset måtte få representation i regionplaneförbundets direktion eller i vart fall i regionplanenämnden. *Länsarkitekten i Uppsala län* anför, att ordförandena i de av regionplanen berörda byggnadsnämnderna lämpligen borde vara självskrivna medlemmar av regionplanenämnden.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalar angående den av utredningen föreslagna 161 §, att då regionplanenämndens sammanträden praktiskt taget undantagslöst torde komma att beröra trafikfrågor av ett eller annat slag, det syntes riktigast att vägdirektören kallades till samtliga sammanträden. Styrelsen förutsatte därjämte, att då styrelsen så prövade nödigt även annan representant för styrelsen skulle få närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna. *Överståthållarämbetet* föreslår, att sistberörda paragraf kompletteras med föreskrift att till sammanträde med regionplanenämnd med Stockholm som intressent skulle kallas stadsarkitekten, stadsingenjören, trafikpolisintendenten, förste stadsläkaren och stadsantikvarien samt att dessa tjänstemän skulle erhålla samma rätt och befogenhet som eljest vid sådana sammanträden tillkomme motsvarande befattningshavare i länen. *Byggnadsnämnden i Kalmar* hävdar, att de i regionplaneförbundet ingående kommunernas sakkunniga, såsom stadsarkitekt eller stadsplanarkitekt, borde kallas till regionplanenämndens sammanträden samt äga rätt att deltaga i överläggningarna. Därigenom skulle regionplanearbetet underlättas och arbetets praktiska resultat väl kunna följas av kommunerna.

Byggnadsnämnden i Borås anser det böra föreskrivas, att vid uppgörande av regionplan viktigare trafikleder skulle så anordnas, att olika slag av trafik åtskildes och trafiksäkerhetens krav vederbörligen beaktades. Vidare borde påpekas möjligheten av trafikledernas förläggning i parkbälten, skyddsområden m. m. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anför, att enligt 163 § i utredningens förslag skulle vid uppgörande av regionplan hänsyn tagas till bl. a. befintliga vägar och andra förhållanden. Det vore uppenbart att framför allt planerade vägförbindelser måste tillgodoses i en regionplan då dylika vägförbindelser mången gång vore avsedda att ersätta de befintliga. Det befintliga vägnätets utformning bleve i så fall av sekundär betydelse. Vad nu anförts gällde även i fråga om vatten- och avloppsnät. *Luftfartsstyrelsen* anmärker, att med den utveckling som kunde förutses beträffande den civila luftfarten vore det sannolikt att ett stort antal flygplatser för privatflyg, taxiflyg o. s. v. komme att anläggas i vårt land. Det vore med hänsyn härtill av största vikt att i tid reservera erforderliga områden för flygplatsändamål, varigenom undvekes att redan bebyggda områden måste utläggas till flygfält. En påminnelse härom borde införas i byggnadsstadgan. *Byggnadsstyrelsen* och *riksantikvarieämbetet* framhålla, att det vid uppgörande av regionplan borde beaktas ej blott att fasta fornlämningar bevarades utan även att nödigt område omkring sådana fornlämningar skyddades. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser, att för skydd av strandområden, om vilka förmdes i 163 § tredje stycket punkt 2, skulle krävas att dessa på grund av belägenhet, växtlighet eller säregna naturförhållanden vore särskilt tilltalande. *Tekniska högskolan*

i Stockholm yttrar, att av nämnda paragraf tydligare borde framgå att en regionplan i vissa fall kunde ges ett begränsat innehåll och sålunda bl. a. upptaga blott ett fåtal problem till behandling. *Byggnadsnämnden i Göteborg* anser, att enär vid uppgörande av regionplan hänsyn borde tagas till de jordpolitiska intressena, detta borde anmärkas i 163 §.

I fråga om de av utredningen föreslagna 165 och 166 §§ uttalar *luftfartsstyrelsen*, att styrelsen borde beredas tillfälle att taga del av upprättade och antagna regionplaneförslag. *Överbefälhavaren* påyrkar, att militär myndighet borde få yttra sig över förslag till regionplan. *Vägförvaltningen i Uppsala län* hemställer, att vägförvaltningen måtte erhålla kopia av regionplaneförslag och underrättelse om planens antagande.

Departementschefen.

Förevarande paragrafer innehålla bestämmelser angående regionplanenämnd samt regionplans uppgörande m. m. De av länsarkitekten i Stockholms län och länsstyrelsen i Kalmar län framställda anmärkningarna mot föreskrifterna angående regionplanenämnds uppgifter och sammansättning kan jag icke biträda. Ej heller torde det vara erforderligt eller lämpligt att, såsom påyrkas i vissa andra yttranden, länsarkitekten eller ordförandena i de av regionplanen berörda byggnadsnämnderna äro självskrivna ledamöter i regionplanenämnden eller att fastighetsägaresammanslutning berättigas utse ledamot av nämnden.

Till regionplanenämndens sammanträden torde, såsom utredningen föreslår, böra i den mån omständigheterna därtill föranleda kallas länsarkitekten, överlantmätaren, vägdirektören, förste provinsialläkaren och landsantikvarien. Att dessa tjänstemän alltid kallas torde ej vara nödvändigt, bl. a. med hänsyn till att regionplan ej behöver innebära en allmän planläggning utan kan begränsas att avse visst eller vissa särskilda ändamål. Såvitt angår Stockholm synes i stället för de nämnda tjänstemännen böra kallas stadsplane-direktören, stadsarkitekten, stadsingenjören, trafikpolisintendenten, förste stadsläkaren och stadsantikvarien. Det torde vidare kunna förutsättas att ett nära samarbete kommer till stånd mellan regionplanenämnden, å ena sidan, samt byggnadsnämnderna i de av regionplanen berörda orterna och byggnadsnämndernas sakkunniga biträden, å den andra. Särskild föreskrift i syfte att säkerställa sådant samarbete synes icke erforderlig.

Enligt utredningens förslag skall vid uppgörande av regionplan bland annat tillses, att viktigare trafikleder erhålla ändamålsenlig omfattning och sträckning. Hänsyn skall vidare tagas bland annat till befintliga vägar och andra förhållanden som kunna bidra till att underlätta regionplanens genomförande, i den mån så kan ske utan att vad eljest i paragrafen stadgas väsentligen åsidosättes. Härav lär följä, att trafiklederna skola framdragas på ett i alla hänseenden lämpligt sätt och sålunda under iakttagande bland annat att trafiksäkerhetens krav vederbörligen beaktas. Vidare torde av förslaget framgå, att planförfattaren visserligen bör taga hänsyn till det befintliga vägnätets utformning men att han givetvis icke är bunden därav vid pla-

nens utarbetande. Såsom påpekats i vissa yttranden bör vid regionplans uppgörande tillses, att erforderliga områden avses för flygplatser samt att fasta fornlämningar och nödiga utrymmen däromkring skyddas. Det ligger vidare i sakens natur att jordbrukets liksom övriga näringars intressen böra tillgodoses.

Sedan regionplaneförslag uppgjorts, torde tillfälle att granska förslaget och avgiva yttrande däröver böra beredas bland andra luftfartsstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ävensom i viss utsträckning försvarsmyndigheterna. I propositionen rörande byggnadslagen (s. 100) anförde jag, att för att stärka kommunrepresentationernas inflytande på utformningen av regionplan tillfälle borde beredas dem att yttra sig över förbundsdirektionens förslag till regionplan. Även vissa statliga myndigheter torde lämpligen böra erhålla sådant tillfälle.

I förevarande paragrafer torde för övrigt böra vidtagas vissa smärre ändringar vilka icke kräva särskild motivering.

19 KAP.

Om ansvar, vitesföreläggande och fullföljd av talan m. m.

162—164 §§.

162 § motsvarar 122 § i gällande byggnadsstadga, 163 § motsvarar nuvarande 120 § 1 mom., medan 164 § motsvarar 5 § sjunde att-satsen, 82 § andra stycket, 100 § samt 115 a § 2 mom. gällande stadga. Förevarande paragrafer överensstämma, fränsett vissa smärre ändringar, med 168—170 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 563—567 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Stockholms län anför, att byggnadsnämnden borde tilläggas icke endast rätt utan även skyldighet att förbjuda fortsättande av olagligt byggnadsarbete. Överträdelse av meddelat förbud kunde föranleda straffpåföljd, varjämte den tredskande kunde åläggas att nedriva vad som olagligen uppförts. Erfarenheten hade emellertid visat, att straffhot i många fall icke avhölle den skyldige från att fortsätta ett olaga bygge. Ett föreläggande att riva ned vad som olagligen uppförts vore ofta ej lämpligt. Utredningen hade ej ansett sig kunna göra avsteg från regeln att vite ej finge åläggas, då särskild påföljd funnes bestämd. Praktiska skäl talade dock för att vitesföreläggande här borde ifrågakomma och det syntes böra övervägas att, därest straffhotet icke ansåges kunna kompletteras med vitesföreläggande, för detta fall slopa straffbestämmelserna. *Byggnadsnämnden i Lidingö* uttalar liknande mening, medan *länsarkitekten i Skaraborgs län* anser att, om byggnadsnämnd vägrade att utfärda förbud mot fortsättande av olagligt byggnad oaktat grundad anledning för förbudet funnes, förbud i stället borde kunna meddelas av länsstyrelsen. *Byggnadsnämnden i Kalmar* yttrar, att rätt

för byggnadsnämnd att stoppa påbörjat byggnadsföretag borde klart avfattas för det fall att godkänd ansvarig arbetsledare ej funnes för företaget.

Länsstyrelsen i Jämtlands län framhåller, att den byggande enligt 169 § första stycket i utredningens förslag vore, därest byggnadsåtgärd företagits utan tillstånd, skyldig att undanröja eller ändra vad som felaktigt utförts, om byggnadsnämnden eller länsstyrelsen funne nödigt sådant förordna. Det syntes oklart, huruvida länsstyrelsens befogenhet i förevarande hänseende inskränkte sig till fall, då länsstyrelsen skolat meddela tillstånd eller meddelat föreskrifter, eller om länsstyrelsen kunde ingripa även då tillståndet eller föreskrifterna skolat meddelas av byggnadsnämnden men denna underlåtit att förordna, att vederbörande skulle undanröja eller ändra det felaktigt utförda. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* uttalar, att utredningens förslag bibehölle i 170 § nuvarande bestämmelse att byggnadsnämnden i vissa stadsliknande samhällen och på landsbygden i övrigt icke ägde rätt att göra sig hörsammad genom vite utan att nämnderna för erhållande av vitesföreläggande måste underställa frågan länsstyrelsens prövning. Länsstyrelsen ville uttala önskemålet, att alla byggnadsnämnder i detta hänseende erhöle samma befogenhet som byggnadsnämnd i stad. Då andra kommunala myndigheter på landsbygden, exempelvis hälsovårdsnämnder, ägde förelägga vite, syntes några större betänkligheter knappast behöva möta att giva även byggnadsnämnd denna befogenhet. Slutligen anser *länsstyrelsen i Norrbottens län*, att bestämmelserna angående påföljder för olagligt byggande samt om byggnadsnämndens rättigheter och skyldigheter i hithörande avseenden alltså vore för komplicerade för att kunna förstås och tillämpas av byggnadsnämnderna i gemen.

Departementschefen.

Enligt 162 § i departementsförslaget äger byggnadsnämnden i viss utsträckning förbjuda fortsättandet av byggnadsarbete som strider mot gällande bestämmelser. Finnes för visst byggnadsföretag icke ansvarig arbetsledare, strider ju företaget mot bestämmelserna i 91 §, och byggnadsnämnden äger sålunda förbjuda arbetets fortsättande. Att byggnadsnämnden också har *skyldighet* att ingripa mot olagligt byggande följer av byggnadsnämndens uppgift att öva tillsyn över byggnadsverksamheten (jfr 5 § punkt 13 och 14 samt 103 § 1 mom.).

Med anledning av vad länsstyrelsen i Jämtlands län yttrat torde 163 § böra undergå sådan jämkning, att det av paragrafen tydligt framgår att länsstyrelsens befogenhet att föreskriva borttagande av byggnad, som utförts utan vederbörligt tillstånd, inskränker sig till sådana områden, för vilka stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser icke fastställts och där skyldighet sålunda ej föreligger att söka byggnadslov.

Såsom utredningen anført är det en allmän grundsats i svensk rätt att vite ej får åläggas då straffpåföljd finnes bestämd. Jag anser mig därför icke kunna förorda, att förbud skall kunna meddelas vid vite mot fortsättande av olagligen påbörjat arbete. Ej heller torde det vara lämpligt att, för

att möjliggöra vitesföreläggande, på ett eller annat sätt slopa straffbestämmelserna för olagligt byggande.

Rätt att ålägga vite eller annat äventyr tillkommer för närvarande och enligt utredningens förslag byggnadsnämnd i stad. Inom stadsliknande samhälle äger byggnadsnämnden sådan rätt, därest bestämmelse därom intagits i byggnadsordningen. I syfte att möjliggöra snabbare ingripanden mot olagliga byggnadsföretag torde det emellertid vara lämpligt att byggnadsnämnderna i alla stadsliknande samhällen samt inom områden på landet, där stadsplan fastställts, erhålla rätt att förelägga vite. En sådan ändring synes även ägnad att stärka de berörda byggnadsnämndernas prestige samt öka deras intresse för dem åvilande uppgifter. Beträffande landsbygden i övrigt torde byggnadsnämnden däremot liksom hittills, då vitesföreläggande erfordras, böra hänvända sig till länsstyrelsen, som därefter beslutar i ärendet.

165 och 166 §§.

Paragraferna motsvara 120 § 3 mom. och 121 § i gällande byggnadsstadga samt överensstämma med 171 och 172 §§ i utredningens förslag (motiv, se s. 568 i betänkandet).

167 §.

Denna paragraf motsvarar nuvarande 123 § och överensstämmer i stort sett med 173 § i utredningens förslag (motiv, se s. 568—569 i betänkandet).

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län påpekar, att det vore ett missförhållande att tiden för anförande av besvär över ett av byggnadsnämnden meddelat byggnadslov räknades först från den dag då vederbörande erhållit del av nämndens beslut. En annan utgångspunkt för besvärstiden borde bestämmas. *Föreningen Sveriges stadsarkitekter* samt *byggnadsnämnderna i Göteborg och Hultsfred* uttala samma mening, medan *länsstyrelsen i Jönköpings län* yttrar, att det borde i paragrafen uttryckligen föreskrivas, huru en byggnadsnämnds beslut skulle delgivas och vilka sakägare som skulle ha del därav.

Departementschefen.

Enligt förslaget räknas tiden för anförande av besvär över ett av byggnadsnämnden meddelat byggnadslov från den dag, vederbörande får del av nämndens beslut. En viss rättsosäkerhet kan härigenom ej undvikas. Möjlighet föreligger nämligen att, sedan ett byggnadsföretag med stöd av lämnat byggnadslov fullbordats, besvär över byggnadsnämndens beslut anföras med påföljd att, om besvären bifallas, byggnaden måste borttagas. I och för sig vore det väl icke otänkbart att stadga viss tid, efter vilkens utgång byggnadsnämndens beslut under alla förhållanden skulle anses ha tagit åt sig laga kraft. Exempelvis kunde föreskrivas, att besvärstiden kunde räknas från

beslutets kungörande i tidning eller på annat sätt. Mot en sådan anordning kan emellertid riktas den invändningen, att byggnadsnämndens prövning av ansökan om byggnadslov icke föregås av något gransknings- eller utställningsförfarande, och att kringboende markägare därför kunna vara fullkomligt ovetande om det planerade byggnadsföretaget. Delgivning genom allenast kungörelse blir då föga betryggande. Vidare kan anmärkas att den som erhållit byggnadslov har möjlighet att högst avsevärt mildra de olägenheter, som äro förbundna med nuvarande besvärregler. En viss trygghet kan nämligen vinnas om han, sedan byggnadslovet meddelats, omedelbart delgiver beslutet med samtliga de personer, vilkas rätt kan tänkas bli berörd av det samma. På grund av vad sålunda anförts anser jag liksom stadsplaneutredningen (jfr utredningens betänkande I, SOU 1942: 27 s. 81—82) att nuvarande ordning i fråga om besvärstidens beräkning vid besvär över beslut om byggnadslov bör bibehållas.

20 KAP.

Allmänna bestämmelser.

168 §.

Paragrafen, vilken saknar motsvarighet i gällande stadga, motsvarar 174 och 175 §§ i utredningens förslag (motiv, s. 569—571 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Göteborg anför, att byggnadsförbud i stad vore en angelägenhet, som icke berörde överlantmätarens verksamhetsområde. Bestämelsen om överlantmätarens underrättande för sådant fall borde fördenskull utgå.

Departementschefen.

Enligt utredningens förslag skola markägarna genom länsstyrelsens försorg underrättas om vissa av länsstyrelsen meddelade förbud mot nybyggnad utan särskilt tillstånd eller mot schaktning, fyllning, trädfällning eller därmed jämförlig åtgärd. Utredningen har däremot av angivna skäl icke ansett erforderligt föreskriva skyldighet för länsstyrelse att underrätta markägarna om sådana byggnadsförbud, som enligt vissa föreskrifter i byggnadslagen meddelas av Kungl. Maj:t. Jag anser dock praktiskt, att underrättelse lämnas markägarna även angående sådana av Kungl. Maj:t meddelade förbud.

Utställning av förslag till förordnande enligt 86, 122 och 123 §§ byggnadslagen torde icke vara erforderlig. Det torde vara tillräckligt att markägarna underrättas om meddelat förordnande.

Då det synes vara av betydelse att överlantmätaren underrättas om gällande byggnadsförbud, torde föreskriften härom böra bibehållas. Även vederbörande lantmätare och mätningmän torde böra underrättas om utfärdade

byggnadsförbud. Erforderliga bestämmelser i sådant syfte torde böra meddelas i administrativ ordning.

169 §.

Paragrafen motsvarar 117 § i gällande stadga och överensstämmen i huvudsak med 177 § i utredningens förslag (motiv, se s. 572—577 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsstyrelsen anser det vara ägnat att motverka en önskvärd utveckling av byggnadsverksamheten att, såsom utredningen i stort sett sökt göra, kodifiera den rättspraxis, som under senare år utbildats, enär denna tenderat till att betrakta även långt gående byggnadsåtgärder beträffande befintliga byggnader såsom icke hänförliga till nybyggnad. Denna restriktiva tolkning av begreppet nybyggnad hade otvivelaktigt lett till att sanering enligt fastställda planer av äldre bebyggelse icke kommit till stånd i den utsträckning, som ur samhällets synpunkt varit önskvärd. Väl genomtänkta stadsplaner hade därför ofta icke inom rimlig tid och i önskvärd omfattning kunnat genomföras av den anledningen, att markägare icke tagit hänsyn till det allmännas intressen av stadsplanens genomförande utan nöjt sig med att vidtaga endast sådana mindre förändringar i den befintliga bebyggelsen, som kunnat vidtagas, utan att åtgärderna blivit hänförliga till nybyggnad. Enligt styrelsens mening torde ett jämförelsevis enkelt sätt att avsevärt avhjälpa åtskilliga av de missförhållanden, som konserverandet av ur allmän synpunkt mindre önskvärd, saneringsfärdig bebyggelse utgjorde, vara att i större utsträckning hindra sådana byggnadsåtgärder beträffande befintliga byggnader, som icke åsyftade att bringa bebyggelsen i huvudsaklig överensstämmelse med stadsplanen, varmed måste förstås även bestämmelserna i planen rörande hushöjd och våningsantal. Att samhället på detta sätt tillsåge, att bebyggelsen såvitt möjligt bringades i överensstämmelse med den fastställda stadsplanen, kunde icke sägas innebära någon obillighet mot vederbörande markägare, då det ur ekonomisk synpunkt i regel vore fördelaktigare för denne att uppföra nybyggnad enligt gällande plan än att mer eller mindre bristfälligt modernisera en befintlig byggnad. I överensstämmelse med det anförda ville styrelsen föreslå, att av den föreslagna paragrafen endast bibehölles första stycket samt att det i detta styckes första mening förekommande ordet »genomgripande» utginge.

Sveriges fastighetsägareförbund uttalar, att utvidgningen av nybyggnadsbegreppet vore ägnat att väcka allvarliga betänkligheter. Ändringen avsåge bl. a. att bereda väg för sanering av den gamla bebyggelsen. Tillvägagångssättet vore därvid, att man föreskrev att vid bedömande av frågan, huruvida ändring av befintlig byggnad vore att hänföra till nybyggnad, skulle beaktas bl. a. huruvida det vore önskvärt, att byggnaden snart avlägsnades. Det i och för sig uppenbarligen synnerligen tånjbara begreppet »önskvärt» preciserades närmare på det sättet, att önskvärdheten att avlägsna byggnaden skulle vara förorsakad av att byggnaden vore mindervärdig. Denna mindervärdighet

skulle vara förorsakad av byggnadens ålder eller av dess bristande underhåll eller av att den innehölle fuktiga, kalla eller mörka lägenheter eller av andra liknande skäl. Det vore uppenbart, att en rättstillämpning, som hade att arbeta med så svävande begrepp som att någonting vore »önskvärt» eller att en byggnad vore »mindervärdig», lätt kunde bli godtycklig. Genom nybyggnadsbegreppets utvidgande ansåge man sig ha funnit ett medel att hindra ägare av äldre hus från att rationellt hålla dessa vid liv och i stället tvinga dem att i förtid låta husen skatta åt förgängelse. Förbundet måste framställa allvarliga varningar mot en utveckling i sålunda antydd riktning. Den skulle icke blott komma att åsamka fastighetsägarna många gånger förödande förluster utan den skulle också motverka upprustning av lägenheter, som skulle kunna uthyras relativt billigt. I spåren skulle följa en allt starkare förslumning.

Svenska arkitekters riksförbund anför, att mot den i paragrafen införda skärpningen av vad som skulle hänföras till nybyggnad vore i och för sig icke något att erinra. Bestämmelsen vore emellertid alltjämt oklar, då någon maximigräns i kostnadshänseende i förhållande till byggnadsvärdet ej angivits för att en ombyggnad skulle anses som nybyggnad. Härvidlag kunde förslagsvis i enlighet med gällande praxis en proportion av 10 procent kunna läggas till grund. *Länsarkitekten i Jämtlands län* samt *stadsarkitekten och stadsingenjören i Östersund* anse också, att paragrafen alltjämt vore oklar. *Byggnadsnämnden i Falkenberg* anför, att enligt vanligt språkbruk vore reparation och underhåll icke att betrakta som förändring. Likväl hänfördes sådana arbeten, när de nått en viss omfattning, i praxis till nybyggnad. Ett förtydligande av lagtexten härutinnan syntes påkallat. *Vice stadsarkitekten i Stockholm* begär ett klarläggande uttalande angående frågan, huruvida iståndsättande i förutvarande skick av skadad byggnad vore att jämställa med ändring.

Departementschefen.

De av utredningen föreslagna ändringarna i förevarande paragraf åsyfta att åvägabringa en skärpning av bedömandet huruvida ett byggnadsföretag är att anse som nybyggnad eller icke. I sådan riktning verka stadgandet om att åtgärd som medför att en befintlig byggnad kommer att strida mot stadsplan alltid är att anse som nybyggnad samt föreskrifterna om att vid nybyggnadsbegreppets bestämmande hänsyn skall tagas till om byggnaden till följd av ålder eller bristande underhåll eller eljest är mindervärdig. Sistnämnda föreskrifter äro av särskild betydelse genom att de bidra till att försvåra en olämplig och onyttig konservering av äldre, saneringsmässig bebyggelse. De av utredningen föreslagna bestämmelserna, vilka tillkommit efter samråd mellan stadsplaneutredningen och bostadssociala utredningen, synas i och för sig ändamålsenliga. En viss skärpning av bestämmelserna synes dock påkallad såtillvida att varje ändring av befintlig byggnad, som står i strid med fastställd generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller föreskrifterna i 96, 97 eller 141 § denna stadga, torde

böra anses såsom nybyggnad. Genom denna skärpning torde byggnadsstyrelsens önskemål i sak tillgodoses. Om en ändring av byggnad, som strider mot fastställd plan, anses önskvärd, kan ändringen — oaktat densamma är att anse såsom nybyggnad — i allmänhet komma till stånd genom föreskrifterna om befogenhet för byggnadsnämnd att medgiva mindre avvikelser från fastställd plan (se 170 §) eller efter dispens.

Vad angår den närmare tolkningen av de av utredningen föreslagna bestämmelserna kan jag i huvudsak hänvisa till utredningens motivering. Huruvida istandsättande och reparation av befintlig byggnad — utan att byggnaden framträder i väsentligen förändrat skick — är att anse som nybyggnad torde icke kunna klargöras genom generella regler. Frågan lär därför liksom hittills böra bedömas från fall till fall.

170 §.

Denna paragraf överensstämmer i stort sett med 118 § gällande byggnadsstadga och 178 § i utredningens förslag (motiv, se s. 578 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Norrköping anför, att det vid tillämpningen av nuvarande 118 § 1 mom. i praktiken visat sig svårt att bestämma vad som avsåges med byggnad. Tillfälliga skydd för arbetare under arbeten å gatemark och baracker för olika ändamål kunde ha så tillfällig karaktär att de endast hade en uppställningstid på några dagar och de kunde därför ofta icke underkastas byggnadslovstvång, men de innebure ändå vådor t. ex. för trafiken. Det kunde ifrågasättas om icke meddelandet av tillstånd till och kontrollen av sådana byggnader helt borde överflyttas på polismyndigheten.

Länsarkitekten i Hallands län ifrågasätter, om icke den rätt till undantag, som stadgades i 2 mom., borde tilldelas ej blott byggnadsnämnd i stad utan även byggnadsnämnd på landet, om denna till sitt biträde hade byggnadskon-sulent med stadsarkitekts kvalifikationer. *Byggnadsnämnden i Järfälla soc-ken* och *byggnadsinspektören för Syd-kustens utomplansområde nr 4* förorda samma ändring.

Departementschefen.

Enligt 1 mom. i paragrafen äger byggnadsnämnden beträffande tillfälliga byggnader av enkel beskaffenhet dispensera från vissa byggnadsförbud. Att i författningen uppdraga närmare riktlinjer för avgörandet, huruvida en barack av tillfällig beskaffenhet eller en kiosk eller dylikt är att anse som byggnad torde icke vara erforderligt eller lämpligt. En viss ledning för frågans bedömande torde kunna inhämtas av de uttalanden som stadsplaneutredningen gjort i ämnet (betänkandet s. 577).

2 mom. ger byggnadsnämnd, som till sitt biträde har stadsarkitekt, möjlighet att medgiva mindre avvikelser från sådan detaljreglering av bebyggandet, som skett i stadsplan, byggnadsplan m. m. Denna bestämmelse som in-

fördes år 1943 har visat sig praktisk. Den torde såsom förut nämnts (se motiven till 134 §) böra utsträckas att avse även byggnadsnämnd på landet, därest denna till sitt biträde har byggnadskonsulent med stadsarkitekts kvalifikationer. Är byggnadsinspektör behörig att innehava befattning som stadsarkitekt, kommer den ifrågavarande dispensbefogenheten att kunna utövas även av honom (jfr 108 §).

I vissa ärenden, som kommit under Kungl. Maj:ts prövning, har befunnits, att byggnadsnämnden icke förstått att i tillräcklig grad utnyttja sin dispensrätt enligt nuvarande 118 § 2 mom. En användning i ökad utsträckning av dessa bestämmelser torde kunna främjas genom att länsstyrelsen, därest fråga om dispens från stadsplan, byggnadsplan eller dylikt hänskjutes till länsstyrelsen, oaktat byggnadsnämnden själv uppenbarligen haft befogenhet att medgiva dispensen, återförvisar ärendet till byggnadsnämnden.

Enligt 3 mom. i utredningens förslag, som härutinnan överensstämmer med gällande stadga, må tillstånd till nybyggnad å mark, som ej blivit tomtindelad, medgivas allenast såframt anledning finnes att antaga, att tomtindeling av marken icke därigenom oskäligt fördröjes. Som initiativrätt till första tomtindeling enligt det riksdagen förelagda förslaget till byggnadslag skall tillkomma även byggnadsnämnd och sådant tillstånd följaktligen aldrig kan antagas fördröja tomtindeling, synes berörda föreskrift överflödigt och böra utgå. Detta innebär icke någon saklig ändring av bestämmelserna i 3 mom. Dispens från förbudet mot nybyggnad å mark, som ej blivit tomtindelad, bör sålunda meddelas endast i de undantagsfall, som omnämnas i momentet.

171 §.

Paragrafen, vilken motsvarar nuvarande 119 §, överensstämmer i sak med 179 § i utredningens förslag (motiv, se s. 578—579 i betänkandet).

Yttrandena.

Föreningen Sveriges stadsarkitekter uttalar, att enligt förslaget skulle länsstyrelse äga utfärda taxa för avgifter, som skulle erläggas för erhållande av byggnadslov, för ritningsgranskning, för besiktningar och för andra förrättningar, som nämnden hade att verkställa, där byggnadsnämnd hade stadsarkitekt eller byggnadskonsulent till sitt biträde eller byggnadsinspektör funnes. Då däremot nämnden icke hade sakkunnigt biträde för uppgörande av karta för nybyggnad samt för utstakning och kontroll av byggnads rätta läge, syntes taxa i vad som rörde dessa åtgärder icke böra utfärdas. Genom ändrad formulering eller i särskilt utfärdade anvisningar borde angivas, att byggnadsinspektör ägde rätt till ersättning enligt taxa ej enbart för ritningsgranskning och för besiktningar av nybyggnader utan även för andra besiktningar t. ex. i samband med yttrande över avstyckningar och andra remisser från länsstyrelsen. *Byggnadsnämnden i Göteborg* och *stadsarkitekten i Eslöv* göra liknande uttalanden. *Byggnadsnämnden i Ronneby* anser, att rätt att uttaga avgift för granskning m. m. borde tillkomma byggnadsnämnden,

även om nämnden icke hade byggnadskonsulent till sitt förfogande. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anför, att till det faktum att byggnadsnämnd till sitt biträde hade stadsarkitekt eller byggnadskonsulent borde icke anknyttas befogenhet för länsstyrelsen att utfärda i paragrafen avsedd taxa utan befogenhet att uppbära avgifter enligt taxan. *Byggnadsinspektören för Syd-kustens utomplansområde nr 4* antyder möjligheten av att statsbidrag borde utgå till ersättning åt byggnadsinspektör, särskilt i vad avsåge byggnadsinspektörens befattning med sådana tjänsteärenden som ej ägde direkt samband med byggnadsföretag, t. ex. remisser angående planläggning, fastighetsbildning och vägärenden m. m.

Departementschefen.

Såsom utredningen föreslagit bör byggnadsnämndens befogenhet att uppbära avgifter av de byggande för erhållande av byggnadslov, för ritningsgranskning, för besiktningar och andra förrättningar göras beroende av att nämnden till sitt biträde har byggnadskonsulent. Den närmare beskaffenheten av de arbeten, för vilka ersättning må uttagas, torde bära framgå av taxan. Normalförslag till sådan taxa finnes redan för närvarande (SOU 1932: 9 s. 24—27) men synes numera föråldrat och bör därför omarbetas. Såsom jag vid 105 § anfört bör statsbidrag ej utgå till avlöning åt byggnadsinspektör.

172 §.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med nuvarande 124 § och med 180 § i utredningens förslag (motiv, se s. 579 i betänkandet).

Yttrandena.

Byggnadsnämnden i Göteborg anser, att byggnadsstyrelsen borde ha skyldighet, ej allenast befogenhet att meddela erforderliga föreskrifter angående byggnads- och planväsendet. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* ifrågasätter, huruvida det icke borde angivas att länsarkitekt skulle biträda vid utövandet av byggnadsstyrelsens och länsstyrelsens åligganden enligt förevarande paragraf. Vidare kunde anmärkas att länsstyrelsen saknade maktmedel för det fall att byggnadsnämnd underlåte att skaffa sig erforderligt biträde av stadsarkitekt eller byggnadskonsulent. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* efterlyser den närmare innebörden av det i 2 mom. punkt 8 förekommande uttrycket »lokala myndigheter som hava befattning med planläggningen och byggnadsväsendet».

Departementschefen.

Bestämmelserna i 1 mom. torde bära jämkas så att byggnadsstyrelsens skyldighet att utfärda erforderliga föreskrifter, formulär, råd och anvisningar bättre framgår. Länsarkitekterna lyda under byggnadsstyrelsen men biträda även länsstyrelserna i deras planvårdande och byggnadsreglerande uppgifter. Länsarkitekternas åligganden torde liksom hittills lämpligen bära angivas i den för dem gällande instruktionen. Såsom exempel på sådana i 2 mom.

punkt 8 omförmälda lokala myndigheter, som ha befattning med planläggningen och byggnadsväsendet, kunna nämnas stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige.

Att utrusta länsstyrelsen med särskilda maktmedel för att framtvinga anställandet av sakkunniga biträden hos byggnadsnämnderna synes icke erforderligt eller lämpligt. Man torde få förutsätta att kommunerna och byggnadsnämnderna härutinnan, liksom även i övrigt, lojalt följa gällande bestämmelser.

173 §.

Paragrafen motsvarar utan ändring i sak 125 § i gällande stadga och 181 § i utredningens förslag.

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttalar, att paragrafen borde kompletteras med ett stadgande angående kommunalfullmäktige och kommunalstämma motsvarande det stadgande som upptagits angående stadsfullmäktige och allmän rådstuga. (Se t. ex. 133 och 135 §§ i utredningens förslag.)

Departementschefen.

Då stadsfullmäktige numera finnas i alla städer, torde den av utredningen föreslagna bestämmelsen om allmän rådstuga böra utgå. Någon föreskrift om att kommunalstämma i kommun, där kommunalfullmäktige icke finnas, har den befogenhet som enligt byggnadsstadgan tillkommer kommunalfullmäktige torde ej behöva meddelas. Att så är fallet torde vara klart även utan att detta uttryckligen anges. Efter den förestående nyindelningen av primärkommunerna torde kommunalfullmäktige komma att finnas i alla kommuner.

21 KAP.

Övergångsbestämmelser.

174 §.

Paragrafen övensstämmer i stort sett med punkt 1 i utredningens förslag till övergångsbestämmelser (motiv, se s. 579—580 i betänkandet).

Yttrandena.

Svenska kommunaltekniska föreningen uttalar, att stora områden med äldre stadsplaner alltjämt saknade stadsplanebestämmelser och provisoriska byggnadsföreskrifter enligt 128 § nuvarande byggnadsstadgan samt att ännu en avsevärd tid kunde förväntas gå, innan denna brist undanröjdes. För bestämmandet av hushöjderna inom dylika områden gällde 28 § i 1874 års byggnadsstadga. Denna medgäve hushöjder, som överstege gatans bredd, och i synnerhet vid uppförandet av hus i hörnet av en bredare och en smalare

gata kunde detta leda till orimligt höga hushöjder vid den smala gatan med därav följande olägenheter ur sanitär synpunkt m. m. Denna övergångsbestämmelse kunde sålunda medföra stora olägenheter. På platser där viljan att komplettera äldre planer varit god men bristen på arbetskraft, svårigheter att få planerna fastställda m. m. fördröjt arbetet kunde byggnadsnämnden ställas i en svår situation och tvingas medgiva ej önskvärda hushöjder. Risk funnes även att övergångsbestämmelsen kunde medföra ett förhållande av stadsplanearbetet om de lokala myndigheterna önskade få ett område bebyggt med tillämpande av hushöjder, som man visste ej kunde bli fastställda i stadsplan. I stället för att hänvisa till 128 och 129 §§ i gällande byggnadsstadga borde man enligt föreningens mening utfärda en generell övergångsbestämmelse för ifrågavarande äldre stadsplaneområden av i huvudsak samma innehåll som 16 § 2 mom. tredje att-satsen nuvarande byggnadsstadgan (= 28 § 2 mom. tredje att-satsen departementsförslaget). Vad som medgäves under övergångstiden kunde på detta sätt även väntas bli fastställt i den blivande stadsplanen. *Byggnadsnämnden i Kalmar* anser, att det vore praktiskt, om de äldre föreskrifter som alltjämt skulle gälla, preciserades och ordnades överskådligt.

Departementschefen.

Den nya byggnadsstadgan torde böra träda i kraft samtidigt med byggnadslagen eller den 1 januari 1948.

Enligt 128 § gällande byggnadsstadga skola — i avbidan på fastställande av stadsplanebestämmelser, motsvarande föreskrifterna i §§ 23, 25 och 28 i 1874 års byggnadsstadga — för stadsplanebelagt område antagas och fastställas provisoriska byggnadsföreskrifter. Detta skall göras »så snart ske kan». Intill dess detta skett skola nämnda paragrafer i 1874 års stadga jämte i anslutning därtill meddelade bestämmelser i byggnadsordningen för staden eller samhället fortfarande gälla för området, i den mån bestämmelser i ämnet ej meddelats i nuvarande 79 a §. Såsom utredningen framhållit ha emellertid i åtskilliga fall dylika provisoriska byggnadsföreskrifter ännu icke blivit meddelade, oaktat så rätteligen borde ha skett, samt där sådana föreskrifter meddelats, ännu ej utbytt mot stadsplanebestämmelser. Till följd härav synes det erforderligt att vad sålunda för närvarande är stadgat blir gällande även efter ikraftträdandet av den nya byggnadsstadgan. Olägenhet, som föranledes av att föreskrifterna i 1874 års byggnadsstadga sålunda alltjämt komma att gälla, kan undanröjas genom att vederbörande stad eller samhälle snarast möjligt, i enlighet med därom utfärdat stadgande, går i författning om utbytande av dessa äldre föreskrifter mot mera tidsenliga bestämmelser.

175—181 §§.

Dessa paragrafer motsvara utan ändring i sak punkterna 2—4 och 6—7 i utredningens förslag till övergångsbestämmelser (motiv, se s. 580—581 i betänkandet). 180 och 181 §§ sakna motsvarighet i utredningens förslag.

Departementschefen.

Enligt 175 § skola nya byggnadsordningar för städer och samhällen upprättas snarast möjligt och senast två år efter den nya byggnadsstadgans ikraftträdande. Byggnadsordning skall enligt 2 § uppgöras med ledning av normalförslag, som upprättas av byggnadsstyrelsen. Det är på grund härav angeläget att sådana normalförslag färdigställas snarast möjligt.

Såsom förut framhållits skall särskild byggnadsnämnd finnas inom varje kommun, där ej länsstyrelsen beslutar att kommunalnämnden skall fungera i denna egenskap. Utseendet av nya byggnadsnämnder, i den mån så erfordras, torde, på sätt förut nämnts (se s. 150—151), böra äga rum redan före den nya lagstiftningens ikraftträdande. 180 § innehåller stadgande härom.

Beträffande övergångsbestämmelserna i 181 § hänvisar jag till vad jag härom anfört vid 78 och 79 §§.

Föredraganden uppläser härefter det inom justitiedepartementet upprättade förslaget till *byggnadsstadga* och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte besluta inhämta riksdagens yttrande över förslaget.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thore Wisén.